HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრი

Heydər Əliyev: "Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir"

ჰეიდარ ალიევი: "ქართველ და აზერბაიჯანელ ხალხთა მეგობრობა სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის"

Bakı - ᲝᲐᲔᲝ - 2011

Bu kitab Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin növbəti nəşridir. "Heydər Əliyev: Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir" kitabında dost və qardaş ölkələr arasındakı münasibətlər ümummilli lider Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq çıxışlarının köməyi ilə şərh olunur.

470600000
036-2011 qrifli nəşr

ISBN 978-9952-8135-3-8

© Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi 2011

Heydər Əliyev: «Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir»

ჰეიდარ ალიევი: «ქართველ და აზერბაიჯანელ ხალხთა მეგობრობა სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის»

"Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin nəşrləri" seriyasının məsləhətçisi:
Asəf NADİROV
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Buraxılışa məsul:
Vurğun SÜLEYMANOV

Yaradıcı heyətin rəhbəri:
Fuad BABAYEV

Yaradıcı heyət:
İsmayıl QASIMOV
Təmkin MƏMMƏDLİ
İrina MUXTAROVA
Gündüz NƏSİBOV

Dilçi-redaktor:
Mətanət BABAYEVA

Cildin dizaynı:
Cavanşir ƏZİZOV

Fotoblokun dizaynı:
Elviz İSMAYILOV

Səhifələmə:
İsmayıl İSMAYILOV

Kitabın fotoblokunda Azərbaycan Respublikası Prezidenti mətbuat xidmətinin foto-materiallarından istifadə edilmişdir.

Kitabda AzərTAc-ın, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi saytının (www.president.az) materiallarından istifadə olunmuşdur.

Kitab gürcü dilinə ROİD tərcümə bürosunda (Rusiya) tərcümə olunub, İmir Məmmədli tərəfindən redaktə edilib.

Kitabın ingilis dilinə xülasəsi Tural Əhmədov tərəfindən tərcümə olunub.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin Gürcüstana ilk rəsmi səfərinin 15-ci ildönümünə ithaf olunur

Hörmətli oxucular!

Qarşınızdakı bu kitab Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin növbəti nəşridir. "Heydər Əliyev: Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir" kitabında dost və qardaş ölkələr arasındakı münasibətlər ümummilli lider Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq çıxışlarının köməyi ilə şərh olunur.

Azərbaycan-Gürcüstan dostluğu tarixi köklərə əsaslanır və bu nadir haldır ki, bütün məqamlarda ölkələrimizin əksər idarəetmə pillələrində fikirlər üst-üstə düşür, qarşılıqlı anlaşma var. Xalqlarımıza dostluq, qardaşlıq hissləri hakimdir, dövlət qurumları arasında heç bir problem yoxdur. Bu, ölkələrimiz müstəqillik qazandıqdan sonra özünü daha bariz şəkildə nümayiş etdirmişdir. Bu baxımdan xüsusilə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müstəsna xidmətlərini qeyd etmək olar. Hələ sovet dönəmində Gürcüstanla sıx münasibətlərin əsasını qoyan Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyəto yenidən qayıdışı ilə bu dost və qonşu dövlətlə strateji əməkdaşlığın qurulması bir daha gündəmə gəldi. "Gürcüstan və Azərbaycan əməkdaşlıq üçün böyük imkanlara malikdir", deyən ulu öndər bu imkanları reallaşdırmaq və qarşılıqlı anlaşma yaratmaq üçün öz səylərini əsirgəmədi.

Qlobal neft-qaz və nəqliyyat layihələrinin gerçəkləşməsi, həm də bu qarşılıqlı anlaşmanın, səmimi münasibətlərin bəhrəsidir. Hansı qüvvələrin bu layihələrin əleyhinə çıxması və reallaşmasını pozmaq üçün təxribatlar da daxil olmaqla nələrə əl atdığı hamıya məlumdur. Lakin ölkələrimizin istər əvvəlki, istərsə də indiki rəhbərlərinin prinsipial mövqeyi, bir-birinə qardaşlıq münasibətləri bütün bu maneələri layiqincə dəf etdi və həm Azərbaycan, həm də gürcü xalqlarının gələcək rifahına xidmət edən, dostluğumuzu daha da gücləndirən bu qlobal layihələr reallığa çevrildi.

Təsadüfi deyil ki, bu gün Gürcüstan paytaxtındakı böyük küçələrdən biri Heydər Əliyevin adını daşıyır. Elə həmin küçədə onun heykəli ucaldılıb. Bütün bunları Heydər Əliyevin böyük cəsarət və siyasi iradə nümayiş etdirərək iri neft-qaz kəmərlərinin məhz Gürcüstandan keçməklə çəkilməsinə nail olmasına gürcü xalqının minnətdarlığının təzahürü kimi qiymətləndirmək olar.

Regionda sülhün və təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində birgə səylər, məsələlərin geniş spektrinə dair siyasi məsləhətləşmələr, iqtisadi əməkdaşlıq, ümumi energetika layihələri, habelə ölkələrimizi və xalqlarımızı birləşdirən tarixi dostluq və qardaşlıq hissləri bu gün inamla belə deməyə əsas verir ki, Gürcüstanla Azərbaycan strateji tərəfdaşlar, mehriban qonşular və qardaş ölkələrdir.

Ölkələrimizin strateji tərəfdaşlığı bütün sahələrdə olduğu kimi, mötəbər beynəlxalq məclislərdə müzakirə olunan məsələlər zamanı fikir eyniliyi və bir-birinin mövqeyinin dəstəklənməsində də özünü təsdiqləyir. Bu tərəfdaşlıq möhkəm təmələ söykənir.

Azərbaycan və gürcü dillərində nəşr olunan kitaba həmçinin, "Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri" haqqında tarixi arayış, məlumat-soraq materialları, fotoşəkillər daxil edilib.

Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi

Heydər Əlirza oğlu Əliyev - Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. Başlanan müharibə ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməmişdir.

1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Bu dövrdən təhlükəsizlik orqanları sistemində çalışan Heydər Əliyev 1964-cü ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə sədri vəzifəsində işləmiş, general-mayor rütbəsinə qədər yüksəlmişdir. Həmin illərdə o, Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) xüsusi ali təhsil almış, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Heydər Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən Baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz əlaməti olaraq, tutduğu vəzifələrdən istefa vermişdir.

Heydər Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəs-

kin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev ilk əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis qurultayında partiyanın sədri seçilmişdir.

1993-cü ilin may-iyununda hökumət böhranının son dərəcə kəskinləşməsi ilə ölkədə vətəndaş müharibəsinin baş verməsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı. Azərbaycanın o zamankı rəhbərləri Heydər Əliyevi rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldular. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçildi, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı. 1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir.

Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. O, dörd dəfə Lenin ordeni, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adını almış, bir çox xarici dövlətlərin orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

Azərbaycanın son otuz ildən artıq bir dövrünü əhatə edən tarixi taleyi Heydər Əliyevin adı ilə qırılmaz tellərlə bağlıdır. Bu illər ərzində xalqın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrində dirçəliş məhz onun adı ilə əlaqədardır. Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı,

zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərinin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır.

O, böyük siyasi və dövlət xadimi, xalqın şəksiz lideri olaraq hələ sağlığında canlı əfsanəyə çevrilmiş, buna görə də Heydər Əliyev fenomeni həmişə diqqətləri cəlb etmiş, dünya azərbaycanlılarının bu ümummilli liderinin heyranlıq doğuracaq dərəcədə coşqun siyasi fəaliyyəti istər ölkə, istərsə də dünya mətbuatında geniş işıqlandırılmışdır. Azərbaycan xalqı milli dövlətçiliyinin dağılmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını gördüyü və artıq ən ağır günlərini yaşadığı bir zamanda - 1993-cü ilin iyununda mövcud hakimiyyətin dəyişilməsini təkidlə tələb etmiş və həmin vaxtdan taleyini yenə Heydər Əliyevə etibar etmişdir.

Xalqının belə dar bir gündə qaldığını görüb onun təkidli dəvətini qəbul edən Heydər Əliyev Azərbaycanda yenidən böyük siyasətə qayıtmışdır. Xalq Heydər Əliyevin bu qayıdışını ümid və sevinclə qarşılamış, həmin günü isə Milli Qurtuluş Günü kimi müstəqil Azərbaycanın tarixinə yazmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclasında çıxışı 15 iyun 1993-cü il

Hörmətli millət vəkilləri, hörmətli Prezident!

Mənə bu gün böyük etimad göstərdiyinə görə Milli Məclisin üzvlərinə, Azərbaycanın Ali Sovetinə minnətdarlığımı bildirirəm və sizi əmin edirəm ki, bütün imkanlardan istifadə edib, bu ağır yükü aparmağa çalışacağam və bu vəzifənin ləyaqətlə yerinə yetirilməsinə səy edəcəyəm. Bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının bugünkü ağır, mürəkkəb və gərgin vəziyyətini tam məsuliyyətlə dərk edirəm. Bu vəzifəni üzərimə götürərkən məsuliyyətimi anlayıram və bunların hamısını rəhbər tutaraq əlimdən gələni edəcəyəm. Mən burada böyük bir nitq söyləmək niyyətində deyiləm. Yalnız bir neçə kəlmə mütləq deməliyəm. Ali Sovetin sədri kimi Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyəti olan Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini qorumağı, möhkəmləndirməyi, inkişaf etdirməyi özüm üçün ən əsas vəzifələrdən biri hesab edirəm. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi 1918-ci ildə yaranmış ilk Azərbaycan Demokratik Respublikasının ənənələri əsasında, müasir tələblərlə, dünyada gedən proseslərlə bağlı olaraq təmin olunmalıdır. Bu sahədə mən daim çalışacağam və heç kəsin şübhəsi olmasın ki, ömrümün bundan sonrakı hissəsini yalnız və yalnız Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi inkişaf etməsinə həsr edəcəyəm. Bununla əlaqədar olaraq bildirmək istəyirəm ki, mənim fikrimcə, Azərbaycan Respublikası, bundan sonra onun başına nə gəlirsə-gəlsin, müstəqilliyini itirməyəcək, yenidən heç bir dövlətin tərkibinə daxil olmayacaq, heç bir başqa dövlətin əsarəti altına düşməyəcəkdir. Keçmiş Sovetlər İttifaqının bərpa olunması, Azərbaycan Respublikasının da ora daxil olması ehtimalı haqqında bəzi şayiələr, fikirlər gəzir. Bunlar xülyadır. Mən bu fikirləri rədd edirəm və bütün Azərbaycan vətəndaşlarını bu fikirləri rədd etməyə dəvət edirəm. Respublikanın qarşısında çox böyük və ağır vəzifələr durur. Müstəqilliyi, suverenliyi təmin etmək üçün Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş torpaqları geri qaytarılmalıdır. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü təmin olunmalıdır, müharibə qurtarmalıdır, sülh yaranmalıdır. Azərbaycan

Respublikasının vətəndaşları sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayıb öz dövlətini özü istədiyi kimi qurmalıdır. Ona görə də bu məsələ əsas məsələlərdən biridir. Bundan sonra da bu məsələlər Ali Məclisin diqqət mərkəzində olmalıdır. Sizi bu barədə tam əmin edirəm.

Dünən elan olunan Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Rusiyanın və Türkiyənin təşəbbüsü nəticəsində imzalanmış sənəd bizim müharibə şəraitindən tədricən çıxmağımız üçün ilk addımdır. Yəqin ki, bu sahədə gələcəkdə daha güclü tədbirlər görülməlidir ki, Azərbaycan Respublikası bütün ərazisinin sahibi olsun və bizim xalqımız müharibə şəraitindən çıxa bilsin.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi ən əsas məsələdir. Müstəqil Azərbaycanda demokratiya inkişaf etdirilməlidir. Siyasi plüralizmə geniş yol verilməlidir. Azərbaycan Respublikasında Konstitusiyanın pozulmasına, qanun pozuntularına yol verilməməlidir. Dövlət quruculuğu və cəmiyyətin formalaşması məhz demokratik prinsiplər əsasında olmalıdır. Siyasətdə və iqtisadiyyatda sərbəstlik, hürriyyət, insan azadlığı, insan hüquqlarının qorunması və sərbəst iqtisadiyyat, bazar iqtisadiyyatı prinsipləri bərqərar olmalıdır. Yəni bizim respublikamız bir il bundan öncə başladığı yolla getməkdə davam etməlidir. Bu, düzgün yoldur, doğru yoldur, bu yolla bizim respublika daha qətiyyətlə getməlidir. Əmin olmalısınız ki, mən bu yola həmişə sadiq olacağam.

İndi bizim respublikanın gərgin vəziyyətdə olmasının əsas səbəblərindən biri iyun ayının 4-də Gəncədə baş vermiş hadisələrdir. Hadisələr dəhşətlidir, qan tökülüb, cinayət edilib. Bunlar araşdırılmalıdır və qanunu pozmuş bütün adamlar, cinayətdə iştirak etmiş adamlar, hansı tərəfdən olursa-olsun, qanun qarşısında məsuliyyət daşımalıdır. Bu məsələ ilə deputat-istintaq komissiyası məşğul olur. Biz isə gərək yaranmış gərginliyi tezliklə aradan qaldıraq. Dünən prezident Əbülfəz Elçibəylə danışıqlarımız olub, Gəncədə də mən danışıqlar aparmışam, mənimlə gedən şəxslərlə birlikdə və təkbətək. Ona görə mən güman edirəm ki, bizim bütün səylərimiz bu gərginliyi, bu qarşıdurmanı aradan götürməyi təmin edə biləcəkdir. Ancaq demişəm, bir də deyirəm: heç vəchlə silah işlədilməsinin tərəfdarı ola bilmərəm. Bu gərginlik, qarşıdurma ancaq sülh yolu ilə, barışıq yolu ilə, qarşılıqlı anlaşma yolu ilə, danışıqlar yolu ilə həll olunmalıdır. Güman edirəm ki, bizim xal-

qımızın müdrikliyi, nüfuzlu adamların, Azərbaycanın ziyalılarının, Azərbaycanın ağsaqqallarının hamısının birgə səyi və bizim hamımızın birgə çalışmamız, şübhəsiz ki, bunları təmin edə biləcək.

Biz Azərbaycanda demokratik müstəqil respublika quraraq, sivilizasiyalı cəmiyyət uğrunda mübarizə aparıb, ümumdünyəvi, bəşəri dəyərlərin hamısından istifadə etməliyik. Biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycan uzun illərdən, əsrlərdən sonra ilk dəfə müstəqilliyini aldıqdan sonra bütün dünyaya öz tarixi nailiyyətlərini, öz milli ənənələrini nümayiş etdirə bilsin. Güman edirəm ki, Azərbaycan xalqının bu barədə həm tarixi, həm də müasir potensialı olduqca böyükdür. Bunların hamısından səmərəli istifadə olunarsa, Azərbaycan həm tam müstəqil demokratik bir dövlət olacaq, həm də bizim cəmiyyətimiz tam demokratik, hüquqi, ümumbəşəri dəyərlər əsasında qurulan demokratik bir cəmiyyət olacaq. Bunun üçün bizim həm elmimiz, həm mədəniyyətimiz, həm tarixi ənənələrimiz, həm dini mənbəyimiz olan islam dini - hamısı birlikdə çox böyük əsas yaradır. Vəzifəmiz bundan ibarətdir ki, bunlardan səmərəli istifadə edək.

Azərbaycanda gərginlik bir tək Qarabağ problemi ilə, yəni Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə əlaqədar olan səbəblərdən deyil. İndi Gəncə hadisələri baş verdi. Təəssüf ki, gərginliyi yaradan səbəblərdən biri də Azərbaycanda uzun illər bir yerdə yaşayan millətlər, etnik qruplar arasındakı münasibətlərin bir qədər pozulmasıdır. Azərbaycan on illərlə, yüz illərlə bu torpaqda yaşayan bütün insanların Vətəni olub, bundan sonra da Vətəni olmalıdır. Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan hər bir vətəndaş milliyyətindən, dinindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malik olmalıdır. Əgər biz bu məfhumları rəhbər tuta bilsək və bunu əməli surətdə həyata keçirə bilsək, biz Azərbaycan Respublikasında olan bütün xalqların, bütün millətlərin tam birləşməsini təmin edə bilərik. Bu, bizim əsas vəzifələrimizdən biridir. Güman edirəm ki, biz buna nail olacağıq.

Xarici siyasət sahəsində keçən bir il müddətində çox iş görülüb. Ancaq görüləsi işlər daha da çoxdur. Güman edirəm ki, Azərbaycan Respublikası demokratik dövlət kimi bütün dövlətlərlə bərabərhüquqlu münasibətlər yaratmalıdır. Hansı dövlətin daxili quruluşu, daxili siyasəti hansı istiqamətdə getməsindən asılı olmayaraq, biz normal münasibətlər yaratmalıyıq. Birinci növbədə, bizim yaxın

qon-şularımızla lazımi mədəni, iqtisadi, dövlət münasibətləri yaradılma-lıdır. Bu baxımdan Türkiyə Cümhuriyyəti ilə olan əlaqələr, şübhəsiz ki, respublikanın əhalisi tərəfindən bəyənilir. Qonşu İran İslam Respublikası ilə bizim münasibətlərimiz yaxşılaşdırılmalıdır, inkişaf etdirilməlidir. Rusiya çox böyük dövlətdir, bizim şimal qonşumuzdur. Şübhəsiz ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında müstəqil prinsiplər əsasında münasibətlər bundan sonra daha yaxşı, daha geniş, səmərəli olmalıdır. Keçmiş Sovetlər İttifaqına daxil olan, indi müstəqil dövlət olan bütün dövlətlərlə - Ukrayna, Belarus, Gürcüstan, Orta Asiya dövlətləri, Qazaxıstan, Baltikyanı dövlətlər, Moldova ilə biz daha geniş, qarşılıqlı əlaqələr yaratmalıyıq. Bizim üçün bu, çox lazımdır. Çünki bu dövlətlərlə bizim iqtisadi əlaqələrimiz, mədəni əlaqələrimiz, insani əlaqələrimiz uzun illər, yüzilliklərlə çox yaxın olub. Bu əlaqələri qırmaq olmaz, əksinə, inkişaf etdirmək lazımdır. Şübhə etmirəm ki, məhz belə siyasət Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi formalaşmasına və inkişaf etməsinə kömək edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası artıq ümumdünya miqyasına çıxıbdır. Amerika Birləşmiş Ştatları tərəfindən son zamanlar Azərbaycan Respublikasına göstərilən müsbət münasibətlər hamımızı sevindirir və güman edirəm ki, münasibətlər daha da genişlənib inkişaf etdirilməlidir. Bütün Avropa ölkələri ilə bizim əlaqələrimiz genişlənməlidir. Xüsusən, İngiltərə, Fransa, Almaniya ilə. Bütün müsəlman ölkələri ilə, ərəb ölkələri ilə, türkdilli ölkələrlə bizim əlaqələrimiz daha sürətlə inkişaf etməlidir. Bir sözlə, sadəcə olaraq, xarici siyasət sahəsində öz mövqeyimi bildirmək istəyirəm. Ali Sovetin sədri kimi bu istiqamətdə fəaliyyət göstərəcəyəm, bizim prezidentimizin fəaliyyətinin, Ali Sovetin, hökumətin fəaliyyətinin uğurlu olması yolunda çalışacağam.

Ancaq bunların hamısından ümdəsi, indi Gəncədə baş vermiş hadisələri, bununla da əmələ gəlmiş gərginliyi aradan götürməkdən ibarətdir. Mən burada Milli Məclisin iclasında, bu tribunadan üzümü bütün Azərbaycan vətəndaşlarına tuturam, bizim qardaşlarımıza, bacılarımıza, övladlarımıza tuturam və müraciət edirəm və bildirirəm ki, bizim respublika indi ağır vəziyyətdədir. Bizim ən böyük çətinliyimiz, bir də deyirəm, işğal olunan torpaqlarımızı geri qaytarıb, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, suverenliyini təmin etməkdən ibarətdir. Ona görə bütün daxili iğtişaşlar, daxili didiş-

mələr kənara qoyulmalıdır. Mən müraciət edirəm bütün Azərbaycan xalqına, mən Gəncə əhalisinə, Azərbaycan Respublikasının deputatı Surət Hüseynova müraciət edirəm, onun silahdaşlarına müraciət edirəm və onların hamısını müdrikliyə, insani münasibətlərə dəvət edirəm. Bizim respublikamızın indi buna daha çox böyük ehtiyacı var və onlar da bilməlidir, bütün xalq da bilməlidir ki, indi biz hamımız bir olmalıyıq. Azərbaycanın bu faciəli dövründə biz böyük fəlakət qarşısındayıq. Bu dövrdə bütün qüvvələr birləşməlidir, bütün siyasi partiyalar, bütün siyasi qurumlar, bütün siyasi və ictimai təşkilatlar, bütün insanlar - hamısı birləşməlidir. Hamı kin-küdurəti kənara qoymalıdır. Hamımız birləşib Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmalıyıq. Güman edirəm ki, Gəncə əhalisi, Gəncənin ətrafındakı rayonlarda yaşayan insanlar mənim səsimi eşidəcəklər, buna səs verəcəklər. Surət Hüseynov mənim səsimi eşidəcək, özünü müdrik aparacaq və biz bu bəladan tamamilə qurtara biləcəyik. Mən sizin hamınızı bu sahədə fəaliyyət göstərməyə, birləşməyə dəvət edirəm. Mən rica edirəm, xırda hissləri kənara qoymaq lazımdır, xırda dedi-qodunu kənara qoymaq lazımdır, bunların vaxtı gələr. Kimin kiminlə nə haqq-hesabı var, sonra edər. İndi bunun vaxtı deyil.

Bununla əlaqədar olaraq bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bəzi dairələrdə mənim haqqımda belə söhbətlər gedir ki, Heydər Əliyev əgər yenidən Azərbaycanda bir vəzifəyə gələrsə, kimdənsə qisas alacaq. Kimsə vaxtilə onun əleyhinə olub, yaxud, kimsə ona pis münasibət göstərib, ona qarşı pis münasibət göstərəcək. Mən sizin qarşınızda tam məsuliyyətlə deyirəm və bütün Azərbaycan xalqına elan edirəm ki, ümumiyyətlə, mənim təbiətimdə qisasçılıq hissi yoxdur. Bunu sadəcə olaraq ayrı-ayrı adamlar süni surətdə yaradıblar və görünür, bir mənə ləkə vurmaq üçün yox, ümumiyyətlə, bizi parçalamaq üçün. Sizə söz verirəm ki, heç vaxt qisasçılıq hissinə qapılmayacağam. Əgər kimsə, nə vaxtsa mənə qarşı düzgün münasibət bəsləməyibsə, nəsə edibsə, inanın ki, mən onların hamısını çoxdan bağışlamışam. Mən özümü o hisslərin səviyyəsinə heç vaxt salmamışam və salmayacağam. Ona görə yox ki, siz mənə indi etimad göstərdiniz, mən belə bir vəzifəyə gəldim. Yox. Mən sadəcə bir vətəndaş kimi də heç vaxt, heç kəslə ədavət aparmaq, qisas almaq, yaxud da ki, kiməsə pislik etmək istəməmişəm və istəməyəcəyəm. Ancaq vəzifə çərçivəsində, şübhəsiz

ki, hamımız nizam-intizama tabe olmalıyıq, hamımız qanuna tabe olmalıyıq, hamımız qanuna riayət etməliyik, qanunun aliliyini təmin etməliyik və bu yolda, şübhəsiz ki, mən öz əqidəmdən dönməyəcəyəm.

Güman edirəm ki, Ali Sovetlə, Azərbaycan Prezidenti Əbülfəz Elçibəylə birlikdə, hamımız birlikdə bu vəziyyətdən çıxa biləcəyik. Sizin hamınızı bu yolda birliyə dəvət edirəm.

Sağ olun!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Cümə məscidində mömin soydaşlarımızla görüşdə çıxışı Tbilisi, 9 mart 1996-cı il

Əziz bacılar və qardaşlar! Əziz dostlar!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi mən Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin dəvəti ilə buraya rəsmi səfərə gəlmişəm. Biz iki gündür ki, gürcü xalqının qonaqpərvərliyi ilə əhatə olunmuşuq və burada gürcü xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasında və respublikalarımız arasında olan dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsi üçün lazımi tədbirlər görürük.

Mən buraya Azərbaycanın böyük şəxsiyyətləri Mirzə Fətəli Axundov, Mirzə Şəfi Vazeh və Fətəli xan Xoyskinin qəbirlərini ziyarət edəndən sonra, Azərbaycanın böyük şəxsiyyəti, Azərbaycanın ilk demokratik respublikasının Baş naziri Fətəli xan Xoyskinin qəbri üzərindəki abidənin açılması mərasimindən sonra gəlmişəm.

Bura Azərbaycan müsəlmanlarının məscididir. Bu, Allah evidir, müqəddəs evdir. Məscidə gəlmək, Allaha itaət etmək, Allahın əmrlərini yerinə yetirmək hər bir insanın, müsəlmanın borcudur. Mən çox məmnunam ki, Gürcüstan torpağında, Tbilisi şəhərində azərbaycanlıların belə bir ibadət yeri var, özlərinin məscidi var. Bu məsciddə hər bir azərbaycanlı, hər bir müsəlman gəlib Allaha ibadət edir, dua edir, öz müsəlmanlıq borcunu yerinə yetirir. Bu, böyük nemətdir. Eyni zamanda bu, gürcü xalqının Azərbaycan xalqına və bütün xalqlara nə qədər xoş münasibəti olduğunu göstərir. Bu, gürcü xalqının başqa dinlərə çox dəyərli münasibətini göstərir. Mən bunu çox qiymətləndiririəm.

Siz, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar Gürcüstanın vətəndaşlarısınız. Gürcüstanın həyatının bütün sahələrində öz fəaliyyətinizi göstərirsiniz və bundan sonra da göstərəcəksiniz. Məmnuniyyətlə qeyd edə bilərəm ki, mənim dostum, hörmətli Eduard Şevardnadze Gürcüstana başçılıq edəndən sonra Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların vəziyyəti yaxşılaşıb, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar, doğrudan da, bütün hüquqlarına malik olublar və bu hüquqlardan istifadə etmək imkanı qazanıblar. Sizin bu hüquqlarınızdan biri də vicdan, din azadlığınızdır. Bizim Azərbaycanda

da və Gürcüstanda da indi bütün insan azadlıqları bərqərar olubdur və o cümlədən din, vicdan azadlığı tamamilə bərqərar olubdur.

Siz burada - Gürcüstan torpağında azərbaycanlı, müsəlman kimi öz dininizi indiyədək qoruyub saxlamısınız, bu günlərdə isə dininizi yaşatmaq, inkişaf etdirmək üçün daha da geniş imkanlar əldə etmisiniz. Bu, indi Gürcüstanda hökm sürən demokratiyanın, azadlığın parlaq nümayişidir. Buna görə mən Gürcü xalqına, Gürcüstan dövlətinə və Prezidentinə Azərbaycan xalqı adından öz təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Bir daha deyirəm, siz Gürcüstanın vətəndaşlarısınız. Gürcüstanın bütün qanun-qaydaları həyatınızın qanun və qaydalarıdır. Sizin də borcunuz Gürcüstanda hörmətli Eduard Şevardnadzenin rəhbərliyi altında görülən bütün tədbirlərdə fəal iştirak etməkdir. Gürcüstanın dövlətçiliyinin, müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinə çalışmaq və Gürcüstanda bu ağır vəziyyətdən çıxmaqdan ötrü aparılan tədbirlərdə iştirak etmək, ona dəstək vermək sizin vətəndaşlıq borcunuzdur.

Mən çox məmnunam ki, siz burada azad, sərbəst yaşayırsınız, öz hüquq və azadlıqlarınızdan istifadə edə bilirsiniz. Ancaq eyni zamanda əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar bundan sonra da bütün hüquqlarından istifadə edə biləcək, Gürcüstanın bərabərhüquqlu vətəndaşları kimi yaşayıb yaradacaq və Gürcüstan Respublikasının, dövlətinin möhkəmləndirilməsi üçün öz səylərini əsirgəməyəcəklər.

Gürcü xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasında olan dostluq, qardaşlıq əlaqələri çoxəsrlik tarixə malikdir. Onlar sarsılmazdır və biz də bu günlərdə bundan sonra da bu dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi üçün çalışmışıq, çalışacağıq.

Mən sizin hər birinizə bütün işlərinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram. Gürcüstanda yaşayan hər bir azərbaycanlını bağrıma basıram, öpürəm, hər birinizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Gürcüstan Respublikasına, Gürcüstan dövlətinə qarşıda duran vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsini arzulayıram. Sağ olun.

Buraya gəlişim münasibətilə mən "Qurani-Kərim"i Azərbaycan dilində öz adımdan sizə təqdim edirəm ki, onu öz dilimizdə oxuya biləsiniz. Sizin məscidə mənim hədiyyəm olan xalçanı qəbul edin və yadigar kimi saxlayın. Sağ olun.

Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində iki ölkənin incəsənət ustalarının böyük konserti olmuşdur
22 may 1996-cı il

Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində, mayın 22-də, Respublika sarayında iki ölkənin incəsənət ustalarının iştirakı ilə böyük konsert oldu.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev konsertdə iştirak etmişdir.

Qonaqları giriş sözü ilə Azərbaycan və Gürcüstan respublikalarının mədəniyyət nazirləri salamladı.

Daha sonra isə səhnə qardaş respublikaların yaradıcı kollektivlərinin və ifaçılarının ixtiyarına verildi. Böyük uğurla keçən konsertdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev iştirakçılarla görüşüb, onları gözəl konsert münasibətilə təbrik etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində iki ölkənin incəsənət ustalarının böyük konserti başa çatdıqdan sonra çıxışı
Respublika Sarayı, 22 may 1996-cı il

Mən respublikamızda Gürcüstan mədəniyyəti günləri ilə əlaqədar Azərbaycana gəlmiş gürcüstanlı dostlarımızı səmimi salamlayıram.

Heç bir çətinliyə baxmayaraq, incəsənət yaşayır. Bütün zamanlarda adamlar incəsənətlə-mahnı, musiqi, rəqslərlə ünsiyyətdə yaşamışlar və bu gün də ünsiyyətdədirlər, Azərbaycanda da, Gürcüstanda da vəziyyət heç də asan olmasa da, bundan sonra da ünsiyyətdə olacaqlar.

İncəsənət adamları həmişə yaxınlaşdırıb, bir yerə toplayıb və birləşdiribdir. İndi də, istər Azərbaycanın, istərsə də Gürcüstanın böyük çətinliklərdən - dövlət müstəqilliyinin təşəkkülü ilə bağlı

çətinliklərdən, tamamilə yeni sosial-iqtisadi sistemə keçidlə bağlı çətinliklərdən, həm gürcü xalqının, həm də Azərbaycan xalqının qarşılaşdığı itkilərlə bağlı çətinliklərdən keçdiyi dövrdə, bütün bunlara baxmayaraq, incəsənət bizi yaxınlaşdırır, incəsənət bizi birləşdirir, incəsənət bizi dostlaşdırır.

Mən şadam ki, bu gün bizim köhnə, gözəl ənənələrimiz özünü büruzə verir. Biz qardaş gürcü xalqının, qardaş müstəqil Gürcüstanın mədəniyyət və incəsənət ustalarını yenə də çox səmimi, yaxşı və mehriban qarşılayırıq.

Mən sizi ürəkdən salamlayır və əla çıxışınız münasibətilə təbrik edirəm. Gürcüstan incəsənəti Azərbaycanda həmişə yüksək qiymətləndirilib. Bu incəsənət, bu mədəniyyət bizə çox yaxın və əzizdir. Bu gün biz gürcü incəsənəti, Gürcüstan mədəniyyəti, gürcü mahnıları, rəqsləri ilə yenidən tanış olaraq, gürcü musiqisinin, gürcü rəqslərinin gözəl ifaçıları ilə görüşərək, öz xalqımızın incəsənətini necə məharətlə təqdim etməyinizə bir daha heyran qalırıq.

Mən sizi ürəkdən salamlayıram, şadam ki, bizə qonaq gəlibsiniz. Keçmişdə bizim həmişə səmimi görüşlərimiz olub. Nə vaxtsa fasilə oldu, lakin indi, zənnimcə, gözəl ənənələrimizi bərpa etmişik. Tbilisidə, Gürcüstanda Azərbaycan mədəniyyəti günləri keçirildi indi isə Azərbaycanda - Bakıda Gürcüstan mədəniyyəti günləri keçirilir.

Dostum, Gürcüstan prezidenti Eduard Şevardnadze bir müddət əvvəl burada oldu, lap bu yaxınlarda, mart ayında isə mən prezident Şevardnadze cənablarının dəvəti ilə Tbilisiyə, Gürcüstana getdim. Çox maraqlı söhbətlərimiz, fikir mübadiləsi, səmərəli danışıqlar oldu. Biz bir çox mühüm sənədlər imzaladıq, Gürcüstan və Azərbaycan xalqları arasında indən belə əbədi olacaq dostluğun möhkəm bünövrəsini qoyduq.

Siz, incəsənət ustaları hamımıza kömək edirsiniz, əslinə qalsa, xalqlarımızı yaxınlaşdırır, sıx birləşdirir və dostluğumuzun möhkəmlənməsinə, əməkdaşlıq etməyimizə, tarixin istər gürcü xalqı üçün, istərsə də Azərbaycan xalqı üçün bu çox çətin dövründən ələ verib keçməyimizə şərait yaradırsınız.

Bu gün burada həm Gürcüstanın, həm də Azərbaycanın incəsənət ustaları çıxış etdilər. Özü də sanki bir kollektiv kimi birlikdə çıxış etdilər. Hətta kimin Gürcüstandan, kimin isə Azərbaycandan çıxış etdiyini seçmək çətin idi. Bu gün sizin hamınız əla çıxış

etdiniz. Mən hamınızı ürəkdən alqışladım. Hətta kimə daha çox, kimə nisbətən az əl çaldığımı söyləmək çətindir. Hər halda, əl çalmaqdan əllərim ağrıyır.

Bu gün burada həm gürcü, həm də Azərbaycan mahnıları səsləndi. Gürcülər Azərbaycan mahnılarını azərbaycanlılar isə gürcü mahnılarını ifa etdilər. Bu da tamamilə təbii haldır. Bu, bizim üçün adi haldır. Doğrudur, biz bir müddət bundan uzaq düşmüşdük. Lakin biz mehribançılığa adət etmişik. Çünki bu, bizə əcdadlarımızdan miras qalıb. Əcdadlarımız gürcü və Azərbaycan xalqlarının möhkəm dostluğunun bünövrəsini qoyublar. Biz isə bu dostluğu inkişaf etdirir və möhkəmləndiririk.

Bir daha deyirəm. Siz, incəsənət ustaları bu baxımdan böyük, nəcib iş görürsünüz. Mən sizin vasitənizlə gürcü xalqına, Gürcüstana, Tbilisi şəhərinə, dostum Eduard Şevardnadzeyə, bütün qardaş və bacılarıma - bütün Gürcüstan vətəndaşlarına hərarətli salam göndərirəm. Onlara ən səmimi arzularımı bildirirəm, cansağlığı, firavanlıq, yeni həyat quruculuğunda, müstəqil, azad Gürcüstan quruculuğunda uğurlar arzulayıram.

Siz hamınız yaxşı görünürsünüz, yaxşı çıxış etdiniz, siz hamınız qəşəng və gözəlsiniz. Belə düşünürəm ki, bizim salonun reaksiyası buna kifayət qədər inandırıcı sübutdur. Mən sizin hamınızı qucaqlayıram, hamınızı öpürəm və sizə cansağlığı, firavanlıq, xoşbəxtlik arzulayıram.

Varna-Poti-Batimi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılış mərasimi olmuşdur 17 aprel 1999-cu il

Varna-Poti-Batimi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılış mərasimində iştirak etmək üçün aprelin 17-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze və Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçma Poti limanına gəldilər.

Üç dövlətin başçıları bərə keçidinin açılışını bildirən qırmızı lenti kəsdilər. Sonra mitinq oldu. Mitinqi giriş sözü ilə Gürcüstanın nəqliyyat naziri açdı.

Mitinqdə çıxış edən Gürcüstan Prezidenti E.Şevardnadze ali qonaqları salamlayaraq qeyd etdi ki, TRASEKA proqramı və beynəlxalq Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin yaradılması və fəaliyyət göstərilməsində əməkdaşlıq haqqında Azərbaycan, Ukrayna və Gürcüstan hökumətləri arasında hələ 1996-cı ilin dekabrında Odessada imzalanmış saziş bu bərə xəttinin əsasını qoymuşdur. Ona görə də həmin dövlətlərin prezidentlərinin bu açılış mərasimində iştirakının rəmzi mənası var. Bu tarixi layihənin inkişafı üçün onların göstərdikləri səylər indi bütün dünyaya məlumdur.

Ukrayna Prezidenti L.Kuçma bildirdi ki, açılışında iştirak etdikləri bərə keçidi Qara dəniz ölkələri – Ukrayna, Gürcüstan, Bolqarıstan arasında yükdaşımaları sistemində mühüm vəsilə olacaq, habelə Azərbaycanın və Xəzər regionu ölkələrinin Avropa ilə etibarlı nəqliyyat əlaqəsini təmin edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Varna-Poti-Batumi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılışı mərasimində çıxışı Poti limanı, 17 aprel 1999-cu il

Zati-aliləri Gürcüstan Prezidenti, hörmətli Eduard Şevardnadze!

Zati-aliləri Ukrayna Prezidenti, hörmətli Leonid Kuçma!

Möhtərəm xanımlar və cənablar, dostlar!

Sizin hamınızı əlamətdar hadisə - Poti-İliçevsk-Varna bərə keçidinin açılışı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm.

Poti-İliçevsk bərə keçidi Transqafqaz dəhlizinin mühüm elementi və tərkib hissəsidir. Bu gün TRASEKA planları, TRASEKA proqramının həyata keçirilməsi ilə bağlı olan planlarımız reallığa çevrilir. Mərkəzi Asiyanı Avropa ilə və Avropanı Mərkəzi Asiya ilə birləşdirən Transxəzər nəqliyyat dəhlizindən istifadəyə dair bir neçə il öncə Gürcüstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Azərbaycan arasında saziş imzalanmışdır. Sonra həmin sazişə bu magistral boyunca yerləşən digər dövlətlər də qoşulmuşlar.

Ölkələrimizdə bir sıra digər tədbirlər də görülmüşdür və bunlar Qafqazda Şərq-Qərb TRASEKA proqramın həyata keçirilməsini təmin etmişdir. Ötən ilin sentyabrında Bakıda TRASEKA proqramına dair, Böyük Tarixi ipək yolunun bərpasına dair beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Bu gün biz hamımız ona səfərbər edilmişik ki, TRASEKA proqramı, Tarixi ipək yolunun bərpası proqramı reallaşsın, çünki bu, ölkələrimizin hamısına böyük iqtisadi fayda gətirir. Odur ki, Poti-İliçevsk bərə keçidinin - Ukrayna ərazisi ilə, Qara dəniz, Gürcüstan, Azərbaycan, Türkmənistan, Özbəkistan vasitəsilə və buradan o yana yüklərin Qərbdən Şərqə, Şərqdən Qərbə müvəffəqiyyətlə hərəkətini təmin edəcək keçidin yaradılması bizim planlarımızın son dərəcə mühüm vəsiləsidir, Böyük İpək Yolunun bərpası proqramının mühüm vəsiləsidir.

Biz Azərbaycanda buna böyük əhəmiyyət veririk. Transxəzər dəhlizinin səmərəli inkişafına kömək üçün hər şey edirik və bu nəqliyyat dəhlizinin imkanlarını genişləndirmək və yüklərin Qərbdən Şərqə, Şərqdən Qərbə daha fəal hərəkətini təmin etmək üçün bundan sonra da hər şey edəcəyik.

Şadam ki, bu gün mənə bu təntənəli tədbirdə iştirak etməyə imkan verilmişdir. Gürcüstan Prezidenti hörmətli Eduard Şevardnadzeni, Ukrayna Pezidenti hörmətli Leonid Kuçmanı, Avropa Birliyinin, Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin həyata keçirilməsində iştirak edən bütün ölkələrin burada olan nümayəndələrini təbrik edirəm və hamıya tərəqqi və uğurlar, bu böyük proqramın inkişafı naminə yeni-yeni xarüqələr arzulayıram.

Poti-İliçevsk bərə keçidi proqramının həyata keçirilməsinin bütün iştirakçılarına təşəkkür edir və hörmətli dostlar, sizin hamınıza yeni nailiyyətlər, yeni uğurlar arzulayıram. Diqqətinizə görə sağ olun.

Bakı – Supsa ixrac boru kəmərinin və Supsa yerüstü terminalının açılışı olmuşdur 17 aprel 1999-cu il

1994-cü ilin sentyabrında Azərbaycan hökumətinin xarici neft şirkətləri ilə imzaladığı "Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsinin mühüm bir vəsiləsi olan Baki-Supsa neft kəməri müvəffəqiyyətlə tikilib başa çatdırıldı. Kəmərin uzunluğu 830 kilometr, layihə gücü 5,1 milyon ton, gündəlik maksimum ötürmə gücü 115 min barreldir. Supsada hər birinin tutumu 250 min barrel olan dörd terminal tikilmişdir.

Aprelin 17-də Supsada ilkin Xəzər neftinin Qərb istiqamətində nəqli üçün Bakı-Supsa ixracı boru kəmərinin və Supsa yerüstü terminalının təntənəli rəsmi açılış mərasimi oldu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze, Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçma Azərbaycan-Gürcüstan dostluğunun və əməkdaşlığının inkişafında yeni mühüm mərhələ olan, onların müstəqilliyini dünya iqtisadiyyatı ilə inteqrasiyasının daha da genişləndiyini göstərən bu həqiqətən tarixi hadisədə iştirak edirdilər. Şənliklərin çoxsaylı iştirakçıları üç dost dövlətin başçılarını gurultulu alqışlarla salamladılar.

Görüşdə çıxış edən Gürcüstan Prezidenti E.Şevardnadze bildirdi ki, bu gün onun ölkəsinin ən yeni tarixinin başlanğıcıdır. Çünki həmin gün Azərbaycan xalqının əmək dühası ilə çıxarılmış neft tankerlərə vurulacaqdır. O qeyd etdi ki, Gürcüstan Bakı-Supsa layihəsini təkcə iqtisadi səmərə baxımından qiymətləndirmir, hərçənd bu layihə minlərlə iş yeri və milyonlarla dollar sərmayə deməkdir. Bu layihə onun həyata keçirilməsi gedişində yaranmış geniş regional kooperasiyanın və əməkdaşlığın parlaq nümunəsi kimi daha əhəmiyyətlidir. Prezident vurğuladı ki, Heydər Əliyevin müdrikliyi, qətiyyəti və cəsarəti layihənin həyata keçirilməsini qabaqcadan müəyyənləşdirmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Supsada, Bakı-Supsa neft kəmərinin açılışına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə nitqi 17 aprel 1999-cu il

Zati-aliləri, hörmətli Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze!
Zati-aliləri, hörmətli Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçma!
Xanımlar və cənablar, qonaqlar, dostlar!

Mən sizi ürəkdən salamlayıram və bu xoş görüşlə əlaqədar çox böyük sevinc keçirdiyimi bildirirəm. Gürcü xalqına, bütün Gürcüstan vətəndaşlarına səmimi salamımı yetirir, sülh, firavanlıq və tərəqqi arzulayıram.

Bu gün biz tarixi bir hadisənin şahidiyik. Bakı-Supsa neft kəmərinin inşasına dair böyük səmərəli iş başa çatdırılmışdır və biz Azərbaycanın Xəzər nefti yüklənmiş ilk tankerinin dünya bazarlarına yola salınmasını təntənəli şəraitdə qeyd edirik.

Əsrimizin əvvəllərində Bakı-Batumi neft kəməri - Avropada ilk neft kəməri çəkilmişdir. İndi, XX-XXI əsrlərin ayrıcında biz Bakı-Supsa neft kəməri çəkmişik və o, Azərbaycan neftinin dünya bazarlarına ixracını həyata keçirəcəkdir. Bu, Gürcüstanın, Azərbaycanın və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinə daxil olan neft şirkətlərinin birgə səyləri sayəsində mümkün olmuşdur. Bu, 1995-1996-1997-ci illərdə başlanmış səylərimizin məntiqi nəticəsidir. Bu, Azərbaycanda 1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın 9 ölkəsini təmsil edən 11 ən iri neft şirkətləri arasında imzalanmış "Əsrin müqaviləsi"nin praktiki surətdə həyata keçirilməsidir. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması müstəqil Azərbaycanın yeni neft strategiyası və doktrinasının başlanğıcıdır.

Azərbaycan qədim neft və qaz ölkəsidir. 50 il bundan öncə Azərbaycan dünya praktikasında ilk dəfə olaraq dənizin dərinliklərindən sənaye üsulu ilə neft çıxarmağa başlamışdır. 1949-cu ilin noyabrında Xəzər dənizində, neft daşlarında güclü neft fontanı vurmuş və bu, dünyaya dənizdə neft hasilatının yeni mərhələsinin başlandığını bildirmişdir.

Bizim zəmanəmizdə Azərbaycan dünyanın bir çox ölkələrinin neft şirkətlərinin iştirakı ilə Xəzər dənizində karbohidrogen xammalı hasilatının təşəbbüsçüsü olmuşdur. 1994-cü ildə imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" bu neft doktrinasının həyata keçirilməsinin başlanğıcını qoymuşdur. Bu, asan olmamışdır. Biz müqaviləni imzalamaq, həyata keçirmək üçün böyük sınaqdan çıxmalı, böyük maneələri dəf etməli olmuşuq.

Lakin biz bu müqavilə imzalandıqdan sonra da böyük çətinliklərlə, hətta faciəli hadisələrlə qarşılaşdıq. Bilin ki, müqavilə imzalandıqdan cəmi bir neçə gün sonra Azərbaycanda ölkəmizin siyasi xadimlərinə qarşı terror aktları keçirildi. Bundan bir neçə gün sonra Azərbaycanda silahlı dövlət çevrilişi cəhdi oldu, onu bəzi ölkələrin xüsusi idarələri və daxili irtica etmişdi.

Ancaq bununla iş qurtarmadı. Bir neçə aydan sonra dövlət çevrilişi cəhdi yenidən təkrar edildi. Sonra bir sıra terror aktları törətməyə cəhd göstərildi. Bütün bunlar məhz onunla bağlı idi ki, müstəqil dövlət olan Azərbaycan müstəqil siyasət aparmağa başlamışdı, Azərbaycan özünün təbii ehtiyatlarından, neft və qaz sərvətlərindən necə istifadə etməyi özü, müstəqil surətdə müəyyənləşdirdi və bunu qərbin neft şirkətləri ilə birlikdə həyata keçirməyi qərara alaraq Azərbaycana və bütün Xəzər hövzəsi məkanına xarici sərmayələrin axınını təmin etmişdi.

Biz bütün çətinlikləri dəf etdik, "Əsrin müqaviləsi" həyata keçirilir. 1997-ci ilin noyabrında biz "Çıraq" yatağından ilk nefti çıxardıq və onu Bakı-Novorossiysk neft kəməri ilə nəql etməyə başladıq. Bu neft kəməri Rusiya Federasiyası ilə Azərbaycan arasında imzalanmış müqavilə əsasında xüsusi olaraq bunun üçün çəkilmişdi.

Lakin biz hələ onda, neftin dünya bazarlarına ixracı marşrutlarını planlaşdırdığımız vaxtlarda qərb marşrutu üzrə alternativ neft kəmərinə malik olmağı lazım bildik. Açığını deyim ki, bu, bəzi dairələrdə, bəzi ölkələrdə böyük narazılıqla, etirazla qarşılandı. Amma biz öz istədiyimizə nail olduq - Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında saziş imzalayaraq Bakı-Supsa neft kəmərini layihələşdirməyə başladıq və boru kəmərinin praktiki surətdə inşası üçün işləri təşkil etdik.

Bu gün mən son dərəcə sevinc hissi keçirirəm ki, neftin hasilatına və ixracına dair çox böyük proqramı dörd ildən bir qədər artıq müddətdə reallaşdırmağa müvəffəq ola bilmişik.

Təbii ki, bunların hamısı ümumi səylərin nəticəsidir. Əlbəttə, biz 1994-cü ildə ilk müqaviləni imzalayaraq, bu işi dünyanın bir çox neft şirkətləri ilə davam etdiririk. Dünyanın neft şirkətlərinin dəstəyi, Xəzərdəki, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı təbii ehtiyatlara, karbohidrogen xammalına onların böyük marağı, xarici sərmayələr bu layihənin uğurla həyata keçirilməsini təmin edəcəkdir.

1994-cü ilin sentyabrından sonra ötən dövrdə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı və Azərbaycan ərazisinin quru hissəsindəki neft və qaz yataqlarının birgə işlənilməsi haqqında daha 15 iri müqavilə imzalamışdır. Bu müqavilələrdə dünyanın 14 ölkəsini təmsil edən 32 iri neft şirkəti iştirak edir. Bu, Xəzər dənizinin təbii ehtiyatlarının istismarı üçün sərmayələr cəlb olunması sahəsində apardığımız çox böyük işdir. Biz bu təşəbbüsü göstərməklə Xəzər dənizinin başqa sektorlarında da neft və qaz hasilatı işini stimullaşdırdıq. Qazaxıstan, Türkmənistan, Rusiya, İran sektorlarında böyük iş görülür. Bütün bunlar bizi sevindirir, çünki Xəzər dənizində olduqca böyük neft və qaz ehtiyatları var, bunlar bütün Xəzəryanı ölkələr üçün kifayət edər. Hər ölkə öz sektoruna malikdir və Xəzər dənizindəki öz sektorunda ehtiyatların sahibidir. Azərbaycan öz sektorunun hüdudları daxilində fəaliyyət göstərir, Azərbaycan sektorunda böyük neft və qaz ehtiyatları var.

Neft strategiyamızın həyata keçirilməsinə mane ola bilməyən bəzi düşmən dairələr müxtəlif xəbərlər, fikirlər uydurub yaymağa başladılar ki, demə, Azərbaycan Dünya Birliyinə yalan məlumat verib, Xəzər dənizində güman edildiyi qədər neft yoxdur və guya bəzi neft şirkətləri Xəzər dənizinə və xüsusən Azərbaycan sektoruna marağı itirirlər. Bu, yalandır, uydurmadır!

Təbii ki, bu yalan informasiyalar ictimai rəyi dəyişdirə bilməz. Lakin aydın olsun deyə bildirmək istəyirəm ki, imzalanmış 16 müqavilə üzrə Azərbaycana təxminən 50 milyard dollar məbləğində sərmayə qoymaq nəzərdə tutulur. Bu müqavilələrin əhatə etdiyi ərazilərdə neftin həcmi 4 milyard tondan 10 milyard tonadək qiymətləndirilir. Lakin bütün bunlar hələ ilkin rəqəmlərdir. Yeri

gəlmişkən, bizdə Xəzərdə və quruda öz istismarını gözləyən neft yataqları hələ çoxdur. Yaxın vaxtlarda Amerikanın neft şirkətləri ilə üç iri müqavilə imzalanması nəzərdə tutulur. Bax bu, bəzi ölkələrin müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrində yayılan uydurma xəbərlərə cavabdır.

Beləliklə, 1994-cü ildə başlanmış işlər artıq öz praktiki nəticələrini verir. Bakı-Supsa neft kəməri, burada tikilmiş gözəl terminal, müvəffəqiyyətlə işləmək və nefti fasiləsiz olaraq vurmaq, onu dünya bazarlarına daşımaq üçün yaradılmış gözəl şərait buna inandırıcı sübutdur.

Bakı-Supsa neft kəməri Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında dostluğa, əməkdaşlığa parlaq misaldır. Bizim xalqlarımız həmişə səmərəli və müvəffəqiyyətlə əməkdaşlıq etmişlər. Gürcü və Azərbaycan xalqlarının çoxəsrlik dostluğu bizim əvəzsiz sərvətimizdir. Biz bu dostluğu qoruyur və yeni şəraitdə inkişaf etdirir, genişləndiririk.

Gürcüstanın və Azərbaycanın səmərəli əməkdaşlığına dair misallar çoxdur. Lakin Bakı-Supsa neft kəməri, şübhəsiz ki, indiki mərhələdə bu əməkdaşlığın zirvəsidir.

Bununla yanaşı, əməkdaşlığımızın böyük perspektivi var. Ötən ilin oktyabrında Ankarada biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin inşası haqqında bəyannamə imzalamışıq. Bu iş davam edir. Lap bu yaxınlarda, bir neçə gün öncə Amerika Birləşmiş Ştatlarının strateji tədqiqatlar mərkəzi Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin İstanbulda böyük müzakirəsini keçirmişdir. Müzakirədə, indi burada olan cənab Morninqstar və cənab Kalitski, Türkiyə və Azərbaycan nümayəndələri iştirak etmişlər. Orada Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri inşasının həyata keçirilməsinə dair konkret praktiki tədbirlər haqqında Türkiyə ilə Azərbaycan arasında protokol imzalanmışdır. Müəyyən edilmişdir ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin həyata keçirilməsinin növbəti mərhələsinə başlamaq üçün bütün texniki və maliyyə məsələləri üç ay ərzində diqqətlə öyrənilməlidir.

Digər mühüm layihə Türkmənistan qazının Azərbaycan və Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə nəqli barədədir. Bu haqda saziş ötən ilin oktyabrında Türkiyə ilə Türkmənistan arasında imzalanmışdır və layihə indi həyata keçirilir. Bu layihənin həyata keçirilməsində Gürcüstan da, Azərbaycan da mühüm yer tutur.

Bir sözlə, qarşıda böyük işlər durur. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri, Türkmənistan-Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə qaz kəməri əməkdaşlığımızı, xüsusən Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığı təmin edəcək çox iri layihələrdir.

Deməliyəm ki, bütün bu işlərdə biz dostlarımızın dəstəyini, xeyirxah münasibətini görürük. Bu dostların arasında Ukrayna və onun prezidenti çox hörmətli Leonid Daniloviç Kuçma da var. Azərbaycanın, Gürcüstanın Ukrayna ilə əməkdaşlığı, prezident Leonid Daniloviç Kuçmanın bu sahədə fəal səyləri çox mühüm rol oynayır. Bizim səylərimiz sayəsində Xəzər dənizi ilə Qara dəniz iqtisadi cəhətdən birləşir. Qara dənizdə Ukrayna və Gürcüstan, Xəzərdə Azərbaycan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Rusiya və digər ölkələr regionumuzun iri layihələrinin həyata keçirilməsi üçün daha sıx birləşməlidirlər.

Bütün bu işlər, indiki halda Bakı-Supsa neft kəməri Qafqazda sabitliyin və sülhün möhkəmlənməsinə mühüm töhfədir. Sülh bizə çox gərəkdir, bizə dinc Qafqaz gərəkdir, bizə sabitlik gərəkdir, biz silahlı münaqişələrə son qoymalı, Qafqaz ölkələri ilə regionumuzu əhatə edən ölkələr arasında ən yaxşı və mehriban münasibətlər yaratmalıyıq. Bununla əlaqədar Bakı-Supsa neft kəməri regionumuzda sabitliyin, sülhün böyük amilidir.

Bütün bu işlərdən danışarkən Xəzər dənizinin karbohidrogen ehtiyatlarından istifadə edilməsinə maraq göstərən dünyanın bir çox ölkələrinin, xüsusən Amerika Birləşmiş Ştatlarının böyük dəstəyini qeyd etməliyəm. Biz 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" imzalanarkən aldığımız dəstəyi qiymətləndiririk. Biz Qərb, Bakı-Supsa marşrutunun çəkilişi məsələsinin həlli zamanı aldığımız dəstəyi qiymətləndiririk. Biz indi Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin inşası barədə aldığımız dəstəyi qiymətləndiririk. Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətinin çox böyük səyləri sayəsində Türkmənistan - Türkiyə Transxəzər qaz kəməri layihəsi reallığa çevrilmişdir. Bu gün biz Amerika Birləşmiş Ştatlarının prezidenti Bill Klintonun bu təntənəli hadisə ilə əlaqədar təbrik göndərməsindən böyük sevinc hissi keçiririk. Hesab edirəm ki, bütün bunlar Gürcüstanın da, Azərbaycanın da, Ukraynanın da Qərb, Avropa ölkələri ilə, Avropa Birliyi, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə əməkdaşlığı üçün yaxşı bünövrə qoymuşdur. Biz buna böyük əhəmiyyət veririk və bu

əməkdaşlığın daha uğurlu olması üçün gələcək işlərimizdə bütün tədbirləri görəcəyik.

Əziz dostlar, Gürcüstan prezidentini, dostum Eduard Şevardnadzeni, bütün gürcü xalqını, buraya toplaşan bütün dostları bu əlamətdar hadisə münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Əziz dostlar, sizə xoşbəxtlik, firavanlıq və yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətini "Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsində, Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa neft kəmərlərinin inşasında nail olduğu gözəl nəticələr münasibətilə təbrik edirəm. Qısa müddətdə çox böyük iş görülmüşdür. Qeyd etməliyəm ki, bizim planlarımıza müqavimət göstərən qüvvələr o vaxtlar deyirdilər ki, bu layihə real deyil, həyata keçirilə bilməz. Bu ilin sentyabrında müqavilənin imzalanmasının beş ili tamam olacaq, amma bir baxın, necə böyük iş görülmüşdür və işin bundan sonra da davam etməsi üçün necə böyük bünövrə qoyulmuşdur. Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin konsorsiumuna daxil olan bütün şirkətlər və bu şirkətin rəhbərləri çox sağ olsunlar.

Leonid Daniloviç Kuçmanı burada, Gürcüstanda, eyni zamanda Azərbaycanda, - bunun fərqi yoxdur, eyni şeydir, - ürəkdən salamlayıram. Gürcüstanda olmaq həm də Azərbaycanda olmaq deməkdir. Onu salamlayıram və şadam ki, o, bu hadisəyə böyük diqqət göstərmişdir. Şadam ki, Xəzər dənizinin ehtiyatlarından istifadə barəsində Ukraynanın öz planları var. Hesab edirəm ki, Odessa-Brodı və oradan Polşaya çəkiləcək neft kəməri də reallıqdır və biz bu reallığı nəzərdə tutmalı, onun üzərində işləməliyik. Buna görə də Ukrayna prezidenti hörmətli Leonid Kuçmanın burada olması tamamilə qanunauyğundur və eyni zamanda bizim hamımız üçün fərəhli hadisədir.

Sizin hamınızı ürəkdən təbrik edir və inanıram ki, Bakı-Supsa neft kəməri bütün XXI əsr ərzində yaşayacaq və işləyəcəkdir.

Diqqətinizə görə çox sağ olun, sizin hamınıza möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və firavanlıq arzu edirəm.

Azərbaycanın gürcü icmasına
Bakı şəhəri, 19 iyun 1999-cu il

Əziz həmvətənlər!

Azərbaycanda yaşayan gürcülərin milli-mədəni təşkilatını yaratmaq məqsədi ilə Bakıda keçirilən toplantınızı ürəkdən salamlayır, təsis etməkdə olduğunuz gürcü icması təşkilatına gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

Qafqazın ən qədim xalqlarından olan azərbaycanlıları və gürcüləri bir-birinə həmişə səmimi dostluq və mehriban qonşuluq münasibətləri bağlamışdır. Xalqlarımız min illər boyu eyni coğrafi məkanda yaşayaraq bu diyarın acılı-şirinli bütün taleyini bölüşmüşlər. Cənubi Qafqazın çox əsrik tarixində xalqlarımızın sarsılmaz dostluğuna və əməkdaşlığına şahidlik edən şərəfli səhifələr çoxdur. Uzaqgörən ulu əcdadlarımızdan bizə miras qalmış bu şanlı ənənələri inkişaf etdirmək və onu gələcək nəsillərə ötürmək hər birimizin müqəddəs vəzifəsidir.

Qlobal siyasi hadisələrlə zəngin olmuş iyirminci yüzilliyin sonlarında Azərbaycan və Gürcüstan yenidən dövlət müstəqilliyi əldə etmiş, xalqlarımızın tarixi haqqı olan azad və suveren respublika müstəqil daxili və xarici siyasət yeridir, beynəlxalq aləmdə xalqlarımızın mənafe və maraqlarını layiqincə təmsil edir. Yaşadığımız son dərəcə məsuliyyətli tarixi mərhələdə Gürcüstanın azərbaycanlı əhalisi və Azərbaycanda yaşayan gürcülər vətəndaşı olduqları ölkənin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak etməklə dövlət müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsində vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirirlər.

Bu gün hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu yolu ilə inamla irəliləyən Azərbaycan Respublikasında dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir vətəndaşın, o cümlədən milli azlıqların hüquq və azadlıqları beynəlxalq normalara uyğun şəkildə təmin edilmişdir. Respublikada yaşayan gürcülər də ölkə Konstitusiyasında təsbit edilmiş insan haqlarına sahib olmaqla Azərbaycanın tam və bərabər hüquqlu vətəndaşlarıdır.

Hazırda müstəqil Azərbaycan və Gürcüstan dövlətləri ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi-mədəni sahələrdə hərtərəfli əməkdaşlıq edərək ölkələrimizin xoşbəxt gələcəyi naminə strateji tərəfdaşlıq nümayiş etdirdilər. Bu işdə, şübhəsiz ki, xalq diplomatiyasının, insanlar və

xalqlar arasında mehriban dostluq və qonşuluq münasibətlərinin də rolu danılmazdır. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycanın gürcü icması və əsasını qoyduğunuz milli-mədəni təşkilat xalqlarımızın və dövlətlərimizin daha da yaxınlaşmasına, zəngin tarixi köklərə malik əlaqələrimizin möhkəmlənməsinə öz layiqli töhfəsini verəcəkdir.

Əziz həmvətənlər!

Hamınıza xoşbəxtlik, əmin-amanlıq arzularımı yetirir, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi, Azərbaycan və gürcü xalqlarının sarsılmaz dostluğu naminə xeyirxah fəaliyyətinizdə hər birinizə uğurlar diləyirəm.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

"Şahdəniz" yatağından əldə olunacaq təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşrutu ilə nəqlinə dair Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan Respublikası arasında sazişin imzalanması mərasimi olmuşdur 29 sentyabr 2001-ci il

2001-ci il sentyabrın 29-da Bakıda Prezident sarayında "Şahdəniz" yatağından əldə olunacaq təbii qazın nəqlinə dair Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan Respublikası arasında sazişin imzalanması mərasimi oldu.

Cənubi Qafqaz boru kəməri sistemi vasitəsilə təbii qazın Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan ərazilərində və onların hüdudlarından kənarda tranziti, nəqli və satışı haqqında Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında sazişi Gürcüstan hökuməti adından Gürcüstan Beynəlxalq Neft Korporasiyasının prezidenti, Azərbaycan Respublikası hökuməti adından yanacaq və energetika naziri imzaladılar.

Sonra həmin sənədi – Cənubi Qafqaz boru kəməri sistemi vasitəsilə təbii qazın Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan ərazilərində və onların hüdudlarından kənarda tranziti, nəqli və satışı haqqında Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında sazişi Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev imzaladılar.

İmzalanma mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev və Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze bəyanatla çıxış etdilər.

Gürcüstan Prezidenti bildirdi ki, bu sazişin imzalanmasını yüksək qiymətləndirir. Prezident qeyd etdi ki, Heydər Əliyev həm bu layihənin, həm də Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin baş tutması üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir və hətta Gürcüstanın xeyrinə olan bir qərar qəbul etmişdir. Əgər vətəninlə iqtisadi, siyasi, mədəni tellərlə bağlı olan ölkə səninlə qonşudursa, bu ölkə yaşayırsa və qazla, neftlə yaxşı təmin edilibsə, deməli, o etibarlı qonşudur və bununla da Azərbaycanın təhlükəsizliyi təmin edilir. E.Şevardnadze qeyd etdi: "Biz xoşbəxt xalqıq. Ona görə yox ki, zəngin yaşayırıq, ona görə ki, bizim gələcəyimiz var. Ona görə ki, bizim böyük ehtiyatlarımız var. Ona görə ki, bizim aramızda,

Gürcüstanla Azərbaycan arasında xüsusi münasibətlər var. Müasir dildə strateji münasibətlər deyilir. Həm də qardaşlıq münasibətləri demək olar və bu, həqiqətən belədir".

"Şahdəniz" yatağında əldə olunacaq təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşrutu ilə nəqlinə dair Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında sazişin imzalanması mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı 29 sentyabr 2001-ci il

Hörmətli Prezident cənab Eduard Şevardnadze!

Hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Biz Gürcüstan Prezidenti Zati-aliləri Eduard Şevardnadzenin Azərbaycana rəsmi səfərinə yekun vuran sənədləri imzaladıq. Bu gün biz səmərəli görüş keçirdik. Gürcüstan Prezidenti ilə Azərbaycan Prezidenti arasında təkbətək görüş oldu. Gürcüstanın və Azərbaycanın nümayəndə heyətləri arasında görüşlər və danışıqlar oldu. Onların hamısı dostluq, qarşılıqlı anlaşma ruhunda, qardaşlıq şəraitində keçmişdir. Bu sənədlər çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Cənubi Qafqaz qaz kəməri haqqında, yəni "Şahdəniz" yatağından çıxarılacaq Azərbaycan qazının Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə nəqli haqqında, daha doğrusu, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri haqqında sənəd Azərbaycanın 1994-cü ildən başlayaraq Gürcüstan və Türkiyə ilə birlikdə həyata keçirdiyi neft strategiyasının, neft doktrinasının mühüm tərkib hissəsidir. Təbiidir ki, Azərbaycanın bu neft strategiyasının əsasını 1994-cü ilin sentyabrında Azərbaycanın neft şirkəti ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Böyük Britaniyanın, Fransanın, Norveçin, Rusiyanın və digər ölkələrin ən iri neft şirkətləri arasında imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" təşkil edir.

Əlbəttə, birinci müqavilə imzalandıqdan sonra vəzifə onu həyata keçirməkdən ibarət idi. Lakin biz onu həyata keçirməklə yanaşı, şübhəsiz, xarici şirkətlərin və Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birgə səyləri ilə çıxarılacaq neftin dünya bazarlarına ixracı barədə də düşünməli idik. Ona görə də hələ o vaxt biz neftin ixracının

müxtəlif variantlarını nəzərdən keçirirdik. İndi, müəyyən vaxt ötəndən sonra belə hesab edirəm ki, biz çox düzgün yol tutmuşduq. Neftin nəqlinin Şimal marşrutu adlandırılan Bakı-Novorossiysk boru kəməri, Qərb neft kəməri - Bakı-Supsa neft kəməri bu gün artıq reallığa çevrilmişdir. Əlbəttə, əsas niyyəti - Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri layihəsini gerçəkləşdirmək üçün qarşıda böyük iş dururdu.

Bunların hamısı artıq arxada qalmışdır. Biz bu vəzifələri yerinə yetirdik, özü də uğurla yerinə yetirdik. Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin və Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birgə səyləri ilə Azərbaycanda 1997-ci ildə ilkin neft çıxarılmağa başlandı, noyabrda biz bunu böyük bir hadisə kimi qeyd etdik, yeri gəlmişkən yenə də dostlarımızla birlikdə. Bu mərasimdə dostumuz Prezident Şevardnadze də iştirak edirdi. Bakı-Supsa neft kəmərini çəkdik. 1999-cu ilin aprelində bu neft kəmərinin açılışını təntənə ilə qeyd etdik. Artıq bu günədək Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Çıraq" yatağından 16 milyon tona qədər neft çıxarılmışdır. Bu neftin 14 milyon tonundan çoxu Bakı-Supsa neft kəməri ilə ixrac olunmuşdur.

Biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri proqramının gerçəkləşdirilməsi məsələsi ilə bir çox illər ərzində məşğul olduq və bunu edə bildik. 1998-ci ildə Ankara bəyannaməsini, 1999-cu ildə isə İstanbulda son sazişi imzaladıq. Sonra Azərbaycanla Türkiyə və Azərbaycanla Gürcüstan arasında sazişin imzalanmasına çalışmaq lazım gəldi. Bu da edildi. İndi Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin tikintisinə dair layihə əməli surətdə həyata keçirilir.

Lakin biz daha da irəli gedirik. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Şahdəniz" sahəsində çox böyük qaz yatağı kəşf etmişik. İlkin hesablamalara görə onun ehtiyatları 1 trilyon kubmetrdir. Təbii ki, yenə də qarşıya qazın ixracı məsələsi çıxdı. Lakin bizim əvvəlki xəttimiz davam edir. Biz qazı Türkiyəyə Gürcüstan vasitəsi ilə ixrac etməyi qərara aldıq. Biz bunun üzərində xeyli işlədik və bu gün o işi başa çatdırdıq. Yəni, qaz kəmərinin şərtləri haqqında danışıqlar apardıq. Qazın Türkiyəyə Gürcüstan vasitəsilə göndərilməsi haqqında martın 12-də Ankarada Türkiyə hökuməti ilə Azərbaycan arasında saziş imzalandı.

Bundan sonra Gürcüstanla Azərbaycan arasında iş davam etdirildi. Deməliyəm ki, bu, çox çətin iş idi. Lakin Gürcüstan və Azərbaycan nümayəndələri bu sazişin hazırlanması ilə, mənca, gərgin və layiqincə məşğul oldular. Saziş hazırlandı və biz onu imzaladıq.

Cəsarətlə deyə bilərəm ki, bu, tarixi əhəmiyyətli hadisədir. Bu hadisənin ölkələrimiz üçün böyük əhəmiyyəti var. Cənubi Qafqaz üçün əhəmiyyəti var. Avropa regionu üçün də əhəmiyyəti var. Ölkələrimizin Qərb ölkələri ilə iqtisadi inteqrasiyası baxımından əhəmiyyəti var.

İndi mətbuat konfransında təfərrüata xüsusi olaraq varmağa lüzum yoxdur. Lakin, hər halda, demək olar ki, Azərbaycanın neft strategiyası uğurla həyata keçirilir, - hərçənd biz bu yolda çox çətinliklərlə, maneələrlə qarşılaşdıq, - Türkiyə, Gürcüstan və Azərbaycan arasında üç iri saziş imzalanmışdır və proqramımızın artıq bir hissəsi gerçəkləşdirilir.

Heç bir şübhə yoxdur ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri də, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri də müəyyən edilmiş müddətdə uğurla çəkiləcək və Xəzər dənizindən, Azərbaycandan neft, qaz Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə və oradan digər ölkələrə axacaqdır. Təbii ki, Gürcüstanın da bu çox qiymətli ehtiyatlardan istifadə etmək hüququ var.

Eduard Amvrosiyeviç, bu yeni mühüm tarixi addım və qazandığımız uğurlar münasibətilə mən sizi təbrik edirəm, qonaqlarımızı təbrik edirəm, Azərbaycanın bütün vətəndaşlarını təbrik edirəm. Əminəm ki, biz bundan sonra da inamla irəliləyəcək və yeni uğurlara nail olacağıq. Bu proqramların ölkələrimiz üçün çox böyük iqtisadi əhəmiyyəti var. Onlar eyni zamanda son dərəcə böyük siyasi əhəmiyyətə malikdir. Bu əhəmiyyət ondan ibarətdir ki, əvvəla, Cənubi Qafqaz, Avropa və Qərb arasında sıx inteqrasiya gedir, ikincisi, bu neft və qaz kəmərləri regionumuzda təhlükəsizliyə, sabitliyə və sülhə mühüm təminatdır.

Biz bütün bunlara son dərəcə böyük əhəmiyyət verir və inanırıq ki, gördüyümüz bütün işlərin iqtisadi və siyasi nəticələri ölkələrimizin iqtisadiyyatını möhkəmlədəcək, regionumuzda sabitliyi, təhlükəsizliyi, sülhü təmin edəcək və bizi Avropa birliyinə, qabaqcıl, demokratik dünya birliyinə getdikcə daha da yaxınlaşdıracaqdır.

Şadam ki, Gürcüstan Prezidenti, dostum Eduard Şevardnadzenin bir çox əvvəlki səfərləri kimi, bu səfəri də belə mühüm tarixi hadisələrlə əlamətdardır. Mənə elə gəlir ki, biz Gürcüstanla Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi binasının möhkəmlənməsinə hər dəfə yeni bir davamlı daş qoyuruq.

Bir daha təbrik edirəm və bu gün imzalanmış sazişin uğurla həyata keçirilməsini arzulayıram.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin "Üç dənizin əfsanəsi" konfransının açılış mərasimində çıxışı 25 iyun 2002-ci il, İstanbul

Hörmətli cənab sədr!

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi səmimi qəlbdən salamlayıram, konfransın işinə uğurlar arzulayıram.

Bu gün müzakirə olunan məsələ böyük tarixə malikdir. "Üç dənizin əfsanəsi" - Xəzər dənizi, Qara dəniz və Aralıq dənizi - konfransı beş ildir keçirilir. Nəyə görə bu daha öncə keçirilməmişdir? Çünki birincisi, bizim bu işlərimizin gələcəkdə birbiri ilə bu qədər sıx əlaqədə olması barədə az məlumat var idi, həm də buna inananların da sayı az idi. Ancaq - bunu Azərbaycanı tərifləmək üçün demək istəmirəm - hər dəfə Azərbaycanda Xəzər dənizinin çox zəngin qaz və neft ehtiyatlarının olması və onlardan istifadə edilməsi haqqında məsələlər qalxandan sonra, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" adlanan müqavilə imzalanandan sonra bütün dünyada Xəzər dənizi haqqında böyük müzakirələr keçdi. Çünki Xəzər dənizinin bu qədər zəngin neft-qaz yataqlarına malik olması dünyada çoxlarına məlum deyildi.

Ancaq Azərbaycanda biz bunu bilirdik. Çünki Azərbaycan alimləri, Azərbaycan geoloqları hələ 50-60 il bundan öncə Xəzərin dərin sularında neft və qaz hasil etməyə başlamışlar. Ümumiyyətlə, dünyada ilk dəfə, 150 il bundan öncə məhz Azərbaycanda sənaye üsulu ilə neft hasil olunubdur. Dünyada ilk dəfə məhz Azərbaycanda 50 il bundan öncə suyun dərinliklərindən neft hasil edilibdir. Biz bunları Azərbaycanda bilirdik və bununla məşğul olurduq.

Ancaq Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra, özü öz sərvətlərinin sahibi olandan sonra bu sərvətlərdən geniş və səmərəli istifadə edilməsi üçün böyük addımlar atılmağa başladı. Bu addımlardan birincisi, bunun əsasını qoyan 1994-cü ilin sentyabr ayında Bakıda Azərbaycanın Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın 11 böyük neft şirkəti arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının istifadə edil-

məsi barədə "Əsrin müqaviləsi" adlanan müqavilənin bağlanması oldu.

Yenə də deyirəm, biz o vaxt bu müqaviləni imzalayanda Xəzər dənizi haqqında dünyada kifayət qədər məlumat yox idi. Bu gün isə artıq aydındır ki, Xəzər dənizi öz karbohidrogen sərvətlərinin həcminə görə, ən azı, Şimal dənizi ilə müqayisə edilə bilər.

Əgər Şimal dənizinin hasil edilə bilən qalıq ehtiyatları 2,2 milyard tona bərabərdirsə, Xəzər dənizinin yalnız "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının təsdiq olunmuş, hasil edilə bilən neft ehtiyatları təqribən 730 milyon tondur. Bu, ancaq həmin yataqlardadır. Azərbaycanda isə dünyanın müxtəlif şirkətləri ilə 20-dək müqavilə imzalanıbdır. Təbiidir, onların hamısı eynimiqyaslı deyildi, müxtəlifdir. Amma əgər bunları cəmləsəniz, görəcəksiniz ki, Xəzər dənizinin təkcə Azərbaycan sektorunda nə qədər böyük imkanlar var.

Ancaq indi məlumdur ki, Xəzər dənizinin Qazaxıstan sektorunda da çox böyük neft və qaz yataqları var. Rusiya sektorunda böyük neft-qaz yataqları var, digər sektorlarda da var. Beləliklə, biz 1994-cü ildən başlayaraq Xəzər dənizini dünyada təbliğ etdik, Xəzər dənizini tanıtdıq. Əgər yerin altından neft, qaz çıxarmaq və özü də böyük həcmdə çıxarmaq mümkündürsə, demək onu ixrac etmək, onu satmaq lazımdır. Bunun üçün də yollar araşdırılır. O zaman ilk dəfə Xəzər dənizindən müxtəlif neft kəmərlərinin çəkilməsi haqqında məsələlər meydana çıxdı.

Bu gün artıq məlumdur ki, biz 1997-ci ildə Xəzər dənizindən Qara dənizə Bakı-Novorossiysk neft kəməri çəkdik. Demək, Xəzər dənizini Qara dənizlə birləşdirdik.

Ondan iki il sonra, 1999-cu ildə Xəzər dənizinin "Çıraq" yatağından çıxan neftin ixracını Novorossiysk kəməri ilə apara bilməzdik. Ona görə də biz daha bir kəmər, bu gün çox səmərəli işləyən neft kəməri, Bakıdan Gürcüstanın Qara dənizdəki Supsa limanına kəmər çəkdik. Deyə bilərəm ki, 1999-cu ildən indiyə qədər bu neft kəməri ilə 20 milyon tondan artıq neft ixrac olunubdur və bu kəmər hələ gələcəkdə də böyük əhəmiyyətə malik olacaqdır.

Ancaq bunlar da bizi qane etmirdi. Biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri haqqında hələ 1994-cü ildən düşünürdük. Amma o vaxtlar buna inanan çox az idi. Mane olanlar da çox idi və bu günə qədər də bəziləri hesab edirlər ki, bu, xəyaldır. Yaxud da deyək ki, Bakı-

Tbilisi-Ceyhan boru xətti, neft kəməri ilə ixrac edildiyi üçün Xəzər dənizində yetərli qədər neft yoxdur. Onlara cavab verərək mən bu gün demək istəyirəm ki, 2010-cu ildə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarından 50 milyon ton neft hasil olunacaq və bu da Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin işləməsi üçün tamamilə bəsdir. Amma bu bir deyil, başqa yataqlar da var.

Burada məndən öncə çıxış edən dostlarım, cümhur başqanları söylədilər. Qazaxıstan, digər Xəzəryanı ölkələr də Bakı-Tbilisi-Ceyhan xəttindən istifadə edəcəklər. Artıq biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin inşasına başlamışıq. Güman edirəm ki, bu, çox uğurla gedəcəkdir. Mən bilirəm ki, 2005-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan böyük ixrac neft kəmərinin inşası başa çatacaq və biz hamımız - bu gün buradakı konfransda iştirak edənlər, mənim dostlarım, cümhur başqanları birlikdə Türkiyənin Aralıq dənizində olan Ceyhan limanına gedib orada Xəzər dənizindən gələn neftin tankerlərə yüklənməsini görəcəyik.

Bütün bu işlər bu üç dənizin əfsanəsini yaratdı. Ona görə mən demək istəyirəm ki, beşinci dəfə keçirilən bu konfransın - üç dənizin əfsanəsinin bir anası var. Onun anası Xəzər dənizidir. Onun anasının da yanında duran Azərbaycandır.

Mən baxıram, vaxtilə təsəvvür etmək mümkün olmazdı ki, Xəzər dənizindən Qara dənizə gələcəyik və oradan da Aralıq dənizinə qədər gedəcəyik. İki min kilometr uzunluğunda böyük bir neft kə-məri çəkilir. Bu, həqiqətən, əfsanədir.

Mən bu konfransın iştirakçılarına və onun təşkilatçılarına bildirmək istəyirəm ki, bu əfsanə hələ davam edəcək, inkişaf edəcəkdir. Hesab edirəm ki, Xəzər dənizinin yataqlarından hasil ediləcək neft və qaz - ya Azərbaycan sektoru olsun, ya Qazaxıstan sektoru olsun, yaxud başqa sektor olsun - hamısı ixrac olunacaqlar. Yeni boru kəmərləri tikiləcəkdir.

Məsələn, indi Azərbaycanın "Şahdəniz" yatağı ilə bağlı – hörmətli cümhur başqanı, əziz dostum Əhməd Necdət Sezər bu barədə çox gözəl dedi - biz artıq hər şeyi imzalamışıq, hazırlamışıq. Boru kəməri tikilir, oradan çıxan qaz birbaşa Türkiyəyə, Ərzuruma gələcəkdir. Amma bu, birinci nöqtədir. Biz belə hesab edirik ki, Xəzər dənizindən çıxan qaz bundan sonra daha da uzağa, daha da irəliyə - Avropaya gedə bilər və gedə biləcəkdir. Çünki bizim imkanlarımız çoxdur.

Beləliklə, üç dənizin əfsanəsi həqiqətən böyük bir əfsanədir. Biz bu əfsanənin yaradılmasının iştirakçılarıyıq və bu əfsanəni reallığa çevirmişik. Artıq bu, əfsanə deyil, reallıqdır. Reallıq odur ki, Xəzər dənizindən neft və qaz hasil olur. Reallıq odur ki, Bakı-Novorossiysk, Bakı-Supsa neft kəmərləri işləyir. Reallıq odur ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac kəmərinin inşası başlayıbdır. Bunlar gerçəklikdir. Bunlar reallıqdır.

Mən indi istəyirəm hörmətli dostlarıma təklif edəm ki, onlar yeni bir əfsanə üzərində düşünsünlər. Çünki artıq bunlar əfsanə deyil, bu günün reallıqlarıdır. Mən bu gün konfransda iştirak etməyimdən çox məmnunam. Hörmətli sədrlər, məni buraya dəvət etdiyinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Burada mənim dostlarım -Türkiyə Cümhuriyyətinin başqanı hörmətli Əhməd Necdət Sezərə, Gürcüstanın başqanı hörmətli Eduard Şevardnadzeyə, Rumıniyanın cümhur başqanı hörmətli İon İliyeskuya, Ukraynanın başqanı hörmətli, çox gözəl bir insan Leonid Kuçmaya öz ehtiramımı bildirirəm. Çox məmnunam ki, biz bu gün səhərdən indiyə qədər heyətlərimizlə bərabər çox səmərəli işlər görmüşük.

Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlqoyma mərasimi keçirilmişdir 18 sentyabr 2002-ci il

Sentyabrın 18-də Azərbaycan paytaxtı yaxınlığında, Səngəçal terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulması münasibətilə təntənəli mərasim olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Əhməd Necdət Sezər, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze mərasimdə iştirak etmişdir. Mərasimdə həmçinin, ABŞ-ın energetika naziri Spenser Abraham və bir çox xarici ölkələrdən gəlmiş qonaqlar iştirak edirdilər.

Qonaqlara Səngəçal terminalı və onun texniki imkanları haqda geniş məlumat verildi. Bildirildi ki, hazırda terminal gündə 140 min barrel xam neft qəbul etmək iqtidarındadır. Növbəti ildən isə bu göstərici 180 minə qaldırılacaqdır.

Sonra isə mərasimin rəsmi hissəsi başladı. Mərasimi giriş sözü ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti açdı. O, qonaqları salamladıqdan sonra, çıxış üçün söz dövlət rəhbərlərinə verildi.

Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdət Sezər qeyd etdi ki, bu mərasimdə iştirak etməkdən qürur hissi keçirir. Prezident Əhməd Necdət Sezər bu layihənin hər üç xalqın maddi rifahını artırmaqla yanaşı, həmçinin, onlar arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin güclənməsinə xidmət edəcəyini bildirdi.

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze qeyd etdi ki, burada baş verənləri gələcək nəsil görür və minnətdarlıq hissləri ilə bunları xatırlayacaqdır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərini Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan dövlətlərinin çoxəsrlik tarixində mühüm hadisə kimi dəyərləndirən prezident, onu həm də Gürcüstanın müstəqillik qazandığı 10 il ərzində ən böyük nailiyyətlərdən biri kimi səciyyələndirdi. Bu hadisə münasibətilə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirən E.Şevardnadze, Şərq-Qərb enerji dəhlizinin yalnız Heydər Əliyevin qəhrəmanlığı, müdrikliyi, dəyanəti və qarşıya qoyulan məqsədə sadiqliyi sayəsində reallaşdığını vurğuladı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Səngəçal sahil terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulması münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə nitqi 18 sentyabr 2002-ci il

Türkiyə Cümhuriyyətinin prezidenti zati-aliləri hörmətli Əhməd Necdət Sezər!

Gürcüstanın prezidenti zati-aliləri hörmətli Eduard Şevardnadze!

Amerika Birləşmiş Ştatlarının energetika naziri hörmətli Spenser Abraham!

Hörmətli xanımlar və cənablar, qonaqlar!

Mən sizin hamınızı Azərbaycanda səmimi qəlbdən salamlayıram və bu böyük əhəmiyyət kəsb edən layihələrin həyata keçirilməsi münasibətilə bura toplaşanlara təşəkkür edirəm.

Bizim hamımızı, o cümlədən, uzaq ölkələrdən Azərbaycana gəlib bu gün bizimlə birlikdə bu şənliyi bölüşənləri buraya toplayan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin inşasına başlanması üçün təməl daşının qoyulması mərasimidir. Bu böyük layihə artıq bütün dünyada məşhurdur və dünya ictimaiyyəti bir çox illərdir ki, bu layihəni müzakirə edir.

Bu layihənin əsası 1994-cü ildə Azərbaycanın neft strategiyasının həyata keçirilməsinin başlanğıcında, 1994-cü il sentyabr ayının 20-də Azərbaycanda, Bakıda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda olan "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarının müştərək işlənilməsi üçün Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın 11 böyük neft şirkəti arasında müqavilə imzalanarkən qoyulmuşdur. Bu müqavilə dünyaya səs saldı və təsadüfi deyildir ki, ona "Əsrin müqaviləsi" adı verildi. Biz bu müqaviləni imzalayarkən, təbiidir ki, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarından gələcəkdə ildə 50 milyon tondan artıq neft hasil edilməsini nəzərdə tutmuşduq. Ancaq hasil olan neft dünya bazarlarına çıxarılmalıdır. Bunun üçün müxtəlif yollar var idi, müxtəlif marşrutlar var idi. Ancaq biz Azərbaycan olaraq öz dostlarımızla - Türkiyə Cümhuriyyəti ilə, Gürcüstanla və təbiidir ki, bu layihədə iştirak edən şirkətlərlə birlikdə gələcəkdə

hasil olunacaq nefti Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xətti ilə Türkiyənin Aralıq dənizindəki Ceyhan limanına çatdırmağı qərara aldıq.

Bu qərarın özü də çox mübahisələr doğurdu. Çünki o vaxt həm bizim imzaladığımız müqaviləyə qarşı çıxış edənlər, həm də boru xəttinin məhz Bakı-Tbilisi-Ceyhan marşrutu ilə getməsinin əleyhinə çıxanlar var idi. Bunlar məlumdur. Bizə, yəni birinci növbədə Azərbaycana mane olurdular. Çünki neftin sahibi bizik və nefti də haradan ixrac etmək birinci növbədə bizim hüququmuz idi. Bizə çox təzyiqlər etdilər. O vaxt Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyət o qədər də sabit deyildi. 1993-cü ildə burada vətəndaş müharibəsi baş vermişdi. Biz onların qarşısını aldıq və müqaviləni imzaladıq. Ancaq müqaviləni imzalayanda hətta bizim daxilimizdə belə yüksək vəzifəli şəxslər var idi ki, onlar müxtəlif xarici xidmət orqanlarına qulluq edirdilər, bu müqavilənin pozulması haqqında öz fikirlərini söyləmişdilər.

Bunu demək sizin üçün maraqlıdır. Çünki 1994-cü il sentyabrın 20-də biz müqaviləni imzaladıq. Ondan bir gün sonra Azərbaycanın Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin təcridxanasından böyük cinayət etmiş 4 nəfəri qaçırdılar. Ondan bir həftə keçdi, Azərbaycan parlamenti sədrinin müavininə terror etdilər, onu öldürdülər. Azərbaycanın əks-kəşfiyyat idarəsinin rəisini, polkovniki öldürdülər. Bu terrorlarla bizi qorxutmaq istədilər. Ancaq biz qorxmadıq. Onlar isə bu işlərini davam etdirirdilər. O vaxt məcburiyyət qarşısında mənimlə burada baş nazir vəzifəsində çalışan Surət Hüseynov kimi bir şəxs oktyabr ayının 4-də Azərbaycanda silahlı dövlət çevrilişi etməyə başladı. Biz bunun qarşısını aldıq. Birinci növbədə, xalqın bizə dəstəyi ilə, xalqın köməyi ilə. 1995-ci ilin mart ayında yenidən silahlı dövlət çevrilişi etmək istədilər, qarşısını aldıq. Ondan sonra bəzi yerlərdə terror aktları törətmək, körpünü partlatmaq, təxribat etmək istədilər. Zərər çəkdik, amma qarşısını aldıq.

Bilirəm ki, məhz o zaman, Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsi irəliyə sürüləndə mənim dostum Gürcüstan prezidenti Eduard Şevardnadzeyə terror etdilər və o, möcüzə sayəsində sağ-salamat qurtardı.

Bütün bunların hamısı və bizə göstərilən başqa siyasi təzyiqlər, müxtəlif təsirlər ona yönəldilmişdi ki, birincisi, bizim neft müqaviləsini - bu işə Xəzər dənizində ilk dəfə başladıq - qəbul etmək istəmirdilər. İkincisi isə, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin çəkilməsinin əleyhinə çıxırdılar. Belə bir şəraitdə biz bunu

başladıq, öz iradəmizi ortaya qoyduq və əvvəldən tutduğumuz yol ilə getdik.

1999-cu ildə "Çıraq" yatağından ilk neft aldıq. Biz onu əvvəl Bakı-Novorossiysk kəməri ilə Rusiyanın Qara dənizdəki Novorossiysk limanı vasitəsilə nəql edirdik. Ancaq bununla bərabər, biz Qərb marşrutu ilə Bakı-Supsa neft kəmərini tikirdik və onu tezliklə istifadəyə verdik. İndi o vaxtdan indiyə qədər hasil edilən neft məhz bu kəmərlə - Qərb xətti ilə nəql olunur.

Ancaq bunların hamısı ilkin neftdən ötrü idi. Bizim nəzərdə tutduğumuz böyük neft üçün isə, yenə də deyirəm, Bakı-Tbilisi-Ceyhan lazım idi. Biz ardıcıl surətdə bu layihənin üzərində işləyirdik, çalışırdıq, bütün imkanlarımızdan istifadə edirdik. Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan burada bərabər idi, birlikdə hərəkət edirdi, bu işlə birlikdə məşğul idi. Ancaq əgər Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətinin bizə, Azərbaycana bu barədə köməyi, daimi dəstəyi, məsləhətləri olmasaydı, təbiidir ki, biz buna nail ola bilməzdik.

Təsadüfi deyil ki, 1999-cu ilin noyabr ayında İstanbulda, ATƏT-in zirvə görüşündə biz - Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan və Qazaxıstan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin inşasına başlamaq üçün anlaşma imzaladıq. Bundan əlavə, bəyanat imzaladıq və Amerika Birləşmiş Ştatlarının prezidenti Bill Klinton öz dövləti adından bu bəyanata qoşuldu, öz imzasını qoydu. Bu da Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin tikilməsinin reallığına gətirib çıxartdı.

Mən bu qısa tarixi sizə deməliyəm. Çünki bilməlisiniz ki, burada 8 il müddətində biz nə işlər görmüşük və hansı çətinliklərdən çıxmışıq, hansı müqavimətlərin, maneələrin qarşısını almışıq.

Nəhayət, son dövrdə Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin inşa edilməsi haqqında bir neçə aydır proseslər gedir. Onun maliyyələşdirilməsi məsələsində də problemlər var idi. Ancaq onlar da həll olundu. İndi Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti, "Bi-Pi" bu işlərə başçılıq edir. Onlar artıq bütün planları hazırlayıblar. Ona görə də bizi buraya təməl daşının qoyulmasına dəvət ediblər.

Mən sizə bildirmək istəyirəm ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin əleyhinə çıxanlar çox vaxt belə söyləyirdilər ki, bu, xəyaldır, mümkün deyil, Azərbaycanda o qədər neft yoxdur, olmayacaqdır. Belə danışıqlar çox idi. Zaman çox keçdiyinə görə bəziləri də

bu danışıqlara inanırdılar. Ancaq bunların hamısı əsassız oldu, biz öz işimizi gördük.

Bu yaxın vaxtlarda İstanbulda "Üç dənizin əfsanəsi" adlı konfrans keçirildi. Orada əfsanə haqqında söhbət gedirdi. Mən orada nitq söylədim, dedim, siz burada əfsanədən danışırsınız. Amma mən sizə demək istəyirəm ki, bu, xəyal deyil, əfsanə deyil, üç dəniz - Xəzər dənizi, Qara dəniz, Aralıq dənizi birləşəcəkdir. Bunu birləşdirən də Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan, onların həyata keçirdikləri bu layihə və Amerika Birləşmiş Ştatlarının bu məsələyə daimi dəstəyi olmuşdur. Ona görə indi xəyaldan gerçəkliyə gəlib çatmışıq.

Buraya nə qədər vəsait qoyulacaq, nə işlər görüləcək - bu barədə sizə məlumatlar veriləcəkdir. Mən bunu demək istəmirəm. Ancaq onu demək istəyirəm ki, bütün bu layihələr Azərbaycanın iqtisadiyyatının inkişafına yönəldilibdir. Bu gün burada "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının işlənilməsinin ikinci fazası haqqında da sənəd imzalanacaqdır. Bu, o deməkdir ki, artıq buraya çox böyük investisiya gələcək, işlər sürətlə gedəcəkdir. Çünki biz hesab edirik ki, 2005-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri tamamilə hazır olacaq və biz hamımız birlikdə buradan Türkiyənin Ceyhan limanına gedəcək və orada Azərbaycan neftinin, Xəzər neftinin Ceyhan limanından yola salınmasının şahidi olacağıq.

Dediyim kimi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin maliyyələşdirilməsində bəzi problemlər var idi. Azərbaycan bu işə öz payını verdi, biz onun maliyyələşdirilməsinin 25 faizini öz üzərimizə götürdük. Qalan hissəsi ayrı-ayrı şirkətlər arasında bölünübdür. Ancaq maraqlısı budur ki, bu layihəyə 2,5 faizlə "Eni" şirkəti qoşulubdur. Sonra "Total" şirkəti qoşulubdur. Mənə bu gün dedilər ki, 2,5 faizlə Yaponiyanın "İtoçu" şirkəti qoşulubdur və bir də Yaponiyanın "İnpeks" şirkəti məhz dünən 2,5 faizlə buna qoşulubdur. Bu, nə deməkdir? O deməkdir ki, bu boru xəttindən təkcə Azərbaycan yox, hamı istifadə etmək istəyir.

Biz vaxtilə İstanbulda anlaşmanı imzalayanda ona Qazaxıstan prezidenti Nursultan Nazarbayev də imzasını qoyub və bildiribdir ki, Qazaxıstan da bu boru xəttindən istifadə edəcəkdir. İndi mən bilirəm ki, xarici şirkətlər Qazaxıstanda çox işləyirlər. Onların bizim Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinə qoşulması və sərmayə qoy-

ması onu göstərir ki, doğrudan da, Xəzərin başqa sektorlarından neft Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri ilə ixrac olunacaqdır.

Ancaq mən sizə deyirəm ki, təxminən 2007-2008-ci illərdə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarından 50 milyon ton neft hasil olunacaqdır. Ancaq Xəzər dənizində bizim başqa yataqlarımız da var. Biz bir çox şirkətlərlə əməkdaşlıq edirik. 30 ölkənin şirkətləri ilə 21 müqavilə imzalamışıq, iş aparırıq. Əlbəttə, onlar da neft hasil edəcəklər. Biz onlarla birlikdə çalışırıq. Ona görə gələcəkdə hətta Bakı-Tbilisi-Ceyhanın tutumu çatmayacaqdır. Ya onu genişləndirmək, ya da ikinci boru lazım olacaqdır.

Mənim dediyim bu sözlər gələcək üçündür və bu işlər bizim xalqımızın gələcəyi üçündür. Bizim bu işlərimiz yalnız və yalnız Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə etməsindən sonra mümkün olubdur. Siz bilirsiniz ki, Azərbaycan qədim neft ölkəsidir. 150 il bundan öncə Azərbaycanda sənaye üsulu ilə neft hasilatına başlanıbdır. Ancaq heç vaxt neft Azərbaycan xalqına məxsus olmayıbdır. Xəzər dənizindəki bütün neft və qaz yataqlarının hamısı Azərbaycan alimləri, geoloqları tərəfindən kəşf edilib, ancaq biz bunun sahibi olmamışıq. İndi isə müstəqil dövlətik. Müstəqil dövlət olaraq öz sərvətlərimizin sahibiyik. İstədiyimiz ölkələr ilə əlaqələr qururuq və belə işlər görürük. Amma ikinci boru da növbədədir. 1 trilyon kubmetr ehtiyatı olan "Şahdəniz" yatağından Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri də çəkiləcəkdir.

Beləliklə, boru kəmərlərinin sayı artır. Təbiidir ki, bunlar çox böyük iqtisadi xarakter daşıyır. Ancaq təkcə iqtisadi deyil, hesab edirik ki, bizim gördüyümüz işlər, Bakı-Tbilisi-Ceyhan siyasi xarakter daşıyır. Bu layihə və onun həyata keçirilməsi Qafqaz bölgəsində sülhün, əmin-amanlığın, təhlükəsizliyin təminatçısı ola bilər. Bu boru xətti, bu polad boru Azərbaycanı, Gürcüstanı, Türkiyəni bir-biri ilə daha sıx birləşdirəcəkdir.

Biz dost ölkələrik. Türkiyə bizim üçün dost, qardaş ölkədir. Gürcüstan bizim üçün dost, qardaş ölkədir. Eləcə də biz onlar üçün dost, qardaş ölkəyik. Biz çox əlaqələr saxlayırıq. Ancaq bu əlaqələrimizi, necə deyərlər, daha möhkəm tellərlə bağlayırıq. Bu tellərdən biri də Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri olacaqdır. Mən şübhə etmirəm ki, Amerika Birləşmiş Ştatları bu məsələlərdə bizi bundan sonra da dəstəkləyəcəkdir. Ona görə mən bu mərasimdə Türkiyə Cümhuriyyətinə, onun prezidenti hörmətli Əhməd Necdət Sezərə

təşəkkür edirəm. Gürcüstana, onun prezidenti hörmətli Eduard Şevardnadzeyə təşəkkür edirəm. Amerika Birləşmiş Ştatlarına, onun prezidenti cənab Corc Buşa təşəkkür edirəm.

Mən bu yaxınlarda cənab Corc Buşdan antiterror koalisiyasında Azərbaycanın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən çox xoş bir məktub aldım. Biz ötən il sentyabrın 11-də ABŞ-da baş vermiş dəhşətli terror hadisəsindən dərhal sonra antiterror koalisiyasına qoşulmuşuq, bu koalisiyada öz vəzifəmizi yerinə yetiririk və bundan sonra da yerinə yetirəcəyik. Beləliklə, biz bu sahədə də Amerika-Azərbaycan əlaqələrini inkişaf etdirir, daha da yüksəklərə qaldırırıq.

Dünən hörmətli nazir ilə söhbət edəndə o, prezident Buşdan mənə səmimi salamlar, çox xoş sözlər çatdırdı. Bütün bunlara görə, ümumiyyətlə, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin reallaşmasına dəstəyinə görə Amerika Birləşmiş Ştatlarına, onun xalqına və prezident cənab Buşa təşəkkürümü bildirirəm.

Əziz dostlar!

Əziz qonaqlar!

Mən sizi bir daha ürəkdən salamlayıram, hamınıza can sağlığı arzu edirəm. Bakı-Tbilisi-Ceyhan irəliyə gedəcək, gedəcək, gedəcəkdir!

Azərbaycan xalqına müraciət
1 oktyabr 2003-cü il

Əziz həmvətənlər, hörmətli Azərbaycan vətəndaşları!

Bu günlərdə mənim Azərbaycan Respublikasına bütövlükdə rəhbərliyimin 34, müstəqil Azərbaycan dövlətinə Prezident kimi rəhbərliyimin isə 10 ili tamam olur. Bu illərdə istər bir azərbaycanlı, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı, istərsə də onun rəhbəri, Prezident kimi mənim həyat amalım yalnız Sizə - bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mənəvi inkişafına xidmət olmuşdur. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam. Bu da mənə dözüm, iradə verib və bütün uğurlarımı təmin edib.

Azərbaycan xalqı dünyanın ən qabaqcıl xalqları sırasında öz layiqli yerini tutub. Onun zəngin mənəvi aləmi, dünya mədəniyyət xəzinəsinə bəxş etdiyi özünəməxsus töhfələr, sivil dünya dəyərlərinə yiyələnmək qabiliyyəti artıq hamıya məlumdur. Azərbaycanlıların öz əməyi, istedadı ilə bütün sahələrdə dünya xalqları ailəsinə getdikcə daha sürətlə inteqrasiya olması indi heç kimi təəccübləndirmir.

Müstəqil dövlətimiz bu gün dünya ölkələrinin ən qabaqcıl təcrübələrindən və dəyərlərindən bəhrələnərək inkişaf edir. Demokratik cəmiyyət, hüquqi dövlət, insan və vətəndaş haqlarının aliliyi, siyasi plüralizm prinsiplərini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Avropanın və dünyanın ən qabaqcıl, qüdrətli dövlətləri ilə çiyin-çiyinə fəaliyyət göstərir. Ölkəmiz beynəlxalq aləmdə öz layiqli yerini tutub. İndi dünyanın, regionun və bizi əhatə edən xarici aləmin əsas strateji və qlobal məsələləri bizim rəyimiz, mənafelərimiz nəzərə alınmadan həll edilmir. Bizi tanıyırlar, qəbul edirlər və əsas məsələlərdə bizimlə hesablaşırlar.

Azərbaycanın iqtisadi həyatı yenidən qurulur, yüksək dinamizmlə dirçəlir və inkişaf edir. Ölkə iqtisadiyyatına daxili və xarici kapital qoyuluşu ildən-ilə artır, aqrar sahə, yeyinti və yüngül sənayesi modernləşir, iqtisadiyyatda qeyri-neft sektorunun payı yüksəlir, manatın sabitliyi qorunur, valyuta ehtiyatları artır, yeni-yeni yüksək maaşlı iş yerləri açılır. Bütün bunlar 1994-cü ildən başlayaraq həyata keçirilən yeni neft və iqtisadi inkişaf strategiyasının nəticəsidir. Mən əminəm ki, biz belə davam etsək, qarşıdan gələn bir neçə ildə Azərbaycanda nə bir işsiz, nə bir kasıb insana rast gəlinəcəkdir. Maaşlar, təqaüdlər və insanların ümumi gəlirləri yüksələn sürətlə artacaq. Azərbaycan dövləti, iş adamlarımız təkcə ölkəmizdə deyil, xarici aləmdə də ən perspektivli və gəlirli layihələrdə iştirak etmək, investisiya qoymaq imkanına və gücünə malik olacaqlar.

Dövlətimiz getdikcə öz müdafiə qabiliyyətini artırır, hərbi cəhətdən güclənir. Milli ordumuz qabaqcıl təcrübə və texnologiyalara yiyələnir, gənclərimiz həvəslə xidmətə gedirlər.

Bütün bunlar asan başa gəlməmişdir. Keçən dövrdə biz Sizinlə birlikdə həm daxildən, həm də xaricdən qaynaqlanan nə qədər təhlükəli irticanın, təxribatın və digər antiazərbaycan aksiyalarının qarşısını almışıq, nə qədər çətinliklərə sinə gərmişik. Siz bunları çox yaxşı bilirsiniz.

1988-ci ildən ermənilərin Dağlıq Qarabağda başladıqları avantürist millətçi separatizmin qarşısı Azərbaycan rəhbərliyinin qətiyyətsizliyi üzündən vaxtında alınmadı. 1990-1993-cü illərdə respublikamızda yaranmış siyasi və hakimiyyət böhranından, idarəsizlik və qarmaqarışıqlıqdan istifadə edən Ermənistan ordusu Azərbaycanın torpaqlarını işğal etdi, bir milyondan çox soydaşımızı qaçqın və köçkün vəziyyətinə saldı. Daxildə ölkə vətəndaşları birbirinə qarşı silahlı toqquşmaya, qarşıdurmaya təhrik edildi, dövlətimizi və dövlətçiliyimizi məhv etməyə, dağıtmağa nə qədər səylər göstərildi. Biz bütün bunların qarşısını aldıq. Lakin xaos və anarxiya dövründə Azərbaycanın pozulmuş ərazi bütövlüyünü, qaçqın və köçkünlərin öz yurd-yuvasına qaytarılması problemini hələ də həll edə bilməmişik. Mən əminəm ki, biz bu məsələni də mütləq həll edəcəyik.

Buna baxmayaraq, bu illərdə xalqımız və dövlətimiz üçün taleyüklü əhəmiyyət kəsb edən məsələləri həll edə bilmişik. İlk növbədə dövlətçiliyimizin əsasını təşkil edən ictimai-siyasi sabitliyə nail olmuş, milli birlik və qanunların aliliyinə söykənən vətəndaş cəmiyyətinin təməlini qoymuşuq.

İkincisi, hər bir dövlətin, onun yaşamasının qayəsini təşkil edən ölkə iqtisadiyyatını yenidən qurmuşuq, inkişaf yoluna çıxarmışıq.

Üçüncüsü, Azərbaycan xalqının istək və arzularının ifadəsi olan, özünün bütün müvafiq təsisatlarına malik güclü, demokratik dövlətimizi qura bilmişik, onun müstəqilliyinin dönməzliyini təmin etmişik.

Yalnız milli birliyə, ictimai-siyasi sabitliyə malik, iqtisadiyyatı dinamik inkişaf edən, güclü dövlət təsisatları olan, demokratik və vətəndaş cəmiyyətinə əsaslanan müstəqil dövlətlə hər şeyi, o cümlədən ərazi bütövlüyü və digər məsələləri həll etmək olar. Əminəm ki, bu, məhz belə də olacaq.

Əziz Azərbaycan vətəndaşları, əziz xalqım!

Mən öz mənalı həyatımın düz 60 ilini xalqımın bu günü və sabahı ilə yaşamışam. Bunun son on ili müstəqil Azərbaycan dövlətinə xidmətdə keçib. Bu sahədə görülən işlər Sizə məlumdur, lakin mənim hələ tamamlanmamış çox perspektivli planlarım var. Son vaxtlar səhhətimdə yaranan bəzi problemlər mənə imkan vermir ki, bütün bu başladığım, nəticələrini aydın gördüyüm işləri tamamlayım. Buna baxmayaraq, 2003-cü ilin 15 oktyabrında keçiriləcək prezident seçkilərində iştirak etmək üçün mənim də namizədliyim irəli sürülüb və qeydiyyata alınıb. Yüz minlərlə insan seçki kampaniyasına qoşularaq mənim təbliğatımı aparır. Fürsətdən istifadə edərək bu insanlara, namizədliyimi irəli sürən və dəstəkləyən Yeni Azərbaycan Partiyasının bütün üzvlərinə, digər ictimai-siyasi təşkilatların nümayəndələrinə, elm, təhsil və mədəniyyət xadimlərinə, ziyalılara və mənə dəstək verən bütün Azərbaycan xalqına dərin təşəkkürümü bildirirəm. Ümidvaram ki, tezliklə səhhətimi bərpa edərək Vətənə dönəcək, xalqımla yenidən birlikdə olacağam. İndi isə öz namizədliyimi İlham Əliyevin xeyrinə geri götürürəm.

Üzümü Sizə - həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, praqmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolunda çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdıra bilmədiyim

taleyüklü məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdıra biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm.

Dərin hörmətlə,

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyev

İlham Heydər oğlu Əliyev **1961**-ci il dekabrın 24-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1967-1977-ci illərdə Bakı şəhərində orta məktəbdə oxumuşdur.

1977-ci ildə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutuna (MDBƏİ) daxil olmuşdur.

MDBƏİ-ni bitirdikdən sonra **1982**-ci ildə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur.

1985-ci ildə dissertasiya müdafiə edərək, tarix elmləri namizədi dərəcəsi almışdır.

1985-1990-cı illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunda müəllim işləmişdir.

1991-1994-cü illər ərzində özəl biznes sahəsində çalışmışdır və bir sıra istehsal-kommersiya müəssisələrinə rəhbərlik etmişdir.

1994-cü ildən **2003**-cü ilin avqust ayınadək Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti, sonra isə birinci vitse-prezidenti olmuşdur. "Heydər Əliyevin neft strategiyası"nın həyata keçirilməsində fəal iştirak etmişdir.

Suveren Azərbaycanın neft siyasətinin geosiyasi aspektlərinə dair bir sıra tədqiqat işlərinin müəllifidir. Siyasi elmlər doktorudur.

İki dəfə, **1995**-ci və **2000**-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə seçilmişdir. **2003**-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Baş naziri vəzifəsinə təyin edilməsi ilə əlaqədar olaraq deputat səlahiyyətlərinə xitam vermişdir.

1997-ci ildən Azərbaycanın Milli Olimpiya Komitəsinin Prezidentidir. İdmanın və Olimpiya hərəkatının inkişafında böyük xidmətlərinə görə Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin ali ordeni ilə təltif edilmişdir.

1999-cu ildə hakim Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin müavini, **2001**-ci ildə sədrin birinci müavini, **2005**-ci ildə isə partiyanın sədri seçilmişdir.

2001-2003-cü illərdə Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞPA) Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin nümayəndə heyətinin rəhbəri olmuşdur.

2003-cü ilin yanvar ayında Avropa Şurası Parlament Assambleyası sədrinin müavini, AŞPA-nın Büro üzvü seçilmişdir.

2003-cü il avqustun 4-də Milli Məclis tərəfindən təsdiq edildikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Baş naziri təyin edilmişdir.

2003-cü il oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. Prezident seçkilərində seçicilərin 76%-dən çoxu İlham Əliyevin lehinə səs vermişdir. O, **2003**-cü il oktyabrın 31-də vəzifəsinin icrasına başlamışdır.

2004-cü ilin aprelində AŞPA-nın fəaliyyətində fəal iştirakına və Avropa ideallarına sədaqətinə görə AŞPA-nın fəxri üzvü diplomu və AŞPA medalı ilə təltif edilmişdir.

2008-ci il oktyabrın 15-də keçirilən seçkilərdə seçicilərin 88,73% səsini qazanan İlham Əliyev ikinci dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. O, 2008-ci il oktyabrın 24-də vəzi-fəsinin icrasına başlamışdır.

Azərbaycan, rus, ingilis, fransız və türk dillərini mükəmməl bilir.

Evlidir. Üç övladı var.

Prezident Əliyevin təltif olunduğu orden, mükafat və fəxri adlar aşağıdakıları əhatə edir: Heydər Əliyev ordeni (Azərbaycan Respublikası), Beynəlxalq münasibətlər və sülh naminə İhsan Doğramacı mükafatı (Türkiyə), Rumıniya Ulduzu Ordeni (Rumıniya), Kral Əbdüləziz Ordeni (Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı), Şərəf Ordeni (Gürcüstan), "Şərəf Legionunun Böyük Xaçı" Ordeni (Fransa), Şeyxülislam Ordeni (Azərbaycan Respublikası), Rusiya Pravoslav Kilsəsinin "Prepodobnıy Serqiy Radonejskiy" birinci dərəcəli Ordeni, "Böyük Kordon" Şərəf Ordeni (Beynəlxalq Hərbi-İdman Şurası), MDB ölkələrin İdman Təşkilatlarının Beynəlxalq Konfederasiyasının "Şərəf Ordeni", FİLA-nın Şərəf Zalının ən yüksək "İdman Əfsanəsi" ordeni, Polşa Respublikasının "Xidmətlərə görə" Böyük Xaç Ordeni, I dərəcəli Knyaz Yaroslav Mudrı ordeni (Ukrayna), Linkoln Universitetinin Fəxri Doktoru (ABŞ), Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər Universitetinin Fəxri Doktoru, L.N.Qumilyov – Avrasiya Milli Universitetin Professoru (Qazaxıstan), Bilkənt Universitetinin Fəxri Doktoru (Türkiyə), Vergilər üzrə Milli Akademiyanın Fəxri Doktoru (Ukrayna), Ploesti Neft və Qaz Universitetinin Fəxri Doktoru (Rumıniya), Milli və Dünya İqtisadiyyatı Universitetinin Fəxri Professoru (Bolqarıstan), Kyung Hee Universitetinin Fəxri Doktoru (Cənubi

Koreya), İordaniya Universitetinin Fəxri Doktoru (İordaniya), Korvinus Universitetinin ictimai elmlər üzrə fəxri doktoru (Macarıstan), M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin fəxri professoru (Rusiya Federasiyası), Taras Şevçenko adına Kiyev Milli Universitetinin fəxri doktoru (Ukrayna).

Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəmərinin işə salınmasına həsr olunmuş rəsmi mərasim olmuşdur 13 iyul 2006-cı il

İyulun 13-də Türkiyənin Ceyhan şəhərində Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəmərinin işə salınmasına həsr olunmuş rəsmi mərasim keçirilmişdir.

Mərasimdə çıxış edən BP şirkətinin rəhbəri Con Braun BTC-nin işə düşməsini dünya neft sənayesi tarixində mühüm hadisə adlandırıb. Onun sözlərinə görə, boru kəmərinin tikintisi qeyri-sakit regionda belə qlobal layihənin reallaşması imkanlarını şübhə altına alanların səhv olduğunu göstərdi. "BTC-nin işə düşməsi dünyanın enerji xəritəsini dəyişdi", deyə C.Braun vurğuladı.

"BP Azərbaycan" şirkətinin rəhbəri Devid Vudvord isə qeyd etdi ki, BTC-nin fəaliyyətə başlaması ilə ilk dəfə olaraq Xəzər nefti dünya bazarına çıxarmaq mümkün oldu. O qeyd etdi ki, BTC-nin tikintisi yaxın gələcəkdə hər gün dünya bazarına 1 milyon barel neft nəqlinə imkan verəcək.

Tədbirdə çıxış edən ABŞ energetika nazirinin müavini Kley Şell isə prezident Corc Buşun təbrik məktubunu oxuydu. Təbrik məktubunda C.Buş BTC neft kəmərini Xəzər regionu enerji resurslarının inkişafı yolunda mühüm addım adlandırıb. Buşun qənaətincə, layihənin reallaşması dünya energetikasında böyük addımdır və dünyada enerji təhlükəsizliyini artıracaq.

Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Teyyub Ərdoğan isə bildirdi ki, strateji layihə olan BTC regionunun sosial-iqtisadi vəziyyətini dəyişəcək. Onun sözlərinə görə, 2030-cu ilədək dünyada neftə tələbat 60% artacaq və Qazaxıstanın da kəmərə qoşulacağını nəzərə alsaq, bu mənada BTC-nin önəmi artacaq.

Gürcüstan prezidenti Mixail Saakaşvili də BTC neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz boru kəmərinin Gürcüstanın enerji təhlükəsizliyi üçün əhəmiyyətini qeyd edib.

Yekun çıxış zamanı Türkiyə prezidenti Əhməd Necdət Sezər qeyd etdi ki, BTC layihəsi nəinki Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin rifahının yaxşılaşmasına kömək edəcək, hətta bütün regionun inkişafına müsbət təsir göstərəcək.

Sonda BTC səhmdar şirkətinin nümayəndələri simvolik boru kəmərini qurublar. Onun son bəndlərini Azərbaycan, Gürcüstan və

Türkiyə prezidentləri, Türkiyənin Baş naziri və BP rəhbəri birləşdirib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin açılış mərasimində nitqi 13 iyul 2006-cı il

Hörmətli Prezident Əhməd Necdət Sezər!
Hörmətli Prezident Mixail Saakaşvili!
Hörmətli Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan!
Xanımlar və cənablar, əziz dostlar!

Bu gün tarixi bir gündür. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəməri istismara verilir və bu tarixi günü biz birlikdə Ceyhan terminalında qeyd edirik. Bu gün mərasimin əvvəlində nümayiş etdirilən qısa filmdə tarixi anlar bir daha xatırlandı. 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının görüntülərini bu gün bir daha gördük. Həqiqətən, bütün bu işlər, nəhəng layihələr məhz 1994-cü ildə başlanmışdır. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması ilə Azərbaycanda böyük neft siyasəti başlanmışdır. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmış Azərbaycanın yeni neft strategiyası öz imkanlarından istifadə edib bizi qarşıda duran bütün məqsədlərə çatdırdı. "Azəri-Çıraq-Günəşli" neft yataqlarının işlənilməsi nəticəsində hasil olunan Azərbaycan nefti bu gün dünya bazarlarına müxtəlif yollarla ixrac edilir.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan tarixdə ilk dəfə olaraq, Xəzər dənizinin özünə məxsus olan sektoruna xarici investorları dəvət etdi. Ondan əvvəl Xəzər dənizində xarici şirkətlər heç vaxt fəaliyyət göstərməmişdir. Bütövlükdə, Azərbaycan neft ölkəsi kimi tanınır. Dünyada ilk dəfə sənaye üsulu ilə neft Azərbaycanda çıxarılmışdır. O cümlədən, dünyada dəniz yataqlarından ilk dəfə neft Azərbaycanda, Xəzər dənizində hasil edilmişdir. 1994-cü ildə başlanmış yeni layihələr Azərbaycana onun neft şöhrətini təzədən qaytardı. Bu gün Azərbaycan bu imkanlardan səmərəli istifadə edərək, öz iqtisadi potensialını gücləndirir. Azərbaycanda gedən iqtisadi inkişaf artıq hamımız tərəfindən görünür. Keçən il iqtisadiyyat 26 faiz, bu ilin 5 ayında təxminən 40 faiz artmışdır. Bütün bu nəticələrin təməli məhz 1994-cü ildə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" ilə qoyulmuşdur.

O vaxt Azərbaycan çox çətin, ağır durumda idi. Müstəqilliyi yenicə əldə etmiş ölkə iqtisadi böhran içərisində yaşayırdı. O cümlədən, siyasi vəziyyət o qədər də ürəkaçan deyildi. Ölkədə sabitlik hələ tam bərqərar olunmamışdı. Azərbaycan çox riskli bir ölkə kimi tanınırdı və o şəraitdə xarici sərmayəni Azərbaycana cəlb etmək, investorları inandırmaq ki, Azərbaycanda onların sərmayəsi batmayacaq, əksinə, əlavə sərmayə, əlavə gəlirlər gətirəcək - bu, əlbəttə ki, çox böyük siyasi bacarıq, müdriklik, uzaqgörənlik tələb edirdi. Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində bu gün biz bu gözəl anları yaşayırıq. Nəzərə alsaq ki, həm ölkə daxilində, həm də bölgədə və bütövlükdə, müəyyən mənada dünyada Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinə inam o qədər böyük deyildi, onda görərik ki, bu işin həyata keçirilməsi nə qədər böyük çətinliklərlə müşayiət olunurdu. İnanmayan var idi, eyni zamanda, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin inşasının qarşısının alınmasına çalışanlar var idi, problemlər, maneə törədənlər var idi. Ancaq xalqımızın iradəsi, Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan rəhbərliyinin iradəsi, bizim birgə fəaliyyətimiz bu əfsanəni gerçəkliyə çevirdi.

Azərbaycanda son 12 il ərzində təkcə neft-qaz sənayesinə 20 milyard dollardan çox vəsait qoyulmuşdur. Bu gün Azərbaycan neftini dünya bazarlarına çıxaran 3 ixrac neft kəməri var. Onların ən böyüyü Heydər Əliyevin adını daşıyan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməridir. Bu illər ərzində Azərbaycanın neft infrastrukturu yeniləşdi, müasirləşdi. Azərbaycanda yeni, peşəkar mütəxəssislər yetişdi, fəhlələr yetişdi. Bizim birgə fəaliyyətimiz nəticəsində, xarici şirkətlərlə birlikdə gördüyümüz işlər nəticəsində bu sahəyə də böyük diqqət verildi. Bu imkandan, bugünkü fürsətdən istifadə edib, xüsusilə, xarici şirkətlərin fəaliyyətini vurğulamaq istəyirəm. bp şirkətinin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda 1994-cü ildən fəaliyyət göstərən beynəlxalq konsorsiumun işini yüksək qiymətləndiririəm. bp şirkəti eyni zamanda, Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsində aparıcı rol oynayır və bu şirkətin Azərbaycana verdiyi töhfələri biz çox yüksək qiymətləndirir və bunları təqdir edirik. Bu, bizə imkan verdi

ki, Azərbaycan iqtisadi cəhətdən inkişaf etsin, neft amilindən məharətlə istifadə etsin.

Biz neft tarixini yaxşı bilirik. Müxtəlif ölkələrin təcrübəsini də öyrənmişik. Əfsuslar olsun ki, bəzi hallarda neft ölkəyə, xalqlara rifah deyil, çətinliklər gətirir, sosial ədalətsizlik, problemlər, gərginlik gətirir. Biz isə istəyirik ki, neft Azərbaycana sülh, inkişaf gətirsin, əməkdaşlıq gətirsin, xalqımızın rifah halı yaxşılaşsın. Əlbəttə ki, bütün görülən işlər bu məqsədi güdür və Azərbaycanda uzun illər ərzində fəaliyyət göstərən Dövlət Neft Fondunun işi bunun bariz nümunəsidir.

Bu gün mən xüsusilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının bu məsələ ilə bağlı olan fəaliyyətini vurğulamaq istəyirəm. Biz Amerikanın dəstəyini bütün dövrlərdə hiss etmişik, ona arxalanmışıq və o dəstək bəzi məqamlarda həlledici rol oynamışdır. Həm "Azəri-Çıraq-Günəşli" neft yataqlarının işlənilməsində və həm də Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin inşasında Amerika hökumətinin dəstəyi çox önəmli olmuşdur. Biz bunu çox yüksək qiymətləndiririk və buna görə Amerika hökumətinə minnətdarıq.

Bu işin ərsəyə gəlməsində beynəlxalq əməkdaşlıq yarandı: üç ölkə - Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan, xarici neft şirkətləri, xarici maliyyə qurumları, yerli mütəxəssislər, neftçilər, fəhlələr, hüquqşünaslar. Bu işlərdə əməyi olan bütün insanlara mən Azərbaycan dövləti adından öz dərin minnətdarlığımı bildiririəm.

Bu kəmərin fəaliyyətə başlaması ilə Azərbaycanın qarşısında yeni üfüqlər açılır, yeni imkanlar açılır. Azərbaycan iqtisadi cəhətdən çox zəngin ölkəyə çevriləcəkdir. Ölkədə bütün sosial problemlər öz həllini tapacaqdır. Azərbaycan çox önəmli neft ixrac edən ölkəyə çevrilir. Əminəm ki, neftdən əldə olunan gəlirlərdən istifadə edilməklə Azərbaycanda bütün sosial məsələlər qısa müddət ərzində öz həllini tapacaq və Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına daha da inamla inteqrasiya edəcəkdir.

Baxın, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin fəaliyyətə başlaması bölgədə gedən proseslərə nə qədər böyük təkan verdi. Bunun ardınca biz Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin istismarına çox yaxınıq. Bu layihə bir növ, Bakı-Tbilisi-Ceyhanın kölgəsində idi. Ancaq bu gün hamı görür ki, onun nə qədər böyük strateji əhəmiyyəti var. Nəzərə alsaq ki, xüsusilə indi dünyada və Avropada enerji təhlükəsizliyi məsələləri çox önəm daşıyır, onda görərik ki, Azərbaycan qazının Gürcüstana və Türkiyəyə gətirilməsinin çox böyük strateji əhəmiyyəti var.

Artıq biz yeni dövrə qədəm qoyuruq. Bəlkə də, bir neçə il bundan əvvəl zənn edirdik ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin tamamlanması ilə bizim əsas işlərimiz bitmiş olacaqdır. Amma həyat yerində durmur. Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəmərinin tamamlanması, sadəcə olaraq, bizim işimizin yeni mərhələsinin başlanması deməkdir. Bundan sonra Qazaxıstan nefti bu kəmər vasitəsilə dünya bazarlarına çıxarılacaqdır. Qaz ehtiyatları ilə zəngin olan Azərbaycan "Şahdəniz" qaz yatağından çıxarılan qazı Avropaya göndərəcəkdir. Digər önəmli layihələr, Bakı-Tbilisi-Ceyhanın ardınca gələn layihələr məhz Bakı-Tbilisi-Ceyhanın fəaliyyətə başlaması nəticəsində yaranır.

Bu, iqtisadi layihə deyil, sadəcə olaraq, texniki layihə deyil, halbuki, texniki cəhətdən, iqtisadi cəhətdən və siyasi cəhətdən bunun meydana gəlməsi çox böyük çətinliklərlə müşahidə olunurdu. Bakı-Tbilisi-Ceyhanın daha geniş mənası var. Artıq bu layihə regional çərçivədən çıxıb qlobal müstəviyə keçmişdir. Layihənin bu gün də dünya üçün böyük əhəmiyyəti var və gələcəkdə daha da artacaqdır. Belə olan halda, Azərbaycanın, Gürcüstanın, Türkiyənin də önəmi artacaqdır. Bu dəhlizdən istifadə edib başqa ölkələr də faydalana bilərlər. Belə olan halda, Azərbaycan həm neft-qaz hasil edən ölkə kimi, eyni zamanda, tranzit ölkə kimi bizim dostlarımızla bərabər fəaliyyətə başlayacaqdır. Yəni inanılmaz dərəcədə gözəl imkanlar açılır. Bütün bu imkanları möhkəmləndirmək, onlardan istifadə etmək üçün bölgədə təhlükəsizlik tədbirləri gücləndirilməlidir. Mən əminəm ki, bu işdə Bakı-Tbilisi-Ceyhanın əhəmiyyəti daha da artacaqdır. Təhlükəsizlik tədbirləri, regional əməkdaşlıq, sülhün bərqərar olunması - bütün bunlar bölgə üçün lazımdır. Bölgənin inkişafı bundan sonra tam başqa formalarla zənginləşəcəkdir. Bu gün Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan regional müstəvidə müttəfiq ölkələrdir. Bizim müttəfiqliyimiz artıq həyatda öz əksini tapıbdır. Bizim müttəfiqliyimiz bölgəyə təhlükəsizlik, sabitlik gətirir. Biz bunu istəyirik, sülh, əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq istəyirik. İstəyirik ki, xalqlarımız rifah içərisində yaşasınlar, problemlər öz həllini tapsın və ölkələrimiz möhkəmlənsin. Hər üç ölkə bu layihənin həyata keçirilməsindən böyük faydalar götürəcəkdir. Bəlkə də, bu gün onların hamısını təsəvvür

etmək mümkün deyildir. Amma vaxt keçdikcə, həyat keçdikcə biz bunların bariz nümunələrini açıq görəcəyik.

Qarşıda yeni məsələlər var, yeni layihələr var. Qars-Tbilisi-Bakı dəmir yolunun yaranması məsələsi artıq gündəlikdədir və biz bunun üzərində çox ciddi işləyirik. Bütövlükdə, qədim İpək Yolunun bərpası işində Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin çox böyük əhəmiyyəti var. Bir sözlə, bu layihə artıq qlobal xarakter daşıyır və üç ölkənin səmərəli işbirliyi, əməkdaşlığı bunu mümkün etmişdir.

Mən bu fürsətdən istifadə edib bir daha demək istəyirəm ki, bizim həm Türkiyə, həm də Gürcüstanla ikitərəfli münasibətlərimiz ən yüksək zirvədədir. Bu münasibətlər qardaşlıq xarakteri daşıyır, xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdırır, belə nəhəng layihələrin həyata keçirilməsinə imkan yaradır. Çünki bu gün Azərbaycanda icra olunan layihələr dünyanın ən böyük enerji layihələridir. Dünyanın gələcəyi isə enerji mənbələri ilə bağlı olacaqdır. Artıq bunu hamı bilir və hamı görür ki, enerji təhlükəsizliyi ölkənin ümumi təhlükəsizliyinə çox böyük töhfə verir. Enerji müstəqilliyi ölkənin müstəqilliyini möhkəmləndirir.

Gürcüstan və Azərbaycan gənc müstəqil dövlətlərdir. Biz yalnız 15 il bundan əvvəl müstəqilliyimizi bərpa etmişik və bizim üçün müstəqillik ən yüksək, ən böyük nemətdir, ən böyük sərvətdir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan bizim müstəqilliyimizi möhkəmləndirəcək, enerji müstəqilliyimizi təmin edəcəkdir. Belə olan halda, biz müstəqil siyasət apararaq, xalqlarımızın rifah halını yaxşılaşdıracağıq, milli maraqlarımızı daha da inamla müdafiə edəcəyik. Ona görə Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin çox geniş aspektləri var. Bu gün bunların hamısını sadalamaq çox vaxt aparar. Bir sözlə, bu, strateji əhəmiyyət daşıyan, ölkələrimizin müqəddəratını təmin edən, xoşbəxt gələcəyini təmin edən layihədir.

Bu gün mən çox xoşbəxtəm ki, buradayam. Ceyhan terminalına da Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin adı verilmişdir. Bu, təsadüfi deyildir. Heydər Əliyevin adını həm Bakı-Tbilisi-Ceyhan, həm də Ceyhan terminalı daşıyır. Heydər Əliyev bu layihələrin təşəbbüskarı, onların memarı olmuşdur. Mən bu gün çox təəssüf edirəm ki, o, bu günləri görmədi. Allah ona bunu nəsib etmədi. Amma inanıram ki, onun ruhu bu gün bizimlədir. Bizimlə bərabər onun ruhu bu gün şaddır. Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin işbirliyi, qardaşlığı, əməkdaşlığı bundan sonra da möhkəmlənəcək və bizim bölgəyə sülh, sabitlik gətirəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gözəl, tarixi hadisə münasibətilə sizin hamınızı bir daha ürəkdən təbrik edirəm, qardaş türk, gürcü və doğma Azərbaycan xalqlarına sülh, əmin-amanlıq, xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

Tbilisidə Heydər Əliyevin büstünün açılış mərasimi olmuşdur 12 may 2007-ci il

Mayın 12-də Tbilisinin tarixi məhəllələrindən biri olan Abanostubanidə, Heydər Əliyev parkında ulu öndərin büstünün təntənəli açılış mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili mərasimdə iştirak etmişlər.

2004-cü ildə Prezident İlham Əliyevin Gürcüstana səfəri zamanı bu parka ulu öndərin adı verilmişdir. Azərbaycanın xalq rəssamı, heykəltəraş Natiq Əliyev tərəfindən qranitdən hazırlanmış büstün və postamentin hündürlüyü dörd metrdir.

Parka toplaşan minlərlə tbilisili - gürcülər və azərbaycanlılar dövlət başçılarını hərarətli alqışlarla qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili büstün üzərindən ağ örtüyü götürdülər.

Dövlət başçıları mərasimdə nitq söylədilər.

Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili qeyd etdi ki, bugünkü gün iki ölkə arasında tarixi qardaşlığın, dostluğun çox parlaq təsdiqidir. O, bildirdi ki, Azərbaycan, azərbaycanlılar Gürcüstanın həmişə sadiq dostları olmuşlar. Gürcüstanda yaşayan etnik azərbaycanlılar bu ölkənin vətəndaşlarıdır, öz mədəniyyətini, öz dilini, özgürlüyünü saxlayan və inkişaf etdirən bu insanlar, eyni zamanda, vətənimizin, ölkəmizin, onun gələcəyinin ayrılmaz tərkib hissəsidirlər. Eləcə də Azərbaycan Gürcüstanın gələcək tərəqqisinin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Prezident söylədi ki, Heydər Əliyev bu regionun tarixində çox-çox mühüm rol oynamışdır. Çünki 1990-cı illərin əvvəllərində o, deyəndə ki Azərbaycan dünya bazarlarına Gürcüstan vasitəsilə çıxmalıdır, bu təklifin kommersiya baxımından üstünlüyü çox da aşkar deyildi, sırf siyasi mənada isə bu, çox riskli idi. Real olaraq, regionun geosiyasəti məhz Heydər Əliyevin qərarından sonra dəyişdi. Eyni zamanda, o, müasir Azərbaycan dövlətinin banisi, müasir Azərbaycan millətinin atasıdır.

M.Saakaşvili xüsusilə vurğuladı ki, sıx birləşmiş Azərbaycan, dost Azərbaycan, uğurlu Azərbaycan isə Gürcüstanın özünün daxilində inteqrasiya və müvəffəqiyyətin, bizim ümumi gələcəyimizin rəhnidir. Bu gün strateji tərəfdaşlar olmaq həmişəlik strateji tərəf-

daşlar olmaq deməkdir. Strateji tərəfdaşlıq məhz uzun müddət və həmişəlik tərəfdaşlıq deməkdir. Prezident bildirdi ki, Gürcüstan-Azərbaycan münasibətlərinə düşmən olan kəs Azərbaycanın düşmənidir, Gürcüstanın düşmənidir. Çünki bizim gücümüz birlikdədir.

Gürcüstan Prezidenti qeyd etdi: "Biz Gürcüstanı, Azərbaycanı bu gün, 2007-ci ildə görürük, biz Gürcüstanı, Azərbaycanı 2017-ci ildə görürük. Əminəm ki, yaxın illərdə də, yaxın onilliklərdə də bu iki qardaş özünün daha yaxşı gələcəyini tapacaq və özlərinin birliyi ilə, müdrikliyi ilə, uğurları ilə, nümunələri ilə dünya işlərində daha mühüm rol oynayacaqdır."

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Tbilisidə Heydər Əliyevin büstünün açılış mərasimində nitqi 12 may 2007-ci il

Əziz qardaşım Mixail, belə səmimi sözlərə görə çox sağ ol!

Bu gün mən böyük iftixar hissi keçirirəm ki, 15 il əvvəl müstəqillik qazanmış xalqlarımız və ölkələrimiz arasında çoxəsrlik münasibətlərin tarixində bizi daha da yaxınlaşdıran bir hadisə baş verir.

Bu gün gözəl bir yerdə, Tbilisinin mərkəzində biz Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin büstünü açdıq. Mən, ilk növbədə, büstün qoyulması barədə qərar qəbul etdiyinə görə, bunun üçün Tbilisinin ən gözəl, yaraşıqlı, tarixi yerlərindən biri seçildiyinə görə qardaşım Mixailə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Eyni zamanda, ulu öndərimizin xatirəsinə göstərilən ehtirama görə bütün gürcü xalqına təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Bugünkü mərasim bizim birliyimizin rəmzidir, qardaşlığımızın rəmzidir. Onun rəmzidir ki, əvvəlki kimi, xalqlarımız bundan sonra hələ çox onilliklər və əsrlər bir yerdə olacaq, yaxın olacaq, bir-birinə kömək edəcək, indi olduğu kimi, bir-birinin uğurlarına sevinəcəklər.

Xatirimdədir, bu ilin fevralında burada, yaxınlıqda biz indiki kimi, ikimiz Heydər Əliyev adına sahil küçəsini açdıq. Bu gözəl çayın sahilində Heydər Əliyevin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi barə-

də gürcü xalqının və şəxsən Prezidentin qəbul etdiyi bu qərar da çox mühüm idi.

Bu gün biz büstün açılışını qeyd edirik. Bir daha demək istəyirəm ki, bu, bizi çox ruhlandırır. Daha möhkəm əminlik yaradır ki, bizim dostluğumuz və qardaşlığımız çox onilliklər və əsrlər davam edəcəkdir.

Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının tarixində, Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixində çox böyük rol oynamışdır. Bizim tariximizdə, Gürcüstan ilə Azərbaycanın ümumi tarixində bir dövr də olmuşdur ki, biz Rusiya imperiyasının süqutu nəticəsində müstəqillik əldə etmişdik. Lakin, təəssüf ki, o, çox çəkmədi, təxminən 2 il oldu. Sonra biz müstəqilliyi itirdik. 1990-cı illərin əvvəllərində, artıq Sovet İttifaqının süqutu nəticəsində xalqlarımız yenidən müstəqil olmaq, öz taleyini müəyyən etmək, bütün məsələlərini özləri həll etmək və gələcək üçün planlar qurmaq kimi böyük xoşbəxtliyə qovuşdular. Ancaq bu müstəqillik də təhlükə qarşısında idi. Azərbaycanda da müstəqillik əldə edildikdən sonra iki il ərzində mənfi, qeyri-müəyyən istiqamətdə proseslər baş verirdi. Ümumi xaos, iqtisadi böhran, siyasi və hərbi böhran, vətəndaş müharibəsi, bir sözlə, Gürcüstanın da bütün başına gələnlər. Əgər o zaman Azərbaycan xalqı müdriklik göstərib ölkənin idarə olunmasına Heydər Əliyevi dəvət etməsəydi, hələ məlum deyil ki, hər şey nə ilə bitəcəkdi və biz müstəqilliyimizi və dövlətçiliyimizi qoruya biləcəkdirmi? O, nəinki müstəqilliyimizi qorudu, həm də Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 10 il ərzində ölkəmizin gələcək uğurlu inkişafının təməlini və ciddi bazasını yaratdı. Bu gün bizim nəyimiz varsa, nəyə malikiksə, milli nailiyyətimiz kimi nə ilə fəxr ediriksə, məhz onun müdrikliyi, qətiyyəti, cəsarəti və qəbul olunan qərarların doğruluğuna əminliyi sayəsində əldə olunmuşdur. Bu gün Azərbaycan öz gücünə güvənən ölkədir, dövlət müstəqilliyi artıq sarsılmaz və əbədi olan ölkədir. Buna görə də Heydər Əliyev hər bir azərbaycanlının, xalqımızın hər bir vətənpərvərinin xatirəsində daim yaşayacaqdır.

Biz eyni münasibəti qardaş gürcü xalqından da gördük. İndi bu büstün açılışı bunun daha bir təsdiqidir. Heydər Əliyev Gürcüstanı çox sevirdi, gürcü xalqını çox sevirdi, gürcü xalqına həmişə böyük səmimiyyətlə, böyük hörmətlə yanaşırdı. O, 70-ci illərdə, 80-ci illərdə və artıq müstəqil Azərbaycanın Prezidenti kimi Gürcüstanda

dəfələrlə olmuşdur. Ailədə söhbətlərində gürcü xalqından, gürcü mədəniyyətindən, gürcü xalqının tarixindən həmişə böyük məhəbbətlə danışırdı. Görünür, müəyyən dərəcədə, bəlkə də, hətta xeyli dərəcədə bu da böyük rol oynamışdır ki, bir çox əsrlər boyu aralarında heç vaxt müharibələr olmayan və həmişə sülh şəraitində yaşayan, - yeri gəlmişkən, bu, qonşular üçün heç də həmişə səciyyəvi hal deyildir, - xalqlarımız müstəqilliyə qovuşduqları dövrdə də keçmiş əlaqələri itirmədi, bir-birinə qarşı durmadılar. Əksinə, öz milli mənafelərinin müdafiəsi uğrunda da, indi təkcə bizim üçün, təkcə region üçün deyil, həm də, geniş mənada, qitə üçün mühüm rol oynayan layihələrin irəlilədilməsi uğrunda da vahid orqanizm kimi, güclü regional qüvvə kimi çıxış etdilər.

Mixailin qeyd etdiyi kimi, dünən Polşa sammitində biz əsası məhz 1994-cü ildə qoyulan energetika sahəsində tərəfdaşlığımızın yeni mərhələsi haqqında müəyyən razılaşmalara nail olduq. O vaxt bu olmasaydı, indi nəinki qonşularımızın - Gürcüstanın enerji müstəqilliyini təmin edə bilərdik, hətta özümüzü də təmin edə bilməzdik. Regionda nələr olacağını, Azərbaycanın başına nələr gələcəyini, onun bugünkü vəziyyətinin necə olacağını təsəvvür etmək çətin deyildir. Ona görə də bu məsələdə biz gürcüləri və azərbaycanlıları həmişə birləşdirmiş olan tarixi yaddaşa və bugünkü nailiyyətlərimizə arxalanmalıyıq. Gələcək fəaliyyətimizdə də biz bu nailiyyətlərə, bu uğurlara, bu qardaşlığa, bu qarşılıqlı dəstəyə əsaslanmalıyıq.

İndi, Gürcüstanın öz yüksəliş, hətta deyərdim, çiçəklənmə dövrünü yaşadığı, çox böyük dəyişikliklərin, siyasi və iqtisadi islahatların uğurla həyata keçirildiyi bir vaxtda, - insanlar da bunu görürlər, - biz daha da güclənirik. Siz nə qədər çox möhkəmlənsəniz, biz də bir o qədər çox möhkəmlənəcəyik. Ümumi tariximiz, qardaşlıq əlaqələrimizin keçmişi, bugünkü vəziyyəti və milli mənafelərimiz tələb edir ki, biz birlikdə olaq. Biz birlikdə böyük qüvvəyik. Buraya prezidentlər, - onlar sözdə deyil, həqiqətən qardaşdırlar, - arasındakı şəxsi münasibətləri də əlavə etsək, inkişafımızın çox nikbin, çox ümidverici mənzərəsi yaranar.

Əminəm ki, biz qarşımızda duran bütün məsələləri həll edəcəyik. Biz separatizmə son qoyacaq, etnik təmizləmələrdən əziyyət çəkmiş insanları öz ocaqlarına qaytaracaq, bütün ərazimiz üzərində milli suverenliyi bərpa edəcəyik. Bunun üçün biz güclü və birlikdə

olmalıyıq. Biz bunu edirik. Biz möhkəmlənirik və bir-birimizə daha da yaxınlaşırıq.

Bugünkü gün Azərbaycan xalqının yaddaşında uzun müddət, yəqin ki, həmişəlik qalacaqdır. Bu, bizim birliyimizin günüdür, Azərbaycana olduğu kimi, qardaş Gürcüstana da sədaqətlə xidmət etmiş böyük azərbaycanlının xatirə günüdür. Gələcək inkişafımızı müəyyənləşdirdiyimiz, regionun geosiyasi inkişaf strategiyasını müəyyənləşdirdiyimiz, Gürcüstan və Azərbaycanın Avropa və dünya işləri üçün əhəmiyyətinin artdığı gündür. Sərhədlərimizin hüdudları və ya həmvətənlərimizin sayı haqqında statistik məlumatı götürsək, biz ərazicə və əhalinin sayına görə kiçik ölkələrik, ancaq daha mühüm rol oynayırıq.

Bu proses gedir və davam edəcəkdir. Mən bu gözəl gündə bu qərara görə dostum və qardaşım Mixailə bir daha təşəkkür etmək, qardaşlığa, dəstəyə görə bütün gürcü xalqına təşəkkür etmək istəyirəm. Biz sizin dəstəyinizi həmişə hiss edirik. Bu gün Mixailin dediyi kimi, ağır vaxtda Azərbaycan sizin yanınızda olmuşdur, bunda qeyri-adi bir şey yoxdur, bu, normadır, belə də olmalıdır. Əgər biz dostuqsa, - biz isə dostuq, - həmişə bir olmalıyıq. Bir-birimizin uğurlarına sevinməliyik və dar gündə arxa-dayaq olmaq, kömək etmək və birlikdə irəliləmək üçün, hətta çağırılmasaq da, birinci gəlməliyik. Ölkələrimizin gələcəyi ancaq bu birlikdə mümkündür. Bu, mənim də, Mixailin də dərin inamıdır. Güclü dövlət, güclü alyans quruculuğu yolunda Gürcüstan və Azərbaycanın bütün vətəndaşlarına uğur arzulayıram, gələcəkdə inamla irəliləməyi arzulayıram. Bizim hələ çox-çox planlarımız var və biz onları birgə səylərlə həyata keçirəcəyik.

Bir daha çox sağ olun.

Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlqoyma mərasimi olmuşdur 21 noyabr 2007-ci il

Gürcüstanın Tetri-Skaro rayonunda - Marabda stansiyasında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlinin qoyulmasına həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Mərasimdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Abdullah Gül və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili, habelə Avropa İttifaqından, Amerika Birləşmiş Ştatlarından və digər ölkələrdən qonaqlar iştirak edirdilər.

"Dəmir İpək yolu" adlandırılan, Avropadan Çinə qədər birbaşa əlaqəni təmin etməyə imkan verəcək Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun işə düşməsi ilə həm də Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü ilə bağlı 1993-cü ildə Türkiyə ilə Orta Asiya arasında kəsilmiş dəmir yolu əlaqəsi yenidən bərpa olunacaqdır.

Bu hadisəni böyük geosiyasi inqilab kimi dəyərləndirən Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili bildirdi ki, layihənin Gürcüstan üçün, ümumən Cənubi Qafqaz üçün böyük səmərəsi olacaq, yüzlərlə yeni iş yerləri açılacaqdır. Çindən və digər ölkələrdən gələn yüklər bu dəmir yolu vasitəsilə Avropaya ötürüləcəkdir. Prezident bu layihənin reallaşması üçün Azərbaycan və Gürcüstan prezidentləri ilə birgə çalışdıqlarını bildirdi.

Türkiyə Prezidenti Abdulla Gül bildirdi ki, bu gün sadəcə Bakı, Tbilisi və Qarsı bir-birinə bağlanmır. Əslində, bu gün Çinlə London bir-birinə bağlanır. Bu, böyük bir layihədir. Çindən çıxan vaqonlar, lokomotivlər Xəzəri, daha sonra Bakı, Tbilisi və Qarsı keçərək, İstanbula çatacaqdır. İstanbulda sürətlə inşa edilən "Mərmərə ray" xətti vasitəsilə dənizin altından keçərək, Avropanı qət edəcək və oradan da La-Manş boğazını keçərək Londona çatacaqdır.

Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlqoyma mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin nitqi 21 noyabr 2007-ci il

Hörmətli cənab prezidentlər!

Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, məni bu gözəl mərasimə dəvət etdiyinə görə əziz qardaşım, Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşviliyə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Mən böyük məmnuniyyətlə bu dəvəti qəbul etdim və bu gün biz birlikdə növbəti tarixi addımı atırıq. Bu gün üç ölkə - Gürcüstan, Türkiyə və Azərbaycan bölgə üçün, dünya üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən yeni layihənin təməlini qoyur.

Bizim əməkdaşlığımızın çox böyük tarixi var. Xalqlarımız əsrlər boyu birlikdə yaşamışlar, yaratmışlar. Gürcüstan və Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bizə ilk yardım edən, ilk kömək göstərən Türkiyə dövləti olmuşdur. Biz bunu unutmuruq və heç vaxt unutmayacağıq. Bu gün Gürcüstan və Azərbaycan gücləndikcə, öz müstəqilliyini möhkəmləndirdikcə və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya etdikcə, əlbəttə ki, bizimlə Türkiyə arasında olan münasibətlər yeni səviyyəyə qalxır. Biz artıq qarşılıqlı fəaliyyətlə bir-birimizi gücləndiririk, dəstəkləyirik və bizim tərəfimizdən, bizim təşəbbüsümüzlə bölgədə həyata keçirilən layihələr təkcə xalqlarımız üçün deyil, bütün dünya üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Şübhəsiz, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisi tarixi hadisədir. Bu layihə uzun illərdir ki, müzakirə olunurdu, yəni mövcud idi, ancaq layihənin gələcəyi qeyri-müəyyən idi. Uzun illər ərzində müxtəlif beynəlxalq maliyyə qurumları ilə, beynəlxalq təşkilatlarla apardığımız danışıqlar, əfsuslar olsun ki, heç bir nəticə verməmişdi. Ancaq bu gün bizim ölkələrimiz öz iradəsini ortaya qoyaraq, bu layihəni özümüz həll edirik. Bütün maliyyə məsələləri öz həllini tapıbdır, texniki məsələlər öz həllini tapıbdır, texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırdır və bu gün biz yolun tikintisinə başlayacağıq. Artıq burada deyildi ki, bu yolun tikintisi bütün bölgə üçün, dünya üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir və mən əminəm ki, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun işə düşməsi bölgəyə daha da çox təhlükəsizlik, daha da çox əməkdaşlıq gətirəcək və bu imkanlardan

istifadə edən ölkələr, əlbəttə ki, regional əməkdaşlıq baxımından da bir-birinə yaxın olacaqlar.

Mən çox şadam ki, Gürcüstan, Türkiyə və Azərbaycan tərəfindən bölgədə başlanmış layihələrin hamısı uğurla icra olunur. Deyə bilərəm ki, bu layihənin Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisinin başlanmasında, əlbəttə, bizim aramızda, üç ölkə arasında mövcud olan əməkdaşlıq istiqamətləri, parametrləri də öz rolunu oynamışdır.

1990-cı illərin ortalarında Azərbaycanda başlanmış böyük enerji layihələri yəqin ki, bu dəmir yolunun yaranmasında da az rol oynamamışdır. Bizim əməkdaşlığımızın artıq çox böyük tarixi var. Bakı-Tbilisi-Qars layihəsi Azərbaycanın böyük neft-qaz yataqlarının işlənilməsi nəticəsində həyata keçirilən neft-qaz kəmərləri layihələrinin - Azərbaycanı Gürcüstan və Türkiyə ilə birləşdirən Bakı-Supsa, ondan sonra Bakı-Tbilisi-Ceyhan, ondan sonra Bakı-Tbilisi-Ərzurum layihələrinin məntiqi nəticəsidir. Mən əminəm ki, əvvəlki layihələr nə qədər uğurlu idisə, Bakı-Tbilisi-Qars da bir o qədər uğurlu olacaqdır. Bu, bir daha onu göstərir ki, əgər bizim ölkələrimiz öz siyasi iradəsini, öz dostluq əlaqələrini, əməkdaşlıq prinsiplərini ortaya qoyurlarsa, istənilən layihə öz həllini tapar. On böyük şübhələr doğuran layihələr də öz həllini tapıbdır. Hamı bilir ki, həm Bakı-Tbilisi-Ceyhan, həm Bakı-Tbilisi-Ərzurum layihələri bəzi dairələr tərəfindən real layihələr kimi qəbul edilmirdi. Bunlara çox böyük şübhələrlə yanaşırdılar. Hətta deyilirdi ki, Azərbaycanda Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərini doldurmaq üçün kifayət qədər neft yoxdur. Gələn il Bakı-Tbilisi-Ceyhan tam gücü ilə işləyəcək, 50 milyon ton neft nəql edəcəkdir. Bu 50 milyon tonun hamısı da Azərbaycan nefti olacaqdır. Vaxtilə belə bir fikir də var idi ki, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin tikintisinə ehtiyac yoxdur, çünki Azərbaycanda yetərincə qaz ehtiyatı yoxdur. Amma bu gün Azərbaycan o ölkədir ki, keçən il xaricdən 4,5 milyard kubmetr həcmində qaz alırdı, indi isə idxal yoxdur. Azərbaycan artıq üç ölkəyə öz qazını nəql edir. Azərbaycan qazı Gürcüstan və Türkiyə, iki gün bundan əvvəl isə Türkiyə ərazisi ilə Yunanıstan bazarına da çıxmışdır. Yəni, bu o deməkdir ki, Azərbaycan qazı artıq Avropa İttifaqının bazarındadır.

Bakı-Tbilisi-Qars layihəsinə də şübhə ilə yanaşanlar, buna müqavimət göstərənlər var idi və biz bilirik, onları tanıyırıq. Amma

buna rəğmən bizim ölkələrimizin iradəsi əsas rol oynamışdır. Bu, çox böyük məna daşıyan bir hadisədir. Bu, sadəcə olaraq, bir nəqliyyat layihəsi, yaxud da üç ölkəni birləşdirən layihə deyil, halbuki, bu baxımdan da çox böyük əhəmiyyəti var. Bu layihə onu göstərir ki, bizim ölkələrimiz bölgədə həm böyük əməkdaşlığa təkan verəcək layihələrin təşəbbüskarıdır, həm bunları maliyyələşdirir, həm də bunları icra edirlər. Ölkələrimizin müştərək, ortaq iradəsi bölgənin inkişafına öz müsbət təsirini göstərir. Mən bunu xüsusilə vurğulamaq istəyirəm - bizim başladığımız və uğurla icra etdiyimiz bütün layihələr əməkdaşlıq, dostluq amillərini möhkəmləndirən layihələrdir. Bu layihələr heç kimə qarşı yönəldilməyib, sadəcə olaraq, dostluğa, əməkdaşlığa yönəldilmişdir. Biz dostuq, qardaş ölkələrik, qardaş xalqlarıq və tam haqqımız var ki, xalqlarımızın milli maraqlarını təmin etmək üçün istənilən layihəni icra edək və biz bunu edirik. Ona görə mən bu layihəyə bu prizmadan yanaşıram. Mən çox şadam ki, biz bu gün bu böyük işləri birlikdə görürük. Gələcəkdə bu layihə, əlbəttə ki, xalqlarımızın rifah halının yaxşılaşmasına, bölgədə gedən əməkdaşlıq meyllərinin güclənməsinə gətirib çıxaracaqdır. Mən şübhə etmirəm ki, bu layihə başa çatandan sonra ona qoşulan tərəflər və ölkələr kifayət qədər çox olacaqdır. Necə ki, bizim bütün enerji layihələrimizə indi başqa ölkələr də qoşulmaq istəyir və biz də bunu alqışlayırıq. Biz bu yolu açırıq, biz Şərq-Qərb enerji dəhlizini açdıq. İlk dəfə olaraq, Xəzər dənizinin zəngin neft-qaz yataqlarını dünya bazarlarına təqdim etdik. Biz enerji təhlükəsizliyi məsələləri ilə çox ciddi məşğuluq və indi hamı bilir ki, dünyada və xüsusilə Avropada enerji təhlükəsizliyi məsələləri ən birinci yer tutur. Demək olar ki, ölkələrin təhlükəsizliyi xeyli dərəcədə enerji təhlükəsizliyindən asılıdır. Biz öz enerji təhlükəsizliyimizi təmin etmişik. Nəyin hesabına? Birgə işlər hesabına, dostluq hesabına, qardaşlıq hesabına, üç ölkənin birləşməsi hesabına. Bu gün bizim ölkələrimiz Avropanın enerji təhlükəsizliyində öz rolunu oynayır. Azərbaycanda çıxarılan qaz Gürcüstan, Türkiyə ərazisi ilə Avropa İttifaqına nəql edilir. Bizim ölkələrimiz şaxələndirmə məsələlərində çox önəmli rol oynayır və bu rol gələcəkdə artacaqdır. Əgər başqa ölkələr bizim mövcud olan enerji infrastrukturlarına qoşularsa, əlbəttə ki, regional əməkdaşlıq yeni formalarla zənginləşəcəkdir.

Mən hesab edirəm ki, bu layihə bölgədə nəqliyyat təhlükəsizliyinə də öz müsbət təsirini göstərəcəkdir. Bu gün enerji məsələlərinin ön plana çıxması nəticəsində daha çox enerji təhlükəsizliyi haqqında danışılır. Ancaq nəqliyyat təhlükəsizliyi ondan az əhəmiyyət daşımır. Biz bu yolun yaradılması ilə nəqliyyat təhlükəsizliyi məsələsinə öz töhfəmizi veririk. Əminəm ki, bu gün bu layihəyə o qədər də səmimi münasibət göstərməyən tərəflər, ölkələr, yaxud beynəlxalq maliyyə qurumları, bir gün gələcək və bəlkə də, yaxın zamanlarda bu layihəyə qoşulmaq üçün bizimlə əməkdaşlığa başlayacaqlar. Biz də bu əməkdaşlığa hazırıq. Biz gördüyümüz bütün işləri müsbət nəticələrə - əməkdaşlığa, bölgədə təhlükəsizliyin təmin olunmasına, asayişin qorunmasına, iqtisadi və siyasi maraqların birləşməsinə yönəldirik və bizim maraqlarımız üst-üstə düşür. Gürcüstan-Türkiyə-Azərbaycan çox böyük regional qüvvədir. Bizdə həm təbii sərvətlər, həm tranzit imkanları, həm böyük infrastruktur, həm böyük sənaye potensialı və həm də, ən önəmlisi, üç ölkə arasında dostluq, qardaşlıq münasibətləri var. Bu, çox qiymətlidir və biz əlbəttə ki, bütün səylərimizi bundan sonra da bu istiqamətə yönəldəcəyik. Mən əminəm ki, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisi nəticəsində bizim aramızdakı dostluq, əməkdaşlıq münasibətləri daha da dərinləşəcək və bu, bölgəyə xeyir gətirəcəkdir.

Əziz dostlar, sizin hamınızı bu gözəl tarixi hadisə münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm, bütün xalqlarımıza – gürcü, türk, Azərbaycan xalqlarına rifah, çiçəklənmə və qələbə arzulayıram. Sağ olun.

Batumidə geniş tərkibdə görüşdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin birgə mətbuat konfransı keçirilmişdir 18 iyul 2010-cu il

Prezident Mixail Saakaşvili bəyanatında bildirdi ki, iki ölkə arasında qurulmuş uzunmüddətli əməkdaşlıq artıq Bakı və Batumi şəhərləri arasında da öz müsbət nəticəsini büruzə vermişdir. O, qeyd etdi ki, Bakıdan gəlmiş iş adamları Batumidə işləyir və eyni zamanda, Batuminin iş adamları Bakıda fəaliyyət göstərirlər. Prezident Batumidə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin ofisinin açılacağını və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin razılığı ilə bu məqsədlə lazımi infrastruktur yaratdıqlarını qeyd etdi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin səfərindən məmnun qaldığını bildirən Gürcüstan Prezidenti qeyd etdi ki, iki ölkə arasında dostluğun böyük tarixi vardır və dəfələrlə sınaqdan çıxıb. M.Saakaşvili vurğuladı ki, ölkəsinin enerji infrastrukturu partladılanda, gürcü xalqı qışın soyuğunda çətin şəraitdə qalanda, məhz Azərbaycan köməyə gəldi. Prezident bildirdi ki, gürcü xalqı Azərbaycanın bu köməyini heç vaxt yaddan çıxarmayacaqdır. Gürcüstan Prezidenti bunu təkcə strateji tərəfdaşlığın nəticəsi deyil, qardaşlıq rəmzi kimi dəyərləndirdi. M.Saakaşvili qeyd etdi ki, iki ölkə arasında münasibətlər son illər ən yüksək səviyyəyə çatmışdır və bu davam etdirilməlidir. Prezident vurğuladı ki, bu münasibətlərin əsası Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub, möhkəmləndirilib, İlham Əliyevin böyük səyləri sayəsində isə daha da gücləndirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mətbuat üçün bəyanatı 18 iyul 2010-cu il

Çox sağ olun, hörmətli cənab Prezident, əziz dostum! İlk növbədə məni Gürcüstana dəvət etdiyinizə görə Sizə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Mən yenidən Batumidə olmağımdan çox məmnunam. Burada gördüyüm dəyişikliklər, inkişaf məni bir dost

kimi çox sevindirir. Bu, bilavasitə Sizin Prezident kimi fəaliyyətinizin nəticəsidir. Batumi gündən-günə gözəlləşir, abadlaşır, müasir binalar, mehmanxanalar tikilir, gözəl infrastruktur yaradılır. Mən iki il bundan əvvəl Batumidə olmuşam və müqayisə aparmaq üçün indi məndə kifayət qədər imkanlar vardır. Gördüklərim məni çox sevindirir. Çünki Sizin uğurunuz bizim də uğurumuzdur. Sizin fəaliyyətiniz nəticəsində Gürcüstan xarici sərmayələr üçün çox cəlbedici ölkəyə çevrilibdir. Gürcüstana milyardlarla vəsait yatırılır və xarici şirkətlər tərəfindən göstərilən etimad çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu onu göstərir ki, Gürcüstanın uğurlu və sabit inkişafına böyük inam vardır.

Mən çox şadam ki, Gürcüstana investisiya qoyanların arasında Azərbaycan şirkətləri də vardır. Azərbaycan şirkətləri Gürcüstana böyük maraqla yanaşır, böyük həvəslə investisiyalar qoyurlar. Bu investisiyaların həcmi gündən-günə artır. Təbii ki, ilk investisiyalar energetika sektoruna qoyulubdur. Ancaq mən ümid edirəm ki, Azərbaycan şirkətləri başqa sahələrə də investisiyalar qoyacaqlar.

Bizim aramızda olan əlaqələr zəngin tarixə əsaslanır. Əsrlər boyu bizim xalqlarımız dostluq, qardaşlıq şəraitində yaşamışlar, bir-birinə kömək etmişlər və həmişə birlikdə olmuşlar. Bu tarixi yaddaş bugünkü gün üçün də çox vacibdir. Bu gün sürətlə inkişaf edən iki müstəqil dövlət – Gürcüstan və Azərbaycan öz aralarında bütün sahələrdə çox fəal əməkdaşlıq edirlər. Bizim əməkdaşlığımız çoxşaxəlidir, bütün sahələri əhatə edir və bayaq qeyd etdiyim kimi, möhkəm tarixi zəmin əsasında qurulubdur. Bizim vəzifəmiz ondan ibarətdir ki, xalqlarımız arasında mövcud olan ənənəvi dostluq, qardaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirək, yeni məna ilə zənginləşdirək və beləliklə, Gürcüstan-Azərbaycan strateji əməkdaşlığının imkanlarından maksimum şəkildə istifadə edək.

Bizi birləşdirən böyük, nəhəng, dünya miqyaslı layihələr vardır. Biz bunları birlikdə icra etmişik. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri bu gün nəinki Gürcüstanın və Azərbaycanın maraqlarını təmin edir, eyni zamanda, enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi işinə də öz töhfəsini verir. Bu layihələrin uğurlu icrası nəticəsində biz dəmir yolu layihələrinə başladıq. Bu gün müzakirə etdiyimiz məsələlərdən biri də elektrik enerjisi sahəsindəki əməkdaşlıqdır. Biz başqa sahələrdə də əməkdaşlığa çox böyük maraqla və həvəslə baxırıq. Əminəm ki, nəzərdə

tutduğumuz bütün məsələlər öz həllini tapacaqdır. Bunu deməyə əsas verən odur ki, biz bu günə qədər müəyyən etdiyimiz məsələləri birlikdə, güclü koordinasiya şəklində həll etmişik.

Bu gün bölgədə mövcud olan vəziyyət və ikitərəfli əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olması diktə edir ki, biz irəliyə baxmalıyıq, yeni layihələri aşkar etməliyik, onları icra etməliyik və beləliklə, Gürcüstanla Azərbaycan arasında əlaqələri daha da möhkəmləndirməliyik.

Mən bir daha demək istəyirəm ki, qardaş Gürcüstan torpağında olmağımdan çox məmnunam. Əminəm ki, Sizin rəhbərliyinizlə Gürcüstan bundan sonra da uğurla inkişaf etməyə davam edəcək və Sizin qoyduğunuz bütün vəzifələr uğurla icra ediləcəkdir.

Sağ olun.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin birgə mətbuat konfransı Batumi, 18 iyul 2010-cu il

"Rustavi-2" televiziya kanalının müxbiri: Bir qədər əvvəl sizin təkbətək və geniş tərkibdə görüşləriniz oldu. Siz konkret olaraq hansısa bir razılaşma əldə etdinizmi?

Prezident Mixail Saakaşvili: - Biz burada nəqliyyat dəhlizinin inkişafına zəmin yaradacaq dəmir yolu haqqında danışdıq və bildirdik ki, Çindən başlayıb Mərkəzi Asiyadan keçməklə Avropaya çıxışı daha da yaxşı şəkildə təmin edə bilərik. Biz burada əlaqələndirmə məsələsini qaldırdıq. Bütün bunların hamısı iqtisadiyyatımızın inkişafına, ölkələrimizə sərmayələrin qoyulmasına xidmət edəcəkdir.

Biz dəmir yolu xətti layihəsinin həyata keçirilməsində birgə işləyirik. Bu, çox böyük layihədir. Bu dəmir yolu bizim ölkələrin ərazisindən keçməklə Çindən Londona qədər uzana bilər. Bu, hətta Transsibir magistral xəttindən də uzun bir xətt ola bilər. Biz bunu həyata keçirəcəyik.

Eyni zamanda, 2012-ci ildə Bakıdan Batumiyə olan avtomobil yolu layihəsinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu, Azərbaycandan Gürcüstan sərhədinə qədər dördzolaqlı avtomagistral yol olacaq və bundan sonra da davam edəcəkdir. Bu o deməkdir ki, Tbilisinin yanında yerləşən Rustavi şəhərindən çıxış daha da asanlaşacaqdır. Bu şəhərdən o şəhərə getmək üçün sadəcə 18 dəqiqə lazım olacaqdır. Bu avtomobil yolu ilə Azərbaycan sərhədinə çıxış daha da asanlaşacaq, hətta bu yoldan istifadə etməklə İstanbula da getmək mümkün olacaqdır. Bu avtomobil yolunun inşası nəticəsində dincəlmək, istirahət məqsədilə Batumiyə gələn azərbaycanlıların sayı da artacaqdır.

Azərbaycan şirkətlərindən biri Batumi şəhərində yüksək keyfiyyətli mehmanxana tikməyi qərara almışdır. Bu o deməkdir ki, mehmanxananın tikintisi zamanı yerli vətəndaşlarımızın bir çoxu işlə təmin olunacaq, eyni zamanda, şəhərimiz daha da gözəlləşəcəkdir. Yəni şəhərimizin gözəlləşdirilməsində bizim qonşularımız da iştirak edəcəklər.

Təbii ki, bu əməkdaşlığın əsası 1993-cü ildən sonra qoyulmuşdur. Mən Azərbaycanda gedən sürətli inkişafı və müsbət dəyişiklikləri xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan get-gedə çox mühüm regional mərkəzə çevrilir. Bu da özlüyündə çox vacib bir amildir. Nəinki Qafqaz regionu, həmçinin Avropa üçün də Azərbaycanın əhəmiyyəti gündən-günə artır. Azərbaycanın dünyada nüfuzu artır. Son illər Azərbaycan dövlətinin başçısının uzaqgörən siyasəti nəticəsində bu ölkənin nüfuzu artmış, eyni zamanda Azərbaycanda bütün sahələrdə irəliyə doğru mühüm addımlar atılmışdır. Bütün bunlar bu ölkənin iqtisadiyyatının daha da şaxələndirilməsinə, inkişafına xidmət göstərmişdir. Biz Azərbaycandakı bu uğurları görürük və bu dəyişiklikləri müşahidə edirik. Bütün bunları əldə etmək o qədər də asan deyildir. Hamı bunu başa düşür ki, Azərbaycan çox mühüm strateji rola malikdir. Biz fərəh hissi keçiririk ki, Azərbaycan artıq qüdrətli bir ölkədir, onun nüfuzu get-gedə daha da artır.

Prezident İlham Əliyev: Biz bütün sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq edirik. Bizim dəmir yolu sahəsində planlarımız reallaşır, energetika sahəsində birgə başladığımız və uğurla icra etdiyimiz layihələr bu gün artıq regional müstəvidən çıxıbdır. Gürcüstan-Azərbaycan strateji dostluğu və müttəfiqliyi artıq dünya miqyasında çox mühüm amilə çevrilibdir. Bizim əlaqələrimizin möhkəmlənməsi, yeni məsələlərin həlli nəticəsində bölgədə daha da proqnozlaşdırıla bilən vəziyyət yarana bilər. Biz bu əlaqələrə sadiqik. Bayaq qeyd etdiyimiz kimi, biz bu əlaqələrimizi dərin tarixi köklərə bağlayırıq. Bu əlaqələr xalqlar arasında olan əlaqələrdir. Bizim xoşbəxtliyimiz ondan ibarətdir ki, tarix boyu gürcü və Azərbaycan xalqları dostluq, mehribanlıq şəraitində yaşamışlar, bir-birilərinə böyük rəğbətlə yanaşırlar. Xalqlar arasındakı münasibətlər də ikitərəfli münasibətlərə öz töhfəsini verir.

Əlbəttə ki, biz iqtisadi, sənaye, siyasi məsələləri çox ciddi şəkildə müzakirə edirik. Amma bununla bərabər humanitar sahədə əməkdaşlıq da böyük məna daşıyır. Azərbaycanda yaşayan gürcülər və Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar bizim ölkələrimiz arasında körpü rolunu oynayır. Onlar bizim ölkələrimizin dəyərli vətəndaşlarıdırlar, öz vətənlərinə böyük məhəbbətlə yanaşırlar və öz vətənpərvərlik borcunu şərəflə yerinə yetirirlər. Yəni ki, bizim aramızdakı münasibətlər hansısa bir sahə ilə məhdudlaşmır. Bu əlaqələrin dərin tarixi kökləri vardır. Biz bugünkü reallıqlardan, imkanlardan səmərəli şəkildə istifadə edirik. Elə etməliyik ki, bundan sonrakı nəsillər də bu fikirlə və bu duyğularla yaşasınlar ki, Gürcüstan və Azərbaycan əbədi dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşasınlar.

Azərbaycan Televiziyasının müxbiri: Mənim sualım Gürcüstan Prezidentinədir. Cənab Prezident, Siz Azərbaycanın ölkənizə investisiya qoyuluşunun Gürcüstan iqtisadiyyatının inkişafına verdiyi töhfəni necə qiymətləndirirsiniz? Sağ olun.

Mixail Saakaşvili: Bizim üçün ən ağır vaxtlarda Azərbaycanın göstərdiyi yardım həlledici idi. Bu, yalnız yardım deyildi, bu, çox uğurlu bir yardım idi. Bu, bizim ikitərəfli əməkdaşlığımızı gücləndirdi. ARDNŞ-in Gürcüstandakı fəaliyyəti, bizim limanlarımızda apardığı işlər çox vacibdir. Dəmir yolu layihəsi də bizim üçün çox mühümdür. Bütün bunlar Azərbaycan şirkətləri ilə birgə həyata keçirilən məsələlərdir. Bildiyiniz kimi, burada turizm infrastrukturunda da Azərbaycan şirkəti işləyir. Bu da bizim üçün vacibdir. Bütün bunlar təkcə siyasi səviyyədə deyil, ayrı-ayrı insanlar, fərdlər arasında əlaqələrin, eyni zamanda, humanitar sahədə bizim işbirliyimizin, maraqlarımızın bir göstəricisidir. Bütün bunlar bir-birinə təbii yolla bağlı olan məsələlərdir. Bu da bizim daha da dərin inteqrasiyamıza xidmət edir. Biz Azərbaycanın həyata keçirdiyi strateji siyasətin praqmatik, düzgün nəticələrini görürük və bu siyasət uzaqgörən bir siyasətdir. Bunun nəticəsində biz praktiki olaraq, hər gün yaxşı nəticələr əldə edirik. Bu nəticələr hətta hökumətlərin maraqlarından da kənara çıxır. Çünki biz bir-birimizə dostcasına, mehribancasına yanaşırıq. Çalışırıq ki, bizi maraqlandıran məsələləri birgə həyata keçirək. Bütün bunların arxasında bizim birgə ideyalarımız durur. Bütün bunlar bu tarixi prosesin bir elementidir.

Mən bu mətbuat konfransına görə bütün iştirakçılara minnətdarlığımı bildirirəm. Mən cənab Prezidentə minnətdarlığımı bildirirəm ki, Gürcüstana səfər edibdir. Mən ümidvaram ki, bizim bu şəhərimiz Sizin xoşunuza gələcəkdir.

Tarixi arayış

Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri

İkitərəfli əlaqələrin tarixindən: Azərbaycan və Gürcüstan arasındakı yüksək səviyyəli münasibətlər yalnız bu iki ölkənin coğrafi yaxınlığı ilə deyil, həm də tarixin sınaqlarından çıxmış dostluq əlaqəriłə şərtlənir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, "Biz gürcü və Azərbaycan xalqlarının qonşu kimi yaşadıqları bütün tarix ərzində onların dostluğunu sübut edən minlərlə fakt, misal göstərə bilərik." N.Nərimanov, Niyazi, R.Behbudov və Azərbaycanın bir çox digər bir çox ictimai xadimləri Tiflisdə anadan olub, A.A.Bakıxanov, M.F.Axundov kimi Azərbaycan mütəfəkkirlərinin fəaliyyət və yaradıcılıqlarının əsas hissəsi bu şəhərlə bağlıdır. Gürcüstanda yaşayan Azərbaycan diasporu, Azərbaycanda yaşayan gürcü diasporu da iki xalqın yaxınlaşmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

Siyasi əlaqələr: Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında diplomatik əlaqələr 18 noyabr 1992-ci ildə yaradılmışdır. 1995-ci ilin fevral ayında Bakıda Gürcüstanın, 1996-cı ilin mart ayında isə Tbilisidə Azərbaycanın səfirlikləri açılmışdır.

Yenidən hakimiyyətə gələrkən ilk çıxışında, 1993-cü ilin 15 iyununda Heydər Əliyev Gürcüstanla münasibətlərin inkişafının zəruriliyini vurğulamışdı.

İki ölkə arasınada münasibətlərin inkişafına xüsusilə dövlət başçılarının rəsmi səfərləri təkan vermişdir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Gürcüstana 1996-cı ilin martındakı ilk rəsmi səfəri xüsusi qeyd olunmalıdır. Səfər çərçivəsində iki vacib sənəd – "Dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi haqqında müqavilə" və "Qafqaz regionunda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq haqqında bəyannamə" imzalanmışdır. Prezident Heydər Əliyev 9 mart 1996-cı ildə Gürcüstan parlamentinin xüsusi iclasında çıxış etmişdir. Nitqində o, Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti, iqti-sadi inkişafı, Ermənistanın təcavüzü nəticəsində baş vermiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında geniş məlumat vermişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dəfələrlə bildirmişdir ki, Ermənistanın təcavüzü nəticəsində ərazi bütövlüyü təhlükə altında qalmış ölkə kimi, eyni məsələdən əziyyət çəkən Gürcüstanın ərazi bütövlüyünü müdafiə edir. Gürcüstan rəsmiləri də Dağlıq Qarabağ münaqişəsində hər zaman Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiklərini bildirmişlər. Prezident Heydər Əliyevin 2000-ci ilin martında Gürcüstana səfəri də iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında yeni mərhələ olmuşdur. 2008-ci ilin mart ayının 14-də BMT Baş Məclisində "Azərbaycanın işgal olunmuş ərazilərindəki vəziyyətə dair" qətnamənin qəbulu ilə bağlı keçirilmiş səsvermədə Gürcüstan qətnamənin lehinə səs vermişdir.

2003-cü ilin okyabrında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilən İlham Əliyev bütün məsələlərdə olduğu kimi, Gürcüstanla əlaqələrin inkişaf etdirilməsində də Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu yolu davam etdirmişdir.

2004-cü ildə Gürcüstandakı hakimiyyət dəyişikliyi də Gürcüstanın Azərbaycana marağını nəinki zəiflətməmiş, əksinə, münasibətlərin daha da inkişafı üçün yeni addımlar atılmışdır. 4-5 mart 2004-cü ildə Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin Azərbaycana rəsmi səfəri olmuşdur. Səfər çərçivəsində Mixail Saakaşvilinin Prezident İlham Əliyevlə görüşü zamanı hər iki ölkəni təhdid altında saxlayan təcavüzkar separatizm əleyhinə birgə bəyanat verilmiş, "Azərbaycan Respublikasının və Gürcüstan arasında birgə bəyannamə", "Təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş", "Azərbaycan Respublikasının hökuməti ilə Gürcüstan hökuməti arasında informasiya sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş" imzalanmışdır. Mixail Saakaşvilinin Bakıya rəsmi səfəri zamanı hər iki ölkənin dövlət başçıları bəyan etmişlər ki, "Gürcüstanla Azərbaycan strateji tərəfdaş, mehriban qonşu və qardaş ölkələrdir". Mixail Saakaşvili bildirmişdir ki, ikitərəfli əlaqələrin möhkəmləndirilməsi və ölkələrimiz arasında daha geniş əməkdaşlığa nail olmaq üçün əlindən gələni əsirgəməyəcəkdir.

Prezident İlham Əliyev Gürcüstana cavab səfərini 2004-cü ilin iyununda etmişdir. Bu səfərdə tərəflər arasında birgə bəyanat, energetika, dəmiryol nəqliyyatı, vergi, aviasiya və televiziya sahələrində yeni müqavilələr bağlanmışdır. Azərbaycan Prezidenti həmin səfərində Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılarla görüşərək onların qarşısında nitq söyləmişdir.

7 fevral 2007-ci ildə Prezident İlham Əliyev Gürcüstanda işgüzar səfərdə olmuşdur. Səfər zamanı Gürcüstan paytaxtının mərkəzində Heydər Əliyev adına prospektin təntənəli açılış mərasimi olmuşdur.

20 may 2009-cu il tarixdə İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin təkbətək görüşü olmuşdur. Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlər, regional əməkdaşlıq və beynəlxalq məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanla Gürcüstanı aşağıdakı siyasi xətlər birləşdirir:

1. Müstəqil dövlətin möhkəmlənməsi və beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi;
2. Qafqazda nisbi siyasi sabitliyin yaranması;
3. Neft və qaz magistrallarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;
4. Demokratik cəmiyyətin, hüquqi dövlətin qurulması.

Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvilinin bu sözləri hesab edirik ki, iki ölkə arasında münasibətlərin xarakterini göstərir: "Düşünürəm ki, Azərbaycan-Gürcüstan əməkdaşlığı təkcə bizim üçün deyil, həm də bir çoxları üçün örnəkdir"

İqtisadi əlaqələr: Gürcüstan Azərbaycan tərəfindən həyata keçirilən irimiqyaslı beynəlxalq iqtisadi layihələrin fəal iştirakçısıdır. Azərbaycan və Gürcüstanı siyasi müttəfiqlikdən başqa sıx iqtisadi və enerji tərəfdaşlığı birləşdirir. İki ölkə arasında Birgə İqtisadi Komissiya fəaliyyət göstərir.

16 oktyabr 2004-cü ildə Azərbaycan-Gürcüstan sərhədində Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin Azərbaycan və Gürcüstan hissələrinin birləşdirilməsi mərasimində prezidentlər İlham Əliyev və Mixail Saakaşvili iştirak etmişlər.

24 may 2005-ci ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin görüşü olmuşdur. İlham Əliyev Mixail Saakaşviliyə Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin açılışı münasibətilə hazırlanmış plaketi təqdim etmişdir. Mixail Saakaşvili bildirmişdir: "Bu layihə bizim üçün çox vacibdir. Neft kəməri, gələn il isə qaz kəməri bütün regionu, o cümlədən Gürcüstanı enerji cəhətdən tam müstəqil edəcəkdir. Bu, müstəqilliyimizin möhkəmlənməsi, ölkələrimizin inkişafı üçün çox vacibdir. Biz qapıbir qonşuyuq, yox, sadəcə qonşu deyil, qardaşıq. Mən bunu, həqiqətən, tarixi hadisə sayıram, çünki

region dəyişir, dünya dəyişir. Dünyanın bu çox mürəkkəb dövründə onun üçün tamamilə yeni perspektivlər açılır. Bütün məsələlərdə bizim aramızda tam anlaşma var".

12 iyul 2006-cı ildə İstanbulda Prezident İlham Əliyevin, Mixail Saakaşvilinin və Türkiyə Respublikasının Baş naziri R.T.Ərdoğanın üçtərəfli görüşü keçirilmişdir. Görüşdə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin istifadəyə verilməsi Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə arasında uğurlu əməkdaşlığın yaxşı nümunəsi kimi dəyərləndirilmişdir. Xüsusi vurğulanmışdır ki, bu, hər üç ölkənin mənafeyinə xidmət edən beynəlxalq layihədir. 13 iyul 2006-cı ildə Ceyhanda Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin təntənəli açılış mərasimində Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvili, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iştirak etmişlər.

Azərbaycanın Gürcüstana böyük həcmdə investisiya yatırmasının əsası 2006-cı ilin sonlarından qoyulmuşdur. Həmin vaxt Azərbaycan Dövlət Nef Şirkəti (ARDNŞ) Gürcüstandakı "Kulevi" terminalını almışdır. 2008-ci il mayın 16-da isə həmin terminalın rəsmi açılışı olmuşdur. Terminalın ilkin gücü 10 milyon tondur, gələcəkdə isə bu göstərici 20 milyon tonadək artırılacaqdır. 2008-ci il aprelin 25-də ARDNŞ-nin təsis etdiyi "SOCAR Energy Georgia" şirkəti Gürcüstanda "SOCAR" brendi altında ilk yanacaq doldurma məntəqəsini açmışdır. Hazırda Gürcüstan ərazisində "SOCAR"ın 30-dək yanacaqdoldurma məntəqəsi fəaliyyət göstərir. Gürcüstanda pərakəndə neft məhsulları satışı bazarının 75 faizi Azərbaycanın əlindədir.

İlham Əliyev 7 fevral 2007-ci il tarixli Gürcüstan səfəri zamanı Tbilisidə Mixail Saakaşvili ilə görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında münasibətlərin, o cümlədən iqtisadi sahədə əməkdaşlığın uğurla inkişaf etdiyi bildirilmişdir. Prezidentlər Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsinin həm ikitərəfli, həm də regional əlaqələr baxımından əhəmiyyətini xüsusi vurğuladılar. Səfər çərçivəsində İlham Əliyevin, Mixail Saakaşvilinin və Türkiyə Respublikasının Baş Naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğanin üçtərəfli görüşü keçirilmişdir. Fevralın 7-də Gürcüstan parlamentinin binasında Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə üçtərəfli regional əməkdaşlıq sammiti sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

1 iyul 2008-ci ildə Gürcüstanın Batumi şəhərində keçirilmiş Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Uğrunda Beynəlxalq Təşkilatın

(GUAM) dövlət başçılarının zirvə görüşündə İlham Əliyev də iştirak etmişdir. GUAM-ın sammitinin geniş iclası başa çatdıqdan sonra dövlət başçılarının birgə mətbuat konfransı olmuşdur. Prezident Mixail Saakaşvili Zirvə görüşündə vacib məsələlərin müzakirə olunduğunu bildirmiş, Batumi sammitinin uğurla keçdiyini qeyd etmişdir. Bildirmişdir ki, GUAM üzv və tərəfdaş ölkələrin əməkdaşlığı üçün əhəmiyyətli təşkilatdır.

2008-ci il noyabrın 18-də Azərbaycan və Gürcüstan hökumətləri arasında beş il ərzində Azərbaycan qazının Gürcüstana nəqli ilə bağlı memorandum imzalanmışdır. Memarandumun şərtlərinə görə, ARDNŞ Gürcüstanın qaz resurslarının paylanması üzərində nəzarət hüququ əldə etmişdir. Gürcüstan Prezidentinin 2008-ci il 26 may tarixli qərarı ilə ARDNŞ bu ölkənin 22 rayonunun qazpaylayıcı şəbəkəsinin distribyutorluğunu heç bir vəsait ödəmədən qazanmışdır. ARDNŞ 3 il ərzində Gürcüstanın qazpaylama şəbəkəsinə 40 milyon dollar məbləğində sərmayə qoyacaq. Bütün bunlar isə şirkətin Gürcüstanın qaz satışı bazarında payını 85 faizə çatdırmasına imkan verəcəkdir.

Azərbaycan Gürcüstanın yalnız enerji infrastrukturuna investisiya qoymur. Rəsmi Bakı həm də qonşu ölkənin nəqliyyat sektoruna investisiya qoyuluşunu davam etdirməkdədir. Bu məqsədlə Azərbaycan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin çəkiliş layihəsində Gürcüstanın payının layihələşdirilməsi məqsədilə bu ölkəyə məxsus "Marabda-Kartsaxi Dəmir Yolları" şirkətinə güzəştli şərtlərlə (illik 1 faiz olmaqla 25 illiyə) 200 milyon dollar məbləğində kredit ayırmışdır. Həmin vəsait hesabına Gürcüstan ərazisində 29 kilometr uzunluğunda yeni yol, Türkiyə sərhədinə qədər dəyişmə məntəqəsi tikilir, köhnə yol isə rekonstruksiya edilir.

Dəmir yolu ilə daşınma xərcləri nisbətən az olduğundan, Bakı-Tbilisi-Qars marşrutuna Çin, Qazaxıstan və bir sıra başqa xarici dövlətlər də xüsusi maraq göstərdiyindən onun tranzit əhəmiyyəti daha da artır və perspektivdə bu, Azərbaycanın və Gürcüstanın yalnız tranzit haqlarından milyonlarla dollar vəsait qazanması deməkdir.

Nəqliyyat sektorunda Azərbaycan və Gürcüstan arasında münasibətlərin inkişafının yeni həlqəsi Bakı-Batumi hava reysinin açılmasıdır. Batumidə başlamış inşaat layihəsinin icrasında da Azərbaycan investisiyası əsas rol oynayır.

İqtisadi sahədə Gürcüstan üçün Azərbaycanın əhəmiyyətini artıran məqamlardan biri bu gün ölkəmizin bir sıra gürcü məhsulları, xüsusən də mineral sular və limonad içkiləri üçün əsas satış bazarlarından birini təşkil etməsidir.

Mixail Saakaşvilinin 20 may 2009-cu il tarixli Azərbaycan səfəri çərçivəsində prezidentlərin iştirakı ilə Azərbaycan-Gürcüstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur. "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Respublikası Hökuməti arasında hava əlaqəsi haqqında Saziş"ə dəyişikliklər edilməsi haqqında "Protokol", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında azad ticarət haqqında 1996-cı il tarixli Saziş"ə dəyişiklik edilməsinə dair Protokol", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında əqli mülkiyyətin mühafizəsi sahəsində əməkdaşlığa dair Saziş" imzalanmışdır.

Mədəni əlaqələr: Azərbaycanı Gürcüstanla yaxınlaşdıran ən mühüm məqamlardan biri 500 minədək soydaşımızın bu ölkədə yaşamasıdır. Gürcüstan azərbaycanlılarının dil, mədəniyyət, təhsil və digər sahələrdə mövcud problemlərinin həllindən ötrü həm rəsmi, həm də ictimai vasitələrlə zəruri işlər həyata keçirilir. Azərbaycanlılar Marneuli, Saqareco, Loqodexi, Telavi, Qori, Rustavi və s. yerlərdə məskunlaşmışdır.

Azərbaycan şairi Nizami hələ öz əsrində Gürcüstanda şöhrət qazanmışdı. XII əsr gürcü şairi Çaxruxadze özünün "Tamariani" qəsidələrində Nizaminin "Leyli və Məcnun" poeması qəhrəmanlarının - Leyli ilə Məcnunun adını çəkir. Gürcü xalqının böyük sənətkarı Şota Rustaveli də öz ölməz poemasında Tariyelin Nestanın fərağından çəkdiyi iztirabları təsvir edərkən yenə Nizaminin "Leyli və Məcnun" poemasına müraciət edir.

Mirzə Fətəli Axundov Azərbaycan dramaturgiyasının əsasını qoyduğu əsərlərini bu şəhərdə yaratmışdır. Tiflisdə Azərbaycan-türk teatrının əsası qoyulmuş, Azərbaycan dilində ilk tamaşa - M.F.Axundovun "Hekayəti-Molla-İbrahimxəlil-kimyagər" əsəri 1872-ci ildə Tiflisdə Novruz bayramı münasibətilə müsəlman teatr həvəskarları tərəfindən səhnəyə qoyulmuşdur. Hal-hazırda Tbilisidə M.F.Axundov adına Azərbaycan Mədəniyyət Muzeyi fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan ədəbiyyatı, maarifi və ictimai fikrinin bir çox tanınmış nümayəndələri Qori seminariyası və Tiflis Aleksandr Müəllimlər İnstitutunda təhsil almışdır.

2009-cu il iyunun 16-19-da Gürcüstanda Azərbaycan Mədəniyyəti Günləri keçirilmişdir. Gürcü tamaşaçıları və orada yaşayan soydaşlarımız qarşısında Dövlət Kamera Orkestri, Dövlət Rəqs Ansamblı, Dövlət Pantomima Teatrının kollektivi çıxış etmişdir. Mədəniyyət günləri çərçivəsində Tbilisidəki "Karvansara" rəsm qalereyasında müasir Azərbaycan incəsənəti sərgisi olmuş, sərgidə 17 azərbaycanlı fotoqrafın əsərləri nümayiş etdirilmişdir.

Qeyd olunanları ümumiləşdirərək söyləmək olar – Gürcüstan regionda Azərbaycanın ən yaxın müttəfiqlərindən biridir. Ölkə prezidentlərinin əsasını qoyduqları strateji əməkdaşlıq keçən dövr ərzində bütün sahələr üzrə davam edib. Bu gün Gürcüstanla Azərbaycanı Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum və TRASEKA kimi qlobal enerji, nəqliyyat, kommunikasiya layihələri birləşdirir. Qeyd olunan layihələr həmin ölkələri bir-birinə strateji cəhətdən bağlayır. Bununla paralel olaraq GUAM, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər qurumlar daxilində əməkdaşlıq ikitərəfli strateji əlaqələri daha da möhkəmləndirmişdir. Siyasi yaxınlaşma iqtisadi inteqrasiya fonunda baş verir və strateji xarakter almışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi "Azərbaycan-Gürcüstan münasibətlərinin bölgədə böyük əhəmiyyəti var. Dostluq və qardaşlıq əlaqələrimizin inkişafı həm xalqlarımız üçün, ölkəmiz üçün vacibdir, həm də bölgədə sülhün, sabitliyin təmin edilməsi üçün böyük əhəmiyyət daşıyır".

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri haqqında

Biz Gürcüstanın həyatını, Gürcüstanda gedən tarixi prosesləri səmimi qardaşlıq hissi ilə daim izləmişik və dostlarımızın, qardaşlarımızın nailiyyətlərinə, uğurlarına, müvəffəqiyyətlərinə sevinmişik.

Biz gürcü xalqı ilə həmişə dostluq etmişik, bizi daim çox şey birləşdirib, həmişə get-gəlimiz olub, bir-birimizlə daim ünsiyyətdə olmuşuq.

Biz Gürcüstanın, Azərbaycanın ağır illərində və aylarında birlikdə olduq.

Gürcüstan və Azərbaycan əməkdaşlıq üçün böyük imkanlara malikdirlər.

Azərbaycan ilə Gürcüstanı tarixi müqəddəratlarının birliyi, çoxəsrlik dostluq və əməkdaşlıq, qarşılıqlı yardım və mehriban qonşuluq telləri bağlayır.

Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında, xalqlarımız arasında, bizim aramızda həmişə xoş və mehriban münasibətlər mövcud olmuşdur.

Tbilisi bizim üçün həmişə sevimli şəhər, Gürcüstan isə sevimli ölkə olmuşdur.

Bu gün məruz qaldığımız bütün çətinliklərə baxmayaraq, gürcü xalqının da, Azərbaycan xalqının da gələcəyi işıqlıdır, gözəldir.

Biz gürcü və Azərbaycan xalqlarının qonşu kimi yaşadıqları bütün tarix ərzində onların dostluğunu sübut edən minlərlə fakt, misal göstərə bilərik. Xalqlarımızın ən böyük nailiyyəti ondan ibarətdir ki, gürcülərlə azərbaycanlılar arasında heç zaman heç bir münaqişə, mübahisə, inciklik olmayıbdır.

Gürcüstanla Azərbaycan arasında mədəniyyət, təhsil, iqtisadiyyat sahələrində mövcud olan əlaqələr digər gənc müstəqil ölkələr üçün örnəkdir.

Azərbaycanda biz Gürcüstanın həyatını diqqətlə izləyirik, mən qardaşlıq duyğularımızı, qardaşlıq münasibətlərimizi nəzərdə tuturam. Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu, demək olar ki, dünyada nümunədir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri haqqında

Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələri çox yüksək səviyyədədir. Bu əlaqələrin çox böyük tarixi var. Bu tarix bizi daha da sıx birləşdirir. İki müstəqil dövlət öz əlaqələrini bu möhkəm tarixi əsaslar üzərində qurubdur və bu əlaqələr sürətlə irəli gedir.

Bizim münasibətlərimiz bünövrəsi Prezidentimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan təməl üzərində inkişaf edir və özü də uğurla inkişaf edir.

Azərbaycanla Gürcüstan arasında əlaqələr həmişə çox yüksək səviyyədə olmuşdur. Əsrlər boyu xalqlarımız mehriban dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşamışlar.

Çox vacibdir ki, aramızda olan ənənəvi dostluq və qardaşlıq münasibətləri xalqlarımız, ölkələrimiz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra daha da inkişaf etmişdir.

Hər bir Azərbaycan, hər bir Gürcüstan vətəndaşının dostluğu vacibdir. Bu məsələdə də ölkə rəhbərləri öz vətəndaşlarına gözəl nümunə göstərir.

Əminəm ki, Mixail Saakaşvili ilə bizim şəxsi dostluğumuz, qardaşlığımız ölkələrimizin çox uğurlu inkişafına da böyük təkan verir.

Bizim xalqlarımız, ölkələrimiz bir-birinə çox sıx bağlıdır.

Gürcüstanın uğuru bizim uğurumuzdur, Azərbaycanın uğuru Gürcüstanın uğurudur.

Ümid edirəm ki, gələcəkdə bizim uğurlarımız daha da böyük olacaqdır. Həm Gürcüstanın, həm də Azərbaycanın gələcəkdə böyük perspektivləri vardır. Bu perspektivləri reallaşdırmaq üçün bütün səviyyələrdə birlik olmalıdır, dostluq, qardaşlıq olmalıdır.

Xalqlarımız bundan sonra hələ çox onilliklər və əsrlər bir yerdə olacaq, yaxın olacaq, bir-birinə kömək edəcək, indi olduğu kimi, bir-birinin uğurlarına sevinəcəklər. Heydər Əliyev Gürcüstanı çox sevirdi, gürcü xalqını çox sevirdi, gürcü xalqına həmişə böyük səmimiyyətlə, böyük hörmətlə yanaşırdı.

Güclü dövlət, güclü alyans quruculuğu yolunda Gürcüstan və Azərbaycanın bütün vətəndaşlarına uğur arzulayıram, gələcəkdə inamla irəliləməyi arzulayıram.

Məlumat-soraq materialları

Şəxsiyyətlər

***Bill Klinton** (1946)* - ABŞ-ın 41-ci prezidenti (1993-2001).

***Corc Buş** (1946)* - ABŞ-ın 42-ci prezidenti (2001-2008)

***Əbülfəz Elçibəy** (1938-2000)* - Azərbaycanın siyasi və dövlət xadimi. Sovet İttifaqı dövründə dissident. 1992-1993-cü illərdə Azərbaycanın prezidenti olub. Hakimiyyəti dövründə rus qoşunlarının Azərbaycandan çıxarılması və Xəzər hərbi donanmasının bir hissəsinin Azərbaycana verilməsinə nail olub. Dağlıq Qarabağ münaqişəsində əvvəlcə müəyyən hərbi uğurlar qazanılsa da sonradan baş verən məğlubiyyətlər, hərbi-siyasi böhran nəticəsində hakimiyyəti zəifləyib. 4 iyun 1993-cü ildə Azərbaycanın Gəncə şəhərində başlayan qiyamla Bakını tərk etməmişdən əvvəl 9 iyun 1993-cü ildə Azərbaycanın Naxçıvan regionunun rəhbəri, sovet dövründə Azərbaycana başçılıq etmiş və Sov. İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü olmuş Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət edib. Hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev ölkədə vəziyyəti sabitləşdirib. 22 avqust 2000-ci ildə Türkiyənin Ankara şəhərindəki Gülhanə hərbi tibb qospitalında xəstəlikdən dünyasını dəyişib. Bakıdakı fəxri xiyabanda dəfn olunub. Dəfn mərasimi dövlət səviyyəsində təşkil olunub və Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə iştirak edib.

***Eduard Şevardnadze** (1928)* - Gürcüstan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi (1972-1985), SSRİ xarici işlər naziri (1985-1990), Gürcüstanın rəhbəri (1992-1995), Gürcüstan Prezidenti (1995-2003).

***Əhməd Necdət Sezər** (1941)* - Türkiyə Respublikasının Prezidenti (2000-2007)

***Fətəli xan Xoyski** (1875-1920)* - Azərbaycan ictimai-siyasi xadimi.

***İon İliyesku** (1930)* - Rumıniya Respublikasının Prezidenti (1990-1992; 1992-1996; 2000-2004)

***Yan Kalitski** (1948)* - ABŞ Ticarət Nazirliyinin MDB və Baltikyanı ölkələr üzrə müşaviri

***Leonid Kuçma** (1938)* - Ukrayna Respublikasının Prezidenti (1994-2005)

***Mirzə Fətəli Axundov** (1812-1878)* - Azərbaycan yazıçısı, filosof, ictimai xadim.

***Mirzə Şəfi Vazeh** (1794-1852)* - Görkəmli Azərbaycan şairi, maarifçi

***Nəriman Nərimanov** (1870-1925)* - SSRİ və Azərbaycanın dövlət və siyasi xadimi, yazıçı, publisist.

***Niyazi (Tağızadə-Hacıbəyov)** (1912-1984)* - Azərbaycan dirijoru, bəstəkar, ictimai xadim.

***Nizami Gəncəvi** (1141-1209)* - əsl adı İlyas Yusif oğlu. Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri, Şərq intibahının ən böyük nümayəndəsi. Dünya ədəbiyyatı tarixinə beş epik poemadan ibarət "Xəmsə" müəllifi kimi daxil olub.

***Rəşid Behbudov** (1915-1989)* – görkəmli Azərbaycan muğənnisi. SSRİ xalq artisti

***Riçard Morninqstar** (1945)* - ABŞ Dövlət Departamentinin enerji məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi

***Şota Rustaveli** (1160-1166-1216)* - Görkəmli gürcü dövlət xadimi və şair. "Pələng dərisi geymiş qəhrəman" epik poemasının müəllifi

***Spenser Abraham** (1952)* - ABŞ-ın energetika naziri (2001-2005)

Anlayışlar

TRASEKA - Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizi.

Avropa Birliyi - Avropa ölkələrinin iqtisadi assosiasiyası. AB-də vahid daxili bazar formalaşıb, ölkələr arasında mal və əmtəə, kapital, işçi qüvvəsinin azad hərəkətinə qoyulan qadağalar ləğv edilib, vahid valyuta sistemi təşkil edilib.

Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti - 1920-1991-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının parlamenti belə adlanırdı

Gəncə - Azərbaycanın ikinci böyük şəhəri. Ölkənin qərbində yerləşir. Əhalisi 330 min nəfərdən artıqdır. Orta əsrlərdə Azərbaycanın əsas ticarət və iqtisadiyyat mərkəzlərindən idi. 1139-cu ildəki zəlzələ zamanı və monqol hücumları nəticəsində dağılmışdı. Səfəvilər dövründə (XVI-XVII əsrlər) yenidən dirçəldi. Şah Abbas tərəfindən şəhər Abbasabad adlandırılıb. Azərbaycan Rusiya imperiyasının tərkibində olarkən şəhər Yelizavetpol adlandırılıb. 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikasının ilk paytaxtı Gəncə şəhəri olub. Sovet dövründə 1935-ci ildən Kirovabad adlandırılıb. 1991-ci ildə əvvəlki adı qaytarılıb. Görkəmli Azərbaycan şairi, Şərq Renessansının böyük nümayəndəsi Nizami Gəncəvi Gəncədə anadan olub.

Gəncə hadisələri - 1993-cü ildə Gəncədə yerləşən hərbi hissənin qiyamı nəticəsində hökumət qoşunları ilə toqquşma.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi - 1988-ci ildə erməni separatçılarının Azərbaycan ərazisi olan Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi istiqamətində göstərdikləri fəaliyyət nəticəsində yaradılmış süni problem.

Laçın - Azərbaycanın cənub-qərbində şəhər. Laçın inzibati rayonunun (sah. 1835 km²) mərkəzi. 1924-1929-cu illərdə salınıb. 1929-cu ildə Laçın rayonunun mərkəzi elan olunub. Azərbaycanın erməni azlığının yaşadığı Dağlıq Qarabağ regionu ilə Ermənistan arasında yerləşir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində başlayan Dağlıq Qarabağ müharibəsi zamanı 1 may 1992-ci ildə Ermənistan tərəfindən işğal olunub. Rayonun 71.000 nəfərədək əhalisi öz yerindən zorla çıxarılıb. İşğala qədər Laçında erməni əhalisi yaşamayıb. Hazırda 10.000 nəfərə qədər erməni məskunlaşdırılıb (2005). Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı danışıqlarda ermənilər Laçını Ermənistanla əlaqə üçün dəhliz kimi saxlamaq tələbləri edirlər.

Azərbaycan hökuməti Laçın da daxil olmaqla Ermənistanın bütün işğal etdiyi Azərbaycan rayonlarının qaytarılmasını tələb edir.

Kəlbəcər - Azərbaycan Respublikasının qərbində yerləşən rayon. 2 aprel 1993-cü ildə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunub.

Ağdam - Azərbaycan Respublikasının qərbində yerləşən inzibati rayon. Ərazisi 1094 kv. km. 23 iyul 1993-cü ildə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunub

Füzuli - Azərbaycan Respublikasının cənubunda yerləşən rayon. Ərazisi 1386 kv. km. 22 avqust 1993-cü ildə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunub.

Cəbrayıl - Azərbaycan Respublikasının cənubunda yerləşən rayon. 23 avqust 1993-cü ildə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunub.

Qubadlı - Azərbaycan Respublikasının cənub-qərbində yerləşən rayon. Ərazisi 802 kv. km. 31 avqust 1993-cü ildə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunub.

Zəngilan - Azərbaycan Respublikasının cənub-qərbində yerləşən rayon. 29 oktyabr 1993-cü il tarixində təcavüzkar Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunub.

Şuşa - Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionunda şəhər. Şuşa inzibati rayonunun (sah. 289 km ²) mərkəzi. XVIII əsrin 50-ci illərinin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən tikdirilib. Həmin dövrdən başlayaraq Azərbaycanın Qarabağ xanlığının əsas siyasi və mədəni mərkəzinə çevrilməyə başlayıb. Azərbaycanın Rusiya tərəfindən işğalından sonra da bütün Qarabağ regionunun əsas inzibati, iqtisadi və mədəni mərkəzi, həmçinin bütün Azərbaycanın əsas mədəni mərkəzlərindən biri olub. Şuşa şərqdə ilk operanın və musiqili komediyanın müəllifi, məşhur azərbaycanlı bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun, Azərbaycanın məşhur opera müğənnisi Bülbülün vətənidir. 8 may 1992-ci ildə erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Əhalisi 1989-cu ilin məlumatına əsasən 20.579 nəfər olub. Onun 19036 nəfərini azərbaycanlılar, 1377 nəfərini ermənilər təşkil edib. Hal-hazırda Ermənistanın işğalı altında olduğuna görə yalnız ermənilər yaşayır. Şuşanın azad edilməsi Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması üçün aparılan danışıqlarda Azərbaycan tərəfinin təkid etdiyi prinsipial məsələlərdən biridir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı - 1945-ci ildə sülh, təhlükəsizlik və beynəlxalq əməkdaşlığın qorunması və gücləndirilməsi məqsədilə

dövlətlərin yaratdıqları beynəlxalq təşkilat. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən bu təşkilatın üzvüdür.

1993-cü ildə Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının işğal olunması ilə əlaqədar BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən 822, 853, 874 və 884 saylı qətnamələr qəbul edilib. Qətnamələrdə erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarından çıxarılması tələbi səslənsə də, onlara bu günə kimi əməl olunmayıb.

Müstəqil Dövlətlər Birliyi - Sovet İttifaqının süqutundan sonra ittifaqa daxil olmuş 12 dövlətin (Rusiya, Azərbaycan, Ukrayna, Belarus, Qazaxstan, Özbəkistan, Qırğızstan, Türkmənistan, Tacikistan, Ermənistan, Gürcüstan, Moldova) yaratdığı birlik (1991).

Yeni Azərbaycan Partiyası - Azərbaycanda hakim siyasi partiya. 1993-cü ildə Azərbaycanda hakimiyyətə gəlməmişdən əvvəl Heydər Əliyev tərəfindən yaradılıb. Təsis konfransı 21 noyabr 1992-ci ildə Naxçıvanda keçirilib və Heydər Əliyev sədr seçilib. 1999-cu il bələdiyyə, 2000-ci il parlament, 2004-cü il bələdiyyə və 2005-ci və 2010-cu il parlament seçkilərində üstünlük qazanıb. 1999, 2001 və 2005-ci illərdə I, II və III qurultayları keçirilib. Üzvlərinin sayı 400 min nəfərdən çoxdur. Sədri Azərbaycanın hazırkı prezidenti İlham Əliyevdir.

Bakı-Supsa neft kəməri - Azərbaycan neftini Gürcüstan ərazisi ilə 1999-cu ilin aprelindən dünya bazarına çıxaran neft boru kəməri marşrutu. İllik ötürmə qabiliyyəti 6,5 milyon ton, uzunluğu 970 km, layihənin dəyəri 565 milyon ABŞ dollarına bərabərdir.

Bakı-Batumi neft kəməri - 1928-1930-cu illərdə tikilib. Bakı neftinin Qara dəniz sahilindəki Batumi limanına daşınmasını nəzərdə tuturdu. 1897-1907-ci illərdə isə eyni adlı kerosin kəməri tikilib.

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti - Azərbaycanda neft və qazın kəşfiyyatına, çıxarılmasına və emal edilməsinə rəhbərlik edən qurum. 1991-ci ildə təşkil edilib.

"Əsrin müqaviləsi" - Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən karbohidrogen resurslarının işlənilməsinə dair beynəlxalq saziş 20 sentyabr 1994-cü ildə imzalanıb.

"Azəri"-"Çıraq"-"Günəşli" neft yatağı – "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda karbohidrogen ehtiyatları ilə zəngin üç yataq. Bu yataqlarda 740 milyon tondan çox neft ehtiyatının olduğu güman edilir.

Bakı-Novorossiysk neft kəməri - Azərbaycan neftini Rusiya ərazisi ilə 1997-ci ilin noyabrından xarici bazara çıxaran neft boru kəməri marşrutu. İllik ötürmə qabiliyyəti 17 milyon ton, uzunluğu 1411 km, layihənin dəyəri 600 milyon ABŞ dollarına bərabərdir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri - Azərbaycan neftinin Avropa bazarlarına nəqli kəməri. Uzunluğu 1773 kilometrdir. Azərbaycandan (449 km), Gürcüstandan (235 km) və Türkiyədən (1059 km) keçir. Layihənin dəyəri 4 milyard dollara yaxındır.

Transxəzər qaz kəməri - Xəzər dənizi vasitəsilə Azərbaycandan Gürcüstana və Türkiyəyə, oradan isə Avropaya Orta Asiya qazının nəqlini nəzərdə tutan kəmər

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti - 1994-cü ildən başlayaraq Azərbaycanda neft hasilatı ilə məşğul olan beynəlxalq şirkətlərin konsorsiumu

Ceyhan limanı - Türkiyənin şimal-şərqində Ceyhan çayının və Aralıq dənizinin sahilində yerləşən şəhər. Azərbaycan neftinin boru kəməri ilə Avropa bazarına çatdırıldığı son məntəqə

"Bi-Pi" - Transmilli neft şirkəti (Böyük Britaniya). Ən nəhəng neft şirkətlərindən biri.

"Eni" - İtaliya neft və qaz şirkəti. 1953-cü ildə İtaliya hökuməti tərəfindən yaradılıb. 1990-cı illərdə qismən özəlləşdirilib.

"Total" - Neft hasilatının həcminə görə dünyanın ən iri on neft şirkətindən biridir. 1924-cü ildə Fransa neft şirkəti adı ilə yaradılan şirkət 1985-ci ildən "Total" adlanır. Mərkəzi ofisi Parisdə yerləşən şirkətin 111 min əməkdaşı var. 130 ölkədə fəaliyyət göstərən şirkət ildə 130 milyon ton neft hasil edir. 2005-ci ildə şirkətin xalis mənfəəti 12,3 milyard yevro təşkil edib. Şirkət keçən əsrin 90-cı illərindən etibarən Azərbaycanda, Qazaxıstanda və Rusiyada fəaliyyət göstərməyə başlayıb. 2003-cü ildə Fransanın digər iri neft şirkəti "Elf Akiten" şirkətini alıb.

"İtoçu" - Yaponiyanın ən böyük universal transmilli şirkətlərindən biri. 1866-cı ildə yaradılan şirkətin baş ofisi Tokioda yerləşir. İllik dövriyyəsi 160 milyard ABŞ dolları olan şirkətdə 8 mindən çox işçi çalışır. 816 yardımçı müəssisəsi olan şirkətin 164 ölkədə nümayəndəliyi var. 1996-cı ildə Bakıda ofisini açan şirkət Azərbaycanda əsasən neft və qaz sahəsində investisiya layihələrini həyata keçirməkdədir. "İtoçu" korporasiyası Xəzərin Azərbaycan sektorunda yerləşən "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının birgə işlənilməsi müqaviləsində

(1994) 3,9%, "Əşrəfi" və "Dan Ulduzu" yataqlarının hasilatın pay bölgüsü prinsipi ilə birgə işlənilməsi müqaviləsində isə (1997) 20% paya malikdir.

"İnpeks" Yaponiya neft şirkəti – "Əsrin müqaviləsi"ndə 10 faiz paya sahibdir

"Bakı-Tbilisi-Ərzurum" qaz kəməri - Azərbaycan qazının Avropa bazarlarına nəqli kəməri

"Şahdəniz" yatağı – Xəzərin Azərbaycana aid sektorunda karbohidrogen ehtiyatlarla zəngin yataq.

Azərbaycan Dövlət Neft Fondu - Neft gəlirlərinin qorunması və təyinatı üzrə xərclənməsi məqsədilə yaradılan struktur.

Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu - Azərbaycanı Gürcüstan ərazisi vasitəsilə Türkiyə ilə birləşdirən dəmir yolu xətti. 2007-ci il noyabrın 21-də Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentlərinin iştirakı ilə təməli qoyulub.

"Molla Nəsrəddin" jurnalı - Həftəlik, illüstrasiyalı ilk Azərbaycan satirik jurnalı. İlk sayı 1906-cı il aprelin 7-də Tiflisdə çapdan çıxıb. 1906-18-ci illərdə Tiflisdə, 1921-ci ildə Təbrizdə, 1922-31-ci illərdə Bakıda nəşr edilib Redaktoru və naşiri Cəlil Məmmədquluzadə olub.

Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Uğrunda Beynəlxalq Təşkilat (GUAM) - Gürcüstan, Ukrayna, Azərbaycan və Moldovanı birləşdirən beynəlxalq regional təşkilat. 1997-ci ildə məşvərətçi forum kimi əsası qoyulub. Üzv ölkələrin 6-7 iyun 2001-ci il Yalta samiti zamanı təşkilatın nizamnaməsi qəbul olunub. 1999-cu ildə GUAM-a özv olan Özbəkistan 2005-ci ildə qurumdan çıxdığını bəyan edib. 2006-cı ilin mayında GUAM-ın növbəti Kiyev sammiti zamanı təşkilat GUAM - Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Təşkilatı adını alıb. Son dövrlərdə təşkilatın üzv dövlətlərinin üzləşdikləri əsas problemlər - təcavüzkar separatizm və terrorizmlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Qori seminariyası - Qori Müəllimlər Seminariyası Zaqafqaziyanın əsasən yerli əhalisindən ibtidai məktəb müəllimləri hazırlayan orta pedaqoji təhsil müəssisəsi. 1876-cı ildə Gürcüstanın Qori şəhərində açılıb.

Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı - 1992-ci ildə 11 üzv ölkə tərəfindən yaradılıb. Təşkilata daxildir: Azərbaycan, Albaniya, Ermənistan, Bolqarıstan, Yunanıstan, Gürcüstan, Moldova, Rusiya Federasiyası, Rumıniya, Türkiyə, Ukrayna. Katiblik İstanbulda yerləşir. Təşkilatın məqsədi üzv ölkələr arasında razılaşdırılmış sahələr

üzrə ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığı genişləndirməkdən ibarətdir.

FOTOSƏNƏDLƏR ÜÇÜN İZAHLAR

1. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclasında çıxışı - **1993-cü il 15 iyun**

2. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Tbilisidə Cümə məscidində mömin soydaşlarımızla görüşü - **Tbilisi, 9 mart 1996-cı il**

3. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Tbilisidə Fətəli xan Xoyskinin qəbirüstü abidəsinin açılış mərasimində - **Tbilisi, 9 mart 1996-cı il**

4. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində iki respublikanın incəsənət ustalarının böyük konsertinin iştirakçıları ilə – "Respublika" Sarayı, **22 may 1996-cı il**

5. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Varna-Poti-Batumi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılışı mərasimində - Poti limanı , **17 aprel 1999-cu il**

6-7. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Supsada, Bakı-Supsa neft kəmərinin açılışına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə - **17 aprel 1999-cu il**

8. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Eduard Şevardnadze «Şahdəniz» yatağında əldə olunacaq təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşrutu ilə nəqlinə dair Azərbaycan və Gürcüstan respublikaları arasında sazişin imzalanması mərasimində - **29 sentyabr 2001-ci il**

9. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin «Üç dənizin əfsanəsi» konfransının açılış mərasimində çıxışı - **25 iyun 2002-ci il, İstanbul**

10-11. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Eduard Şevardnadze və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Əhməd Necdət Sezər Səngəçal sahil terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulması münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə - **18 sentyabr 2002-ci il**

12-13. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili Azərbaycan-Gürcüstan sərhədində Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin Azərbaycan və Gürcüstan hissələrinin birləşdirilməsi mərasimində - **16 oktyabr 2004-cü il**

14-15. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Əhməd Necdət Sezər Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin Azərbaycan hissəsinin istifadəyə verilməsi mərasimində - **24-25 may 2005-ci il**

16-17. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Əhməd Necdət Sezər Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinin Gürcüstan hissəsinin Qardabanidə keçirilən təntənəli açılış mərasimində - **12 oktyabr 2005-ci il**

18. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Əhməd Necdət Sezər Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təntənəli açılış mərasimində – **13 iyul 2006-cı il**

19. İstanbulda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvilinin və Türkiyə Respublikasının Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın üçtərəfli görüşü - **İstanbul, 12 iyul 2006-cı il**

20. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili Tbilisidə Heydər Əliyev adına prospektin təntənəli açılış mərasimində - **7 fevral 2007-ci il**

21. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili Tbilisidə Heydər Əliyevin büstünün açılış mərasimində - **12 may 2007-ci il**

22-23. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvili və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Abdulla Gül Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlqoyma mərasimində – **21 noyabr 2007-ci il**

24. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvilinin nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə görüşü – **Batumi, 18 iyul 2010-cu il**

25. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Respublikasının Prezidenti Mixail Saakaşvilinin birgə mətbuat konfransı – **Batumi, 18 iyul 2010-cu il**

Mündəricat

Oxuculara müraciət ---------- 7
Heydər Əlirza oğlu Əliyev - Azərbaycan xalqının ümummilli lideri ---------- 9
Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclasında çıxışı - 15 iyun 1993-cü il ---------- 12
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Cümə məscidində mömin soydaşlarımızla görüşdə çıxışı- Tbilisi, 9 mart 1996-cı il ---------- 18
Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində iki ölkənin incəsənət ustalarının böyük konserti olmuşdur - 22 may 1996-cı il ---------- 20
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycanda keçirilən Gürcüstan mədəniyyəti günləri çərçivəsində iki ölkənin incəsənət ustalarının böyük konserti başa çatdıqdan sonra çıxışı - Respublika Sarayı, 22 may 1996-cı il ---------- 20
Varna-Poti-Batimi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılış mərasimi olmuşdur – 17 aprel 1999-cu il ---------- 23
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Varna-Poti-Batumi-İliçevsk bərə keçidinin təntənəli açılışı mərasimində çıxışı - Poti limanı, 17 aprel 1999-cu il ---------- 23
Bakı – Supsa ixrac boru kəmərinin və Supsa yerüstü terminalının açılışı olmuşdur - 17 aprel 1999-cu il ---------- 25
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Supsada, Bakı-Supsa neft kəmərinin açılışına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə nitqi -17 aprel 1999-cu il ---------- 26
Azərbaycanın gürcü icmasına - Bakı şəhəri, 19 iyun 1999-cu il ---------- 32
"Şahdəniz" yatağından əldə olunacaq təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşrutu ilə nəqlinə dair Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında sazişin imzalanması mərasimi olmuşdur – 29 sentyabr 2001-ci il ---------- 34
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin "Şahdəniz" yatağında əldə olunacaq təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşrutu ilə nəqlinə dair Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında sazişin imzalanması mərasimində bəyanatı – 29 sentyabr 2001-ci il ---------- 35
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin "Üç dənizin əfsanəsi" konfransının açılış mərasimində çıxışı – İstanbul, 25 iyun 2002-ci il ---------- 39
Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlqoyma mərasimi keçirilmişdir - 18 sentyabr 2002-ci il ---------- 43
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Səngəçal sahil terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulması münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə nitqi - 18 sentyabr 2002-ci il ---------- 44
Azərbaycan xalqına müraciət - 1 oktyabr 2003-cü il ---------- 50
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyev ---------- 54
Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəmərinin işə salınmasına həsr olunmuş rəsmi mərasim olmuşdur - 13 iyul 2006-cı il ---------- 57
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin açılış mərasimində nitqi - 13 iyul 2006-cı il ---------- 58
Tbilisidə Heydər Əliyevin büstünün açılış mərasimi olmuşdur 12 may 2007-ci il ---------- 64
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Tbilisidə Heydər Əliyevin büstünün açılış mərasimində nitqi – 12 may 2007-ci il ---------- 65
Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlqoyma mərasimi olmuşdur - 21 noyabr 2007-ci il ---------- 69
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin təməlqoyma mərasimində nitqi - 21 noyabr 2007-ci il ---------- 70
Batumidə geniş tərkibdə görüşdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezident İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin birgə mətbuat konfransı keçirilmişdir – 18 iyul 2010-cu il ----------74
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mətbuat üçün bəyanatı -18 iyul 2010-cu il ---------- 74
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin birgə mətbuat konfransı - Batumi, 18 iyul 2010-cu il ---------- 77
Tarixi arayış ---------- 80

Məlumat-soraq materialları ---------- 91
Foto sənədlər üçün izahlar ---------- 99

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრი

Heydər Əliyev: "Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir"

ჰეიდარ ალიევი: "ქართველ და აზერბაიჯანელ ხალხთა მეგობრობა სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის"

Bakı - ბაქო - 2011

წინამდებარე წიგნი წარმოადგენს ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრის მორიგ გამოცემას. წიგნში "ჰეიდარ ალიევი: ქართველ და აზერბაიჯანელი ხალხების მეგობრობა - სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის" მოძმე და მეგობრული ქვეყნების ურთიერთობის კომენტირება ხდება საყოველთაო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევისა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის შესაბამისი გამოსვლების მეშვეობით.

Heydər Əliyev:
«Gürcüstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu dünyada nümunədir»

ჰეიდარ ალიევი:
«ქართველ და აზერბაიჯანელ ხალხთა მეგობრობა სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის»

"ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრის გამოცემების"
სერიის მრჩეველი

ასეფ ნადიროვი –
აზერბაიჯანის ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი

პასუხისმგებელი რედაქტორი :
ვურღუნ სულეიმანოვი

შემოქმედებითი კოლეგიის ხელმძღვანელი:
ფუად ბაბევი

შემოქმედებითი კოლეგია :
ისმაილ გასიმოვი
თამქინ მამედლი
ირინა მუხტაროვა
გუნდუზ ნასიბოვი

რედაქტორი :
იმირ მამედლი
საქართველოს სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი

მთარგმნელი რედაქტორი :
ირინა მჭედლიშვილი
"როიდ" (რუსეთი) მთარგმნელობითი ბიურო

წიგნის დიზაინი :
ჯავანშირ აზიზოვი

ფოტობლოკის დიზაინი :
ელვიზ ისმაილოვი

დაკაბადონება:
ისმაილ ისმაილოვი

წიგნის ფოტობლოკში გამოყენებულია აზერბაიჯანის რესპუბლიკის
პრეზიდენტის პრესსამსახურის ფოტომასალები
წიგნში აგრეთვე გამოყენებულია აზერთაჯისა და აზერბაიჯანის
რესპუბლიკის პრეზიდენტის ოფიციალური საიტის www.president.az
მასალები
ინგლისური მონაცემები თარგმნილია თურალ ახმედოვის მიერ

*ეძღვნება, აზერბაიჯანელი ხალხის საყოველთაო ეროვნული ლიდერის
ჰეიდარ ალიევის საქართველოში პირველი
ოფიციალური ვიზიტის მე–15– წლისთავს*

პატივცემულო მკითხველო!

წინამდებარე წიგნი წარმოადგენს ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრის მორიგ გამოცემას. წიგნში "ჰეიდარ ალიევი: ქართველ და აზერბაიჯანელი ხალხების მეგობრობა - სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსთვის" მომმე და მეგობრული ქვეყნების ურთიერთობის კომენტირება ხდება საყოველთაო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევისა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის შესაბამისი გამოსვლების მეშვეობით.

აზერბაიჯანისა და საქართველოს მეგობრობა ემყარება ისტორიულ ფესვებს და ეს იშვიათი შემთხვევაა, როდესაც ყველა საკითხთან დაკავშირებით ჩვენი ქვეყნების მართვის თითქმის ყველა საფეხურზე აზრები ერთმანეთს ემთხვევა, არსებობს ურთიერთგაგება. ჩვენს ხალხებს ახასიათებთ მეგობრობის, ძმობის გრძნობა, სახელმწიფო სტრუქტურებს შორის არავითარი პრობლემა არ არსებობს. ეს კიდევ უფრო ნათლად გამოვლინდა ჩვენი ქვეყნების მიერ დამოუკიდებლობის მიღწევის შემდეგ. ამ კონტექსტში , შეიძლება აღვნიშნოთ აზერბაიჯანელი ხალხის საყოველთაო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევის დამსახურება. მას შემდეგ, რაც აზერბაიჯანის პოლიტიკურ ხელისუფლებაში დაბრუნდა ჰეიდარ ალიევი, რომელმაც ჯერ კიდევ საბჭოთა დროს ჩაუყარა საფუძველი საქართველოსთან მჭიდრო ურთიერთობას, დღის წესრიგში კვლავ დადგა ამ მეგობრულ და მომმე ქვეყანასთან სტრატეგიული თანამშრომლობის მოწესრიგების საკითხი. საყოველთაო ეროვნული ლიდერი, რომელიც ამბობდა, რომ „საქართველოსა და აზერბაიჯანს აქვთ თანამშრომლობის დიდი შესაძლებლობები", ძალისხმევას არ იშურებდა ამ შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის და ურთიერთგაგების მოწესრიგებისთვის.

ნავთობის, გაზისა და სატრანსპორტო გლობალური პროექტების რეალიზაცია არის სწორედ ამგვარი ურთიერთგაგებისა და გულწრფელი თანამშრომლობის ნაყოფი. საყოველთაოდ ცნობილია, თუ რა ძალები გამოდიოდნენ ამ პროექტების წინააღმდეგ და რა გზებს მიმართავდნენ, რათა წინააღმდეგობა გაეწიათ მათი რეალიზაციისთვის. მაგრამ ამ ქვეყნების როგორც ადრინდელი, ასევე ამჟამინდელი ხელმძღვანელების პრინციპულმა პოზიციამ, ძმურმა ურთიერთობებმა ხელი შეუწყეს ამ წინააღმდეგობათა დაძლევას და აღნიშნული გლობალური პროექტები, რომლებიც ემსახურებიან როგორც აზერბაიჯანელი, ასევე ქართველი ხალხის მომავალ კეთილდღეობას და კიდევ უფრო განამტკიცებენ ჩვენს მეგობრობას, რეალობად იქცნენ.

შემთხვევითი არაა, რომ დღეს საქართველოს დედაქალქის ერთერთი დიდი ქუჩა ატარებს ჰეიდარ ალიევის სახელს. სწორედ ამ ქუჩაზეა აღმართული აზერბაიჯანელი ხალხის საყოველთაო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევის ძეგლი. ყველაფერი ეს შეიძლება შეფასდეს როგორც ქართველი ხალხის მადლიერება ჰეიდარ ალიევის მიმართ, რომელმაც გამოიჩინა რა დიდი გამბედაობა და პოლიტიკური ნება, მიაღწია ნავთობისა და გაზის მსხვილი მილსადენების გაყვანას სწორედ საქართველოს ტერიტორიის გავლით.

ერთობლივი ძალისხმევა რეგიონში მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სფეროში, საკითხების ფართო სპექტრზე პოლიტიკური კონსულტაციები, ეკონომიკური თანამშრომლობა, საერთო ენერგეტიკული პროექტები და აგრეთვე ჩვენი ქვეყნებისა და ხალხების გამაერთიანებელი ისტორიული მეგობრობა და ძმობა საშუალებას გვაძლევს დღეს დამაჯერებლად ვილაპარაკოთ იმაზე, რომ საქართველო და აზერბაიჯანი

წარმოადგენენ სტრატეგიულ პარტნიორებს, კეთილ მეზობლებს და მოძმე ქვეყნებს.

ჩვენი ქვეყნების სტრატეგიული პარტნიორობა, ისევე როგორც სხვა სფეროებში, დასტურდება აგრეთვე აზრთა ერთიანობით და ერთმანეთის პოზიციების მხარდაჭერით იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომელთა განხილვა ხდება მაღალ საერთაშორისო ფორუმებზე. ასეთ პარტნიორობას მყარი საფუძველი აქვს.

წიგნში, რომელიც გამოიცა აზერბაიჯანულ და ქართულ ენებზე, შესულია აგრეთვე ისტორიული ცნობები აზერბაიჯანულ-ქართულ ურთიერთობებზე, საცნობარო მასალები და ფოტოსურათები.

დარწმუნებული ვართ, რომ ამ წიგნს, ისევე როგორც ცენტრის სხვა გამოცემებს, მკითხველი ყურადღებითა და ინტერესითა შეხვდება.

ჰეიდარ ალიევის მემკვიდრეობის კვლევის ცენტრი

ჰეიდარ ალირზა ოღლი ალიევი – აზერბაიჯანელი ხალხის საყოველთაო ეროვნული ლიდერი

ჰეიდარ ალირზა ოღლი ალიევი დაიბადა 1923 წლის 10 მაისს აზერბაიჯანის ქალაქ ნახჭევანში. 1939 წელს ნახჭევანის პედაგოგიური ტექნიკუმის დამთავრების–თანავე მან აზერბაიჯანის ინდუსტრიული ინსტიტუტის არქიტექტურულ ფაკულტეტზე გააგრძელა სწავლა (ამჟამად აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობის აკადემია). დაწყებულმა ომმა მას განათლების ბოლომდე მიღებაში ხელი შეუშალა.

1941 წლიდან ჰეიდარ ალიევი ნახჭევანის ასსრ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატში და ნახჭევანის ასსრ სახალხო კომისართა საბჭოში მუშაობდა განყოფილების გამგედ. 1944 წელს კი სამუშაოდ გაგზავნილ იქნა სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებში. ამ პერიოდიდან დაწყებული ჰეიდარ ალიევს, მუშაობდა რა უშიშროების ორგანოების სისტემაში, 1964 წლიდან თავჯდომარის მოადგილის თანამდებობა ეკავა, 1967 წლიდან კი – აზერბაიჯანის სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის თავჯდომარე იყო. მას გენერალ-მაიორის წოდება მიენიჭა. ამ წლებში მან ლენინგრადში (ამჯამად სანკტ-პეტერბურგი) სპეციალური უმაღლესი განათლება მიიღო, 1957 წელს კი აზერბაიჯანის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტი დაამთავრა.

1969 წლის ივლისში,ჰეიდარ ალიევი აზერბაიჯანის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე აზერბაიჯანის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველ მდივნად იქნა არჩეული და რესპუბლიკის ხელმძღვანელი გახდა. 1982 წლის დეკემბერში ჰეიდარ ალიევი არჩეულ იქნა საბჭოთა

კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრად, დაინიშნა სსრკ მინისტრთა საბჭოს თავჯდომარის პირველი მოადგილის თანამდებობაზე და გახდა სსრკ ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. ჰეიდარ ალიევი ოცი წლის განმავლობაში იყო სსრკ უზენაესი საბჭოს დეპუტატი და 5 წლის მანძილზე სსრკ უზენაესი საბჭოს თავჯდომარის მოადგილის თანამდებობა ეკავა.

1987 წლის ოქტომბერში ჰეიდარ ალიევი საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროსა და პირადად გენერალური მდივანის მიხეილ გარბაჩოვის მიერ გატარებული პოლიტიკის მიმართ პროტესტის ნიშნად დაკავებული თანამდებობებიდან გადადგა.

საბჭოთა ჯარების მიერ 1990 წლის 20 იანვარს ბაქოში მოწყობილ სისხლიან ტრაგედიასთან დაკავშირებით, მის მეორე დღეს მოსკოვში აზერბაიჯანის წარმომადგენლობაში განცხადებით გამოსულმა ჰეიდარ ალიევმა მოითხოვა აზერბაიჯანელი ხალხის წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაულის შემსრულებლების და ორგანიზატორების დასჯა. 1991 წლის ივლისში მთიან ყარაბახში მომხდარ მწვავე კონფლიქტთან დაკავშირებით მან სსრკ ხელმძღვანელობის ორმაგ სტანდარდებზე აგებული პოლიტიკისადმი პროტესტის ნიშნად მიატოვა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის რიგები.

1990 წლის ივლისში აზერბაიჯანში დაბრუნებული ჰეიდარ ალიევი ჯერ ბაქოში, შემდგომ კი ნახჭევანში ცხოვრობდა ამავე წელს იგი არჩეულ იქნა აზერბაიჯანის უზენაესი საბჭოს დეპუტატად. 1991 – 1993 წლებში მას ნახჭევანის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი მეჯლისის თავჯდომარის, ასევე აზერბაიჯანის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავჯდომარის მოადგილის თანამდებობები ეკავა. 1992 წელს ქალაქ

ნახჭევანში პარტია "იენი აზერბაიჯანის" დამფუძნებელ ყრილობაზე ჰეიდარ ალიევი პარტიის თავჯდომარედ იქნა არჩეული.

როდესაც 1993 წლის მაის-ივნისში სახელმწიფო კრიზისის უკიდურესად გამწვავების შედეგად ქვეყანაში სამოქალაქო ომის და დამოუკიდებლობის დაკარგვის საშიშროება გაჩნდა, აზერბაიჯანელი ხალხი ჰეიდარ ალიევის ხელისუფლების სათავეში მოსვლის მოთხოვნით გამოვიდა.

აზერბაიჯანის მაშინდელი მმართველები იძულებულნი გახდნენ ოფიციალურად მიეწვიათ ჰეიდარ ალიევი ბაქოში. 1993 წლის 15 ივნისს ჰეიდარ ალიევი აზერბაიჯანის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ იყო არჩეული, 24 ივლისს კი მილი მეჯლისის გადაწყვეტილებით მან აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის უფლებამოსილების განხორციელება დაიწყო. 1993 წლის 3 ოქტომბერს საერთო სახალხო არჩევნების შედეგად ჰეიდარ ალიევი აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტად აირჩიეს1998 წლის 11 ოქტომბერს, მაღალი სახალხო აქტივობის პირობებში ჩატარებულ არჩევნებზე, მოაგროვა რა ხმების 76,1 პროცენტი, იგი აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტად ხელახლა აირჩიეს. ჰეიდარ ალიევმა, რომელიც დათანხმდა 2003 წლის 15 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნებზე თავისი კანდიდატურის წამოყენებაზე, ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემების გამო უარი თქვა მასში მონაწილეობის მიღებაზე.

ჰეიდარ ალიევს მიენიჭა საერთაშორისო პრემიების მთელი რიგი, სხვადასხვა ქვეყნების უნივერსიტეტების საპატიო დოქტორის და სხვა მაღალი საპატიო წოდებები. იგი ოთხჯერ დაჯილდოვდა ლენინის ორდენით, წითელი ვარსკვლავის ორდენით და მრავალი მედლით,

ორჯერ მიიღო სოციალისტური შრომის გმირის წოდება, დაჯილდოვდა საზღვარგარეთის მრავალი ქვეყნის ორდენებითა და მედლებით.

აზერბაიჯანის ისტორიული ბედი, რომელიც მოიცავს ბოლო 30 წელზე უფრო ხანგრძლივ პერიოდს, უწყვეტად არის დაკავშირებული ჰეიდარ ალიევის სახელთან. ამ წლების განმავლობაში ხალხის აღორძინება საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში დაკავშირებულია სწორედ მის სახელთან.

თავისი მმართველობის აღნიშნული პერიოდის განმავლობაში ჰეიდარ ალიევი დაეხმარა მშობლიურ კუთხეს – აზერბაიჯანს,როგორც სახელმწიფოს, რომლის პროგრესისკენ იგი ყოველთვის მიისწრაფოდა, რომლის მდიდარი კულტურით, დიდი ისტორიული წარსულით იგი ყოველთვის ამაყობდა და რომლის მომავალ თაობებზე წუხდა, გადაელახა დროის მძიმე და მკაცრი გამოცდა.

წარმოადგენდა რა გამოჩენილ პოლიტიკურ და სახელმწიფო მოღვაწეს და ხალხის უდავო ლიდერს, ჯერ კიდევ სიცოცხლეში იგი ცოცხალ ლეგენდად იქცა. ამიტომ ჰეიდარ ალიევის ფენომენი ყოველთვის იპყრობდა ყურადღებას. მთელი მსოფლიოს აზერბაიჯანელთა ამ საერთო ეროვნული ლიდერის ქარტეხილებით აღსავსე პოლიტიკური მოღვაწეობა, რომელიც აღტაცებას იწვევდა, ფართოდ შუქდებოდა როგორც რესპუბლიკურ, ასევე მსოფლიო ბეჭდვით ორგანოებში.

1993 წლის ივნისში, როდესაც აზერბაიჯანელი ხალხი დარწმუნდა, რომ ეროვნული სახელმწიფოებრიობა დაშლის მუქარის წინაშე დგას და როდესაც ყველაზე მძიმე დღეები დადგა, მან დაჟინებით მოითხოვა არსებული ხელისუფლების შეცვლა და იმ დროიდან

ხელახლა მიანდო თავისი ბედი ჰეიდარ ალიევს. მშობელი ერის ტანჯვის შემხედვარე ჰეიდარ ალიევმა მიიღო ხალხის დაკისრებული მოწვევა და დაუბრუნდა დიდ პოლიტიკას. ხალხი ჰეიდარ ალიევის დაბრუნებას იმედით და სიხარულით შეხვდა და ეს დღე დამოუკიდებელი აზერბაიჯანის ისტორიაში შევიდა, როგორც ეროვნული ხსნის დღე.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ჰეიდარ ალირზა ოღლი ალიევის გამოსვლა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მილი მეჯლისის სხდომაზე 1993 წლის 15 ივნისს

პატივცემულო პარლამენტის წევრებო, პატივცემულო პრეზიდენტო!

მადლობას მოვახსენებ მილი მეჯლისის წევრებს, აზერბაიჯანის უზენაეს საბჭოს ჩემს მიმართ გამოჩენილი ნდობისათვის და გარწმუნებთ, რომ ძალისხმევას არ დავიშურებ, შევეცდები ვზიდო ეს მძიმე ტვირთი და ღირსეულად შევასრულო ეს ამოცანა. მინდა აღვნიშნო, რომ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დღევანდელ მძიმე, არეულ–დარეულ და დაძაბულ სიტუაციას სრული პასუხისგებლობით აღვიქვამ. ამ თანამდებობის მიღებისას ჩემს პასუხისგებლობას ვხვდები და ამის გათვალისწინებით ყველაფერს გავაკეთებ, რაც კი ჩემს ძალაშია. მე აქ გრძელი მოხსენების გაკეთებას არ ვაპირებ, მაგრამ რამდენიმე სიტყვა აუცილებლად უნდა ვთქვა. როგორც უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარეს ჩემს ერთ-ერთ ძირითად ამოცანად მიმაჩნია აზერბაიჯანელი ხალხის ისტორიული მიღწევის - აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო დამოუკიდებლობის დაცვა, გაძლიერება, განვითარება. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო დამოუკიდებლობა უზრუნველყოფილ უნდა იქნას 1918 წელს დაარსებული აზერბაიჯანის პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის ტრადიციებზე დაყრდნობით, თანამედროვე მოთხოვნილებების, მსოფლიოში მიმდინარე პროცესების გათვალისწინებით. მე მუდამ ვიმუშავებ ამ მიმართულებით და ეჭვი არავის შეეპაროს, რომ ჩემი სიცოცხლის დარჩენილ ნაწილს

მხოლოდ და მხოლოდ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ განვითარებას მივუძღვნი. ამასთან დაკავშირებით მინდა გაცნობოთ, რომ ჩემი აზრით, რაც არ უნდა მოხდეს, აზერბაიჯანის რესპუბლიკა, ამის შემდეგ დამოუკიდებლობას აღარასოდეს დაკარგავს, არც ერთი სხვა სახელმწიფოს შემადგენლობაში აღარ შევა, არც ერთი სხვა სახელმწიფოს ქვეშევრდომი აღარ გახდება. ვრცელდება გარკვეული ხმები, მოსაზრებები ყოფილი საბჭოთა კავშირის აღდგენის შესახებ, მის შემადგენლობაში აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დაბრუნების ალბათობის თაობაზე. ეს უტოპიაა. მე ამ მოსაზრებებს ვუარყოფ და აზერბაიჯანის ყველა მოქალაქეს მოვუწოდებ ასევე უარჰყოს ეს მოსაზრებები. რესპუბლიკის წინაშე დიდი და რთული ამოცანები დგას. დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტის უზრუნველსაყოფად დასაბრუნებელია სომხეთის მიერ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დაპყრობილი ტერიტორიები. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ტერეტორიული მთლიანობა უნდა იქნას უზრუნველყოფილი, ომი უნდა დასრულდეს, მშვიდობა უნდა დამყარდეს. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მოქალაქეებმა მშვიდობისა და კეთილდღეობის პირობებში უნდა იცხოვრონ და თავიანთი ქვეყანა ისე ააშენონ, როგორც მათ სურთ. ამიტომაც ეს საკითხი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია. ამის შემდგომაც ეს საკითხები უზენაესი საბჭოს ყურადღების ცენტრში უნდა იყოს. ამაში სრული პასუხისმგებლობით გარწმუნებთ.

გუშინ განცხადებული დოკუმენტი, რომელიც ხელმოწერილია ამერიკის შეერთებული შტატების, რუსეთისა და თურქეთის ინიციატივით, ომის ვითარებიდან ჩვენი თანდათანობით გამოსვლის პირველი ნაბიჯია. ალბათ, ამ სფეროში მომავალში უფრო ქმედითი ღონისძიებების გატარებაა საჭირო, რათა

აზერბაიჯანის რესპუბლიკა მთლიანად ფლობდეს თავის ტერეტორიებს და ჩვენი ხალხი საომარი მდგომარეობიდან გამოვიდეს.

მაშასადამე, აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო დამოუკიდებლობა ყველაზე მნიშვნელოვანი ამოცანაა. დამოუკიდებელ აზერბაიჯანში დემოკრატია უნდა განვითარდეს. ყველანაირად უნდა წახალისდეს პოლიტიკური პლურალიზმი. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კონსტიტუციის დარღვევა, კანონის დარღვევა დაუშვებელია. სახელმწიფოს აღმშენებლობა და საზოგადოების ფორმირება უნდა ეყრდნობოდეს მხოლოდ დემოკრატიულ პრინციპებს. პოლიტიკაში და ეკონომიკაში უნდა დომინირებდნენ თავისუფლების, დამოუკიდებლობის, ადამიანის თავისუფლების, ადამიანის უფლებების დაცვის და თავისუფალი ეკონომიკის პრინციპები. ანუ ჩვენი რესპუბლიკა უნდა გაჰყვეს იმ გზას რომელსაც ერთი წლის წინ დაადგა. ეს სწორი, ჭეშმარიტი გზაა და ამ გზას ჩვენი რესპუბლიკა უფრო გაბედულად უნდა გაჰყვეს. დარწმუნებული იყავით, რომ პირადად მე მუდამ ამ გზის ერთგული ვიქნები.

ჩვენი რესპუბლიკის დღევანდელ რთულ ვითარებაში ყოფნის მიზეზია ის მოვლენები, რომლებიც განვითარდა 4 ივნისს ქალაქ განჯაში. ეს საშინელი მოვლენები იყო, სისხლი დაიღვარა, ჩადენილია დანაშაული. ყველაფერი უნდა გამოძიებულ იქნას და ყველამ, ვინც კანონი დაარღვია, ვინც დანაშაული ჩაიდინა , რომელი მხრიდანაც არ უნდა იყვნენ ისინი, კანონის წინაშე უნდა აგოს პასუხი. ამ საკითხებს შეისწავლის დეპუტატთა საგამოძიებო კომისია. ჩვენ კი შექმნილი რთული სიტუაცია უახლოეს დროში უნდა მოვაგვაროთ. გუშინ პრეზიდენტ აბულფაზ ელჩიბეითან ვისაუბრეთ, მე განჯაშიც ვაწარმოებდი მოლაპარაკებებს იმ პირებთანაც,

ვინც მე მახლდა, და იმათთანაც ვინც საპირისპირო მხარეს წარმოადგენს. ამიტომაც ვვარაუდობ, რომ ყველა ჩვენი ძალისხმევა დაგვეხმარება ამ რთული სიტუაციიდან გამოვიდეთ, ხელს შეუწყობს ამ დაპირისპირების დასრულებას. მაგრამ მითქვამს, და კიდევ ერთხელ ვიმეორებ: იარაღის ხმარების მხარდამჭერი ვერავითარ შემთხვევაში ვერ გავხდები. ეს დაპირისპირება მხოლოდ მშვიდობიანი გზით, ურთიერთმეთანხმების გზით, მოლაპარაკებების გზით უნდა დარეგულირდეს. ვვარაუდობ რომ, ჩვენი ხალხის სიბრძნე, გავლენიანი ადამიანების, აზერბაიჯანის ინტელიგენციის, აზერბაიჯანის აქსაკალების ერთიანი ძალისხმევა და ჩვენი მოღვაწეობა უეჭველად მიგვიყვანს სასურველ შედეგამდე.

შევქმნით რა აზერბაიჯანში დემოკრატიულ, დამოუკიდებელ რესპუბლიკას, ვიბრძოლებთ რა ცივილიზებული საზოგადოებისთვის, ჩვენ უნდა ვისარგებლოთ საყოველთაო მსოფლიო ფასეულობებით. ჩვენ უნდა ვეცადოთ, რომ აზერბაიჯანმა, მიაღწევს დამოუკიდებლობას თავისი მრავალწლიანი ბრძოლის შედეგად, შეძლოს თავისი ისტორიული მიღწევები, თავისი ეროვნული ტრადიციები დაანახოს მთელ მსოფლიოს. ვფიქრობ, აზერბაიჯანელ ხალხს ამ თვალსაზრისით დიდი ისტორიული გამოცდილება და თანამედროვე პოტენციალი გააჩნია. ამ ყველაფრის ეფექტურად გამოყენების შემთხვევაში აზერბაიჯანი დამოუკიდებელი დემოკრატიული ქვეყანა იქნება და ჩვენი საზოგადოებაც დემოკრატიული გახდება, აგებული იქნება რა დემოკრატიულ, სამართლებრივ, ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობებზე. ამისათვის არსებობს ჩვენი მეცნიერება და ჩვენი კულტურა, ისტორიული ტრადიციები და ჩვენი რელიგიური მრწამსი - ისლამი - ყველაფერი ეს ერთად ქმნის დიდ საფუძველს. ჩვენი

ამოცანა მდგომარეობს ამ ყველაფრის ეფექტურად გამოყენებაში.

აზერბაიჯანში დაძაბულობის მიზეზი მხოლოდ ყარაბაღის პრობლემასთან, ანუ აზერბაიჯანის მიმართ სომხეთის აგრესიასთან არ არის დაკავშირებული. ამჯერად განჯაში განვითარდა მოვლენები. სამწუხაროა რომ, აზერბაიჯანში არსებული დაძაბულობის ერთ-ერთი მიზეზია აზერბაიჯანში დიდი ხნის მანძილზე მცხოვრებ ერებსა და ეთნიკურ ჯგუფებს შორის ურთიერთობის გამწვავება. აზერბაიჯანი ათწლეულებით, ასწლეულებით აქ მცხოვრები ადამიანების სამშობლო იყო და შემდგომშიც ასე უნდა იყოს. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ტერეტორიაზე მცხოვრები ყველა მოქალაქე, განურჩევლად მათი ეროვნებისა, რელიგიისა, პოლიტიკური კუთვნილებისა, თანაბარი უფლებებით უნდა სარგებლობდეს. თუ ჩვენ შევძლებთ ამ პრინციპებით ვიხელმძღვანელოთ და გავატაროთ ისინი ცხოვრებაში,მაშინ აზერბაიჯანის რესპუბლიკაში მცხოვრებ ხალხთა, ეროვნებათა გაერთიანებასაც შევძლებთ. ეს ჩვენი ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა. ვიმედოვნებ, რომ ამ ყველაფერს მივაღწევთ.

საგარეო პოლიტიკის სფეროში გასული ერთი წლის განმავლობაში ბევრი საქმე გაკეთდა. მაგრამ კიდევ უფრო ბევრია გასაკეთებელი. ვფიქრობ, აზერბაიჯანის რესპუბლიკამ როგორც დემოკრატიულმა სახელმწიფომ ყველა სახელმწიფოსთან თანასწორუფლებიანი ურთიერთობა უნდა დაამყაროს. ნებისმიერი სახელმწიფოს შიდა სტრუქტურის, შიდა პოლიტიკის მიმართულებისგან დამოუკიდებლად, ჩვენ მასთან ნორმალური ურთიერთობა უნდა დავამყაროთ. პირველ რიგში, საჭიროა აკულტურული, ეკონომიკური, სახელმწიფო ურთიერთობები დამყარდეს ჩვენს უახლოეს მეზობლებთან. ამ თვალსაზრისით რესპუბლიკის

მოსახლეობა უდავოდ მხარს უჭერს ურთიერთობებს თურქეთის რესპუბლიკასთან. მეზობელ ირანის ისლამურ რესპუბლიკასთან ჩვენი ურთიერთობა გასაუმჯობესებელია და უნდა განვითარდეს. რუსეთი დიდი სახელმწიფოა, ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელია. უეჭველია, რუსეთსა და აზერბაიჯანს შორის ურთიერთობა ამის მერე უკეთესი, უფრო ფართო და ნაყოფიერი უნდა გახდეს, უნდა ეყრდნობოდეს დამოუკიდებლობის პრინციპებს. ყოფილ საბჭოთა კავშირში შემავალ, ამჟამად დამოუკიდებელ ყველა სახელმწიფოებთან – უკრაინასთან, ბელარუსიასთან, საქართველოსთან, შუა აზიის ქვეყნებთან, ყაზახეთთან, პრიბალტიკის ქვეყნებთან, მოლდოვასთან - ჩვენ უფრო მჭიდრო ურთიერთობები უნდა დავამყაროთ. ეს ჩვენ ძალიან გვჭირდება, ვინაიდან ამ სახელმციფოებთან წლების, ასწლეულების მანძილზე ჩვენ ძალიან ახლო ეკონომიური, კულტურული, ადამიანური ურთიერთობები გვქონდა. ამ კავშირების გაწყვეტა არ შეიძლება, პირიქით, ისინი უნდა გაძლიერდეს. ეჭვი არ მეპარება, რომ სწორედ ასეთი პოლიტიკა დაეხმარება აზერბაიჯანის რესპუბლიკას დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ფორმირებასა და განვითარებაში.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკა უკვე მსოფლიო დონეზე გავიდა. ამერიკის შეერთებული შტატების მხრიდან ბოლო დროს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მიმართ დადებითი განწყობა ყველას გვახარებს და ვფიქრობ, ეს ურთიერთობები უფრო მეტად უნდა გაღრმავდეს და განვითარდეს. უნდა გავაღრმავოთ ჩვენი ორმხრივი ურთიერთობები ევროპის ქვეყნებთან, განსაკუთრებით ინგლისითან, საფრანგეთთან, გერმანიასთან. ჩვენი ურთიერთობები მუსულმანურ ქვეყნებთან, არაბეთის ქვეყნებთან, თურქულენოვან ქვეყნებთან უფრო სწრაფად უნდა განვითარდეს. ერთი სიტყვით, მინდა გაგაცნოთ

ჩემი პოზიცია საგარეო პოლიტიკის სფეროში. უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე ამ მიმართულებით ვაპირებ მოღვაწეობას, ჩვენი პრეზიდენტის, უზენაესი საბჭოს, მთავრობის წარმატებულ საქმიანობაზე ვიზრუნებ.

მაგარამ ამჟამად ყველაზე მნიშვნელოვანია განჯაში მომხდარი მოვლენების და ამ მოვლენებით გამოწვეული დაძაბულობის განმუხტვა. მილი მეჯლისის სხდომაზე, ამ ტრიბუნიდან მივმართავ აზერბაიჯანის ყველა მოქალაქეს, ჩვენს ძმებს, დებს, შვილებს და ვაცხადებ, რომ ჩვენი რესპუბლიკა ახლა ძალიან მძიმე მდგომარეობაშია. კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, რომ ყველაზე დიდი სირთულე ჩვენი ოკუპირებული ტერიტორიების დაბრუნებაა, აზერბაიჯანის ტერეტორიული მთლიანობის, სუვერენიტეტის აღდგენაა. ამიტომ ყველა შიდა შუღლი, შიდა დავა უნდა გადაიდოს. მე მივმართავ აზერბაიჯანის ხალხს, განჯის მოსახლეობას, აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დეპუტატს - სურეთ ჰუსეინოვს, მის თანამებრძოლებს და მოვუწოდებ მათ სიბრძნისკენ, ადამიანური ურთიერთობებისაკენ. ჩვენს რესპუბლიკას ახლა ეს უფრო სჭირდება და მათ უნდა იცოდნენ, მთელმა ხალხმაც უნდა იცოდეს, რომ ახლა ჩვენ ყველანი ერთად უნდა ვიყოთ. აზერბაიჯანისთვის ამ საბედისწერო ჟამს ჩვენ დიდი საფრთხის წინაშე ვდგავართ. ახლა ყველა ძალა უნდა გაერთიანდეს, ყველა პოლიტიკური პარტია, ყველა პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, ყველა ადამიანი – ყველა უნდა გაერთიანდეს. ყველამ უნდა დაივიწყოს წყენა. ჩვენ უნდა გავერთიანდეთ და აზერბაიჯანი ამ მძიმე სიტუაციიდან გამოვიყვანოთ. ვფიქრობ, განჯის მოსახლეობა, განჯის მიმდებარე რაიონებში მცხოვრები ადამიანები ჩემს ხმას გაიგებენ და მხარს დამიჭერენ. სურეთ ჰუსეინოვი შეისმენს ჩემს ხმას ,

ბრძნულად მოიქცევა და ჩვენ ამ უბედურებას თავს დავაღწევთ. მე მოგიწოდებთ მოღვაწეობისთვის ამ მიმართულებით, გაერთანებისთვის. გთხოვთ, გადასდოთ წვრილმანი წყენა, ჭორები, მათი დროც მოვა. ვისაც ვინმესთან თუ რამე აქვს გასარკვევი, სხვა დროს გაარკვევს. ახლა ამისი დრო არ არის.

ამასთან დაკავშირებულ ერთ საკითხსაც მინდა შევეხო. ზოგიერთ წრეებში ჩემს შესახებ ლაპარაკობენ, რომ თუ ჰეიდარ ალიევი ისევ რომელიმე თანამდებობას დაიკავებს აზერბაიჯანში, ის ვიღაცაზე შურს იძიებს. ცუდად მოექცევა იმას, ვინც თავის დროზე მისი წინააღმდეგი იყო ან მასთან ცუდი ურთიერთობა ჰქონდა. სრული პასუხისგებლობით ვაცხადებ, რომ შურისძიების გრძნობა ჩემს ბუნებაში საერთოდ არ არის. ეს უბრალოდ ცალკეულმა ადამიანებმა ხელოვნურად შეთხზეს და ჩანს, რომ ამით მათ სურთ არა მხოლოდ ლაქა მომცხონ, არამედ ხელი შეუწყონ ჩვენს გათიშვას. გპირდებით, რომ არასოდეს არ გამიტაცებს შურისძიების გრძნობა. თუკი ვინმე, როდესმე არასწორედ მომეპყრო, რაღაც დააშავა, დამიჯერეთ რომ, მე მათ დიდი ხანია ვაპატიე. მე არასოდეს დავსულვარ ასეთი გრძნობების დონეზე და არასოდეს არ დავუშვებ ამას. არა იმიტომ, რომ ახლა თქვენ მენდეთ და ასეთ თანამდებობაზე მოვედი. არა. მე, როგორც უბრალო მოქალაქეს, არასოდეს არვისთან მტრობა, შურისძიება, ან ვინმესთვის ცუდის გაკეთება არ მდომებია და არც მოვინდომებ. მაგრამ თანამდებობის ჩარჩოებში, უდავოდ, ყველა ვალდებულია მისდიოს დისციპლინას, ყველა კანონს უნდა დაემორჩილოს, ყველამ კანონის მოთხოვნა უნდა შეასრულოს, კანონის უზენაესობა უნდა უზრუნველყოს მე ამ გზაზე მე ჩემს პრინციპებს არ გადავუხვევ.

ვიმედოვნებ რომ, უზენაეს საბჭოსთან, აზერბაიჯანის პრეზიდენტთან აბულფაზ ელჩიბეისთან ერთად, ყველანი

ერთად შევძლებთ ამ მდგომარეობიდან თავის დაღწევას. ამასთან დაკავშირებით ყველას ერთიანობისაკენ მოგიწოდებთ.

გმადლობთ!

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა მორწმუნე თანამემამულეებთან შეხვედრაზე ჯუმას მეჩეთში საქართველოში - თბილისი, 1996 წლის 9 მარტი

ძვირფასო დებო და ძმებო! ძვირფასო მეგობრებო!

მე აქ ოფიციალური ვიზიტით ვიმყოფები როგორც აზერბაიჯანის პრეზიდენტი პრეზიდენტ ედუარდ შევარდნაძის მოპატიჟებით. აი, უკვე ორი დღეა, რაც ქართველი ხალხის სტუმართმოყვარეობით ვსარგებლობთ და ვიღებთ საჭირო ზომებს ქართველ და აზერბაიჯანელ ხალხთა შორის, ჩვენს რესპუბლიკებს შორის მეგობრული ურთიერთობების განმტკიცებისა და შემდგომი განვითარებისთვის.

მე აქ ჩამოვედი იმის შემდეგ, რაც მოვინახულე აზერბაიჯანის გამოჩენილი მოღვაწეების - მირზა ფათალი ახუნდოვის, მირზა შაფი ვაზეხის და ფათალი ხან ხოისკის საფლავები, დავესწარი ძეგლის გახსნას აზერბაიჯანის პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრის ფათალი ხან ხოისკის საფლავზე.

ეს აზერბაიჯანელ მუსლიმანთა მეჩეთია, ალაჰის სახლია, წმინდა სახლი. მეჩეთის მონახულება, ალაჰის თაყვანისცემა, მისი მცნებებისადმი მორჩილება ყველა მუსლიმანი ადამიანის მოვალეობაა. მე ძალიან კმაყოფილი ვარ, რომ ქართულ მიწაზე, ქალაქ თბილისში არსებობს ადგილი, სადაც აზერბაიჯანელებს შეუძლიათ თაყვანი სცენ ალაჰს, აქვთ თავიანთი მეჩეთი. ყოველი აზერბაიჯანელი, ყოველი მუსლიმანი მოდის ამ მეჩეთში, რათა თაყვანი სცეს ალაჰს, ილოცოს, შეასრულოს მუსლიმანის მოვალეობა. ეს დიდი ღირებულებაა. ამავე დროს ეს იმის მაჩვენებელია, თუ რაოდენ თბილად არის

განწყობილი ქართველი ხალხი აზერბაიჯანელი ხალხის, ყველა სხვა ხალხის მიმართ. ეს მოწმობს ქართველი ხალხის პატივისცემას სხვა რელიგიების მიმართ. მე ამას ძალიან დიდ შეფასებას ვაძლევ.

თქვენ, საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანელები, საქართველოს მოქალაქენი ხართ. თქვენ მოღვაწეობთ და შემდგომშიც იმოღვაწეებთ საქართველოს ცხოვრების ყველა სფეროში. კმაყოფილების გრძნობით აღვნიშნავ, რომ მას შემდეგ, რაც ჩემი მეგობარი ედუარდ შევარდნაძე საქართველოს მეთაური გახდა, საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანელების მდგომარეობა გაუმჯობესდა, მათ მართლაც ყველა უფლება მიენიჭათ და ამ უფლებებით სარგებლობის შესაძლებლობა მიეცათ. ერთ-ერთი ასეთი უფლებაა სინდისის, რწმენის თავისუფლება. დღეს ჩვენთან აზერბაიჯანშიც და საქართველოშიც კონსტიტუციით დამტკიცებულია ადამიანის ყველა უფლება, მათ შორის რწმენისა და სინდისის თავისუფლებაც.

აქ, ქართულ მიწაზე, თქვენ, აზერბაიჯანელმა მუსლიმანებმა დღემდე შეინარჩუნეთ თქვენი რელიგია და დღეს უფრო ფართო შესაძლებლობა გეძლევათ თქვენი რელიგიის შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის. ეს დემოკრატიისა და თავისუფლების გავლენის ნათელ დემონსტრაციას წარმოადგენს. ამიტომ, აზერბაიჯანელი ხალხის სახელით მადლიერებას გამოვხატავ ქართველი ხალხისა და მისი პრეზიდენტის მიმართ.

კვლავ ვიმეორებ, თქვენ საქართველოს მოქალაქენი ხართ. საქართველოს ყველა წესი და კანონი თქვენი წესი და კანონიც არის. თქვენი მოვალეობაა აქტიური მონაწილეობა მიიღოთ ედუარდ შევარდნაძის ხელმძღვანელობით ჩატარებულ ყველა ღონისძიებაში. თქვენი მოქალაქეობრივი ვალია ძალისხმევა არ დაიშუროთ საქართველოს სახელმწიფოებრიობის და

დამოუკიდებლობის განსამტკიცებლად, მონაწილეობა მიიღოთ ყველა ღონისძიებაში, რომელიც ტარდება საქართველოში, ამ მძიმე მდგომარეობიდან გამოსასვლელად, თანადგომა გაუწიოთ მას.

მე მოხარული ვარ, რომ თქვენ აქ თავისუფლად და დამოუკიდებლად ცხოვრობთ, შეგიძლიათ ისარგებლოთ თქვენი უფლებებით და თავისუფლებებით. ამავე დროს მინდა გამოვთქვა რწმენა იმისა, რომ საქართველოში მცხოვრებ აზერბაიჯანელებს მომავალშიც მიეცემათ ამ უფლებებით სარგებლობის შესაძლებლობა, ისინი იშრომებენ და მონაწილეობას მიიღებენ აღმშენებლობით საქმიანობაში როგორც საქართველოს სრულუფლებიანი მოქალაქეები და ძალისხმევას არ დაიშურებენ საქართველოს რესპუბლიკის, სახელმწიფოს გასაძლიერებლად.

ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხების მეგობრულ, ძმურ ურთიერთობას მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. ეს ურთიერთობა ურღვევია, და ჩვენ ამ დღეებში ვცდილობდით და მომავალშიც ვეცდებით განვამტკიცოთ ჩვენი მეგობრული კავშირები.

წარმატებას გისურვებთ თქვენს საქმიანობაში. გულში ვიხუტებ, ვკოცნი საქართველოში მცხოვრებ ყოველ აზერბაიჯანელს, ჯანმრთელობას და ბედნიერებას ვუსურვებ ყველა თქვენგანს. საქართველოს რესპუბლიკას, ქართულ სახელმწიფოს დასახული მიზნების წარმატებით განხორციელებას ვუსურვებ. გმადლობთ.

ჩემი ამ მეჩეთში ყოფნის აღსანიშნავად, გადმოგცემთ წმინდა წიგნს, ყურანს აზერბაიჯანულ ენაზე, რათა მოგეცეთ შესაძლებლობა მშობლიურ ენაზე წაიკითხოთ იგი. ჩემგან საჩუქრის სახით თქვენი მეჩეთისთვის მიიღეთ ხალიჩა და შეინახეთ სამახსოვროდ.

გმადლობთ.

აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების ჩარჩოებში ჩატარდა ორი ქვეყნის ხელოვნების ოსტატთა გალა-კონცერტი 1996 წლის 22 მაისი

აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების ჩარჩოებში 1996 წლის 22 მაისს „რესპუბლიკის" სასახლეში ჩატარდა ორი ქვეყნის ხელოვნების ოსტატთა გალა-კონცერტი.

კონცერტს ესწრებოდა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი.

სტუმრებს მისასალმებელი სიტყვით მიმართეს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის და საქართველოს რესპუბლიკის კულტურის მინისტრებმა.

შემდეგ „რესპუბლიკის" სასახლის სცენაზე გამოვიდნენ მოძმე რესპუბლიკების საუკეთესო შემოქმედებითი კოლექტივები და შემსრულებლები. წარმატებით ჩატარებული კონცერტის დასასრულს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი შეხვდა მონაწილეებს და მიულოცა მათ ბრწყინვალე კონცერტის ჩატარება.

აზერბაიჯანის პრეზიდენტის, ჰეიდარ ალიევის გამოსვლა საქართველოს და აზერბაიჯანის ხელოვნების ოსტატთა კონცერტზე, რომელიც გაიმართა აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების დასრულებასთან დაკავშირებით

"რესპუბლიკის სასახლე", 1996 წლის, 22 მაისი

გულწრფელად მივესალმები ჩვენს რესპუბლიკაში საქართველოს კულტურის დღეებში მონაწილეობისათვის ჩამოსულ ჩვენ ქართველ მეგობრებს.

მიუხედავად ყველა სიძნელისა, ხელოვნება მუდამ ცოცხლობს. ხალხი ხელოვნებასთან – სიმღერებთან, მუსიკასთან, ცეკვასთან კავშირში ცხოვრობს. დღესაც ასეა, მიუხედავად იმისა, რომ აზერბაიჯანშიც და საქართველოშიც მდგომარეობა მარტივი არ არის. ხალხი მომავალშიც ხელოვნებასთან კავშირში იქნება.

ხელოვნება ყოველთვის აახლოვებდა, აერთიანებდა ხალხებს. დღესაც ასეა, როდესაც საქართველო და აზერბაიჯანი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის ფორმირების, სრულიად ახალ სოციალურ-ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლის რთულ პერიოდში იმყოფებიან როდესაც ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხები მრავალ დანაკარგს განიცდიან, ამ ყველაფრის მიუხედავად, ხელოვნება გვაახლოვებს და გვაერთიანებს.

მე მიხარია, რომ დღეს კვლავ თავს იჩენს ჩვენი ძველი ტრადიციები და ადათ-წესები. ჩვენ კიდევ ერთხელ გულწრფელად და მეგობრულად ვეგებებით მოძმე ქართველი ხალხის ხელოვნებისა და კულტურის მოღვაწეებს.

მე მთელი გულით მოგესალმებით და მშვენიერ წარმოდგენას გილოცავთ. ქართული ხელოვნება

აზერბაიჯანში ყოველთვის მაღალ შეფასებას იმსახურებდა. თქვენი ხელოვნება, კულტურა ძალიან ახლობელი და ძვირფასია ჩვენთვის. დღეს ჩვენ კიდევ ერთხელ გავეცანით მას, შევხვდით ქართული სიმღერების და ცეკვების შემსრულებლებს, კიდევ ერთხელ მოვიხიბლეთ მათ მიერ საკუთარი ხალხის ხელოვნების წარმოდგენის ოსტატობით.

მთელი გულით მოგესალმებით, მიხარია, რომ ჩვენთან სტუმრობთ. წარსულში ჩვენ ყოველთვის გულრწფელი შეხვდრები გვქონდა, შესვენებებიც იყო, მაგრამ ვფიქრობ, ჩვენ ეხლა ჩვენი მშვენიერი ტრადიციები აღვადგინეთ. საქართველოში, თბილისში ჩატარდა აზერბაიჯანის კულტურის დღეები, ახლა კი, აზერბაიჯანში, ბაქოში ქართული კულტურის დღეები ტარდება.

ცოტა ხნის წინ აქ, ჩვენთან იმყოფებოდა ჩემი მეგობარი, საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე. სულ ახლახანს კი, მარტში, პრეზიდენტ შევარდნაძის მოწვევით მე გავემგზავრე საქართველოში, თბილისში. ჩვენს შორის ძალიან საინტერესო საუბარი, აზრთა ურთიერთგაცვლა, ურთიერთხელსაყრელი მოლაპარაკებები გაიმართა. ჩვენ ბევრ მნიშვნელოვან დოკუმენტს მოვაწერეთ ხელი. ამიერიდან, საფუძველი ჩაეყარა ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხების მარადიულ მეგობრობას.

თქვენ, ხელოვნების მოღვაწეები ყველას ეხმარებით, მართლაც აახლოვებთ ჩვენს ხალხებს და ქმნით პირობებს ჩვენი მეგობრობის განსამტკიცებლად, თანამშრომლობისათვის, რათა შევძლოთ ხელიხელჩაკიდებულად გავიაროთ როგორც ქართველი, ასევე აზერბაიჯანელი ხალხებისათვის ისტორიის ეს ურთულესი პერიოდი.

დღეს, ამ კონცერტში, საქართველოს და აზერბაიჯანის ხელოვნების მოღვაწენი მონაწილეობდნენ, ისინი ერთი

კოლექტივივით წარსდგნენ. იმის გარჩევაც კი რთული იყო , თუ ვინ გამოდიო და საქართველოს, და ვინ აზერბაიჯანის სახელით. ყველანი ჩინებულად გამოხვედით. ტაშს მთელი გულით გიკრავდით, იმის თქმაც კი გამიჭირდება, ვის მეტი ტაში შეხვდა, ვის ნაკლები. ყოველ შემთხვევაში, ტაშის დაკვრით ხელები მტკივა.

დღეს აქ ქართული და აზერბაიჯანული სიმღერები გაჟღერდა. ქართველებმა აზერბაიჯანული სიმღერები, აზერბაიჯანელებმა ქართული სიმღერები შეასრულეს. ეს აბსოლუტურად ნორმალური, ჩვენთვის ჩვეულებრივი მოვლენაა. მართალია, ერთ დროს ამ ყველაფრისაგან ძალიან შორს ვიყავით, მაგრამ ჩვენ მეგობრობას მიჩვეულნი ვართ, რადგან ეს მეგობრობა წინაპრებისაგან მემკვიდრეობით მივიღეთ, მათ ჩაუყარეს მყარი საფუძველი ჩვენი ხალხების მეგობრობას, ჩვენ კი ამ მეგობრობას ვავითარებთ და ვაძლიერებთ.

კიდევ ვიმეორებ. თქვენ, ხელოვნების ოსტატები ამ მიმართულებით დიდ, ამ თვალსაზრისით კეთილშობილურ საქმეს აკეთებთ. თქვენი სახით, ქართველ ხალხს, საქართველოს, ქალაქ თბილისს, მეგობარ ედუარდ შევარდნაძეს, ყველა ჩემს დას და ძმას, საქართველოს ყოველ მოქალაქეს მხურვალე სალამს ვუძღვნი. გულწრფელად ვუსურვებ ჯანმრთელობას, კეთილდღეობას, წარმატებას ახალი ცხოვრების შექმნაში, თავისუფალი, დამოუკიდებელი საქართველოს შენებაში.

თქვენ ყველანი კარგად გამოხვედით, კარგად გამოიყურებოდით, ყველანი ლამაზები, მშვენიერები ხართ. ვფიქრობ, დარბაზის რეაქცია ამის ნათელი დადასტურებაა. ყველას გკოცნით, გეხვევით, ჯანმრთელობას, კეთილდღეობას, ბედნიერებას გისურვებთ.

გაიმართა ვარნა-ფოთი-ბათუმი-ილიჩევსკის საბორნე გადასასვლელის გახსნის საზეიმო ცერემონია 1999 წლის 17 აპრილი

ვარნა-ფოთი-ბათუმი-ილიჩევსკის საბორნე გადასასვლელის გახსნის საზეიმო ცერემონიაში მონაწილეობის მისაღებად 1999 წლის 17 აპრილს ფოთის პორტში ჩავიდნენ აზერბაიჯანის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე და უკრაინის პრეზიდენტი ლეონიდ კუჩმა.

სამი სახელმწიფოს მეთაურებმა გაჭრეს წითელი ლენტი,რომელიც სიმბოლიურად საბორნე გადასასვლელის გახსნას ნიშნავდა. შემდეგ გაიმართა მიტინგი. მიტინგი შესავალი სიტყვით გახსნა საქართველოს ტრანსპორტის მინისტრმა.

მიტინგზე სიტყვით გამოსულმა საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ, მიესალმა რა საპატიო სტუმრებს, ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ ტრასეკას პროგრამას და ევროპა-აზიის საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფნის რეალიზაციას საფუძველი ჩაეყარა ჯერ კიდევ 1996 წლის დეკემბერში ოდესაში აზერბაიჯანის, უკრაინის და საქართველოს მთავრობებს შორის „თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმებაზე" ხელმოწერის დროს. სწორედ ამიტომ ნიშანდობლივია ამ სახელმწიფოთა პრეზიდენტების მონაწილეობა გახსნის ცერემონიაში. მათი ყველა მცდელობა ამ ისტორიული პროექტის განვითარებისთვის მთელი მსოფლიოსთვის გახდა ცნობილი.

უკრაინის პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ ახალი ობიექტი მნიშვნელოვანი რგოლის როლს შეასრულებს შავი ზღვის ქვეყნებს - უკრაინას, საქართველოსა და ბულგარეთს შორის სატვირთო მიმოსვლის სისტემაში და აგრეთვე

უზრუნველყოფს აზერბაიჯანისა და კასპიისპირა ქვეყნების საიმედო სატრანსპორტო კავშირს ევროპასთან.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა ვარნა– ფოთი--ბათუმი–ილიჩოვსკი ბორანის გახსნაზე ფოთის პორტი, 1999 წლის 17 აპრილი

თქვენო უდიდებულესობავ, საქართველოს პრეზიდენტო, პატივცემულო ედუარდ შევარდნაძე!

თქვენო უდიდებულესობავ, უკრაინის პრეზიდენტო, პატივცემულო ლეონიდ კუჩმა!

პატივცემულო ქალბატონებო და ბატონებო, მეგობრებო!

ყველას გულითადად გილოცავთ ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენას - ფოთი-ილიჩოვსკი-ვარნას საბორნე გადასასვლელის გახსნას.

ფოთი-ილიჩოვსკის საბორნე გადასასვლელი ტრანსკავკასიური დერეფნის მნიშვნელოვანი ელემენტი და შემადგენელი ნაწილია. დღეს ტრასეკას გეგმები და ამ გეგმების რეალიზაციასთან დაკავშირებული ჩვენი მიზნები რეალობა ხდება. ცენტრალური აზიის ევროპასთან და ევროპის ცენტრალურ აზიასთან დამაკავშირებელი ტრანსკასპიური სატრანსპორტო დერეფანის გამოყენებასთან დაკავშირებით რამდენიმე წლის წინ ხელი მოეწერა შეთანხმებას საქართველოს, უზბეკეთს, თურქმენეთს და აზერბაიჯანს შორის. ამ შეთანხმებას შემდეგ მაგისტრალის ტრასაზე მყოფი სხვა სახელმწიფოებიც შეურთდნენ.

ჩვენს ქვეყნებში განხორციელდა კიდევ მთელი რიგი ღონისძიებებისა, რომლებიც უზრუნველყოფენ კავკასიაში ტრასეკას პროგრამის „დასავლეთი-

აღმოსავლეთი“ განხორციელებას. გასული წლის სექტემბერში ბაქოში ჩატარდა საერთაშორისო კონფერენცია ტრასეკას პროგრამასთან, ისტორიული აბრეშუმის დიდი გზის აღდგენასთან დაკავშირებით. დღეს ჩვენ მობილიზებულნი ვართ იმისათვის, რომ ტრასეკას პროგრამა განხორციელდეს, ისტორიული აბრეშუმის გზა აღდგეს, რადგან ეს დიდ ეკომომიკურ სარგებელს მოუტანს ჩვენ ქვეყნებს. და ამასთან დაკავშირებით საბორნე გადასასვლელის შექმნა ფოთი-ილიჩოვსკის უბანზე, რომელიც უზრუნველყოფს ტვირთების წარმატებით გადაზიდვას დასავლეთიდან აღმოსავლეთისაკენ და აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ უკრაინის, შავი ზღვის, საქართველოს, აზერბაიჯანის, თურქმენეთის, უზბეკეთის და სხვა ტერიტორიების გავლით - ეს ჩვენი გეგმების, აბრეშუმის დიდი გზის აღდგენის პროგრამის მეტად მნიშვნელოვანი რგოლია.

ამას აზერბაიჯანში ძალიან დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებთ, ყველაფერს ვაკეთებთ ტრანსკასპიური დერეფნის ნაყოფიერი განვითარების ხელშესაწყობად და მომავალშიც ძალისხმევას არ დავიშურებთ ამ სატრანსპორტო დერეფნის შესაძლებლობების გასაფართოებლად, დასავლეთიდან აღმოსავლეთში და აღმოსავლეთიდან დასავლეთში ტვირთების უფრო აქტიური გადაზიდვის უზრუნველსაყოფად.

მოხარული ვარ, რომ დღეს ამ საზეიმო ღონისძიებაში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა მომეცა. ვულოცავ საქართველოს პრეზიდენტს, პატივცემულ ედუარდ შევარდნაძეს, უკრაინის პრეზიდენტს, პატივცემულ ლეონიდ კუჩმას, ევროკავშირის ქვეყნების და აქ მყოფ ყველა სხვა ქვეყნის წარმომადგენლებს, რომლებიც მონაწილეობენ აღმოსავლეთ-დასავლეთის სატრანსპორტო დერეფნის რეალიზაციაში. ყველას

გისურვებთ აყვავებას, წარმატებას, ახალ-ახალ მიღწევებს ამ დიადი პროგრამის განხორციელებაში.

მადლობას მოვახსენებ ყველას, ვინც მონაწილეობდა ფოთი-ილიჩოვსკის საბორნე გადასასვლელის პროგრამის რეალიზაციაში. პატივცემულო მეგობრებო, გისურვებთ მიღწევებს და ახალ წარმატებებს.

გმადლობთ ყურადღებისათვის.

შედგა ბაქო-სუფსის საექსპორტო ნავთობსადენის და სუფსის სახმელეთო ტერმინალის გახსნა 1999 წლის 17 აპრილი

წარმატებით დასრულდა მშენებლობა ბაქო-სუფსის ნავთობსადენისა, რომელიც 1994 წლის სექტემბერში აზერბაიჯანის მთავრობასა და უცხოურ სანავთობო კომპანიებს შორის ხელმოწერილი „საუკუნის კონტრაქტის" განსახორციელებლად მნიშვნელოვან საშუალებას წარმოადგენს. ნავთობსადენის სიგრძე შეადგენს 830 კილომეტრს, პროექტის სიმძლავრე - 5,1 მილიონი ტონა, მაქსიმალური სადღეღამისო გამტარუნარიანობა - 115 ათასი ბარელი. სუფსაში აგებულია ოთხი ტერმინალი. თითოეულის მოცულობაა 250 ათასი ბარელი.

17 აპრილს სუფსაში შედგა ბაქო-სუფსის საექსპორტო ნავთობსადენისა და დასავლეთის მიმართულებით კასპიის პირველადი ნავთობის ტრანსპორტირებისთვის განკუთვნილი სუფსის სახმელეთო ტერმინალის გახსნის ოფიციალური საზეიმო ცერემონია.

ამ ჭეშმარიტად ისტორიულ მოვლენაში მონაწილეობა მიიღეს აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა, საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ, უკრაინის პრეზიდენტმა ლეონიდ კუჩმამ. ეს მოვლენა წარმოადგენს ახალ მნიშვნელოვან ეტაპს აზერბაიჯანისა და საქართველოს მეგობრობისა და თანამშრომლობის განვითარებაში, რომელიც ახდენს მათი დამოუკიდებლობის გაფართოების დემონსტრაციას მსოფლიო ეკონომიკაში ინტეგრაციის გზით. ზეიმის მრავალრიცხოვანი მონაწილეები მქუხარე ტაშით შეხვდნენ სამი მეგობრული სახელმწიფოს მეთაურებს.

შეხვედრაზე სიტყვით გამოვიდა საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე. მან განაცხადა, რომ

ეს დღე მისი ქვეყნის უახლესი ისტორიის დასაწყისია. იმიტომ, რომ ამ დღეს ტანკერები გაივსება აზერბაიჯანელი ხალხის შრომითი გენიის მიერ მოპოვებული ნავთობით. მან აღნიშნა, რომ საქართველო ბაქო-სუფსის პროექტს აფასებს არა მარტო ეკონომიკური სარგებლის თვალსაზრისით, თუმცა ეს პროექტი ნიშნავს ათასობით სამუშაო ადგილს და მრავალი მილიონი დოლარის ინვესტიციას. ამ პროექტის მნიშვნელობა უფრო დიდია როგორც მისი განხორციელებისას აღმოცენებული ფართო რეგიონალური კოოპერაციის და თანამშრომლობის ნათელი მაგალითი. პრეზიდენტმა ხაზი გაუსვა იმას, რომ პროექტის განხორციელება წინასწარ განსაზღვრა ჰეიდარ ალიევის სიბრძნემ, გამბედაობამ და სიმამაცემ.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის მოხსენება სუფსაში, ბაქო–სუფსის ნავთობსადენის გახსნისადმი მიძღვნილ საზეიმო ცერემონიალზე , 17 აპრილი 1999 წელი

თქვენო აღმატებულებავ, პატივცემულო საქართველოს პრეზიდენტო, ედუარდ შევარდნაძე!

თქვენო აღმატებულებავ, პატივცემულო უკრაინის პრეზიდენტო, ლეონიდ კუჩმა!

ქალბატონებო და ბატონებო, მეგობრებო და სტუმრებო!

გულითადად მოგესალმებით და ამ სასიამოვნო შეხვედრასთან დაკავშირებით უდიდეს სიხარულს გამოვხატავ. გულითადად მივესალმები ქართველ ხალხს, საქართველოს ყველა მოქალაქეს და ვუსურვებ მშვიდობას, კეთილდღეობას და აყვავებას.

დღეს ჩვენ ერთ-ერთი ისტორიული მოვლენის მოწმენი ვართ. დასრულდა ბაქო-სუფსას ნავთობსადენის აგების უაღრესად შრომატევადი სამუშაო და დღეს საზეიმოდ აღვნიშნავთ მსოფლიო ბაზარზე აზერბაიჯანული, კასპიის ზღვის ნავთობით დატვირთული პირველი ტანკერის გამგზავრებას.

საუკუნის დასაწყისში გაყვანილ იქნა ნავთობსადენი ბაქო-ბათუმი. ეს იყო პირველი ნავთობსადენი ევროპაში. ახლა მე-20 21-ე საუკუნეების გასაყარზე გავიყვანეთ ნავთობსადენი ბაქო-სუფსა, რომელიც აზერბაიჯანის ნავთობის მსოფლიო ბაზარზე ექსპორტირებას უზრუნველყოფს. ეს შესაძლებელი გახდა საქართველოს, აზერბაიჯანის და აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო კომპანიაში შემავალ ნავთობკომპანიათა ერთობლივი ძალისხმევით. ეს არის ლოგიკური შედეგი ჩვენი მცდელობისა, რომელიც დაიწყო 1995, 1996, 1997 წლებში. ეს არის პრაქტიკული განხორციელება "საუკუნის კონტრაქტისა", რომელსაც ხელი მოეწერა აზერბაიჯანში 1994 წლის 20 სექტემბერს აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიასა და მსოფლიოს 9 ქვეყნის წარმომადგენელ 11 მსხვილ ნავთობკომპანიას შორის. 1994 წლის 20 სექტემბერს დადებული "საუკუნის კონტრაქტი" წარმოადგენს დამოუკიდებელი აზერბაიჯანის ნავთობის ახალი სტრატეგიისა და დოქტრინის დასაწყისს.

აზერბაიჯანი ნავთობისა და გაზის უძველესი ქვეყანაა. 50 წლის წინ აზერბაიჯანმა მსოფლიო პრაქტიკაში პირველად დაიწყო ზღვის სიღრმიდან ნავთობის ამოღება სამრეწველო გზით. 1949 წლის ნოემბერში კასპიის ზღვაში "ნეფდაშლარის" (ნავთობის ქვები) მიდამოებში ნავთობის ძლიერმა შადრევანმა ამოხეთქა, რამაც მსოფლიოს ნავთობის მოპოვების ახალი ერის დასაწყისი აუწყა.

ჩვენს დროში აზერბაიჯანი ითვლება კასპიის ზღვიდან ნახშირწყალბადოვანი ნედლეულის ამოღების ინიციატორად, რა თქმა უნდა, მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის ნავთობკომპანიების მონაწილეობით. 1994 წელს დადებულმა "საუკუნის კონტრაქტმა" დაუდო დასაბამი ნავთობის ამ დოქტრინის განხორციელებას. ეს არ იყო ადვილი. ხელშეკრულების ხელმოწერისა და განხორციელების პერიოდში დიდ სიძნელეებს გავუძელით, დიდი წინაამღდეგობების გადალახვა მოგვიხდა.

ამ ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგაც დიდ სიძნელეებს, ტრაგიკულ შემთხვევებსაც კი გადავაწყდით. იცოდეთ, რომ ხელშეკრულების ხელმოწერიდან სულ რამდენიმე დღის შემდეგ აზერბაიჯანში ქვეყნის პოლიტიკური მოღვაწეების წინაამღდეგ ტერორისტული აქტები განხორციელდა. რამდენიმე დღის შემდეგ აზერბაიჯანში შეიარაღებული სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობა იყო, რაც ზოგიერთი ქვეყნის სპეციალური სამსახურებისა და შიდა რეაქციული ძალების მიერ იყო მომზადებული.

მაგრამ ამით ყველაფერი არ დამთავრებულა. რამდენიმე თვის შემდეგ სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობა განმეორდა. შემდეგ იყო ტერორისტული აქტების მცდელობათა მთელი სერია. ყველაფერი ეს უკავშირდებოდა იმას, რომ დამოუკიდებელმა აზერბაიჯანმა დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარება დაიწყო. აზერბაიჯანი თავისი ბუნებრივი რესურსების, ნავთობისა და გაზის სიმდიდრის გამოყენებას თავად შეუდგა და მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ეს განეხორციელებინა დასავლეთის ნავთობკომპანიებთან ერთად და ამით საფუძველი ჩაუყარა აზერბაიჯანში და მთლიანად კასპიის ზღვის აუზის მიდამოებში უცხოური ინვესტიციის მოზიდვას.

ჩვენ გადავლახეთ ყველა სიძნელე. "საუკუნის კონტრაქტი" ხორციელდება. 1997 წლის ნოემბერში "ჩირაგის" საბადოდან ამოვიღეთ პირველი ნავთობი და დავიწყეთ მისი ტრანსპორტირება ბაქო-ნოვოროსიისკის ნავთობსადენით. ეს ნავთობსადენი რუსეთის ფედერაციასა და აზერბაიჯანს შორის დადებული ხელშეკრულების თანახმად სპეციალურად ამისათვის იყო გაყვანილი.

ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ნავთობის მსოფლიო ბაზარზე ექსპორტის მიმართულებას ვგეგმავდით, აუცილებლად მივიჩნიეთ დასავლეთის მიმართულების ალტერნატიული ნავთობსადენის არსებობა. მინდა აღვნიშნო, რომ ამას ზოგიერთ წრეებში, ზოგიერთ ქვეყნებში დიდი უკმაყოფილებით, პროტესტით შეხვდნენ. მაგრამ ჩვენსას მივაღწიეთ, საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ ბაქო-სუფსის ნავთობსადენის პროექტირება დავიწყეთ და მილსადენის მაქსიმალური სისწრაფით პრაქტიკული აშენებისათვის საქმის ორგანიზებას შევუდექით.

დღეს დიდ სიხარულს განვიცდი, რადგან ნავთობის ამოღებისა და ექსპორტირებისათვის შემუშავებული დიდი პროგრამის განხორციელება შევძელით ოთხ წელზე ცოტა მეტ დროში.

ბუნებრივია, ყოველივე ეს ერთობლივი ძალისხმევით მოხდა. მოვაწერეთ რა ხელი პირველ ხელშეკრულებას 1994 წელს, ამ საქმეს მსოფლიოს მრავალ კომპანიასთან ერთად ვაგრძელებთ. მსოფლიოს ნავთობკომპანიათა ეს მხარდაჭერა, მათი დიდი ინტერესი ბუნებრივი რესურსებისადმი, კასპიის ზღვაში არსებული ნახშირწყალბადოვანი ნედლეულისადმი, რომელიც აზერბაიჯანის კუთვნილ სექტორში მდებარეობს, ეს

უცხოური ინვესტიციები ამ გეგმის წარმატებით განხორციელებას უზრუნველყოფენ.

1994 წლის სექტემბრის შემდეგ აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიამ ხელი მოაწერა კიდევ 15 დიდ კონტრაქტს, რომლებიც ითვალისწინებენ კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის კუთვნილ სექტორში და ხმელეთზე აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე არსებული ნავთობისა და გაზის საბადოების ერთობლივ ათვისებას ამ ხელშეკრულებაში მონაწილეობას იღებს მსოფლიოს 14 ქვეყნის წარმომადგენელი 32 მსხვილი ნავთობკომპანია ეს არის ჩვენი უდიდესი საქმე კასპიის ზღვის ბუნებრივი რესურსების გადამუშავებისათვის ინვესტიციის მოზიდვის სფეროში. ამ ინიციატივის გამოჩენით ჩვენ სტიმული მივეცით ნავთობისა და გაზის მოპოვების საქმეს კასპიის ზღვის სხვა სექტორებშიც. დიდი სამუშაო მიმდინარეობს ყაზახეთის, თურქმენეთის, რუსეთისა და ირანის სექტორებშიც. ჩვენ ყოველივე ამას მივესალმებით, რადგან კასპიის ზღვაში ნავთობისა და გაზის ძალზე დიდი მარაგია, რომელიც საკმარისია ყველა კასპიისპირა ქვეყნისათვის. ყოველ ქვეყანას კასპიის ზღვაში თავისი სექტორი გააჩნია და იგი ამ სექტორში მდებარე ბუნებრივი რესურსების პატრონია. აზერბაიჯანი თავისი სექტორის საზღვრებში მოქმედებს. აზერბაიჯანის სექტორში ნავთობისა და გაზის დიდი რესურსები არსებობს.

მტრულად განწყობილმა ზოგიერთმა წრეებმა, რომლებმაც ხელი ვერ შეუშალეს ნავთობის ჩვენი სტრატეგიის განხორციელებას, დაიწყეს სხვადასხვა აზრების, ჭორების გამოგონება და გავრცელება, აქაოდა აზერბაიჯანს მსოფლიო გაერთიანებისათვის ცრუ ინფორმაცია მიუწოდებია, ვითომდა კასპიის ზღვაში არ არსებობს ნავთობის ისეთი მარაგი, რამდენსაც ვარაუდობდნენ და ვითომ ზოგიერთი ნავთობკომპანია

კასპიის ზღვისა და, კერძოდ, აზერბაიჯანის სექტორისადმი ინტერესს კარგავს. ეს ტყუილია, მონაჭორია!

ბუნებრივია, რომ ეს უსაფუძვლო ინფორმაცია საზოგადოებრივ აზრს ვერ შეცვლის. იმისათვის, რომ ამ საკითხს ნათელი მოვფინო, საჭიროა აღვნიშნო, რომ ხელმოწერილი 16 ხელშეკრულების განხორციელებისათვის აზერბაიჯანში დაახლოებით 50 მილიარდი დოლარის ოდენობის ინვესტიცია უნდა ჩაიდოს. ამ საკონტრაქტო ტერიტორიაზე ნავთობის მოცულობა 4 მილიარდი ტონიდან 10 მილიარდ ტონამდეა განსაზღვრული. მაგრამ ეს მხოლოდ პირველადი მონაცემებია. სხვათაშორის, ჩვენთან კასპიის ზღვაში და ხმელეთზე ამთვისებელთა მოლოდინში ნავთობის მრავალი საბადოა. ახლო მომავალში ამერიკის ნავთობკომპანიებთან მსხვილი ხელშეკრულების დადებას ვაპირებთ. აი ეს არის პასუხი იმ ჭორებზე, რომლებსაც ავრცელებენ ზოგიერთი ქვეყნის მასობრივი ინფორმაციის სხვადასხვა წყაროები.

ამრიგად, 1994 წელს დაწყებული სამუშაოები თავის პრაქტიკულ შედეგებს უკვე იძლევა. ამისი ბრწყინვალე მაგალითია ბაქო-სუფსას ნავთობსადენი, აქ აშენებული მშვენიერი ტერმინალი, შესანიშნავი პირობები წარმატებული მუშაობისათვის და ნავთობის უწყვეტი ამოქაჩვისათვის, მისი მსოფლიო ბაზარზე გადაზიდვისათვის.

ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი წარმოადგენს საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის არსებული მეგობრობისა და თანამშრომლობის ბრწყინვალე ნიმუშს. ჩვენი ხალხები ყოველთვის წარმატებით და ნაყოფიერად თანამშრომლობდნენ. ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი მეგობრობა ჩვენი დიდი

სიმდიდრეა. ჩვენ ამ მეგობრობას ვიცავთ, ახალ პირობებში ვანვითარებთ და ვაფართოვებთ.

საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის ნაყოფიერი თანამშრომლობის მრავალი მაგალითი არსებობს, მაგრამ ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი დღევანდელ პირობებში ამ თანამშრომლობის მწვერვალია.

ამავე დროს ჩვენს თანამშრომლობას დიდი პერსპექტივები გააჩნია. გასული წლის ოქტომბრის თვეში ანკარაში ხელი მოვაწერეთ დეკლარაციას ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ნავთობსადენის მშენებლობის შესახებ. სულ ახლახანს, რამდენიმე დღის წინ ამერიკის შეერთებული შტატების სტრატეგიული კვლევების ცენტრმა სტამბულში ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის პროექტის განხილვა მოაწყო. განხილვაში მონაწილეობა მიიღეს დღევანდელი თათბირის მონაწილეებმა ბატონმა მორნინგსტარმა და ბატონმა კალიტსკიმ, თურქეთისა და აზერბაიჯანის წარმომადგენლებმა. იქ ხელი მოეწერა პროტოკოლს თურქეთსა და აზერბაიჯანს შორის, რომელიც ითვალისწინებდა ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ნავთობსადენის მშენებლობის განხორციელებისთვის კონკრეტული პრაქტიკული ღონისძიებების გატარებას. დადგინდა, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის პროექტის განხორციელების მორიგ ეტაპზე გადასვლისთვის საჭიროა სამი თვის ვადაში შესწავლილ იქნეს ყველა ტექნიკური და ფინანსური საკითხი.

მეორე მნიშვნელოვანი პროექტი ითვალისწინებს თურქმენეთის გაზის ტრანსპორტირებას თურქეთში აზერბაიჯანისა და საქართველოს გავლით. შეთანხმებას თურქეთსა და თურქმენეთს შორის ამის შესახებ ხელი მოეწერა გასული წლის ოქტომბრის თვეში და ახლა ხორციელდება ამ პროექტის რეალიზაცია. აღნიშნული პროექტის განხორციელებაში საქართველოსა და აზერბაიჯანს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ.

ერთი სიტყვით, წინ დიდი საქმეები გველის. ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ნავთობსადენი, თურქმენეთი-აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის გაზსადენი - ეს უდიდესი პროექტებია, რომლებიც უზრუნველყოფენ ჩვენს თანამშრომლობას, და განსაკუთრებით საქართველოსა და აზერბაიჯანის თანამშრომლობას.

მინდა აღვნიშნო, რომ ყოველივე ამაში მეგობრების მხარდაჭერასა და კეთილმოსურნეობას ვხვდებით. ამ მეგობრებს შორისაა უკრაინა და მისი პრეზიდენტი, დიდად პატივცემული ლეონიდ დანილის ძე კუჩმა.

აზერბაიჯანის და საქართველოს თანამშრომლობა უკრაინასთან, ამ საქმეში პრეზიდენტ ლეონიდ დანილის ძე კუჩმას აქტიური მხარდაჭერა მეტად დიდ როლს ასრულებს. ჩვენი ძალისხმევის შედეგად კასპიის ზღვა და შავი ზღვა ეკონომიკური თვალსაზრისით ერთმანეთს დაუკავშირდნენ. უკრაინა და საქართველო შავ ზღვაზე, აზერბაიჯანი, ყაზახეთი, თურქმენეთი, რუსეთი და სხვა კასპიისპირა ქვეყნები ჩვენი რეგიონის დიდი პროექტების განხორციელებისათვის ერთმანეთს კიდევ უფრო მჭიდროდ უნდა დაუკავშირდნენ.

მთელი ეს სამუშაო, მოცემულ შემთხვევაში კი ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი კავკასიაში მშვიდობისა და სტაბილურობის განმტკიცების საქმეში მნიშვნელოვანი შენატანია. ჩვენ ძალიან გვჭირდება მშვიდობა. ჩვენ მშვიდობიანი კავკასია და სტაბილურობა გვჭირდება. ბოლო უნდა მოვუღოთ შეიარაღებულ კონფლიქტებს. საჭიროა დავამყაროთ კარგი და კეთილი ურთიერთობები კავკასიის ქვეყნებსა და ჩვენი რეგიონის მოსაზღვრე ქვეყნებს შორის. ამ თვალსაზრისით ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი წარმოადგენს ჩვენს რეგიონში მშვიდობისა და სტაბილურობის მნიშვნელოვან ფაქტორს.

ყოველივე ამაზე საუბრისას, უსამართლობა იქნებოდა არ აღმენიშნა იმ მრავალი ქვეყნის მხარდაჭერა,

რომლებიც დაინტერესებულნი არიან კასპიის ზღვაში არსებული ნახშირწყალბადოვანი რესურსებით, განსაკუთრებით ეს ეხება ამერიკის შეერთებულ შტატებს. ჩვენ ვაფასებთ იმ მხარდაჭერას, რომელიც მივიღეთ 1994 წელს "საუკუნის კონტრაქტის" ხელმოწერის დროს. ჩვენ ვაფასებთ იმ მხარდაჭერას, რომელიც მივიღეთ "ბაქო-სუფსის" დასავლეთის მარშრუტის მშენებლობის საკითხის გადაწყვეტისას. ჩვენ ვაფასებთ იმ მხარდაჭერას, რომელსაც ვიღებთ ახლა ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ნავთობსადენის მშენებლობის დროს. ამერიკის შეერთებული შტატების ადმინისტრაციის დიდი ძალისხმევის წყალობით რეალობად იქცა თურქმენეთი-თურქეთის ტრანსკასპიის გაზსადენის პროექტი. დიდ სიხარულს ვგრძნობთ იმასთან დაკავშირებით, რომ ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ბილ კლინტონმა ამ საზეიმო ცერემონიალთან დაკავშირებით მოლოცვა გამოგვიგზავნა. მიმაჩნია, რომ ყოველივე ამან კარგი საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს, აზერბაიჯანისა და უკრაინის თანამშრომლობას დასავლეთის, ევროპის, ევროკავშირის ქვეყნებთან და ამერიკის შეერთებული შტატებთან. ჩვენ ამას დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებთ და შემდგომში ყველა ზომას მივიღებთ, რათა მომავალში ეს თანამშრომლობა უფრო წარმატებული გახდეს.

ძვირფასო მეგობრებო, გულითადად ვულოცავ საქართველოს პრეზიდენტს, ჩემს მეგობარს ედუარდ შევარდნაძეს, მთელ ქართველ ხალხს, აქ შეკრებილ ყველა მეგობარს ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენას. ძვირფასო მეგობრებო! გისურვებთ ბედნიერებას, კეთილდღეობას და ახალ წარმატებებს.

აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო კომპანიას ვულოცავ იმ ფრიად კარგ შედეგებს, რომელსაც მან მიაღწია "საუკუნის კონტრაქტის" განხორციელებისას, ბაქო-ნოვოროსიისკის, ბაქო-სუფსის ნავთობსადენების

მშენებლობისას. მოკლე ვადაში შესრულებულია უდიდესი სამუშაო. მინდა აღვნიშნო, რომ ის ძალები, რომლებიც ჩვენი გეგმების წინააღმდეგ მოქმედებდნენ, მაშინ ამბობდნენ, რომ ეს პროექტი არარეალურია, განუხორციელებელია. მიმდინარე წლის სექტემბრის თვეში შესრულდება ხუთი წელი კონტრაქტის დადების დღიდან, მაგრამ შეხედეთ, რა დიდი სამუშაოა შესრულებული და როგორი დიდი საძირკველია ჩადებული იმისათვის, რომ ეს სამუშაოები კვლავაც გაგრძელდეს. დიდი მადლობა აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო კომპანიის კონსორსიუმში შემავალ ყველა კომპანიას და ამ კომპანიათა ხელმძღვანელებს.

გულითადად მივესალმები ლეონიდ დანილის ძე კუჩმას აქ, საქართველოში და ამავე დროს აზერბაიჯანში - ეს ფაქტიურად ერთი და იგივეა. საქართველოში ყოფნა აზერბაიჯანში ყოფნასაც ნიშნავს. მივესალმები მას და მოხარული ვარ, რომ მან დიდი ყურადღება გამოიჩინა ამ მოვლენისადმი. მოხარული ვარ, რომ უკრაინას თავისი გეგმები გააჩნია კასპიის ზღვის რესურსების ათვისების საქმეში. მიმაჩნია, რომ ოდესა-ბროდის და იქიდან კი პოლონეთისაკენ გასაყვანი ნავთობსადენი რეალობას წარმოადგენს და ჩვენ ეს რეალობა მხედველობაში უნდა მივიღოთ და ვიმუშაოთ მისი ხორცშესხმისათვის. ამიტომაც უკრაინის პრეზიდენტის, პატივცემული ლეონიდ კუჩმას მონაწილეობა აქ სავსებით კანონზომიერია და ამავე დროს ყოველი ჩვენთაგანისათვის მეტად სასიხარულო მოვლენაა.

ყველას გულითადად გილოცავთ და მჯერა, რომ ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი იცოცხლებს და იმუშავებს მთელი 21-ე საუკუნის განმავლობაში.

დიდი მადლობა ყურადღებისათვის, გისურვებთ ჯანმრთელობას, ბედნიერებას და კეთილდღეობას.

აზერბაიჯანის ქართულ სათვისტომოს ბაქო, 1999 წლის 19 ივნისი

ძვირფასო თანამემამულენო!

გულითადად მივესალმები თქვენს თავყრილობას, რომელიც ტარდება აზერბაიჯანში მცხოვრები ქართველების ეროვნულ-კულტურული ორგანიზაციის დაარსების მიზნით. გისურვებთ წარმატებებს ქართული სათვისტომოს თქვენ მიერ დაარსებული ორგანიზაციის მომავალ საქმიანობაში.

აზერბაიჯანელები და ქართველები წარმოადგენენ კავკასიის ხალხთა შორის ერთ-ერთ ყველაზე უძველეს ერებს. მათ ყოველთვის აკავშირებდა გულწრფელი მეგობრობა და კეთილმეზობლური ურთიერთობა. ჩვენი ხალხები ათასწლეულების განმავლობაში, ცხოვრობდნენ რა ერთ გეოგრაფიულ სივრცეში, მუდამ ერთმანეთის ჭირსა და ლხინს იზიარებდნენ. მრავალი სახელოვანი ფურცელი ჩაიწერა სამხრეთი კავკასიის მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში, რომლებიც ჩვენი ხალხების ურყევი მეგობრობისა და თანამშრომლობის მოწმენი არიან. ყოველი ჩვენთაგანის წმინდა ვალია, განვავითაროთ და მომავალ თაობებს გადავცეთ ჩვენი შორსმჭვრეტელი წინაპრებისაგან მემკვიდრეობით მიღებული ეს სახელოვანი ტრადიციები.

გლობალური პოლიტიკური მოვლენებით მდიდარი მეოცე საუკუნის ბოლოს აზერბაიჯანმა და საქართველომ კვლავ მიიღეს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა. თავისუფალი და სუვერენული რესპუბლიკა,– ეს ჩვენი ხალხების ისტორიული უფლებაა,–ატარებს დამოუკიდებელ შიდა და საგარეო პოლიტიკას, ღირსეულად წარმოაჩენს ჩვენი ხალხების ინტერესებს საერთაშორისო არენაზე. მეტად საპასუხისმგებლო

ისტორიულ ეტაპზე, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, საქართველოს აზერბაიჯანული მოსახლეობა და აზერბაიჯანში მცხოვრები ქართველები აქტიურად მონაწილეობენ რა იმ ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში, რომლის მოქალაქეებიც არიან, ღირსეულად ასრულებენ თავიანთ მოქალაქეობრივ მოვალეობას ჩვენი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის კიდევ უფრო მეტად განმტკიცების საქმეში.

დღეს აზერბაიჯანის რესპუბლიკაში, რომელიც მტკიცედ მიიწევს წინ სამართლებრივი, დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის გზით, ყველა მოქალაქის, მათ შორის ეროვნული უმცირესობების, უფლებები და თავისუფლება უზრუნველყოფილია საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, მათი ენის, აღმსარებლობისა და ეთნიკური კუთვნილების მიუხედავად. რესპუბლიკაში მცხოვრები ქართველებიც სარგებლობენ ადამიანის უფლებებით, რომლებიც განმტკიცებულია კონსტიტუციით. და, ამდენად, აზერბაიჯანის აბსოლუტურ და თანასწორუფლებიან მოქალაქეებს წარმოადგენენ.

ამჟამად აზერბაიჯანისა და საქართველოს დამოუკიდებელმა სახელმწიფოებმა, ყოველმხრივ თანამშრომლობენ რა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამეცნიერო-კულტურულ სფეროებში, სტრატეგიული პარტნიორობის დემონსტრირება მოახდინეს ჩვენი ქვეყნების ბედნიერი მომავლისთვის. ამ საქმეში, უეჭველად, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სახალხო დიპლომატია, ადამიანებსა და ხალხებს შორის თბილი და მეზობლური ურთიერთობა. მინდა გამოვხატო რწმენა, რომ აზერბაიჯანის ქართული სათვისტომო და თქვენ მიერ დაარსებული ნაციონალურ-კულტურული ორგანიზაცია ღირსეულ წვლილს შეიტანს ჩვენი

ხალხების და სახელმწიფოების უფრო მეტად დაახლოების, ღრმა ისტორიული ფესვების მქონე კავშირების განმტკიცების საქმეში.

ძვირფასო თანამემამულენო!

ყველა თქვენთაგანს ვუსურვებ ბედნიერებას და კეთილდღეობას, წარმატებებს საკეთილდღეო საქმიანობაში აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო დამოუკიდებლობისათვის, აზერბაიჯანელი და ქართველი ხალხების ურყევი მეგობრობისათვის.

ჰეიდარ ალიევი
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი

შედგა „შახდენიზის“ საბადოდან ბაქო-თბილისი-ერზერუმის მარშრუტით ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირების შესახებ აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის შეთანხმებაზე ხელმოწერის ცერემონია 2001 წლის 29 სექტემბერი

2001 წლის 29 სექტემბერს ბაქოში პრეზიდენტის სასახლეში შედგა „შახდენიზის“ საბადოზე მოპოვებული ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირების შესახებ აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის შეთანხმებაზე ხელმოწერის ცერემონია.

შეთანხმებას აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის სამხრეთ-კავკასიური მილსადენის მეშვეობით ბუნებრივი აირის ტრანზიტის, ტრანსპორტირებისა და გაყიდვის შესახებ აზერბაიჯანისა და საქართველოს ტერიტორიაზე და მის გარეთ საქართველოს მთავრობის სახელით ხელი მოაწერა საქართველოს საერთაშორისო სანავთობო კორპორაციის პრეზიდენტმა, ხოლო აზერბაიჯანის მთავრობის სახელით - სათბობისა და ენერგეტიკის მინისტრმა.

შემდეგ ამავე დოკუმენტს - შეთანხმებას აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის სამხრეთ-კავკასიური მილსადენის სისტემის მეშვეობით ბუნებრივი აირის ტრანზიტის, ტრანსპორტირებისა და გაყიდვის შესახებ ამ ქვეყნების ტერიტორიებზე და მათ ფარგლებს გარეთ - ხელი მოაწერეს საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა.

ხელმოწერის ცერემონიაზე განცხადებებით გამოვიდნენ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი

ჰეიდარ ალიევი და საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე.

საქართველოს პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ დიდ შეფასებას აძლევს ამ შეთანხმების ხელმოწერას. პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ ჰეიდარ ალიევმა გააკეთა ყველაფერი, რაც მასზე იყო დამოკიდებული, რათა მომხდარიყო ამ პროექტისა და ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტის რეალიზაცია, საქართველოს სასარგებლოდაც კი მიიღო გადაწყვეტილება. თუ ქვეყანა, რომელიც შენი მეზობელია და დაკავშირებულია შენს სამშობლოსთან ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული კავშირებით, იგი ცხოვრობს და უზრუნველყოფილია ნავთობითა და გაზით, ესე იგი ეს საიმედო მეზობელია და ამით უზრუნველყოფილია აზერბაიჯანის უსაფრთხოება. ედუარდ შევარდნაძემ აღნიშნა: „ჩვენ ბედნიერი ხალხი ვართ. არა იმიტომ, რომ მდიდრულად ვცხოვრობთ, არამედ იმიტომ, რომ ჩვენ გვაქვს მომავალი. ვინაიდან ჩვენ გვაქვს დიდი რეზერვები. ამიტომ ჩვენს შორის, საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის, არსებობს განსაკუთრებული ურთიერთობები. თანამედროვე ენაზე ამ ურთიერთობებს სტრატეგიული ურთიერთობები ეწოდება. ეს ურთიერთობები შეიძლება ჩაითვალოს აგრეთვე ძმურ ურთიერთობებად და ეს მართლაც ასეა".

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის განცხადება აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის „შაჰდენიზის" საბადოდან ბაქო-თბილისი-ერზერუმის მარშრუტით ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერასთან დაკავშირებულ ცერემონიაზე 2001 წლის 29 სექტემბერი

პატივცემულო პრეზიდენტო, ბატონო ედუარდ შევარდნაძე!

პატივცემულო სტუმრებო!

ქალბატონებო და ბატონებო!

ჩვენ ხელი მოვაწერეთ დოკუმენტებს, რომლებმაც შეაჯამეს საქართველოს პრეზიდენტის, მისი აღმატებულების ბატონი ედუარდ შევარდნაძის ოფიციალური ვიზიტი აზერბაიჯანში. დღეს ნაყოფიერი შეხვედრა ჩავატარეთ. შედგა საქართველოს პრეზიდენტის პირისპირ შეხვედრა აზერბაიჯანის პრეზიდენტთან. შედგა შეხვედრები და მოლაპარაკებები საქართველოსა და აზერბაიჯანის დელეგაციებს შორის. ყველა ეს შეხვედრა მიმდინარეობდა მეგობრობის, ურთიერთგაგების სულისკვეთებით, ძმურ ატმოსფეროში. ამ დოკუმენტებს დიდი მნიშვნელობა აქვთ.

დოკუმენტი სამხრეთ-კავკასიური გაზსადენის ანუ აზერბაიჯანის გაზის ტრანსპორტირების შესახებ „შაჰდენიზის" საბადოდან თურქეთში საქართველოს გავლით, ანუ ბაქო-თბილისი-ერზერუმი გაზსადენის შესახებ, წარმოადგენს მნიშვნელოვან შემადგენელ ნაწილის ნავთობის სტრატეგიისა, ნავთობის დოქტრინისა, რომელიც 1994 წლიდან ხორციელდება აზერბაიჯანის მიერ საქართველოსთან და თურქეთთან

ერთად. ბუნებრივია, აზერბაიჯანის ნავთობის ამ სტრატეგიის საფუძველს წარმოადგენს „საუკუნის კონტრაქტი", რომელიც დაიდო 1994 წლის სექტემბერის თვეში აზერბაიჯანის ნავთობკომპანიასა და ამერიკის შეერთებული შტატების, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, ნორვეგიის, რუსეთის და სხვა ქვეყნების უმსხვილეს ნავთობკომპანიებს შორის.

პირველი კონტრაქტის ხელმოწერის შემდეგ ჩვენი ამოცანა, რასაკვირველია, მდგომარეობდა მის რეალიზაციაში. მაგრამ რეალიზაციის დროს ჩვენ უნდა გვეფიქრა უცხოური კომპანიებისა და აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის ერთობლივი ძალებით მოპოვებული ნავთობის ექსპორტირებაზე მსოფლიო ბაზარზე. ამიტომ ჩვენ ჯერ კიდევ მაშინ ვიხილავდით ნავთობის ექსპორტირების სხვადასხვა ვარიანტებს. და დღეს, მას შემდეგ, რაც დრო გავიდა, მიმაჩნია, რომ სწორი გზა ავირჩიეთ. დღეს უკვე რეალობაა ბაქო-ნოვოროსიისკის მილსადენი - ნავთობის ტრანსპორტირების ეგრეთ წოდებული ჩრდილოეთი მარშრუტი, და ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი - დასავლეთის მარშრუტი. და, რასაკვირველია, მომავალში უნდა ჩაგვეტარებინა დიდი სამუშაო ჩვენი ძირითადი ჩანაფიქრის - ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის რეალიზაციისთვის.

ეს ყველაფერი უკვე წარსულს ჩაბარდა. ეს ამოცანები უკვე შევასრულეთ და თანაც წარმატებით. 1997 წელს აზერბაიჯანში დაიწყო ნავთობის მოპოვება აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო კომპანიისა და აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის ერთობლივი ძალებით, ნოემბერში ჩვენ ეს აღვნიშნეთ როგორც დიდი მოვლენა. ამაში ჩვენს სხვა მეგობრებთან ერთად მონაწილეობა მიიღო ჩვენმა მეგობარმა, პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ. აგებულია

ნავთობსადენი „ბაქო-სუფსა". ამ ნავთობსადენის საზეიმო გახსნა მოხდა 1999 წლის აპრილში. და დღეს კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში მდებარე „ჩირაგის" საბადოდან უკვე ამოღებულია დაახლოებით 16 მილიონი ტონა ნავთობი. აქედან 14 მილიონ ტონაზე მეტი საექსპორტოდ გავიდა ბაქო-სუფსის ნავთობსადენით.

მრავალი წლის განმავლობაში ჩვენ ვიხილავდით ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი საექსპორტო ნავთობსადენის რეალიზაციის პროგრამის საკითხს და შევძელით ეს. 1988 წელს ხელი მოვაწერეთ ანკარას დეკლარაციას, ხოლო შემდეგ, 1999 წელს, სტამბულში - საბოლოო შეთანხმებას ამ საკითხზე. შემდეგ დაგვჭირდა შეთანხმების მიღწევა აზერბაიჯანსა და თურქეთს შორის და აზერბაიჯანსა და საქართველოს შორის. ესეც შესრულდა. ამჟამად ხორციელდება ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობის რეალიზაცია.

მაგრამ ჩვენ უფრო შორს მივდივართ. კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში „შაჰდენიზის" მიდამოებში გავხსენით გაზის უდიდესი საბადო. წინასწარი მონაცემებით მისი მარაგი შეადგენს გაზის 1 ტრილიონ კუბურ მეტრს. და, ბუნებრივია, ისევ დადგა საკითხი გაზის ექსპორტირების შესახებ. მაგრამ ჩვენი ადრინდელი ხაზი კვლავ გრძელდება. ჩვენ გადავწყვიტეთ გაზის ექსპორტირება მოვახდინოთ თურქეთში საქართველოს გავლით. ამ საკითხზე საკმაოდ დიდი ხანია ვმუშაობთ და დღეს ეს სამუშაო დავასრულეთ. ანუ ჩვენ ვაწარმოებდით მოლაპარაკებებს გაზსადენის პირობების შესახებ. 12 მარტს ანკარაში ხელი მოვაწერეთ შეთანხმებას თურქეთის მთავრობასა და აზერბაიჯანს შორის თურქეთში გაზის მიწოდების შესახებ საქართველოს გავლით.

ამის შემდეგ ჩვენ გავაგრძელეთ სამუშაო საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის. უნდა აღვნიშნო, რომ სამუშაო მეტად რთული იყო. მაგრამ საქართველოსა და აზერბაიჯანის წარმომადგენლები ჩემი აზრით მტკიცედ და ღირსეულად შრომობდნენ ამ შეთანხმების მოსამზადებლად. შეთანხმება მზადაა და დღეს ჩვენ მას ხელი მოვაწერეთ.

თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ ეს ისტორიული მნიშვნელობის მოვლენაა. მას დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ქვეყნებისათვის, მთლიანად სამხრეთი კავკასიისათვის. იგი მნიშვნელოვანია ევროპული რეგიონისთვისაც. მნიშვნელობა აქვს დასავლეთის ქვეყნებთან ჩვენი ეკონომიკური ინტეგრაციის თვალსაზრისითაც.

ახლა, პრეს-კონფერენციაზე, აუცილებელი არ არის შევჩერდეთ დეტალებზე. მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში შეიძლება ითქვას, რომ აზერბაიჯანის ნავთობის სტრატეგია წარმატებით ხორციელდება. მიუხედავად იმისა, რომ ამ გზაზე მრავალ სირთულეს, წინააღმდეგობას წავაწყდით, ხელი უკვე მოეწერა სამ დიდ შეთანხმებას თურქეთს, საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის და ხდება ჩვენი პროგრამის ნაწილის რეალიზაცია.

უდავოა, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენიც და ბაქო-თბილისი-ერზერუმის გაზსადენიც წარმატებით და დადგენილ ვადებში იქნება აგებული და ნავთობი და გაზი კასპიის ზღვიდან, აზერბაიჯანიდან დაიწყებს დინებას საქართველოს გავლით თურქეთში და უფრო შორს. ბუნებრივია, რომ საქართველოსაც აქვს უფლება ისარგებლოს ამ უძვირფასესი რესურსებით.

გილოცავთ, ედუარდ ამბროსის ძევ, ვულოცავ ჩვენს სტუმრებს, აზერბაიჯანის ყველა მოქალაქეს ვულოცავ ამ

მნიშვნელოვანი ისტორიული ნაბიჯის გადადგმას და ჩვენ მიერ მიღწეულ წარმატებებს. დარწმუნებული ვარ, რომ მომავალშიც გაბედულად ვივლით წინ და მივაღწევთ ახალ წარმატებებს. ამ პროგრამებს აქვთ უდიდესი ეკონომიკური მნიშვნელობა ჩვენი ქვეყნებისათვის. ამასთანავე მათ აქვთ უდიდესი პოლიტიკური მნიშვნელობა. და ეს მდგომარეობს იმაში, რომ, ჯერ ერთი, მიდის მჭიდრო ინტეგრაცია სამხრეთ კავკასიას, ევროპასა და დასავლეთს შორის, და მეორეც, ეს ნავთობ- და გაზსადენები წარმოადგენენ უსაფრთხოების, სტაბილურობის და მშვიდობის არსებით გარანტიას ჩვენს რეგიონში.

ჩვენ ყველაფერ ამას ძალიან დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებთ და ვიმედოვნებთ, რომ ეკონომიკური და პოლიტიკური შედეგები იმ ყველაფრისა, რასაც ვაკეთებთ, უზრუნველყოფენ ჩვენი ქვეყნების ეკონომიკის განმტკიცებას, უზრუნველყოფენ სტაბილურობას, უსაფრთხოებას, მშვიდობას ჩვენს რეგიონში და სულ უფრო მეტად დაგვაახლოებენ ევროპულ საზოგადოებასთან, მსოფლიო, მოწინავე, დემოკრატიულ საზოგადოებასთან.

მოხარული ვარ, რომ საქართველოს პრეზიდენტის, ჩემი მეგობრის ედუარდ შევარდნაძის ვიზიტი ამჯერადაც, ისევე როგორც მისი ყველა წინა ვიზიტი, აღინიშნება ასეთი მნიშვნელოვანი ისტორიული მოვლენებით. ვფიქრობ, რომ ყოველ ჯერზე ჩვენ ვდებთ ახალ მყარ აგურს საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის მეგობრული ურთიერთობების განვითარების შენობის განმტკიცების საქმეში.

კიდევ ერთხელ გილოცავთ და გისურვებთ დღეს ხელმოწერილი შეთანხმების წარმატებულ რეალიზაციას.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის მოხსენება "სამი ზღვის ლეგენდის" სახელწოდების კონფერენციის გახსნის ცერემონიალზე 2002 წლის 25 ივნისი, სტამბული

პატივცემულო ბატონო თავმჯდომარე!

პატივცემულო კონფერენციის მონაწილენო!

გულითადად მოგესალმებით და კონფერენციის მუშაობაში წამატებებს გისურვებთ.

დღევანდელ განსახილველ საკითხს ხანგრძლივი ისტორია გააჩნია. კონფერენცია "სამი ზღვის ლეგენდა" - კასპიის ზღვის - შავი ზღვისა და ხმელთაშუა ზღვის - კონფერენცია უკვე ხუთი წელია ტარდება. რატომ არ ტარდებოდა ის ადრე? იმიტომ, რომ ჯერ ერთი ძალიან ცოტა ინფორმაცია იყო იმის შესახებ, რომ ჩვენი საქმიანობა შეიძლებოდა, ასეთ მჟიდრო ურთიერთკავშირში ყოფილიყო, თანაც ცოტა ვინმეს თუ სჯეროდა ამისა. ამას მე აზერბაიჯანის საქებრად არ ვამბობ. მას მერე, რაც პირველად დაისვა საკითხი აზერბაიჯანში, კასპიის ზღვაზე გაზისა და ნავთობის უმდიდრესი საბადოების არსებობისა და მათი ათვისების შესახებ, მას მერე, რაც 1994 წელს ხელი მოეწერა კონტრაქტს, რომელსაც "საუკუნის კონტრაქი"ეწოდება, მთელ მსოფლიოში დაიწყო კასპიის ზღვასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვა. იმიტომ, რომ ადრე მსოფლიოში ბევრმა არ იცოდა კასპიის ზღვაში გაზისა და ნავთობის ასეთი მდიდარი საბადოების არსებობის შესახებ.

ჩვენ კი აზერბაიჯანში ვიცოდით ეს. იმიტომ, რომ აზერბაიჯანელმა მეცნიერებმა, გეოლოგებმა ჯერ კიდევ 50-60 წლის წინ დაიწყეს ნავთობისა და გაზის მოპოვება

კასპიის ზღვის სიღრმეებიდან. 150 წლის წინ სწორედ აზერბაიჯანში მსოფლიოში პირველად დაიწყო ნავთობის მოპოვება სამრეწველო მეთოდით. და 50 წლის წინ სწორედ აზერბაიჯანში მსოფლიოში პირველად დაიწყეს ნავთობის მოპოვება ზღვის სიღრმიდან. ჩვენ-აზერბაიჯანში ვიცოდით ამის შესახებ და ვმუშაობდით ამაზე.

მაგრამ აზერბაიჯანის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, მას მერე, რაც ის თვითონ გახდა თავისი ბუნებრივი სიმდიდრის ბატონ-პატრონი, ჩვენმა რესპუბლიკამ დაიწყო დიდი ნაბიჯების გადადგმა ამ რესურსების ფართო და ეფექტიური გამოყენების გზაზე. პირველი ნაბიჯი რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ამ საქმეს იყო 1994 წლის სექტემბერში ბაქოში ხელმოწერილი კონტრაქტი აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიასა და მსოფლიოს 11 მსხვილ ნავთობკომპანიას შორის, რომელსაც "საუკუნის კონტრაქტი" ეწოდა და რომელიც ეხებოდა კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში მდებარე საბადოების აზერი-ჩირაგი-გუნეშლის ერთობლივ ათვისებას.

კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, რომ იმ დროს, როცა ჩვენ ხელშეკრულებას ხელს ვაწერდით, მსოფლიოში არ იყო საკმარისი ინფორმაცია კასპიის ზღვის შესახებ. დღეს კი ცნობილია, რომ კასპიის ზღვა თავისი ნახშირწყალბადოვანი რესურსების მოცულობით სულ ცოტა ჩრდილოეთის ზღვას შეიძლება შევადაროთ.

და თუ ჩრდილოეთის ზღვის რესურსების დარჩენილი მარაგი, რომლის მოცულობაც შესაძლებელია 22 მილიარდ ტონას შეადგენს, მარტო კასპიის ზღვის აზერი, ჩირაგი, გუნეშლის საბადოების დამტკიცებული მარაგი, რომლის მოცულობაც შესაძლებელია დაახლოებით 730 მილიონ ტონას უდრის. საუბარია მხოლოდ ამ

საბადოებზე, აზერბაიჯანში კი მსოფლიოს სხვადასხვა კომპანიებთან 20-მდე ხელშეკრულებას მოეწერა ხელი. ბუნებრივია, ისინი თანაბარი მასშტაბისანი არ არიან და ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან, მაგრამ თუკი მათ რესურსებს შევაჯამებთ, დავრწმუნდებით, თუ რაოდენ ფართო შესაძლებლობები არსებობს კასპიის ზღვის მხოლოდ აზერბაიჯანის კუთვნილ სექტორში.

დღეს ცნობილი გახდა, რომ კასპიის ზღვის ყაზახეთის სექტორშიც ნავთობისა და გაზის უზარმაზარი საბადოები არსებობს. დიდი საბადოები რუსეთის სექტორშიც და სხვა სექტორებშიც არსებობს. ასე რომ 1994 წლიდან დაწყებული ჩვენ კასპიის ზღვას პროპაგანდას ვუწევთ. იგი ცნობილი გახდა. თუკი მიწის სიღრმიდან ნავთობისა და გაზის დიდი რაოდენობით ამოღება შეიძლება. ე.ი. აუცილებელია მისი ექსპორტირება, გაყიდვა. ამისთვისაც იძებნება გზები. მაშინ პირველად აღიძრა საკითხი კასპიის ზღვიდან სხვადასხვა ნავთობსადენების გაყვანის შესახებ.

ამჟამად უკვე ცნობილია, რომ ჩვენ 1997 წელს კასპიის ზღვიდან შავ ზღვაზე ბაქო-ნოვოროსიისკის ნავთობსადენი გავიყვანეთ. ე.ი. ჩვენ კასპიის ზღვა შევაერთეთ შავ ზღვასთან. 2 წლის შემდეგ 1999 წელს კასპიის ზღვის "ჩირაგის" საბადოდან ამოღებულ ნავთობს ნოვოროსიისკის მილსადენით ექსპორტირებას ვერ შევძლებდით. ამიტომაც ჩვენ გავიყვანეთ ძალიან ეფექტური მეორე ნავთობსადენი ბაქოდან საქართველოს შავ ზღვაზე მდებარე ნავსადგურ სუფსამდე. შემიძლია ვთქვა, რომ 1999 წლიდან დღემდე ამ ნავთობსადენით 20 მილიონ ტონაზე მეტი ნავთობის ექსპორტირება მოხდა და ამ ნავთობისადენს მომავალშიც დიდი მნიშვნელობა ექნება.

მაგრამ ჩვენ ესეც არ გვაკმაყოფილებდა. ჯერ კიდევ 1994 წლიდან ვფიქრობდით ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის

ნავთობსადენის შესახებ. მაგრამ ამისა ძალიან ცოტა ვინმეს თუ სჯეროდა. ხელის შემშლელებიც ბევრნი იყვნენ და დღემდე ზოგიერთს ეს ილუზიად მიაჩნია, ან იმას ამტკიცებენ, რომ კასპიის ზღვაში არ არის საკმაო რაოდენობის ნავთობი, რათა მოხდეს მისი ექსპორტირება ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მილსადენით. ვპასუხობ რა მათ, დღეს მინდა ვთქვა, რომ 2010 წელს აზერი-ჩირაგი-გუნეშლის საბადოებიდან 50 მილიონი ტონა ნავთობი იქნება ამოღებული და ეს სავსებით საკმარისია ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მილსადენის ფუნქციონირებისათვის. მაგრამ სხვა საბადოებიც ხომ არსებობს.

აქ ჩემამდე გამოსულმა ჩემმა მეგობრებმა, პრეზიდენტებმაც აღნიშნეს ეს. ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ხაზით ისარგებლებენ ყაზახეთიც და კასპიისპირა სხვა სახელმწიფოებიც. ჩვენ უკვე დავიწყეთ ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მილსადენის მშენებლობა. ვიმედოვნებ, რომ მშენებლობა საკმაოდ წარმატებული იქნება. მე ვაცხადებ, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის დიდი საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობა 2005 წელს დასრულდება და ჩვენ ყველანი დღევანდელი კონფერენციის მონაწილენი, ჩემი მეგობრები, პრეზიდენტები ერთად წავალთ ხმელთაშუა ზღვაზე მდებარე ჯეიხანის ნავსადგურში და იქ კასპიის ზღვიდან ამოღებული ნავთობის ტანკერებზე დატვირთვის მოწმენი გავხდებით.

ყოველივე ამან სამი ზღვის ლეგენდა შექმნა. ამიტომ მინდა აღვნიშნო, რომ მეხუთეჯერ ჩატარებულ ამ კონფერენციას - სამი ზღვის ლეგენდას - ერთი დედა ჰყავს. ეს კასპიის ზღვაა. დედის გვერდით კი აზერბაიჯანი დგას.

თავის დროზე წარმოუდგენელი იყო, რომ კასპიის ზღვიდან შავ ზღვამდე მივიდოდით და იქიდან კი

ხმელთაშუა ზღვამდე. ჩვენ 2 ათასი კილომეტრი სიგრძის დიდი ნავთობსადენი გაგვყავს. ეს ნამდვილად ლეგენდაა.

მინდა ამ კონფერენციის მონაწილეებსა და მის ორგანიზატორებს ვაცნობო, რომ ეს ლეგენდა კიდევ გაგრძელდება, განვითარდება. ვიმედოვნებ, რომ კასპიის ზღვის საბადოებიდან ამოღებული ნავთობი და გაზი მიუხედავად იმისა, ეს საბადო ეკუთვნის აზერბაიჯანს, ყაზახეთს თუ ნებისმიერ სხვა სექტორს, გავა საექსპორტოდ. გაყვანილი იქნება ახალი მილსადენები.

მაგალითად როგორც აღნიშნა პატივცემულმა პრეზიდენტმა ჩემმა ძვირფასმა მეგობარმა აჰმედ ნეჯდეთ სეზარმა აზერბაიჯანის შაჰდენიზის საბადოსთან მიმართებაში, ჩვენ შეთანხმებებს ხელი უკვე მოვაწერეთ, ყველაფერი მოვამზადეთ. მილსადენის მშენებლობა მიმდინარეობს. მისი საშუალებით გაზი უშუალოდ თურქეთში ერზრუმში მივა. მაგრამ ეს მხოლოდ პირველი პუნქტია. ჩვენ მიგვაჩნია- რომ მომავალში კასპიის ზღვიდან ამოღებული გაზი კიდევ უფრო შორს - ევროპაშიც მოხვდება. ვინაიდან ჩვენ ბევრი შესაძლებლობები გაგვაჩნია.

ამრიგად „სამი ზღვის ლეგენდა" მართლაც, რომ დიდი ლეგენდაა. ჩვენ ამ ლეგენდის შექმნის თანამონაწილენი ვართ და იგი რეალობად ჩვენ ვაქციეთ. ეს უკვე ლეგენდა აღარ არის, ეს რეალობაა. რეალობაა ის- რომ კასპიის ზღვიდან ნავთობსა და გაზს ამოვიღებთ. რეალობაა ის, რომ ბაქო-ნოვოროსიისკის და ბაქო-სუფსის ნავთობსადენები მოქმედებენ. რეალობაა ის, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობა დაიწყო. ყოველივე ეს განხორციელდა. ყოველივე ეს რეალობაა.

დღეს მინდა ჩემს პატივცემულ სტუმრებს შევთავაზო, რომ მათ ახალი ლეგენდის შესახებ იფიქრონ. რადგან ეს ყველაფერი უკვე ლეგენდა აღარ არის. ეს რეალობაა. მე

დღეს ძალიან მიხარია, რომ ამ კონფერენციის მონაწილე ვარ. პატივცემულო თავმჯდომარეებო, დიდ მადლობას მოგახსენებთ ჩემი აქ მოპატიჟებისათვის. ჩემი მეგობრების, თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტის, პატივცემული აჰმედ ნეჯდეთ სეზარის, საქართველოს პრეზიდენტის, პატივცემული ედუარდ შევარდნაძის, რუმინეთის პრეზიდენტის, პატივცემული იონ ილიესკოს, უკრაინის პრეზიდენტის, მშვენიერი ადამიანის, ლეონიდ კუჩმას მიმართ ჩემს პატივისცემას გამოვხატავ. მოხარული ვარ, რომ ჩვენ დღეს დილიდან ჩვენი დელეგაციების წარმომადგენლებთან ერთად ნაყოფიერ სამუშაოს ვაწარმოებთ.

უღრმეს მადლობას მოგახსენებთ.

შედგა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი მილსადენის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონია 2002 წლის 18 სექტემბერი

18 სექტემბერს აზერბაიჯანის დედაქალაქის მახლობლად სანგაჩალის ტერმინალზე შედგა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი მილსადენის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონია.

ცერემონიაში მონაწილეობა მიიღეს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა, თურქეთის პრეზიდენტმა აჰმედ ნეჯეთ სეზერმა, საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ. ცერემონიას ესწრებოდა აგრეთვე ამერიკის შეერთებული შტატების ენერგეტიკის მინისტრი სპენსერ აბრაჰამი და მრავალი საზღვარგარეთელი სტუმარი.

სტუმრებს გააცნეს ვრცელი ინფორმაცია სანგაჩალის ტერმინალისა და მისი ტექნიკური შესაძლებლობების შესახებ. აღინიშნა, რომ ამჟამად ტერმინალს შეუძლია მიიღოს 140 ათასი ბარელი ნედლი ნავთობი დღეში. მომავალი წლიდან ეს მაჩვენებელი გაიზრდება 180 ათასამდე.

შემდეგ დაიწყო ცერემონიის ოფიციალური ნაწილი. ცერემონია შესავალი სიტყვით გახსნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო სანავთობო კომპანიის პრეზიდენტმა. მისი მისასალმებელი სიტყვის შემდეგ მოხსენებებით გამოვიდნენ სახელმწიფოთა მეთაურები.

თურქეთის პრეზიდენტმა აჰმედ ნეჯეთ სეზერმა აღნიშნა, რომ იგი აღვსილია სიამაყის გრძნობით ცერემონიაში მონაწილეობის გამო. პრეზიდენტმა აჰმედ ნეჯეთ სეზერმა განაცხადა, რომ ეს პროექტი ხელს შეუწყობს როგორც სამივე ხალხის მატერიალური კეთილდღეობის ამაღლებას, ასევე მათ შორის მეგობრობისა და ძმობის ურთიერთობების გაძლიერებას.

საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ აღნიშნა, რომ მომავალი თაობა დაინახავსშედეგს იმისას, რაც დღეს აქ ხდება და მადლიერების გრძნობით გაიხსენებს ამ მოვლენებს. პრეზიდენტმა შეაფასა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენი როგორც მნიშვნელოვანი მოვლენა აზერბაიჯანის, თურქეთისა და საქართველოს მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში და დაახასიათა იგი როგორც საქართველოს ერთერთი უმნიშვნელოვანესი მიღწევა დამოუკიდებლობის 10 წლის განმავლობაში. აღნიშნულ მოვლენასთან დაკავშირებით ედუარდ შევარდნაძემ მადლობა გადაუხადა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტს ჰეიდარ ალიევს და განსაკუთრებით აღნიშნა, რომ აღმოსავლეთი-დასავლეთის ენერგეტიკული დერეფნის რეალიზაცია მოხდა გმირობის, სიბრძნის, ურყევობისა და დასახული მიზნის სწორი გადაჭრის წყალობით.

აზერბაიჯნის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა აზერბაიჯანის დედაქალაქის მახლობლად სანგაჩალის სანაპირო ტერმინალზე ბაქო– თბილისი– ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო მილსადენის საძირკვლის ჩაყრასთან დაკავშირებით გამართულ საზეიმო ცერემონიალზე , 2002 წლის 18 სექტემბერი

თქვენო აღმატებულებავ, პატივცემულო თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტო, ახმედ ნეჯდეთ სეზარ!

თქვენო აღმატებულებავ, პატივცემულო საქართველოს პრეზიდენტო, ედუარდ შევარდნაძე!

პატივცემულო ამერიკის შეერთებული შტატების ენერგეტიკის მინისტრო, სპენსერ აბრაჰამ!

პატივცემულო ქალბატონებო და ბატონებო, სტუმრებო!

ყველას გულითადად მოგესალმებით აზერბაიჯანში და დიდ მადლობას მოვახსენებ ყველას, ვინც აქ შეიკრიბა ამ დიდი მნიშვნელობის მქონე პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებით.

დღეს ტარდება ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი საექსპორტო მილსადენის მშენებლობისათვის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონიალი, რამაც ყველანი შეგვკრიბა აქ, მათ შორის ისინიც, ვინც აზერბაიჯანში შორეული ქვეყნებიდან ჩამოვიდა, რათა ჩვენთან ერთად მიიღოს მონაწილეობა ამ ზეიმში. ეს მსხვილი პროექტი უკვე მთელ მსოფლიოშია ცნობილი და მსოფლიო საზოგადოება რამდენიმე წელია მას იხილავს.

ამ პროექტს საფუძველი ჩაეყარა 1994 წელს, აზერბაიჯანის ნავთობის სტრატეგიის განხორციელების დასაწყისში, როცა 1994 წლის 20 სექტემბერს აზერბაიჯანში, ბაქოში, კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის კუთვნილ სექტორში მდებარე საბადოების "აზერი", "ჩირაგი", "გუნეშლი" ერთობლივი ათვისების მიზნით აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიასა და მსოფლიოს 11 მსხვილ ნავთობკომპანიას შორის დაიდო ხელშეკრულება. აღნიშნულმა ხელშეკრულებამ მსოფლიოში ფართო გამოხმაურება გამოიწვია და შემთხვევითი არ არის, რომ მას "საუკუნის კონტრაქტი" ეწოდა. ამ ხელშეკრულების ხელმოწერისას ჩვენ, ბუნებრივია, "აზერი", "ჩირაგი", "გუნეშლის" საბადოებიდან მომავალში წელიწადში 50 მილიონ ტონაზე მეტი ნავთობის ამოღებას ვგეგმავდით. მაგრამ საჭიროა ამოღებული ნავთობის გატანა მსოფლიო ბაზარზე. ამისათვის სხვადასხვა გზები და სხვადასხვა მარშრუტები არსებობდა. მაგრამ ჩვენ - აზერბაიჯანის რესპუბლიკამ ჩვენს მეგობრებთან - თურქეთის

რესპუბლიკასა და საქართველოსთან ერთად და, ბუნებრივია, ამ პროექტში მონაწილე კომპანიებთან ერთად გადავწყვიტეთ მომავალში მოპოვებული ნავთობი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის საშუალებით მივაწოდოთ თურქეთის ხმელთაშუა ზღვაზე განლაგებულ ჯეიჰანის ნავსადგურს.

ამ გადაწყვეტილებამ ბევრი კამათი გამოიწვია, რადგან იმ დროს იყვნენ ადამიანები, რომლებიც გამოდიოდნენ ჩვენ მიერ ხელმოწერილი ხელშეკრულების წინააღმდეგ და არ ეთანხმებოდნენ ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მარშრუტით მილსადენის გაყვანას. ეს ცნობილია. პირველ რიგში ჩვენ, აზერბაიჯანს, გვიშლიდნენ ხელს, რადგან ჩვენ ნავთობის მფლობელები ვართ და თვითონ ვწყვეტთ, თუ რა მარშრუტით მოხდება ნავთობის ექსპორტირება.

ჩვენზე დიდ ზეწოლას ახდენდნენ. იმ დროს აზერბაიჯანში საზოგადოებრივი მდგომარეობა სტაბილური არ იყო. 1993 წელს აქ სამოქალაქო ომი მიმდინარეობდა. ჩვენ ამ ყველაფერს წინ აღვუდექით და ხელი მოვაწერეთ ხელშეკრულებას. მაგრამ ხელშეკრულების ხელმოწერის დროს ჩვენს შორისაც იყვნენ მაღალი თანამდებობის პირები, რომლებიც საზღვარგარეთის სხვადასხვა ორგანოებს ემსახურებოდნენ.

ისინი გამოთქვამდნენ თავის აზრს ამ ხელშეკრულების დარღვევის თაობაზე. თქვენთვის ეს საინტერესო უნდა იყოს, რადგან 1994 წლის 20 სექტემბერს ხელი მოვაწერეთ ხელშეკრულებას. ერთი დღის შემდეგ მოეწყო ოთხი საშიში დამნაშავის გაქცევა აზერბაიჯანის ნაციონალური უშიშროების სამინისტროს იზოლატორიდან. ერთი კვირის შემდეგ ტერორისტული აქტი მოუწყეს აზერბაიჯანის პარლამენტის თავმჯდომარის მოადგილეს. იგი მოკლეს. მოკლეს პოლკოვნიკი,

აზერბაიჯანის კონტრდაზვერვის სამმართველოს უფროსი. ასეთი ტერორის მოწყობით ჩვენს დაშინებას ცდილობდნენ. მაგრამ ჩვენ არ შევშინდით.

ისინი კი თავიანთ ქმედებებს განაგრძობდნენ. ისეთმა ადამიანმა, როგორიცაა სურათ ჰუსეინოვი, რომელსაც იმ დროს აუცილებლობის გამო ჩემ გვერდით სახელმწიფო მინისტრის თანამამდებობა ეკავა, ოთხ ოქტომბერს სცადა აზერბაიჯანში შეიარაღებული სახელმწიფო გადატრიალება მოეწყო. ჩვენ მას წინ აღვუდეგით. პირველ რიგში ხალხის მხარდაჭერით. 1995 წლის მარტის თვეში მათ კვლავ სცადეს შეიარაღებული სახელმწიფო გადატრიალების მოწყობა. ჩვენ ესეც აღვკვეთეთ. ამის შემდეგ შეეცადნენ ზოგიერთ ობიექტზე ტერორისტული აქტი მოეწყოთ ხიდის აფეთქება, დივერსიის ჩატარება. – ჩვენ დიდი დანაკარგი გვქონდა, მაგრამ ყოველივე ამას წინ აღვუდექით.

ჩემთვის ცნობილია, რომ სწორედ იმ დროს, როცა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტი შევიმუშავეთ, ჩემს მეგობარს, საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტს ედუარდ შევარდნაძეს ტერორისტული აქტი მოუწყეს და იგი სასწაულებრივად გადარჩა.

ყველაფერი ეს და ჩვენზე წარმოებული პოლიტიკური ზეწოლა, სხვადასხვა ქმედებები იმით იყო განპირობებული, რომ ჯერ ერთი მათ არ სურდათ განხორციელებულიყო ნავთობის ხელშეკრულება, ეს საქმე კასპიის ზღვაში პირველად იქნა წამოწყებული. მეორეც, ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მილსადენის გაყვანის წინაამღდეგ გამოდიოდნენ. აი, ასეთ ვითარებაში წამოვიწყეთ საქმე, ყველას დავანახეთ ჩვენი უდრეკი ნებისყოფა და არჩეულ გზას არ გადავუხვიეთ.

1999 წელს "ჩირაგის" საბოდოდან ამოვიღეთ პირველი ნავთობი. ადრე მის ტრანსპორტირებას ვახდენდით ბაქო-ნოვოროსიისკის მილსადენით რუსეთში, შავ ზღვაზე

მდებარე ნოვოროსიისკის ნავსადგურის გავლით. მაგრამ ამავე დროს ჩვენ გაგვყავდა დასავლეთის მარშრუტი - ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი, რომელიც უმოკლეს ვადაში გადავეცით ექსპლუატაციაში. იმ დროიდან მოყოლებული დღემდე მოპოვებული ნავთობის ტრანსპორტირება დასავლეთის მარშრუტით ამ მილსადენით ხდება.

მაგრამ ყოველივე ეს პირველადი ნავთობის ტრანსპორტირებისთვის კეთდებოდა, ხოლო ჩვენ მიერ გათვალისწინებული დიდი ნავთობისთვის საჭირო იყო ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი. ჩვენ თანმიმდევრულად, სწრაფი ტემპით, შეუჩერებლად ვმუშაობდით ამ პროექტზე, ვიყენებდით ყველა ჩვენს შესაყლებლობას. თურქეთი, აზერბაიჯანი და საქართველო ამ საქმეში ერთად იყვნენ, ერთად მუშაობდნენ ამ საკითხზე. მაგრამ აშშ-ს მთავრობის მუდმივი თანადგომა, რჩევები რომ არ ყოფილიყო, ჩვენ ამას ვერ მივაღწევდით.

შემთხვევითი არ არის, რომ 1999 წლის ნოემბრის თვეში სტამბულში, ეუთოს სამიტზე ჩვენ - თურქეთმა, საქართველომ, აზერბაიჯანმა და ყაზახეთმა ხელი მოვაწერეთ შეთანხმებას ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობის დაწყების თაობაზე. გარდა ამისა, ხელი მოვაწერეთ განცხადებას, რომელსაც შეუერთდა და ხელი მოაწერა ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ბილ ქლინტონმა. და ამანაც შეუწყო ხელი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის მშენებლობის რეალიზაციას.

მე, თქვენ ეს პატარა ისტორია გაგაცანით, ვინაიდან აუცილებელია იცოდეთ, თუ რა გავაკეთეთ 8 წლის განმავლობაში, რა სიძნელებს წავაწყდით და რა წინაამღდეგობები გადავლახეთ.

და ბოლოს, უკვე რამდენიმე თვეა მიმდინარეობს ბაქო-თბილისი-ჯეიხნის მილსადენის მშენებლობასთან დაკავშირებული პროცესები. პრობლემები მის დაფინანსებაშიც არსებობდა. მაგრამ ჩვენ ესეც მოვაგვარეთ. ამჟამად ამ საქმეს აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო "ბი-პი" ხელმყღვანელობს. მათ უკვე მოამზადეს ყველა გეგმა. ამიტომაც მოგვიწვიეს აქ საძირკვლის ჩასაყრელად.

მინდა გაცნობოთ, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის ოპონენტები ხშირად ამტკიცებდნენ, რომ ეს ყველაფერი ილუზიაა, რაღაც შეუსრულებელი, რომ აზერბაიჯანში ამდენი ნავთობი არ არსებობს და არც არასოდეს იქნება. ასე ხშირად ლაპარაკობდნენ. დიდი დრო გავიდა. ამიტომ ზოგიერთს ამ მითქმა-მოთქმისა სჯეროდა. მაგრამ ყველაფერი ეს საფუყველს მოკლებული იყო. ჩვენ ჩვენი საქმე შევასრულეთ.

ამ რამდენიმე ხნის წინ სტამბულში შედგა კონფერენცია სახელწოდებით ''სამი ზღვის ლეგენდა". იქ ლეგენდის შესახებ მიდიოდა საუბარი. მე იქ მოხსენებით გამოვედი, ვთქვი: თქვენ აქ ლეგენდაზე ლაპარაკობთ. მე კი მინდა გითხრათ, რომ ეს ილუზია არ არის, არ არის ლეგენდა. სამი ზღვა _ კასპიის ზღვა, შავი ზღვა და ხმელთაშუა ზღვა ერთმანეთს დაუკავშირდება. მათი შეერთება განახორციელეს თურქეთმა, საქართველომ და აზერბაიჯანმა, მათ მიერ განხორციელებულმა პროექტმა და აშშ-ს მუდმივმა თანადგომამამ. ამიტომ ილუზიები უკან დარჩა და ჩვენ რეალობას მივუახლოვდით.

თქვენ მიიღებთ ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა სახსრები იქნება ჩადებული აქ, თუ რა სამუშაო ჩატარდება. მე ამის შესახებ არ მინდა ვილაპარკო. მინდა მხოლოდ აღვნიშნო, რომ ყველა ეს პროექტი აზერბაიჯანის ეკონომიკის განვითარებაზე არის მიმართული. დღეს აქ ხელი მოეწერება დოკუმენტს

აზერი, ჩირაგი, გუნეშლის საბადოების ათვისების მეორე ფაზის შესახებ. ეს იმას ნიშნავს, რომ აქ ძალზედ დიდი ინვესტიციები მოიყრის თავს, სამუშაოები სწრაფი ტემპით განვითარდება.

მიგვაჩნია, რომ 2005 წელს ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენი მთლიანად იქნება მზად და ჩვენ ყველანი ერთად აქედან თურქეთის ჯეიხანის ნავსადგურში წავალთ და იქ აზერბაიჯანის, კასპიის ნავთობის ჯეიხანის ნავსადგურიდან გადაზიდვის მოწმენი გავხდებით.

როგორც უკვე აღვნიშნე, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტის დაფინანსებაში გარკვეული პრობლემები არსებობდა. აზერბაიჯანმა ამ საქმეში თავისი წვლილი შეიტანა, ჩვენ მისი დაფინანსების 25 პროცენტი ჩვენს თავზე ავიღეთ. დანარჩენი კი სხვადასხვა კომპანიებს შორის განაწილდა. მაგრამ საგულისხმოა, რომ ამ პროექტს 2,5 პროცენტით კომპანია ''ენი", შემდეგ კი კომპანია ''ტოტალიც" შეუერთდა. დღეს შემატყობინეს, რომ პროექტს 2,5 პროცენტით იაპონიის კომპანია "იტოჩუ" შემოუერთდა, ხოლო გუშინ _ 2,5 პროცენტით იაპონიის კომპანია ''ინპექსი". რას იმას ნიშნავს, რომ ამ მილსადენით სარგებლობა სურს არა მხოლოდ აზერბაიჯანს, არამედ ყველას.

როცა თავის დროზე ხელს ვაწერდით სტამბულში შეთანხმებას, მის ქვეშ ხელი მოაწერა აგრეთვე ყაზახეთის პრეზიდენტმა ნურსულთან ნაზარბაევმაც, რომელმაც თქვა, რომ ყაზახეთიც გამოიყენებს ამ მილსადენს. ჩემთვის ცნობილია, რომ ამჟამად უცხოური კომპანიები ყაზახეთშიც ბევრს მუშაობენ. ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ჩვენს პროექტთან მათი შემოერთება და მასში ინვესტიციების ჩადება გვიჩვენებს, რომ მართლაც კასპიის სხვადასხვა სექტორების ნავთობი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენით გავა საექსპორტოდ.

მინდა გაცნობოთ, რომ 2007-2008 წლებში აზერი, ჩირაგი, გუნეშლის საბადოებიდან დაახლოებით 50 მილიონი ტონა ნავთობი იქნება ამოღებული. მაგრამ კასპიის ზღვაში ჩვენ სხვა საბადოებიც გაგვაჩნია. ჩვენ მრავალ კომპანიასთან ვთანამშრომლობთ. 30 ქვეყნის კომპანიასთან 21 ხელშეკრულება გვაქვს დადებული. რა თქმა უნდა, ისინიც ნავთობს ამოიღებენ, ჩვენც მათთან ერთად ვმუშაობთ. ამიტომ მომავალში ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის ტევადობაც კი საკმარისი არ იქნება. საჭირო გახდება მისი გაფართოება ან მეორე მილსადენის გაყვანა.

ყველაფერი, რაზედაც მე ვლაპარაკობ, მომავალს ეხება. ეს ჩვენი ხალხის მომავალია. ჩვენი საქმიანობა შესაძლებელი გახდა მხოლოდ და მხოლოდ აზერბაიჯანის მიერ სახელმწიფო დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ. თქვენთვის ცნობილია, რომ აზერბაიჯანი ნავთობის უძველესი ქვეყანაა. აზერბაიჯანში ნავთობის ამოღება სამრეწველო გზით 150 წლის წინ დაიწყო, მაგრამ ნავთობი აზერბაიჯანელ ხალხს არ ეკუთვნოდა. კასპიის ზღვის ნავთობისა და გაზის ყველა საბადო აზერბაიჯანელი მეცნიერებისა და გეოლოგების მიერაა აღმოჩენილი, მაგრამ ჩვენ მისი მფლობელები არ ვყოფილვართ. ახლა ჩვენ როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო საკუთარი რესურსების ბატონ-პატრონნი ვართ. ჩვენ ვამყარებთ ურთიერთობას ჩვენთვის საჭირო ქვეყნებთან და ასეთ საქმიანობას ვეწევით. მაგრამ რიგში დგას მეორე მილსადენიც. შაჰდენიზის საბადოდან, რომლის მარაგი შეადგენს გაზის ერთ ტრილიონ კუბომეტრს, გაყვანილი იქნება ბაქო-თბილისი-ერზერუმის გაზსადენი.

ასე რომ, მილსადენების რიცხვი მატულობს. ბუნებრივია, რომ მათ მეტად დიდი ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვთ. მაგრამ არა მხოლოდ ეკონომიკური.

მიმაჩნია, რომ ჩვენ მიერ განხორციელებული სამუშაო (ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი) პოლიტიკურ ხასიათსაც ატარებს. ეს პროექტი და მისი განხორციელება კავკასიის რეგიონში თავისუფლების, მშვიდობის, უშიშროების გარანტია გახდება. ეს მილსადენი, ფოლადის ეს მილები აზერბაიჯანს, თურქეთს და საქართველოს კიდევ უფრო დააკავშირებს ერთმანეთთან.

ჩვენ მეგობარი სახელმწიფოები ვართ. თურქეთი ჩვენი მოძმე და მეგობარი ქვეყანაა. საქართველო ჩვენი მოძმე სახელმწიფოა, ასევე ჩვენც მათთვის მოძმე სახელმწიფო ვართ. ჩვენ მჭიდრო ურთიერთობა გვაკავშირებს. მაგრამ ჩვენ ამ ურთიერთობებს კიდევ უფრო განვამტკიცებთ. ერთ-ერთი ასეთი შემაკავშირებელი გახდება ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენი. ეჭვი არ მეპარება, რომ ამერიკის შეერთებული შტატები ამ საკითხებში კვლავაც მხარს დაგვიჭერენ. ამიტომ ამ ცერემონიალზე მადლობას მოვახსენებ თურქეთის რესპუბლიკას, მის პრეზიდენტს. პატივცემულ ახმედ ნეჯდეთ სეზარს. მადლობას მოვახსენებ საქართველოს, მის პრეზიდენტს, პატივცემულ ედუარდ შევარდნაყეს. მადლობას მოვახსენებ ამერიკის შეერთებული შტატებს, მის პრეზიდენტს ბატონ ჯორჯ ბუშს.

სულ ახლახანს ბატონ ჯორჯ ბუშისაგან გულთბილი წერილი მივიღე, რომელშიც მაღალი შეფასება ეძლევა აზერბაიჯანის საქმიანობას ანტიტერორისტულ კოალიციაში. გასული წლის 11 სექტემბერს აშშ-ში მომხდარი საშინელი ტერორისტული აქტების შემდეგ ჩვენ ანტიტერორისტულ კოალიციას შევუერთდით. ამ კოალიციაში ჩვენს მისიას ვასრულებთ და მომავალშიც შევასრულებთ. ამჟამად აღნიშნულ სფეროში ამერიკა-აზერბაიჯანის ურთიერთობებს ვანვითარებთ, უფრო მაღალ ხარისხობრივ დონეზე აგვყავს.

გუშინ პატივცემულმა მინისტრმა ჩემთან საუბრისას პრეზიდენტ ბუშის გულითადი სალამი და თბილი სიტყვები გადმომცა. ყოველივე ამისათვის და ზოგადად ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის რეალიზაციაში მხარდაჭერისათვის მადლობას მოვახსენებ ამერიკის მეერთებულ შტატებს, მის ხალხსა და პრეზიდენტს ბატონ ბუშს.

ძვირფასო მეგობრებო!

ძვირფასო სტუმრებო!

კიდევ ერთხელ გულითადად მოგესალმებით და ყველას ჯანმრთელობას გისურვებთ, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი უსათუოდ წავა წინ, წინ, წინ !

მიმართვა აზერბაიჯანელ ხალხს 2003 წლის 1 ოქტომბერი

ძვირფასო თანამემულენო, აზერბაიჯანის პატივცემულო მოქალაქენო!

ამ დღეებში სრულდება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ჩემი ხელმძღვანელობის 34 წელი მთლიანობაში და აზერბაიჯანის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს პრეზიდენტად ყოფნის 10 წელი. ამ წლებში მთელი ჩემი ცხოვრების იდეა როგორც რიგითი აზერბაიჯანელისა, აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მოქალაქისა და ასევე მისი ხელმძღვანელისა, პრეზიდენტისა მდგომარეობდა თქვენს, აზერბაიჯანელი ხალხის, რომელიც საკუთარ სიცოცხლეზე მეტად მიყვარს, ჩვენი სახელმწიფოებრიობის, ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური, პოლიტიკური და სულიერი განვითარების მსახურობაში. ამ გზაზე მთელ ჩემს ძალას და მონდომებას მე ჩემი ბრძენი და მადლიერი ხალხისგან ვსესხულობდი. ყველაზე ძნელ მომენტებში, ყველაზე რთულ სიტუაციებში მე მხოლოდ ჩემს ხალხს ვეყრდნობოდი. ეს კი მაძლევდა გაძლებას, ნებისყოფას, უზრუნველყოფდა ყველა ჩემს წარმატებას.

აზერბაიჯენალმა ხალხმა დაიკავა თავისი ღირსეული ადგილი მსოფლიოს ყველაზე მოწინავე ხალხთა რიგებში. დღეს უკვე ყველასთვის ცნობილია მისი სულიერი სამყარო, ღირსეული წვლილი მსოფლიო კულტურის საგანძურში, მსოფლიო ცივილიზაციის ფასეულობებისადმი ზიარების უნარი. ამჯამად არავის აკვირვებს, რომ აზერბაიჯანელები თავისი შრომისა და ნიჭის წყალობით თანდათან უფრო ინტენსიურად ინტეგრირებენ მსოფლიოს ხალხთა ოჯახში ყველა სფეროში.

დღეს ჩვენი დამოუკიდებელი სახელმწიფო ვითარდება მსოფლიოს ქვეყნების ყველაზე მოწინავე გამოცდილებისა და ფასეულობების გამოყენებით. დემოკრატიული საზოგადოების, სამართლებრივი სახელმწიფოს, ადამიანისა და მოქალაქის უფლებათა უზენაესობის და პოლიტიკური პლურალიზმის პრინციპების ხელმძღვანელობით აზერბაიჯანი მსოფლიოსა და ევროპის ყველაზე მოწინავე და ძლიერ ქვეყნებთან მხარდამხარ მოღვაწეობს. ჩვენმა ქვეყანამ საერთაშორისო საზოგადოებაში ღირსეული ადგილი დაიკავა. დღეს მსოფლიოს, რეგიონისა და ჩვენი გარემომცველი სამყაროს ძირითადი სტრატეგიული და გლობალური საკითხები არ წყდება ჩვენი აზრისა და ინტერესების გათვალისწინების გარეშე. ჩვენ გვიცნობენ, მიგვიღეს და ანგარიშს გვიწევენ მთავარ საკითხებში.

აზერბაიჯანის ეკონომიკური ცხოვრება ახლიდან შენების, აღორძინების და მაღალი დინამიზმით განვითარების პროცესშია. ყოველ წელს ქვეყნის ეკონომიკაში შიდა და გარე კაპიტალდაბანდებათა მოცულობა იზრდება, ხდება აგრარული სექტორის, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობის მოდერნიზაცია, ეკონომიკაში იზრდება არანავთობური სექტორის წილი, შენარჩუნებულია მანათის სტაბილურობა, იზრდება სავალუტო რესურსები, ჩნდება სულ უფრო ახალი და ახალი სამუშაო ადგილები დიდი სახელფასო ანაზღაურებით. ეს ყველაფერი 1994 წლიდან განხორციელებული ნავთობისა და ეკონომიკური განვითარების ახალი სტრატეგიის შედეგია. დარწმუნებული ვარ, რომ თუ ჩვენ ასე გავაგრძელებთ, მომდევნო რამდენიმე წელიწადში აზერბაიჯანში აღარ დარჩება არც ერთი უმუშევარი და უმწეო ადამიანი. დიდი ტემპით გაიზრდება სახელფასო ანაზღაურება, პენსიები და ადამიანთა საერთო შემოსავალი.

აზერბაიჯანის სახელმწიფო, ჩვენი საქმიანი ხალხი შეძლებს მიიღოს მონაწილეობა ყველაზე პერსპექტიულ და მომგებიან პროექტებში, დააბანდოს ინვესტიციები არამარტო ჩვენს ქვეყანაში, არამედ საზღვარგარეთაც.

ჩვენი სახელმწიფო თანდათან ზრდის თავის თავდაცვისუნარიანობას, სამხედრო ძალას. ჩვენი ეროვნული ჯარი ითვისებს მოწინავე გამოცდილებას და ტექნოლოგიებს, ახალგაზრდობა სიამოვნებით მიდის ჯარში.

ამ ყველაფერს იოლად როდი მივაღწიეთ. გასულ პერიოდში ჩვენ თქვენთან ერთად შევაჩერეთ ძალზედ სახიფათო რეაქცია, პროვოკაცია და სხვა არაჯანსაღი აქციები როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე გარედან, გადავლახეთ დიდი სიძნელეები. თქვენ ეს ძალიან კარგად იცით.

აზერბაიჯანის მთავრობის გაუბედაობის გამო თავის დროზე ვერ მოხერხდა სომხების მიერ 1988 წელს მთიან ყარაბახში გაჩაღებული ავანტიურისტული ნაციონალისტური სეპარატიზმის შეჩერება. სომხეთის ჯარმა ისარგებლა ჩვენს რესპუბლიკაში 1990-1993 წლებში გაჩაღებული პოლიტიკური და სამთავრობო კრიზისით, უმართაობით და ქაოსით, მოახდინა აზერბაიჯანული მიწების ოკუპაცია, მილიონზე მეტი ჩვენი თანამემამულე ლტოლვილად და იძულებით გადაადგილებულ პირად იქცა. ქვეყნის მოქალაქეებს რესპუბლიკის შიგნით ერთმანეთში შეიარაღებულ შეტაკებებისკენ აქეზებდნენ და ჩვენი სახელმწიფოს და სახელმწიფოებრიობის დასაშლელად და გასაუქმებლად უდიდესი ძალები იყო ამოქმედებული. ჩვენ თავიდან ავიცილეთ ეს ყველაფერი. მაგრამ ჯერ ვერ მოვახერხეთ ქაოსისა და ანარქიის პერიოდში დარღვეული აზერბაიჯანის ტერიტორიული მთლიანობის პრობლემის, ლტოლვილთა და იძულებით გადასახლებულ პირთა დაბრუნების პრობლემის

გადაჭრა. დარწმუნებული ვარ, რომ ამ საკითხსაც აუცილებლად მოვაგვარებთ.

ამის მიუხედავად, გასულ წლებში ჩვენ შევძელით გადაგვეწყვიტა საკითხები, რომელთაც ჩვენი ხალხისათვის და სახელმწიფოსთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ჰქონდა.

პირველ რიგში ჩვენ მივაღწიეთ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სტაბილურობას, რომელიც ჩვენი სახელმწიფოებრიობის საძირკველს წარმოადგენს, ჩავუყარეთ საფუძველი სამოქალაქო საზოგადოებას, რომელიც ეროვნულ ერთობას და კანონების უზენაესობას ეყრდნობა.

მეორე, ახლიდან ავაშენეთ და განვითარების გზაზე დავაყენეთ ქვეყნის ეკონომიკა, რაც ყოველი ქვეყნის მიზანია, მისი არსებობის არსია.

მესამე, ჩვენ შევძელით აგვეშენებინა აზერბაიჯანელი ხალხისთვის სასურველი და ნანატრი დემოკრატიული ქვეყანა ყველა სათანადო ინსტიტუტებით, უზრუნველგვეყო მისი დამოუკიდებლობის ურყეობა.

მხოლოდ დამოუკიდებელ ქვეყანაში, რომელიც ხასიათდება ეროვნული ერთიანობით, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სტაბილურობით, დინამიურად განვითარებადი ეკონომიკით, ძლიერი სახელმწიფო ინსტიტუტებით და რომელიც დემოკრატიულ და სამოქალაქო საზოგადოებას ეყრდნობა შესაძლებელია ყველა საკითხის, მათ შორის ტერიტორიული მთლიანობის პრობლემის გადაჭრა. დარწმუნებული ვარ, რომ ასეც იქნება.

აზერბაიჯანის ძვირფასო მოქალაქენო, ჩემო ძვირფასო ხალხო!

ჩემი შინაარსით აღსავსე ცხოვრების ზუსტად 60 წელი მე ვცხოვრობდი ჩემი ხალხის აწმყოთი და მომავლით. ამათგან ბოლო 10 წელი აზერბაიჯანის დამოუკიდებელი

სახელმწიფოსთვის სამსახურში გავიდა. თქვენთვის ცნობილია სამუშაო, რომელიც ამ მიმართულებით გატარდა, მაგრამ მე კიდევ ბევრი დაუმთავრებელი პერსპექტიული გეგმა დამრჩა. ბოლო ხანს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით შექმნილი პრობლემები საშუალებას არ მაძლევს დავამთავრო მთელი ეს დაწყებული საქმე, რომლის შედეგი ჩემთვის უკვე ნათელია. ამის მიუხედავად, ჩემი კანდიდატურა წამოწეული და დარეგისტრირებულია მომავალ 2003 წლის 15 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნებზე მონაწილეობის მისაღებად. საარჩევნო კამპანიაში ჩართული ასი ათასობით ადამიანი ატარებს აგიტაციას ჩემს სასარგებლოდ. ვსარგებლებ შემთხვევით და ამ ადამიანებს, პარტია "იენი აზერბაიჯან"-ის ყველა წევრს, რომლებმაც წამოაყენეს და მხარი დაუჭირეს ჩემს კანდიდატურას, სხვა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ორგანიზაციის წევრებს, მეცნიერების, განათლებისა და კულტურის მუშაკებს, ინტელიგენციის წარმომადგენლებს და მთელ აზერბაიჯანელ ხალხს, ვუხდი მადლობას, ყველას მიმართ გამოვთქვამ ღრმა მადლიერებას. იმედი მაქვს, რომ ახლო მომავალში, აღვიდგენ რა ჯანმრთელობას, დავბრუნდები სამშობლოში და ისევ ვიქნები ჩემს ხალხთან ერთად. ახლა კი ჩემს კანდიდატურას ვხსნი ილჰამ ალიევის სასარგებლოდ.

მოგმართავთ რა თქვენ – ჩემს თანამემამულეებს, მოგიწოდებთ მომავალ საპრეზიდენტო არჩევნებზე მხარი დაუჭიროთ პრეზიდენტობის კანდიდატს, ჩემს პოლიტიკურ მემკვიდრეს, პარტია "იენი აზერბაიჯან"-ის თავჯდომარის პირველ მოადგილეს ილჰამ ალიევს.

იგი არის მაღალინტელექტუალური, ენერგიული და თაოსანი პიროვნება პრაგმატულად მოაზროვნე, იგი მშვენივრად ერკვევა თანამედროვე მსოფლიო

პოლიტიკაში და ეკონომიკაში. გარწმუნებთ, რომ როგორც ილჰამ ალიევი, ასევე პარტია "იენი აზერბაიჯანი"-ი, მომავალშიც მჭიდროდ შემოიკრებენ გარშემო ჩვენი ხალხის ყველაზე ღირსეულ შვილებს და ბევრს გააკეთებენ ჩვენი ხალხისა და აზერბაიჯანის სახელმწიფოს განვითარებისა და კეთილდღეობის გზაზე. მჯერა, რომ თქვენი დახმარებით და მხარდაჭერით ილჰამ ალიევი შეძლებს დაასრულოს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საკითხები, გეგმები, რომელიც მე ვერ მივიყვანე ბოლომდე. მე , მისი მჯერა როგორც საკუთარი თავისა და მის მომავალზე დიდ იმედებს ვამყარებ.

ღრმა პატივისცემით,

ჰეიდარ ალიევი

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ჰეიდარ ოღლუ ალიევი

ილჰამ ჰეიდარ ოღლუ ალიევი დაიბადა **1961** წლის 24 დეკემბერს ქალაქ ბაქოში.

1967 - 1977 წლებში სწავლობდა ქალაქ ბაქოს საშუალო სკოლაში.

1977 წელს მოეწყო საერთშორისო ურთიერთობების მოსკოვის სახელმწიფო ინსტიტუტში (МГИМО).

МГИМО-ს დამთავრების შემდეგ **1982** წელს ჩააბარა საერთაშორისო ურთიერთობების მოსკოვის სახელმწიფო ინსტიტუტის ასპირანტურაში.

1985 წელს დაიცვა დისერტაცია და მიენიჭა ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი.

1985 - 1990 წლებში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას საერთაშორისო ურთიერთობების მოსკოვის სახელმწიფო ინსტიტუტში.

1991 - 1994 წლებში პრეზიდენტი ალიევი მუშაობდა კერძო ბიზნესის სფეროში. ხელმძღვანელობდა რიგ სამრეწველო-კომერციულ საწარმოებს.

1994 წლიდან 2003 წლის აგვისტომდე იგი აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის (ГНКАР) ვიცე-პრეზიდენტი, შემდეგ კი პირველი ვიცე-პრეზიდენტი იყო. იღებდა მონაწილეობას "ჰეიდარ ალიევის ნავთობის სტრატეგიის" განხორციელებაში.

არის სუვერენული აზერბაიჯანის ნავთობის პოლიტიკის გეოპოლიტიკური ასპექტების დარგში ჩატარებული მთელი რიგი კვლევითი სამუშაოების ავტორი. პოლიტიკურ მეცნიერებათა დოქტორი.

ორჯერ, **1995** და **2000** წლებში, არჩეულ იქნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მილი მეჯლისში (პარლამენტში).

2003 წელს მოიხსნა დეპუტატის უფლებამოსილება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრის თანამდებობაზე დანიშვნასთან დაკავშირებით.

1997 წლიდან დღევანდლამდე იგი არის აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი. სპორტისა და ოლიმპიური მოძრაობის განვითარების საქმეში შეტანილი დიდი წვლილისათვის დაჯილდოვებულია საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის უმაღლესი ორდენით.

1999 წელს არჩეული იყო მმართველი პარტიის "ენი აზერბაიჯან"-ის თავმჯდომარის მოადგილედ, 2001 წელს - პირველ მოადგილედ, ხოლო 2005 წელს - თავმჯდომარედ.

2001 წლიდან 2003 წლამდე იყო ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეაში (ПАСЕ) აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მილი მეჯლისის (პარლამენტის) დელეგაციის ხელმძღვანელი.

2003 წლის იანვარში არჩეულია ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის თავმჯდომარის მოადგილედ და ПАСЕ-ს ბიუროს წევრად.

2003 წლის 4 აგვისტოს მილი მეჯლისის (პარლამენტის) მიერ დამტკიცების შემდეგ დაინიშნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრის თანამდებობაზე.

2003 წლის 15 ოქტომბერს არჩეულ იქნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტად. საპრეზიდენტო არჩევნებზე ილჰამ ალიევს ხმა მისცა 76%-ზე მეტმა ამომრჩეველმა. თანამდებობა დაიკავა 2003 წლის 31 ოქტომბერს.

2004 წლის აპრილში ПАСЕ-ს მუშაობაში აქტიური მონაწილეობისათვის და ევროპული იდეალებისადმი ერთგულებისათვის დაჯილდოვდა ПАСЕ-ს საპატიო წევრის დიპლომით და ПАСЕ-ს მედლით.

სრულყოფილად ფლობს აზერბაიჯანულ, რუსულ, ინგლისურ, ფრანგულ და თურქულ ენებს.

ჰყავს ცოლი და სამი შვილი.

ორდენები და წოდებები, რომლებიც მიენიჭა პრეზიდენტ ილჰამ ალიევს: ჰეიდარ ალიევის ორდენი (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), იხსან დოგრამაჩის პრემია მშვიდობისთვის და საერთშორისო ურთიერთობებისთვის (თურქეთი), ორდენი „რუმინეთის ვარსკვლავი" (რუმინეთი), მეფე აბდულაზიზის ორდენი (საუდის არაბეთის სამეფო), დიდების ორდენი (საქართველო), საპატიო ლეგიონის დიდი ჯვარი (საფრანგეთი), შეიხულისლამის ორდენი (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის ღირსეული მამა სერგი რადონეჟელის პირველი ხარისხის ორდენი, დიდების ორდენი „დიდი კორდონი" (საერთაშორისო სამხედრო-სპორტული საბჭო), დსთ-ს ქვეყნების სპორტული ორგანიზაციების საერთაშორისო კონფედერაციის დიდების ორდენი, ФИЛА-ს საპატიო დარბაზის უმაღლესი ორდენი „სპორტის ლეგენდა": „პოლონეთის რესპუბლიკის დამსახურების ორდენის დიდი ჯვარი", უკრაინის რესპუბლიკის თავად იაროსლავ ბრძენის I ხარისხის ორდენი.

ლინკოლნის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (აშშ); საერთაშორისო ურთიერთობების მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი; ლ. გუმილიოვის სახელობის ევრაზიის ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (ყაზახეთი); ბილკენტის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (თურქეთი); ეროვნული საგადასახადო აკადემიის საპატიო დოქტორი (უკრაინა); ნავთობისა და გაზის პლოსტის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (რუმინეთი); ეროვნული და მსოფლიო ეკონომიკის უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი (ბულგარეთი); კიუნგ ხის უნივერსიტეტის საპატიო

დოქტორი (სამხრეთი კორეა); იორდანიის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (იორდანია); კორვინუს უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა საპატიო დოქტორი; მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი; ტარას შევჩენკოს სახელობის კიევის ეროვნული უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი.

ბაქო– თბილისი – ჯეიჰანის (ბთჯ) ნავთობ მილსადენის ამუშავებისადმი მიძღვნილი ოფიციალური ცერემონიალი შედგა 2006 წლის 13 ივლისი

13 ივლისს თურქეთის ქალაქ ჯეიჰანში ბაქო–თბილისი – ჯეიჰანის (ბთჯ) ნავთობ მილსადენის ამუშავებისადმი მიძღვნილი ოფიციალური ცერემონიალი შედგა.

ცერემონიალზე სიტყვით გამოვიდა კომპანია ბფ–ის ხელმძვანელი ჯონ ბრაუენი. მან ბთჯ–ს ამუშავებას მსოფლიო ნავთობ მრეწველობის ისტორიაში მნიშვნელოვანი მოვლენა უწოდა.მისი თქმით,მილსადენის მშენებლობის დასრულებამ, საკმაოდ არასტაბილურ რეგიონში ასეთი გლობალური პროექტის განხორციელების შესაძლებლობის ეჭვქვეშ დამყენებელთ უჩვენა,რომ ისინი ცდებოდნენ. „ ბთჯ–ის ამუშავებამ მსოფლიო ენერგო რუკა შეცვალა", განაცხადა ჯ. ბრაუნმა.

კომპანია „ბფ აზერბაიჯანი"ს ხელმძღვანელმა დევიდ ვუდვორდმა ,კი დასძინა, რომ ბთჯ–ის მოღვაწეობის დაწყებამ შესაძლებელი გახდა,რომ კასპიის ნავთობი მსოფლიო ბაზრებზე გასულიყო.მან დასძინა რომ ბთჯ–ის ამუშავება შესაძლებელს გახდის,რომ ახლო მომავალში ,მსოფლიო ბაზრებზე ,ყოველ დღე 1 მილიონი ბარელი ნავთობი იქნას გატანილი.

თათბირზე სიტყვით გამოსულმა აშშ–ის ენერგეტიკის მინისტრმა კლეი შელმა კი პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშის მისალოცი წერილი წაიკითხა. მისალოც წერილში ჯორჯ ბუშმა ,ბთჯ–ს ნავთობ მილსადენს, კასპიის რეგიონის ენერგო რესურსების განვითარებაში მნიშვნელოვანად წინგადადგმული ნაბიჯი უწოდა. ბუშის აზრით, პროექტის განხორციელება მსოფლიო ენერგეტიკის

განვითარებისა და მსოფლიო ენერგო უსაფრთხოების საქმეში წინგადადგმული დიდი ნაბიჯია.

თურქეთის პრემიერ მინისტრმა რაჯაბ თეიბ არდოღანმა განაცხადა,რომ ბთჯ რეგიონის სოციალურ–ეკონომიკურ მდგომარეობას მნიშვნელოვნად შეცვლის. მის აზრით, 2030 წლამდე მსოფლიოში ნავთობის მოთხოვნილება 60%–ით გაიზრდება და თუ ყაზახეთის ამ მილსადენში ჩართვას გავითვალისწინებთ, ბთჯ–ს მნიშვნელობა აუცილებლად გაიზრდება.

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა, კი შენიშნა,რომ ბთჯ–ის ნავთობ მილსადენსა და ბაქო–თბილისი– არზურუმის გაზსადენს საქართველოს ენერგო უსაფრთხოებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს.

ცერემონიის დასასრულს სიტყვით გამოსულმა თურქეთის პრეზიდენტმა ახმედ ნეჯდათ სეზარმა თქვა,რომ ბთჯ–ს პროექტი, არა მარტო აზერბაიჯანის ,თურქეთისა და საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებას მოემსახურება ,არამედ დადებით როლს ითამაშებს მთელი რეგიონის განვითარებაში .

შემდეგ ბთჯ–ის აუქციონერთა კომპანიის წარმომადგენლებმა სიმბოლური მილსადენი დადგეს. მათი ბოლოები აზერბაიჯანის,საქართველოს და თურქეთის პრეზიდენტებმა, თურქეთის პრემიერ მინისტრმა და ბფ–ს ხელმძღვანელმა შეაერთეს.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი საექსპორტო მილსადენის გახსნის ცერემონიაზე 2006 წლის 13 ივლისი

პატივცემულო პრეზიდენტო აჰმედ ნეჯეთ სეზერ!

პატივცემულო პრეზიდენტო მიხეილ სააკაშვილო!

პატივცემულო პრემიერ-მინისტრო რეჯეპ თაიბ ერდოღან!

ქალბატონებო და ბატონებო, ძვირფასო მეგობრებო!

დღეს ისტორიული დღეა. ექსპლუატაციაში შედის ნავთობსადენი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი და ამ ისტორიულ დღეს ჩვენ ერთად აღვნიშნავთ ჯეიჰანის ტერმინალზე. მოკლემეტრაჟიან ფილმში, რომელიც ჩვენ გვიჩვენეს ცერემონიის წინ, კიდევ ერთხელ გაცოცხლდა ისტორიული მომენტები. ჩვენ დღეს კიდევ ერთხელ ვნახეთ 1994 წელს „საუკუნის კონტრაქტის“ ხელმოწერის კადრები. მართლაც, მთელი ეს სამუშაო, გრანდიოზული პროექტები სწორედ 1994 წელს დაიწყო. „საუკუნის კონტრაქტის“ ხელმოწერის მომენტიდან აზერბაიჯანში დაიწყო დიდი სანავთობო პოლიტიკა. აზერბაიჯანის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის ინიციატივით შექმნილმა აზერბაიჯანის ახალმა სანავთობო სტრატეგიამ საშუალება მოგვცა ჩვენი შესაძლებლობების მაქსიმალური გამოყენებით ყველა დასახული მიზნისათვის მიგვეღწია. აზერბაიჯანის ნავთობი, რომლის მოპოვება ხდება „აზერი-ჩირაგი-გიუნეშლი“-ს ნავთობის საბადოების ათვისების შედეგად, დღეს სხვადასხვა მარშრუტით საექსპორტოდ გადის მსოფლიო ბაზარზე.

მინდა აღვნიშნო აგრეთვე, რომ აზერბაიჯანმა პირველად მოიწვია უცხოელი ინვესტორები კასპიის ზღვის მის კუთვნილ სექტორში. ამ დრომდე უცხოურ კომპანიებს კასპიის ზღვაში არასოდეს უმუშავიათ. მთლიანობაში აზერბაიჯანი ცნობილია, როგორც ნავთობის ქვეყანა. სწორედ ჩვენთან მსოფლიოში პირველად დაიწყო ნავთობის მოპოვება სამრეწველო მეთოდით. პირველად ნავთობის მოპოვება ზღვაში მდებარე საბადოებიდან სწორედ აზერბაიჯანში, კასპიის ზღვაში დაიწყო. 1994 წელს მიღებულმა ახალმა პროექტებმა დაუბრუნეს აზერბაიჯანის რესპუბლიკას წარსული სანავთობო დიდება. დღეს აზერბაიჯანი, ეფექტურად იყენებს რა ამ შესაძლებლობებს, ამყარებს თავის ეკონომიკურ პოტენციალს. აზერბაიჯანში მიმდინარე ეკონომიკურ ზესვლას უკვე ყველა ხედავს. გასულ წელს ქვეყნის ეკონომიკა გაიზარდა 26 პროცენტით, ხოლო მიმდინარე წლის ხუთი თვის განმავლობაში - დაახლოებით 40 პროცენტით. ამ შედეგებს საფუძველი ჩაუყარა „საუკუნის კონტრაქტმა", რომელსაც ხელი მოეწერა 1994 წელს აზერბაიჯანელი ხალხის საერთო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევის ინიციტივით.

იმ დროს აზერბაიჯანი მეტად რთულ, მძიმე მდგომარეობაში იყო. ქვეყანა, რომელმაც სულ ახლახანს მიიღო დამოუკიდებლობა, კრიზისს განიცდიდა. არცთუ ისე სახარბიელო იყო აგრეთვე პოლიტიკური სიტუაციაც. ქვეყანაში სტაბილურობა ჯერ კიდევ სრულად არ იყო დამკვიდრებული.

აზერბაიჯანს მიიჩნევდნენ დიდი რისკების ქვეყანად. ასეთ პირობებში უცხოური ინვესტიციების მოხმობა, ინვესტორების დაჯერება იმაში, რომ მათი კაპიტალი არ დაიკარგება, პირიქით, დამატებით შემოსავალს მოუტანს - ამ ყველაფრისთვის, რასაკვირველია, დიდ

პოლიტიკური მოხერხება, სიბრძნე, შორსმჭვრეტელობა იყო საჭირო. აზერბაიჯანის საერთო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევის საქმიანობის შედეგად დღეს ჩვენ ამ მშვენიერ წამებს განვიცდით. თუ გავითვალისწინებთ, რომ როგორც ქვეყანაში, ისე მთელ რეგიონში და, გარკვეულწილად, მთელ მსოფლიოში ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მიმართ ნდობა არცთუ ისე მაღალი იყო, შეიძლება წარმოვიდგინოთ, თუ რა სირთულეებთან იყო დაკავშირებული ამ პროექტის განხორციელება. ზოგიერთს არ სჯეროდა, ზოგი ცდილობდა, არ დაეშვა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მშენებლობა, პრობლემებს გვიქმნიდა, გვაფერხებდა. მაგრამ ჩვენი ხალხის ნებამ, აზერბაიჯანის, თურქეთის, საქართველოს ხელმძღვანელობის ნებამ, ჩვენმა ერთობლივმა საქმიანობამ ეს მითი რეალობად აქცია.

ბოლო 12 წლის მანძილზე აზერბაიჯანში მხოლოდ ნავთობისა და გაზის მრეწველობაში ჩადებული იყო ინვესტიციები, რომელთა თანხა 20 მილიარდ დოლარს აღემატებოდა. დღეს აზერბაიჯანული ნავთობი გადის მსოფლიო ბაზარზე სამი საექსპორტო ნავთობსადენით, რომელთაგან ყველაზე დიდია ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი, რომელიც ატარებს ჰეიდარ ალიევის სახელს. ამ წლების განმავლობაში მოხდა აზერბაიჯანის სანავთობო ინფრასტრუქტურის განახლება, მოდერნიზაცია. აზერბაიჯანში გამოჩნდნენ ახალი, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, მუშები. ჩვენი ერთობლივი საქმიანობის შედეგად, უცხოურ კომპანიებთან ერთად ჩატარებული სამუშაოს წყალობით დიდი ყურადღება ეთმობოდა ამ სფეროსაც. ვსარგებლობ რა შემთხვევით, დღეს მოცემული შესაძლებლობით, მინდა განსაკუთრებით გავუსვა ხაზი უცხოური კომპანიების საქმიანობას. მე ძალიან მაღალ შეფასებას

ვაძლევ საეთაშორისო კონსორციუმის მუშაობას, რომელიც აზერბაიჯანში ფუნქციონირებს 1994 წლიდან BP (ბი-ფი) კომპანიის ხელმძღვანელობით. კომპანია BP ამავე დროს წამყვან როლს ასრულებს პროექტში ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი. ჩვენ ძალიან დიდად ვაფასებთ ამ კომპანიის დამსახურებას აზერბაიჯანის წინაშე. ამ ყველაფერმა საშუალება მოგვცა მიგვეღწია აზერბაიჯანის ეკონომიკური განვითარებისთვის ნავთობის ფაქტორის მარჯვედ გამოყენების გზით.

ჩვენთვის კარგადაა ცნობილი ნავთობის ისტორია. ჩვენ შევისწავლეთ აგრეთვე სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილება. სამწუხაროდ, ზოგიერთ შემთხვევაში ნავთობს მოაქვს ქვეყნისთვის, ხალხისთვის არა კეთილდღეობა, არამედ სირთულეები, სოციალური უსამართლობა, პრობლემები, დაძაბულობა. ჩვენ კი გვინდა, რომ ნავთობმა აზერბაიჯანს მოუტანოს მშვიდობა, განვითარება, თანამშრომლობა, რომ გაუმჯობესდეს ჩვენი ხალხის კეთილდღეობა. რასაკვირველია, სწორედ ამ მიზანს ემსახურება ყველაფერი, რაც გაკეთდა, რის თვალნათელ მტკიცებულებასაც წარმოადგენს საქმიანობა სახელმწიფო სანავთობო ფონდისა, რომელიც აზერბაიჯანში მრავალი წლის განმავლობაში ფუნქციონირებს.

დღეს განსაკუთრებით მინდა გავუსვა ხაზი ამერიკის შეერთებული შტატების საქმიანობას ამ საკითხთან დაკავშირებით. ჩვენ განუწყვეტლივ ვგრძნობდით ამერიკის მხარდაჭერას, მისი იმედი გვქონდა. გარკვეულ მომენტებში ამ მხარდაჭერამ გადამწყვეტი როლი შეასრულა. ამერიკის მხარდაჭერა როგორც "აზერი-ჩირაგ-გიუნეშლი"-ს ნავთობის საბადოების ათვისების საქმეში, ასევე ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მშენებლობაში მეტად მნიშვნელოვანი იყო. ჩვენ ძალიან

მაღალ შეფასებას ვაძლევთ ამას და მადლიერებას გამოვხატავთ აშშ-ს მთავრობის მიმართ.

ამ სამუშაოს წყალობით წარმოიშვა საერთაშორისო თანამშრომლობა: სამი ქვეყანა - თურქეთი, საქართველო, აზერბაიჯანი, უცხოური ნავთობკომპანიები, საზღვარგარეთული საფინანსო სტრუქტურები, ადგილობრივი სპეციალისტები, მენავთობეები, მუშები, იურისტები. აზერბაიჯანის სახელმწიფოს სახელით მადლობას მოვახსენებ ყველას, ვინც ამ სამუშაოში იღებდა მონაწილეობას.

ნავთობსადენის ფუნქციონირების დაწყებით აზერბაიჯანის წინაშე ისახება ახალი ჰორიზონტები, ახალი შესაძლებლობები. აზერბაიჯანი გახდება ეკონომიკურად ძალიან ძლიერი სახელმწიფო. გადაიჭრება ქვეყნის ყველა სოციალური პრობლემა. აზერბაიჯანი არის მეტად მნიშვნელოვანი ქვეყანა, რომელიც ახდენს ნავთობის ექსპორტირებას. დარწმუნებული ვარ, რომ ნავთობიდან მიღებული შემოსავლების გამოყენებით აზერბაიჯანში ძალიან მალე გადაიჭრება ყველა სოციალური საკითხი და მოხდება ჩვენი ქვეყნის კიდევ უფრო გაბედული ინტეგრირება მსოფლიო ეკონომიკაში.

მიაქციეთ ყურადღება, როგორი მძლავრი იმპულსი გახდა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის ფუნქციონირების დაწყება რეგიონში მიმდინარე პროცესებისათვის. სულ მალე ექსპლუატაციაში შევა ბაქო-თბილისი-ერზერუმის გაზსადენი. ეს პროექტი თითქოს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტის ჩრდილში იყო. მაგრამ დღეს ყველას ესმის, თუ რა სტრატეგიული მნიშვნელობა აქვს მას. თუ გავითვალისწინებთ, რომ მსოფლიოს და ევროპის ენერგეტიკული უსაფრთხოების საკითხები ამჟამად მეტად მნიშვნელოვანია, ადვილია გავაცნობიეროთ ისიც, თუ რა სტრატეგიული

მნიშვნელობა აქვს აზერბაიჯანული გაზის მიწოდებას საქართველოსა და თურქეთისათვის.

ჩვენ ახალ ფაზაში შევდივართ. შესაძლოა რამდენიმე წლის წინ გვეგონა, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის დასრულებასთან ერთად ჩვენი ძირითადი სამუშაო დასრულდებოდა. მაგრამ ცხოვრება ერთ ადგილზე არ დგას. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის ექსპლუატაციაში შესვლა უბრალოდ ჩვენი სამუშაოს ახალი ეტაპის დაწყებას ნიშნავს. ამის შემდეგ მილსადენით მოხდება მსოფლიო ბაზარზე ყაზახეთის ნავთობის მიწოდება. გაზის მარაგებით მდიდარი აზერბაიჯანი დაიწყებს „შაჰდენიზის" საბადოზე მოპოვებული გაზის მიწოდებას ევროპაში. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტის მომდევნო მნიშვნელოვანი პროექტები ჩნდება სწორედ მისი ფუნქციონირების დაწყების შედეგად.

ეს არ არის ეკონომიკური პროექტი, ეს არ არის უბრალოდ ტექნიკური პროექტი, თუმცა ტექნიკური, ეკონომიკური და პოლიტიკური თვალსაზრისით მის წარმოშობას თან სდევდა დიდი სირთულეები. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანს უფრო ფართო მნიშვნელობა აქვს. ეს პროექტი უკვე გასცდა რეგიონალურ ჩარჩოებს და გადავიდა გლობალურ სიბრტყეში. უკვე დღეს ამ პროექტს მსოფლიოსთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს, და ეს მნიშვნელობა მომავალში კიდევ უფრო გაიზრდება. და მაშინ გაიზრდება აზერბაიჯანის, საქართველოს და თურქეთის მნიშვნელობაც. ამ დერეფნით სარგებლობის საშუალება მიეცემა სხვა ქვეყნებსაც. ხოლო აზერბაიჯანი ჩვენს მეგობრებთან ერთად დაიწყებს თავის საქმიანობას როგორც ნავთობისა და გაზის მომპოვებელი ქვეყანა და აგრეთვე როგორც ტრანზიტული ქვეყანა. ანუ ისახება მეტად ფართო შესაძლებლობები. ამ შესაძლებლობათა განმტკიცებისთვის, რეგიონში მათი გამოყენებისთვის

აუცილებელია უსაფრთხოების ზომების გაძლიერება. დარწმუნებული ვარ, რომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაიზრდება. უსაფრთხოების ზომები, რეგიონალური თანამშრომ–ლობა, მშვიდობის დამყარება - ეს ყველაფერი რეგიონს ესაჭიროება. ამიერიდან რეგიონის განვითარება სულ სხვა ფორმებით გამდიდრდება. დღეს აზერბაიჯანი, თურქეთი და საქართველო მოკავშირეები არიან რეგიონალურ სიბრტყეში. ჩვენმა კავშირმა თავისი ასახვა ცხოვრებაში უკვე ჰპოვა. მას რეგიონისთვის უსაფრთხოება, სტაბილურობა მოაქვს. ჩვენ ეს გვსურს, ჩვენ მშვიდობისა და სიმშვიდის პირობებში გვინდა ვიცხოვროთ. ჩვენ გვინდა, რომ ჩვენმა ხალხებმა შეძლებულად იცხოვრონ, რომ გადაიჭრას პრობლემები, რომ ჩვენი ქვეყნები გაძლიერდნენ. სამივე ქვეყანა მიიღებს დიდ სარგებელს აღნიშნული პროექტის რეალიზაციით. შესაძლოა, დღეს ამის სრულად გაცნობიერება ძნელია, მაგრამ დროთა განმავლობაში ჩვენ ამის მოწმენი გავხდებით.

ჩვენ წინაშე დგას ახალი ამოცანები, ახალი პროექტები. დღის წესრიგში უკვე დადგა ყარსი-თბილისი-ბაქოს რკინიგზის მშენებლობის საკითხი. ჩვენ ამ საკითხზე ძალიან სერიოზულად ვმუშაობთ. მთლიანობაში, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენს ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს ძველთაძველი აბრეშუმის გზის აღდგენისთვის. ერთი სიტყვით, აღნიშნული პროექტი უკვე გლობალურ ხასიათს ატარებს, რაც განპირობებუ – ლია სამი ქვეყნის ნაყოფიერი ურთიერთქმედებით, თანამშრომლობით.

ვსარგებლობ რა შემთხვევით, მინდა კიდევ ერთხელ ვთქვა, რომ ჩვენი ორმხრივი ურთიერთობები როგორც თურქეთთან, ასევე საქართველოსთან მეტად მაღალ დონეზე ვითარდება. ეს ურთიერთობები ძმური ხასიათისაა, კიდევ უფრო აახლოებენ ჩვენს ხალხებს,

ასეთი გრანდიოზული პროექტების განხორციელების საშუალებას იძლევიან. დღეს აზერბაიჯანში განხორციელებული პროექტები ხომ მსოფლიოს უდიდეს ენერგეტიკულ პროექტებს წარმოადგენენ. მსოფლიოს მდგომარეობა კი ენერგეტიკულ წყაროებთანაა დაკავშირებული. უკვე ყველამ იცის და ხედავს, რომ ენერგეტიკულ უსაფრთხოებას დიდ წვლილი შეაქვს ქვეყნის საერთო უსაფრთხოებაში. ენერგეტიკული დამოუკიდებლობა ხელს უწყობს ქვეყნის დამოუკიდებლობის გამყარებას.

საქართველო და აზერბაიჯანი - ეს ახალგაზრდა დამოუკიდებელი ქვეყნებია. ჩვენი ქვეყნების დამოუკიდებლობა აღსდგა მხოლოს 15 წლის წინ. დამოუკიდებლობა ჩვენთვის - ეს ყველაზე დიდი საკუთრებაა, ყველაზე დიდი განძი. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი გაამყარებს ჩვენს სუვერენიტეტს, უზრუნველყოფს ჩვენს ენერგეტიკულ დამოუკიდებლობას. და მაშინ, გავატარებთ რა დამოუკიდებელ პოლიტიკას, ჩვენ გავაუმჯობესებთ ჩვენი ხალხების კეთილდღეობას, უფრო დამაჯერებლად დავიცავთ ჩვენს ეროვნულ ინტერესებს. ამიტომ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტს აქვს ძალიან ფართო ასპექტები. მათი ჩამოთვლა დღეს დიდ დროს წაიღებს. ერთი სიტყვით, ეს არის პროექტი, რომელსაც აქვს სტრატეგიული მნიშვნელობა, რომელიც განაპირობებს ჩვენი ქვეყნების ბედ-იღბალს, მათ ბედნიერ მომავალს.

მოხარული ვარ, რომ დღეს აქ ვიმყოფები. ჯეიჰანის ტერმინალს ასევე მიეკუთვნა აზერბაიჯანის საერთო ეროვნული ლიდერის ჰეიდარ ალიევის სახელი. ეს შემთხვევითი როდია. ჰეიდარ ალიევის სახელს ატარებს როგორც ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი, ასევე ჯეიჰანის ტერმინალი. ჰეიდარ ალიევი იყო ამ პროექტების ინიციატორი, არქიტექტორი. სამწუხაროა,

რომ იგი ვერ მოესწრო დღევანდელ დღეს. ღმერთმა დღევანდლობის დანახვის საშუალება არ მისცა. მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ, რომ მისი სული დღეს ჩვენთანაა. მისი სული დღეს ჩვენთან ერთად ხარობს. აზერბაიჯანის, საქართველოს და თურქეთის ურთიერთობა, ძმობა, თანამშრომლობა მომავალშიც გამყარდება და ჩვენს რეგიონს მშვიდობას და სტაბილურობას მოუტანს.

ძვირფასო მეგობრებო, კიდევ ერთხელ გულითადად გილოცავთ ამ შესანიშნავ, ისტორიულ მოვლენას. მოძმე თურქ, ქართველ და ძმობლიურ აზერბაიჯანელ ხალხებს ვუსურვებ მშვიდობას, სიმშვიდეს, ბედნიერებას. გმადლობთ.

ქალაქ თბილისში ჰეიდარ ალიევის ბიუსტის გახსნის ცერემონიალი შედგა 2007 წელი 12 მაისი

12 მაისს თბილისის ერთ–ერთ ისტორიულ უბანში – აბანოთუბანში მდებარე ჰეიდარ ალიევის პარკში საყოველთაო ეროვნული ლიდერის ბიუსტის გახსნის ცერემონიალი შედგა.

ცერემონიალზე მონაწილეობა მიიღეს აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა და საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა.

პრეზიდენტ ილჰამ ალიევის 2004 წელს, საქართველოში ვიზიტის დროს , ამ პარკს საყოველთაო ლიდერის სახელი ეწოდა. აზერბაიჯანის სახალხო მხატვრის , მოქანდაკის ნათიგ ალიევის მიერ გრანიტისაგან დამზადებული ბიუსტისა და პოსტამენტის სიმაღლე ოთხ მეტრს უდრის.

პარკში მოსული ათასობით თბილისელი – ქართველი და აზერბაიჯანელი გულთბილად მიესალმა სახელმწიფო მეთაურებს.

აზერბაიჯანისა და საქართველოს პრეზიდენტებმა ბიუსტის თეთრი საფარი გადახსნეს.

სახელმწიფო მეთაურები ცერემონიალზე სიტყვით გამოვიდნენ.

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა აღნიშნა,რომ დღევანდელი დღე ორ ქვეყანას შორის არსებული ისტორიული ძმობის, მეგობრობის გრწყინვალე ნიმუშია.მან, განაცხადა,რომ აზერბაიჯანი და აზერბაიჯანელები ყოველთვის იყვნენ საქართველოს ერთგული მეგობრები. საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური აზერბაიჯანელები, ეს ხალხი, რომელიც უფრთთხილდება და ავითარებს თავის კულტურულ თვითმყოფადობას და ენას, ამავე დროს , მშობლიური

ქვეყნის მომავლის განუყრელი ნაწილიცაა. ასევე აზერბაიჯანი საქართველოს მომავლის განუყოფელი ნაწილია.პრეზიდენტმა აღნიშნა,რომ ჰეიდარ ალიევმა , ამ რეგიონის ისტორიაში დიდად მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა, მან როდესაც 1990–იანი წლების დასაწყისში განაცხადა,რომ აზერბაიჯანი მსოფლიო ბაზრებზე საქართველოს მეშვეობით უნდა გავიდეს. ამ შემოთავაზებას, კომერციული თვალსაზრისით , არც ისე დიდი უპირატესობა გააჩნდა, პოლიტიკური თვალსაზრისით კი დიდად სარისკო იყო. რეგიონის გეოპოლიტიკა სწორედ, რომ ჰეიდარ ალიევის ამ გადაწყვეტილების შემდეგ შეიცვალა. ამავე დროს, ის თანამედროვე აზერბაიჯანული სახელმწიფოს ფუძემდებელი და თანამედროვე აზერბაიჯანელი ხალხის მამაა.

მიხეილ სააკაშვილმა ხაზგასმით აღნიშნა,რომ მჭიდროდ შეკრული აზერბაიჯანი,მეგობარი აზერბაიჯანი, წარმატებული აზერბაიჯანი საქართველოსათვის ინტეგრაციისა და წარმატებების, ჩვენი საერთო მომავლის გარანტიაა . დღევანდელი სტრატეგიული პარტნიორობა ,მუდმივ სტრატეგიულ პარტნიორობას ნიშნავს. სტრატეგიული პარტნიორობა კი გრძელ ვადიან და მუდმივ პარტნიორობას ნიშნავს. პრეზიდენტმა აღნიშნა,რომ მტერი ქართულ–აზერბაიჯანული ურთიერთობისა, აზერბაიჯანისა და საქართველოს მტერია, რადგანაც ჩვენი ძალა ერთობაშია.

საქართველოს პრეზიდენტმა თქვა,რომ : „ამჟამად 2007 წელია და ამ გადასახედიდან ჩვენ ვჭვრეტთ საქართველოსა და აზერბაიჯანს 2017 წელში. დარწმუნებული ვარ,რომ ახლო მომავალშიც, მომავალ ათწლეულშიც ,ეს ორი ძმა თავის მომავალს კიდევ უფრო კარგად განსაზღვრავს და თავიაანთი ერთობით , თავიაანთი ბრძნული წარმატებებით, ნიმუშის მიმცემნი

იქნებიან და მსოფლიო საქმეებში კიდევ უფრო მნიშვნელოვან როლს ითამაშებენ."

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა წარმოთქმული ქ. თბილისში ჰეიდარ ალიევის ბიუსტის საზეიმო გახსნის ცერემონიაზე. 2007 წლის 12 მაისს

მადლობას გიხდი, ძვირფასო ძმაო მიხეილ, ასეთი გულთბილი სიტყვებისათვის!

მე დიდი სიამაყის გრძნობა მეუფლება იმის გამო, რომ დღეს ჩვენს ხალხებსა და ქვეყნებს შორის ურთიერთობის ძრავალსაუკუნოვან ისტორიაში, იმ ქვეყნების ურთიერთობაში, რომლებმაც 15 წლის წინ მოიპოვეს დამოუკიდებლობა, ადგილი აქვს მოვლენას, რომელიც კიდევ უფრო გვაახლოვებს ერთმანეთთან.

დღეს მშვენიერ ადგილას, თბილისის ცენტრში, გავხსენით აზერბაიჯანის საყოველთაო ეროვნული ლიდერის - ჰეიდარ ალიევის ბიუსტი. მე მინდა პირველ რიგში მადლობა გადავუხადო ჩემს ძმას მიხეილს ბიუსტის დადგმაზე გადაწყვეტილების მიღების გამო, იმის გამო, რომ ამისთვის შერჩეულია თბილისის ერთერთი უმშვენიერესი, ულამაზესი, ისტორიული ადგილი. მინდა მადლობა გადავუხადო მთელ ქართველ ხალხს ჩვენი დიადი ლიდერის ხსოვნის პატივისცემისთვის.

დღევანდელი ცერემონია - ეს ჩვენი ერთიანობის, ჩვენი ძმობის სიმბოლოა. სიმბოლო იმისა, რომ ჩვენი ხალხები კვლავაც, ისევე როგორც ეს ადრე იყო, მრავალი ათეული წლებისა და საუკუნეების განმავლობაში ერთად, ერთმანეთის გვერდით იქნებიან, დაეხმარებიან

ერთმანეთს, გაიხარებენ ერთმანეთის წარმატებებით, როგორც ეს ახლა ხდება.

მე მახსოვს, რომ ამა წლის თებერვალში აქ, მახლობლად ჩვენ ერთად გავხსენით ჰეიდარ ალიევის სახელობის სასაპირო. ესეც საქართველოს ხელმძღვანელობის და პირადად პრეზიდენტის მიერ მიღებული მეტად მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება იყო მშვენიერი მდინარის ნაპირზე ჰეიდარ ალიევის ხსოვნის უკვდავყოფის თაობაზე.

დღეს ჩვენ აღვნიშნავთ ბიუსტის გახსნას. კიდევ ერთხელ მინდა ვთქვა, რომ ეს ძალიან გვამხნევებს. ეს კიდევ უფრო მეტად გვარწმუნებს იმაში, რომ ჩვენი მეგობრობა და ძმობა საუკუნოდ გაგრძელდება.

ჰეიდარ ალიევმა უდიდესი როლი შეასრულა აზერბაიჯანელი ხალხის ისტორიაში, აზერბაიჯანის სახელმწიფოებრიობის ჩამოყალიბების ისტორიაში. ჩვენს ისტორიაში, საქართველოსა და აზერბაიჯანის ერთობლივ ისტორიაში უკვე იყო პერიოდი, როდესაც რუსეთის იმპერიის დაშლის შედეგად ჩვენ დამოუკიდებლობა მივიღეთ. მაგრამ ეს დამოუკიდებლობა ხანგრძლივი არ იყო - სულ 2 წელი იარსება. შემდეგ ჩვენ დამოუკიდებლობა დავკარგეთ. 1990-იანი წლების დასაწყისში უკვე საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ჩვენმა ხალხებმა კვლავ მოიპოვეს დამოუკიდებლად არსებობის, საკუთარი ბედის განსაზღვრის, ყველა თავისი ამოცანის გადაწყვეტისა და სამომავლო გეგმების დასახვის დიდი ბედნიერება. აზერბაიჯანშიც დამოუკიდებლობის მიღებიდან მომდევნო ორი წლის განმავლობაში პროცესები მიმდინარეობდა ნეგატიური, გაუთვალისწინებელი მიმართულებით. ტოტალური ქაოსი, ეკონომიკის კრიზისი, პოლიტიკური და სამხედრო კრიზისი, სამოქალაქო ომი - ანუ ზოგადად ყველაფერი, რასაც

საქართველოშიც ჰქონდა ადგილი. და აზერბაიჯანელ ხალხს მაშინ სიბრძნე რომ არ გამოეჩინა და ჰეიდარ ალიევი ქვეყნის სათავეში რომ არ მოეწვია, არავინ იცის, რითი დასრულდებოდა ეს ყველაფერი და შევძლებდით თუ არა დამოუკიდებლობისა და სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნებას. მან არა მხოლოდ შეინარჩუნა ეს, არამედ აზერბაიჯანის მმართველობაში ყოფნის ათი წლის განმავლობაში შექმნა საფუძველი და სერიოზული ბაზა მომავალში ჩვენი ქვეყნის წარმატებული განვითარებისთვის. ყველაფერს, რაც დღეს გვაქვს, რაც ჩვენს ხელთაა, რითაც ვამაყობთ, როგორც ჩვენი ეროვნული მიღწევით, საფუძველი სწორედ მან ჩაუყარა, მისი სიბრძნის, გამბედაობის, სიმამაცის და მიღებული გადაწყვეტილებების სისწორში რწმენის წყალობით. და დღეს აზერბაიჯანი ქვეყანაა, რომელიც საკუთარ ძალებს ეყრდნობა, ქვეყანაა, რომელმაც დამოუკიდებლობა, სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტი უკვე ურყევი და მუდმივი გახადა. ამიტომ ყველა აზერბაიჯანელის, ჩვენი ხალხის, ყველა პატრიოტის მეხსიერებაში ჰეიდარ ალიევი მარად ცოცხალი იქნება.

ასეთივე დამოკიდებულებას ვხედავდით მოძმე ქართველი ხალხის მხრიდან. დღეს ამ ბიუსტის გახსნა ამის კიდევ ერთი დადასტურებაა. ჰეიდარ ალიევს ძალიან უყვარდა საქართველო, ქართველი ხალხი, ყოველთვის დიდ სითბოს და დიდ პატივისცემას გამოხატავდა მის მიმართ. იგი მრავალგზის ყოფილა საქართველოში 70-იან წლებშიც, 80-იან წლებშიც და დამოუკიდებელი აზერბაიჯანის პრეზიდენტის სტატუსშიც. და ყოველთვის, ოჯახურ წრეში მოყოლილ ამბებში, დიდი სიყვარულით ლაპარაკობდა ქართველ ხალხზე, ქართულ კულტურაზე, ქართველი ხალხის ისტორიაზე. ალბათ გარკვეულწილად, და შესაძლოა მნიშვნელოვნწილადაც, ამან დიდი როლი შეასრულა

იმაში, რომ ჩვენმა ხალხებმა, რომელთა შორის მრავალი საუკუნის მანძილზე არასოდეს ყოფილა ომი და რომლებიც ყოველთვის მშვიდობიანად თანაარსებობდნენ, - რაც, სხვათაშორის, ყოველთვის არ არის დამახასიათებელი მეზობლებისთვის, - დამოუკიდებლობის მოპოვების პერიოდშიც არ დაკარგეს ადრინდელი კავშირები, არ დაუპირისპირდნენ ერთმანეთს. პირიქით, როგორც ერთიანი ორგანიზმი, როგორც მძლავრი რეგიონალური ძალა გამოვიდნენ თავისი ეროვნული ინტერესების დასაცავად და იმ პროექტების წინ წასაწევად, რომლებიც დღეს არა მარტო ჩვენთვის, არამედ მთელი რეგიონისთვის და უფრო ფართო გაგებით კონტინენტისთვისაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ.

როგორც მიხეილმა აღნიშნა, გუშინ პოლონეთში ჩატარებულ სამიტზე ჩვენ მივაღწიეთ გარკვეულ შეთანხმემებს ჩვენი ენერგეტიკული პარტნიორობის ახალი ეტაპის თაობაზე, რომელსაც საფუძველი სწორედ 1994 წელს ჩაეყარა. მაშინ ეს რომ არ ყოფილიყო, დღეს ჩვენ არამც თუ ჩვენი მეზობლების - საქართველოს - ენერგეტიკულ დამოუკიდებლობას, საკუთარ თავსაც კი ვერ ვუზრუნველყოფდით. და ძნელი არ არის წარმოვიდგინოთ რა მოხდებოდა მაშინ ჩვენს რეგიონში, რა დაემართებოდა აზერბაიჯანს, როგორი იქნებოდა მისი დღევანდელი მდგომარეობა. ამიტომ ამ საკითხში ყოველთვის უნდა დავეყრდნოთ ისტორიულ მეხსიერებას, რომელიც ყოველთვის აერთიანებდა ქართველებს და აზერბაიჯანელებს, და ჩვენს დღევანდელ მიღწევებს. ჩვენს მომავალ საქმიანობაშიც ჩვენ ყოველთვის უნდა დავეყრდნოთ ამ მიღწევებს, ამ წარმატებებს, ამ ძმობას, ამ ურთიერთმხარდაჭერას.

დღეს, როცა საქართველო თავისი აღმავლობის, მე ვიტყოდი აყვავების, პერიოდს განიცდის, როდესაც

წარმატებით ხორციელდება უდიდესი გარდაქმნები, ტარდება პოლიტიკური და ეკონომიკური რეფორმები და ხალხი ამას ხედავს, ჩვენ ყოველივე ამის შედეგად უფრო ვძლიერდებით. რაც უფრო გაძლიერდებით თქვენ, მით უფრო გავძლიერდებით ჩვენც. ჩვენი საერთო ისტორია, ჩვენი ძმური კავშირების წარსული, მათი დღევანდელი მდგომარეობა და ჩვენი ეროვნული ინტერესები გვკარნახობენ, რომ ერთად უნდა ვიყოთ. ერთად ჩვენ დიდ ძალას წარმოვადგენთ. თუ ამას დავუმატებთ პირად ურთიერთობებსაც პრეზიდენტებს შორის, რომლებიც ძმებს არა მარტო უწოდებენ ერთმანეთს, არამედ სინამდვილეშიც ძმები არიან, წარმოგვიდგება ჩვენი განვითარების მეტად ოპტიმისტური, მრავლის მთქმელი სურათი.

დარწმუნებული ვარ, რომ გადავჭრით ჩვენ წინაშე მდგარ ყველა ამოცანას. ბოლოს მოვუღებთ სეპარატიზმს, საკუთარ კერებს დავუბრუნებთ ხალხს, რომლებიც დაზარალდნენ ეთნიკური წმენდის შედეგად, აღვადგენთ ეროვნულ სუვერენიტეტს მთელს ტერიტორიაზე. ამისთვის ძლიერები უნდა ვიყოთ , ერთად უნდა ვიყოთ. ჩვენ ამას ვაკეთებთ. ჩვენ ვძლიერდებით და კიდევ უფრო მეტად ვუახლოვდებით ერთმანეთს.

დღევანდელი დღე დიდხანს, ალბათ სამარადჟამოდ, დარჩება აზერბაიჯანელი ხალხის მეხსიერებაში. ეს ჩვენი ერთიანობის დღეა, ხსოვნის დღეა უდიდესი აზერბაიჯანელისა, რომელიც ერთგულად ემსახურებოდა როგორც აზერბაიჯანს, ასევე მოძმე საქართველოს. დღე, როცა ჩვენ განვსაზღვრავთ ჩვენს მომავალ განვითარებას, განვსაზღვრავთ რეგიონის გეოპოლიტიკური განვითარების სტრატეგიას, როცა იზრდება საქართველოს და აზერბაიჯანის მნიშვნელობა ევროპისა და მსოფლიოსათვის. ჩვენი საზღვრების ფართობისა და ჩვენი თანამემამულეების რაოდენობის შესახებ

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით ჩვენ ტერიტორიითა და მოსახლეობის რაოდენობით პატარა ქვეყნები ვართ, მაგრამ ბევრად უფრო მნიშვნელოვან როლს ვთამაშობთ.

ეს პროცესი უკვე მიდის და კვლავაც გაგრძელდება. ამ მშვენიერ დღეს მე მინდა კიდევ ერთხელ გადავუხადო მადლობა ჩემს მეგობარსა და ძმას მიხეილს მიღებული გადაწყვეტილების გამო, მადლობა გადავუხადო მთელ ქართველ ხალხს ძმობისთვის, მხარდაჭერისთვის. ჩვენ ყოველთვის ვგრძნობთ თქვენს მხარდაჭერას. დღეს მიხეილმა უკვე თქვა იმის შესახებ, რომ მძიმე პერიოდში აზერბაიჯანი თქვენს გვერდით იყო და ამაში უჩვეულო არაფერია, ეს ნორმაა, ასეც უნდა იყოს. თუ ჩვენ მეგობრები ვართ, - და ეს ნამდვილად ასეა, - ჩვენ ყოველთვის ერთად უნდა ვიყოთ, გავიხაროთ ერთმანეთის წარმატებებით და მძიმე წუთებში ყოველთვის პირველები უნდა ვიყოთ, რომც არ დაგვიძახონ, რათა მხარში ამოვუდგეთ, დახმარება გავუწიოთ ერთმანეთს და ერთად ვიაროთ წინ. ჩვენი ქვეყნების მომავალი მხოლოდ ასეთ ერთიანობამია შესაძლებელი. ეს როგორც ჩემი, ასევე მიხეილის ღრმა რწმენაა. საქართველოსა და აზერბაიჯანის ყველა მოქალაქეს ვუსურვებ წარმატებას ძლიერი სახელმწიფოების მშენებლობის, მძლავრი ალიანსის შექმნის ამ გზაზე, ვუსურვებ გაბედულ სვლას მომავალისკენ. ჩვენ კიდევ ბევრი გეგმა გვაქვს და ერთობლივი ძალისხმევით ამ გეგმებს განვახორ-ციელებთ.

კიდევ ერთხელ დიდ მადლობას მოგახსენებთ.

ბაქო –თბილისი –გარსი რკინიგზის საქართველოს ნაწილის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონიალი შედგა 2007 წლის 21 ნოემბერი

საქართველოს თეთრი–წყაროს რაიონში – სადგურ მარაბდაში ბაქო–თბილისი–გარსის რკინიგზის საქართველოს ნაწილის საძირკვლის ჩაყრისადმი მიძღვნილი ცერემონიალი შედგა.

ცერემონიალზე მონაწილეობა მიიღეს აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა, თურქეთის პრეზიდენტმა აბდულა გულმა და საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა, ასევე ევრო კავშირიდან, ამერიკის შეერთებული შტატებიდან და სხვა ქვეყნებიდან ჩამოსულმა სტუმრებმა .

ბაქო–თბილისი–გარსის რკინიგზის ამუშავება, რომელიც ჩინეთსა და ევროპას შორის უშუალო საგზაო ურთიერთობაზეა გათვლილი „ რკინის აბრეშუმის გზის" შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს,ის ხელს შეუწყობს სასომხეთ – აზერბაიჯანის კონფლიქტთან დაკავშირებით 1993 წელს თურქეთსა და შუა აზიას შორის შეწყვეტილი სარკინიგზო ურთიერთობის აღდგენას .

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა, უწოდა რა ამ მოვლენას დიდი გეოპოლიტიკური რევოლუცია, განაცხადა, რომ პროექტის განხორციელება საქართველოსათვის, საერთოდ სამხრეთ კავკასიისათვის დიდად მომგებიანი იქნება,

გაიხსნება ასობით სამუშაო ადგილი.ჩინეთიდან და სხვა ქვეყნებიდან გამოგზავნილი ტვირთი ამ რკინიგზის მეშვეობით გადაიგზავნება ევროპაში. პრეზიდენტმა აღნიშნა,რომ ამ პროექტის განხორციელებაში აზერბაიჯანის პრეზიდენტთან ერთად იღვწოდა.

თურქეთის პრეზიდენტმა აბდულლა გულმა კი თქვა ,რომ დღეს არა მარტო ბაქო, თბილისი და გარსი , არამედ ჩინეთი და ლონდონიც უკავშირდება ერთმანეთს. ეს დიდი პროექტია. ჩინეთიდან გამოსული ვაგონები , ლოკომოტივები გაივლიან ჯერ კასპიის ზღვას , შემდეგ ბაქოს, თბილისს , გარსს და სტამბულს მიაღწევენ. სტამბულში სწრაფად მშენებარე „ მარმარის რაი"ს გზის საშუალებით ზღვის ქვეშ გაივლის, მიაღწევს ევროპას და ლა–მანშის სრუტით ლონდონში ჩავა.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა, წარმოთქმული ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის საქართველოს მონაკვეთის საძირკვლის ჩადების ცერემონიაზე 2007 წლის 21 ნოემბერს

პატივცემულო ბატონო პრეზიდენტებო!

პატივცემულო მეგობრებო, ქალბატონებო და ბატონებო!

პირველ რიგში მინდა მადლობა გადავუხადო ჩემს ძვირფას ძმას, საქართველოს პრეზიდენტს მიხეილ სააკაშვილს, მადლობა ამ შესანიშნავ ცერემონიაზე მოპატიჟებისათვის. მე დიდი სიამოვნებით მივიღე ეს მოპატიჟება და დღეს ჩვენ ერთად ვდგამთ მორიგ ისტორიულ ნაბიჯს. დღეს სამი ქვეყანა - საქართველო, თურქეთი და აზერბაიჯანი საფუძველს უყრიან ახალ პროექტს, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს რეგიონისთვის და მთელი მსოფლიოსთვის.

ჩვენს თანამშრომლობას ძალიან ხანგრძლივი ისტორია აქვს. ჩვენი ხალხები საუკუნეების მანძილზე ერთად ცხოვრობდნენ და ერთად იღწვოდნენ. საქართველოსა და

აზერბაიჯანის მიერ სახელმწიფო დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ თურქეთმა პირველმა გაგვიწია დახმარება. ჩვენ ეს არასოდეს გვავიწყდება და არც დავივიწყებთ. დღეს, როცა საქართველო და აზერბაიჯანი უფრო ძლიერნი ხდებიან, ამყარებენ თავის დამოუკიდებლობას და ინტეგრირებას ახდენენ მსოფლიო ეკონომიკაში, ჩვენსა და თურქეთს შორის ურთიერთობები, რასაკვირველია, ახალ დონეზე გადადის. ჩვენი ურთიერთქმედებით ჩვენ უკვე ვაძლიერებთ, მხარს ვუჭერთ ერთმანეთს და ჩვენ მიერ, ჩვენი ინიციატივით რეგიონში განხორციელებულ პროექტებს უდიდესი მნიშვნელობა აქვთ არა მარტო ჩვენი ქვეყნებისათვის, არამედ მთელი მსოფლიოსთვისაც.

ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის მშენებლობა - ეს უდავოდ ისტორიული მოვლენაა. ამ პროექტზე მსჯელობა მრავალი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა, ანუ ის არსებობდა, მაგრამ მისი მომავალი გარკვეული არ იყო. მოლაპარაკებებს, რომლებსაც მრავალი წლის განმავლობაში ვაწარმოებდით სხვადასხვა საერთაშორისო საფინანსო სტრუქტურებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, სამწუხაროდ, არავითარი შედეგი არ მოჰქონდა. მაგრამ დღეს ჩვენი ქვეყნები, იჩენენ რა ნებისყოფას, თვითონ ახდენენ ამ პროექტის რეალიზაციას. გადაჭრილია ყველა ფინანსური, ტექნიკური საკითხი, მზადაა ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება და დღეს ჩვენ შევუდგებით გზის მშენებლობას. აქ უკვე ითქვა, რომ ამ გზის მშენებლობას ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს მთელი რეგიონისთვის და მსოფლიოსთვის. დარწმუნებული ვარ, რომ ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის შესვლა ექსპლუატაციაში რეგიონს უფრო მეტ უსაფრთხოებას მოუტანს, თანამშრომლობის მეტ შესაძლებლობას

მისცემს და ქვეყნები, რომლებიც გამოიყენებენ ამ შესაძლებლობებს, რასაკვირველია, უფრო დაუახლოვდებიან ერთმანეთს რეგიონალური თანამშრომლობის თვალსაზრისითაც.

ძალიან მიხარია, რომ რეგიონში საქართველოსთან, თურქეთთან და აზერბაიჯანთან ერთად დაწყებული ყველა პროექტის რეალიზაცია წარმატებით მიმდინარეობს. შემიძლია ვთქვა, რომ ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზის მშენებლობის დაწყებაში თავისი როლი, რასაკვირველია, შეასრულა ჩვენს სამ ქვეყანას შორის არსებულმა თანამშრომლობის მიმართულებებმა და პარამეტრებმა.

ამ რკინიგზის შექმნაში, ალბათ, ასევე დიდი როლი შეასრულა მსხვილმა ენერგეტიკულმა პროექტებმა, რომელთა რეალიზაცია აზერბაიჯანში 1990-იან წლებში დაიწყო. ჩვენს თანამშრომლობას უკვე ძალიან ხანგრძლივი ისტორია აქვს. ბაქო-თბილისი-ყარსის პროექტი ლოგიკური შედეგია ნავთობისა და გაზსადენების პროექტებისა, რომელთა რეალიზაცია მოხდა აზერბაიჯანის ნავთობისა და გაზის მსხვილი საბადოების ათვისების შედეგად და რომლებმაც დააკავშირეს აზერბაიჯანი საქართველოსთან და თურქეთთან. ბაქო-სუფსა, შემდეგ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი და ბაქო-თბილისი-ერზერუმის პროექტების მზგავსად დარწმუნებული ვარ, რომ ბაქო-თბილისი-გარსის პროექტიც წარმატებული იქნება. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ თუ ჩვენი ქვეყნები გამოიჩენენ პოლიტიკურ ნებას, ქვაკუთხედის სათვეში დააყენებენ მეგობრულ ურთიერთობებს, თანამშრომლობის პრონციპებს ნებისმიერი პროექტის რეალიზაცია შესაძლებელი გახდება. მოხდა ისეთი პროექტების რეალიზაცია, რომელთა განხორციელება თავიდან ძალიან დიდ ეჭვს ბადებდა. ყველასთვის

ცნობილია, რომ ზოგიერთ წრეში ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის და ბაქო-თბილისი-ერზერუმის პროექტებს რეალურად არ მიიჩნევდნენ. მათ სკეპტიკურად უყურებდნენ. ამბობდნენ იმასაც, რომ აზერბაიჯანში არ არის ნავთობის საკმარისი მოცულობა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის შესავსებად. მომავალ წელს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი სრული სიმძლავრით ამუშავდება. მისი მეშვეობით მოხდება 50 მილიონი ტონა ნავთობის ტრანსპორტირება. და ეს მთლიანად აზერბაიჯანული ნავთობი იქნება. თავის დროზე გამოითქვა მოსაზრება, რომ ბაქო-თბილისი-ერზერუმის გაზსადენის მშენებლობის საჭიროებაც არ არსებობს, ვინაიდან აზერბაიჯანში გაზის საკმარისი მარაგი არ არის. მაგრამ დღეს აზერბაიჯანი ქვეყანაა, რომელიც გასულ წელს საზღვარგარეთ ყიდულობდა 4,5 მილიარდ კუბურ მეტრ გაზს, ამჟამად გაზის იმპორტს კი არ ეწევა, არამედ უკვე თვითონ ახდენს თავისი გაზის ტრანსპორტირებას სამ ქვეყანაში. აზერბაიჯანის გაზი მიდის საქართველოში და თურქეთში, ხოლო ორი დღის წინ თურქეთის ტერიტორიის გავლით გავიდა საბერძნეთის ბაზარზე. ეს ნიშნავს, რომ აზერბაიჯანის გაზი უკვე ევროპული კავშირის ბაზარზეც გავიდა.

ბევრნი სკეპტიკურად იყვნენ განწყობილნი ბაქო-თბილისი-გარსის პროექტის მიმართაც, წინააღმდეგობას უწევდნენ მის რეალიზაციას, ჩვენ,მათ მოსაზრებებს ვიცნობთ. მაგრამ მიუხედავად ამისა ჩვენი ქვეყნების ნებამ გადამწყვეტი როლი ითამაშა. ეს დიდი მნიშვნელობის მქონე მოვლენაა. ეს არ არის უბრალოდ სატრანსპორტო პროექტი ან პროექტი, რომელიც სამ ქვეყანას აერთიანებს, თუმცა ის ამ თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანია. ეს პროექტი იმას ადასტურებს, რომ ჩვენი ქვეყნები წარმოადგენენ არა მხოლოდ ინიციატორებს პროექტებისა, რომლებიც რეგიონში

მასშტაბური თანამშრომლობის იმპულსს იძლევიან, არამედ აფინანსებენ კიდევაც მათ, ახდენენ მათ რეალიზაციას. ჩვენი ქვეყნების ერთიანი ნება დადებით გავლენას ახდენს აგრეთვე რეგიონის განვითარებაზე. განსაკუთრებით მინდა გავუსვა ხაზი: ჩვენ მიერ დაწყებული და წარმატებით რეალიზებული ყველა პროექტი თანამშრომლობისა და მეგობრობის ფაქტორების გამყარების საქმეს ემსახურება. ეს პროექტები არ არის მიმართული ვინმეს წინააღმდეგ, არამედ ძირითადად მეგობრობაზე და თანამშრომლობაზე არის ორიენტირებული. ჩვენ მეგობრული, მოძმე ქვეყნები, მოძმე ხალხები ვართ და ნებისმიერი პროექტის რეალიზაციის სრული უფლება გვაქვს, რათა ვუზრუნველყოთ ჩვენი ხალხების ეროვნული ინტერესები, და ამას ვაკეთებთ კიდევაც. ამიტომ მე ამ პროექტს სწორედ ამ კუთხით ვიხილავ. მოხარული ვარ, რომ დღეს ამ გრანდიოზული საქმეების რეალიზაციას ერთად ვახდენთ. მომავალში ეს პროექტი, რასაკვირველია, მიგვიყვანს ჩვენი ხალხების კეთილდღეობის გაუმჯობესებასთან, რეგიონში თანამშრომლობის არსებული ტენდენციების გაძლიერებასთან. ეჭვი არ მეპარება, რომ ამ პროექტის დასრულების შემდეგ მას შეუერთდება მრავალი მხარე და ქვეყანა. დღესაც სხვა ქვეყნებს აქვთ სურვილი მონაწილეობა მიიღონ ყველა ჩვენს ენერგეტიკულ პროექტში და ჩვენ ამას მივესალმებით. ჩვენ ვხსნით ამ გზას, გავხსენით ენერგეტიკული დერეფანი აღმოსავლეთი - დასავლეთი. პირველად წარვადგინეთ მსოფლიო ბაზრებზე კასპიის ზღვის ნავთობისა და გაზის მდიდარი საბადოები. ჩვენ ძალიან სერიოზულ ყურადღებას ვუთმობთ ენერგეტიკული უსაფრთხოების საკითხებს. დღეს ყველამ იცის, რომ მსოფლიოში, და განსაკუთრებით ევროპაში, ენერგეტიკული

უსაფრთხოების საკითხებს პრიორიტეტული ადგილი უკავია. შეიძლება ითქვას, რომ ქვეყნების უსაფრთხოება მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია ენერგეტიკულ უსაფრთხოებაზე. ჩვენ ვუზრუნველვყავით საკუთარი ენერგეტიკული უსაფრთხოება. რის ხარჯზე? ერთობლივი მუშაობის, მეგობრობის, ძმობის, სამი ქვეყნის გაერთიანების ხარჯზე. დღეს ჩვენი ქვეყნები თავის როლს ასრულებენ ევროპის ენერგეტიკულ უსაფრთხოებაში. ხდება აზერბაიჯანში მოპოვებული გაზის ტრანსპორტირება ევროპული კავშირის ქვეყნებში საქართველოს და თურქეთის ტერიტორიების გავლით. ჩვენი ქვეყნები მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ დივერსიფიკაციის საკითხებში და მომავალში ეს როლი კიდევ უფრო გაიზრდება. იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენს მოქმედ ენერგეტიკულ ინფრასტრუქტურას შემოუერთდებიან სხვა ქვეყნებიც, რეგიონალური თანამშრომლობა, რასაკვირველია, ახალი ფორმებით გამდიდრდება.

მიმაჩნია, რომ აღნიშნული პროექტი პოზიტიურ გავლენას მოახდენს რეგიონში სატრანსპორტო უსაფრთხოებაზეც. დღეს ენერგეტიკული საკითხები წინა პლანზეა წამოწეული, ამიტომ საუბარი უფრო ხშირად ენერგეტიკულ უსაფრთხოებაზე მიდის. მაგრამ სატრანსპორტო უსაფრთხოებას არანაკლები მნიშვნელობა აქვს. ამ გზის შექმნით ჩვენ გარკვეული წვლილი შეგვაქვს სატრანსპორტო უსაფრთხოების საკითხებში. დარწმუნებული ვარ, დადგება დღე - და ეს, ალბათ, უახლოეს დროს მოხდება, - როცა მხარეები, ქვეყნები ან საერთაშორისო საფინანსო სტრუქტურები, რომლებიც დღეს ამ პროექტის მიმართ არ ავლენენ გულწრფელ დამოკიდებულებას, ჩვენთან თანამშრომლობას დაიწყებენ, რათა მას შემოუერთდნენ. ჩვენ მზად ვართ ასეთი თანამშრომლობისათვის. მთელ ჩასატარებელ სამუშაოს მივმართავთ პოზიტიური შედეგების მიღებისაკენ - თანამშრომლობისკენ, რეგიონში უსაფრთხოების უზრუნველყოფისკენ, მშვიდობის შენარჩუნებისკენ, ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტერესების კონსოლიდაციისკენ. აქ ჩვენი ინტერესები თანხვდება ერთმანეთს. საქართველო, თურქეთი და აზერბაიჯანი - ეს დიდი რეგიონალური ძალაა. ჩვენ გვაქვს ბუნებრივი რესურსებიც, სატრანზიტო შესაძლებლობებიც, განვითარებული ინფრასტრუქტურაც და მსხვილი სამრეწველო პოტენციალიც. და, რაც მთავარია, ჩვენს სამ ქვეყანას შორის არსებობს მეგობრული, ძმური ურთიერთობები. ეს დასაფასებელია და მომავალშიც მაქსიმალურ ძალისხმევას ამისკენ მივმართავთ.

დარწმუნებული ვარ, რომ ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის აშენების წყალობით მეგობრობა და თანამშრომლობა ჩვენს შორის კიდევ უფრო გაღრმავდება და ეს რეგიონისთვის სასარგებლო იქნება.

ძვირფასო მეგობრებო, კიდევ ერთხელ გულითადად მოგილოცავთ ამ მშვენიერ ისტორიულ მოვლენას. ჩვენს ხალხებს - ქართველ, თურქ, აზერბაიჯანელ ხალხს ვუსურვებ კეთილდღეობას, აყვავებას და გამარჯვებებს. გმადლობთ.

ბათუმში გაფართოებული შემადგენლობით შეხვედრის შემდეგ შედგა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის და საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის ერთობლივი პრესკონფერენცია 2010 წლის 18 ივლისი

თავის სიტყვაში პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა განაცხადა, რომ ორ ქვეყანას შორის არსებულმა ხანგრძლივმა თანამშრომლობამ დადებითი შედეგი გამოიღო ბაქოსა და ბათუმს შორისაც. მან აღნიშნა, რომ ბათუმში მუშაობენ ბაქოდან ჩამოსული მეწარმეები და ამავე დროს ბაქოში საქმიანობას ეწევიან ბათუმიდან ჩასული მეწარმეები. პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ ბათუმში გაიხსნება აზერბაიჯანის სახელმწიფო სანავთობო კომპანიის ოფისი და ამ მიზნით აზერბაიჯანის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის თანხმობით შეიქმნება საჭირო ინფრასტრუქტურა. გამოხატა რა კმაყოფილება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის ვიზიტის გამო, საქართველოს პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ ამ ორ ქვეყანას შორის არსებულ მეგობრობას აქვს დიდი ისტორია და მან მრავალ გამოცდას გაუძლო. მიხეილ სააკაშვილმა ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ იმ დროს, როცა ქართველი ხალხი მის ქვეყანაში ინფრასტრუქტურის აფეთქების შემდეგ ზამთრის სუსხის პირობებში მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა, მას სწორედ აზერბაიჯანმა გაუწია დახმარება. პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ ქართველი ხალხი არასოდეს დაივიწყებს აზერბაიჯანის მხარდაჭერას. საქართველოს პრეზიდენტმა ეს შეაფასა არა მხოლოდ როგორც სტრატეგიული პარტნიორობის შედეგი, არამედ აგრეთვე როგორც ძმობის სიმბოლო. მიხეილ სააკაშვილმა

აღნიშნა, რომ ურთიერთობებმა ორ ქვეყანას შორის ბოლო წლებში უმაღლეს დონეს მიაღწიეს და ეს უნდა გაგრძელდეს. პრეზიდენტმა ხაზი გაუსვა, რომ ამ ურთიერთობებს საფუძველი ჩაუყარა და განამტკიცა ჰეიდარ ალიევმა, ხოლო ილჰამ ალიევის ძალისხმევით ისინი კიდევ უფრო გაძლიერდა.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის განცხადება პრესის წარმომადგენელთა წინაშე გაკეთებული 2010 წლის 18 ივლისს

დიდი მადლობა, პატივცემულო ბატონო პრეზიდენტო, ჩემო ძვირფასო მეგობარო! უპირველეს ყოვლისა მინდა გამოვხატო ჩემი მადლიერება საქართველოში მოპატიჟებისთვის. მე მოხარული ვარ კვლავ ვესტუმრო ბათუმს. აქ დანახული ცვლილებები, განვითარების ტემპები ძალიან მახარებს, როგორც მეგობარს. ეს პრეზიდენტის თანამდებობაზე თქვენი მოღვაწეობის უშუალო შედეგია. ბათუმი დღითი დღე ლამაზდება და უფრო კეთილმოწყობილი ხდება, იგება თანამედროვე შენობები და სასტუმროები, იქმნება მშვენიერი ინფრასტრუქტურა. მე ვიყავი ბათუმში ორი წლის წინ და ახლა შედარების გაკეთების შესაძლებლობა მაქვს. ხილული ძალიან მახარებს, ვინაიდან თქვენი წარმატება ჩვენი წარმატებაცაა. თქვენი საქმიანობის შედეგად საქართველო ძალიან მიმზიდველი ქვეყანა გახდა უცხოური ინვესტიციებისთვის. საქართველოში ხდება მილიარდების ჩადება და ნდობას უცხოური კომპანიების მხრიდან მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს. ეს მეტყველებს იმაზე, რომ საქართველოს წარმატებული და სტაბილური განვითარების დიდი რწმენა არსებობს.

მე ძალიან მიხარია, რომ მათ შორის, ვინც საქართველოში ინვესტიციებს სდებს, არიან აზერბაიჯანული კომპანიებიც. აზერბაიჯანული კომპანიები საქართველოს მიმართ დიდ ინტერესს იჩენენ, ხალისით შეაქვთ ინვესტიციები. ამ ინვესტიციების მოცულობა დღითი დღე იზრდება. ბუნებრივია, რომ პირველი ინვესტიციები ჩაიდო ენერგეტიკის სექტორში. მაგრამ მე ვიმედოვნებ, რომ აზერბაიჯანული კომპანიები სხვა სფეროების ინვესტირებასაც მოახდენენ.

ჩვენს შორის კავშირები მდიდარ ისტორიას ეყრდნობა. საუკუნეების მანძილზე ჩვენი ხალხები მეგობრობისა და ძმობის ატმოსფეროში ცხოვრობდნენ, ერთმანეთს ეხმარებოდნენ და ყოველთვის ერთად იყვნენ. ეს ისტორიული მეხსიერება მეტად მნიშვნელოვანია დღევანდელობისთვისაც. დღეს ორი სწრაფად განვითარებადი დამოუკიდებელი სახელმწიფო - საქართველო და აზერბაიჯანი მეტად აქტიურად თანამშრომლობენ ყველა სფეროში. ჩვენი თანამშრომლობა მრავალმხრივია, ყველა სფეროს მოიცავს და, როგორც ადრე აღვნიშნე, მყარ ისტორიულ საფუძველზეა აგებული. ჩვენი ამოცანა მდგომარეობს იმაში, რომ განვავითაროთ ჩვენს ხალხებს შორის მეგობრობისა და ძმობის არსებული ტრადიციული კავშირები, გავამდიდროთ ახალი შინაარსით და, ამგვარად, მაქსიმალურად გამოვიყენოთ საქართველო-აზერბაიჯანის სტრატეგიული თანამშრომლობის შესაძლებლობები.

ჩვენ გვაერთიანებს მსოფლიო მასშტაბის მსხვილი, გრანდიოზული პროექტები, რომლებიც ერთად განვახორციელეთ. ნავთობსადენები ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი, ბაქო-სუფსა, გაზსადენი ბაქო-თბილისი-ერზერუმი დღეს არა მარტო უზრუნველყოფენ საქართველოსა და აზერბაიჯანის ინტერესებს, არამედ

თავისი წვლილი შეაქვთ ენერგეტიკული უსაფრთხოების გამყარების საქმეში. ამ პროექტების წარმატებული რეალიზაციის წყალობით ჩვენ წამოვიწყეთ სარკინიგზო პროექტები. ერთერთი იმ საკითხთაგან, რომლებიც დღეს განვიხილეთ, იყო თანამშრომლობა ელექტროენერგიის სფეროში. ჩვენ დიდი ინტერესით და წადილით ვიხილავთ თანამშრომლობას სხვა სფეროებშიც. დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენ მიერ დასახული ამოცანების გადაჭრა მოხდება. ამის თქმის საფუძველს იძლევა ის, რომ აქამდე დასახულ ამოცანებს ჩვენ ერთად ვწყვეტდით, ძლიერი კოორდინაციის თანხლებით.

დღევანდელი მდგომარეობა რეგიონში და ორმხრივი კავშირების მაღალი დონე გვკარნახობს, რომ წინ უნდა ვიყუროთ, გამოვავლინოთ ახალი პროექტები და მათი რეალიზაცია მოვახდინოთ და ამით კიდევ უფრო გავამყაროთ კავშირები საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის.

კიდევ ერთხელ მინდა ვთქვა, რომ ძალიან მიხარია მომმე საქართველოს მიწაზე ყოფნა. დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენი ხელმძღვანელობით საქართველო მომავალშიც წარმატებით განვითარდება და თქვენ მიერ დასახული ყველა ამოცანა წარმატებით გადაიჭრება.

გმადლობთ.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის ერთობლივი პრესკონფერენცია
ბათუმი, 2010 წლის 18 ივლისი

ტელეარხი „რუსთავი 2"-ის კორესპონდენტი: ცოტა ხნის წინ შედგა თქვენი შეხვედრები პირისპირ და გაფართოებული შემადგენლობით. მიაღწიეთ თუ არა რაიმე კონკრეტულ შეთანხმებას?

პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი: ჩვენ აქ ვისაუბრეთ რკინიგზის შესახებ, რომელიც სატრანსპორტო დერეფნის განვითარების საფუძველი გახდება, და აღვნიშნეთ, რომ შეგვიძლია უზრუნველყოთ უკეთესი გასასვლელი ჩინეთიდან ევროპაში ცენტრალური აზიის გავლით. ჩვენ აღვძარით კოორდინაციის საკითხი. ყველაფერი ეს ჩვენი ეკონომიკების განვითარების, ჩვენს ქვეყნებში ინვესტიციების მოზიდვის საწინდარი იქნება.

ჩვენ ერთად ვმუშაობთ სარკინიგზო პროექტის რეალიზაციაზე. ეს ძალიან დიდი პროექტია. რკინიგზა შეიძლება გადაიჭიმოს ჩინეთიდან ლონდონამდე ჩვენი ქვეყნების ტერიტორიებზე გავლით. ის შესაძლოა ტრანსკიმბირის მაგისტრალზეც კი უფრო გრძელი იყოს. ჩვენ ამ პროექტს განვახორციელებთ.

ამავე დროს 2012 წელს დაგეგმილია ბაქოდან ბათუმში მიმავალი საავტომობილო გზის პროექტი. ეს იქნება ოთხზოლიანი ავტომაგისტრალი აზერბიჯანიდან საქართველოს საზღვრამდე და მის შემდეგ. ეს ნიშნავს, რომ გამარტივდება თბილისის მახლობლად მდებარე ქალაქ რუსთავიდან გამოსასვლელი. ერთი ქალაქიდან მეორეში ჩასასვლელად საჭირო იქნება სულ 18 წუთი. ამ საავტომობილო გზის მეშვეობით გამარტივდება

აზერბაიჯანის საზღვარზე გასვლა. ამ გზის გამოყენებით შესაძლებელი გახდება სტამბულში ჩასვლაც კი. ამ საავტომობილო გზის აშენების შემდეგ გაიზრდება ბათუმში დასასვენებლად ჩასულ აზერბაიჯანელთა რიცხვიც.

ერთმა აზერბაიჯანულმა კომპანიამ ქალაქ ბათუმში გადაწყვიტა მაღალი კლასის სასტუმროს აშენება. ეს ნიშნავს, რომ სასტუმროს მშენებლობის პერიოდში სამსახურით იქნება უზრუნველყოფილი ბევრი ადგილობრივი მოქალაქე, ამავე დროს ჩვენი ქალაქი კიდევ უფრო გალამაზდება. ანუ ჩვენი ქალაქები გალამაზდება ჩვენი მეზობლების მონაწილეობის წყალობითაც.

ბუნებრივია, რომ ამ თანამშრომლობას საფუძველი ჩაეყარა 1993 წლის შემდეგ. მინდა განსაკუთრებით აღვნიშნო სწრაფი განვითარება და პოზიტიური ცვლილებები, რომლებსაც ადგილი აქვს აზერბაიჯანში. აზერბაიჯანი თანდათან გარდაიქმნება მეტად მნიშვნელოვან რეგიონალურ ცენტრად. ეს თავისთავად მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია. დღითი დღე იზრდება აზერბაიჯანის მნიშვნელობა არა მარტო კავკასიის რეგიონისთვის, არამედ ევროპისთვისაც. იზრდება აზერბაიჯანის ავტორიტეტი მსოფლიოში. ბოლო წლებში აზერბაიჯანის სახელმწიფოს მეთაურის შორსმჭვრეტელური პოლიტიკის წყალობით გაიზარდა ამ ქვეყნის ავტორიტეტი, ამავე დროს წინ გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები აზერბაიჯანის ყველა სფეროში. ყველაფერმა ამან ხელი შეუწყო ქვეყნის ეკონომიკის შემდგომ დივერსიფიკაციას და განვითარებას. ჩვენ ვხედავთ აზერბაიჯანის ამ წარმატებებს, თვალს ვადევნებთ ამ ცვლილებებს. ყველაფერი ამის მიღწევა არცთუ ისე ადვილი იყო. ჩვენ ვამაყობთ იმით, რომ

აზერბაიჯანი უკვე ძლევამოსილი ქვეყანაა, რომლის ავტორიტეტი თანდათან იზრდება.

პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი: ჩვენ წარმატებით ვთანამშრომლობთ ყველა სფეროში. ხდება ჩვენი გეგმების რეალიზაცია სარკინიგზო სფეროში, ენერგეტიკის სფეროში ერთობლივად დაწყებული პროექტები, რომლებიც წარმატებით რეალიზდება, დღეს უკვე გამოვიდნენ რეგიონალური სიბრტყიდან. საქართველო-აზერბაიჯანის სტრატეგიული მეგობრობა და მოკავშირეობა უკვე მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია მსოფლიო მასშტაბში. ჩვენი კავშირების გამყარების, რეგიონში ახალი საკითხების გადაჭრის შედეგად შეიძლება შეიქმნას უფრო პროგნოზირებადი სიტუაცია. ჩვენ ამ კავშირების მომხრენი ვართ. როგორც ადრე უკვე აღვნიშნეთ, ჩვენს კავშირებს ღრმა ისტორიული ფესვები აქვს. ეს ხალხთა შორის კავშირებია. ჩვენ ბედნიერები ვართ, რომ მთელი ისტორიის მანძილზე ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხები ცხოვრობდნენ მეგობრობრულ და კეთილმეზობლურ პირობებში, ერთმანეთის მიმართ დიდი სიმპათიის გრძნობით იყვნენ გამსჭვალულნი. ხალხთა შორის ურთიერთობებს აგრეთვე შეაქვს თავისი წვლილი ორმხრივ ურთიერთობებში.

ჩვენ, რასაკვირველია, ძალიან სერიოზულად ვითათბირეთ ეკონომიკურ, სამრეწველო, პოლიტიკურ საკითხებზე. მაგრამ, ამასთან ერთად დიდი მნიშვნელობა აქვს თანამშრომლობას ჰუმანიტარულ სფეროში. აზერბაიჯანში მცხოვრები ქართველები და საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანელები ჩვენს ქვეყნებს შორის გადებული ხიდის როლს ასრულებენ. ისინი ჩვენი ქვეყნების პატივცემული მოქალაქეები არიან, დიდი სიყვარულით ეპყრობიან თავის სამშობლოს და პატიოსნად ასრულებენ თავის პატრიოტულ მოვალეობას. ანუ ჩვენს შორის ურთიერთობა არ შემოიფარგლება

რომელიმე ერთი სფეროთი. ამ კავშირებს აქვს ღრმა ისტორიული ფესვები. ჩვენ ეფექტურად ვიყენებთ დღევანდელ რეალიებს და შესაძლებლობებს. ჩვენ ისე უნდა მოვიქცეთ, რომ მომავალმა თაობებმაც ასევე იცხოვრონ ასეთივე აზრებით და გრძნობებით, რათა საქართველომ და აზერბაიჯანმა მუდამჟამ იცხოვროს მეგობრობისა და ძმობის ატმოსფეროში.

აზერბაიჯანის ტელევიზიის კორესპონდენტი: ჩემი შეკითხვა საქართველოს პრეზიდენტს. ბატონო პრეზიდენტო, როგორ შეაფასებთ აზერბაიჯანის მიერ თქვენს ქვეყანაში ჩადებულ ინვესტიციებს საქართველოს ეკონომიკის განვითარების საქმეში? გმადლობთ.

მიხეილ სააკაშვილი: ჩვენთვის ყველაზე რთულ პერიოდში აზერბაიჯანის მიერ გაწეული დახმარება გადამწყვეტი იყო. ეს უბრალო დახმარება კი არა, მეტად წარმატებული დახმარება იყო. ამან გააძლიერა ორმხრივი თანამშრომლობა. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის („სოკარი") საქმიანობა საქართველოში, მის მიერ ჩვენს პორტებში ჩატარებული სამუშაო მეტად მნიშვნელოვანია. ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია აგრეთვე რკინიგზის პროექტი. ყველაფერი ეს ხორციელდება აზერბაიჯანულ კომპანიებთან ერთად. როგორც თქვენთვის ცნობილია, ჩვენთან ტურიზმის ინფრასტრუქტურაში აგრეთვე მუშაობს აზერბაიჯანული კომპანია. ჩვენთვის ესეც მნიშვნელოვანია. ყველაფერი ეს იმის მაჩვენებელია, რომ კავშირები არსებობს არა მხოლოდ პოლიტიკურ დონეზე, არამედ ცალკეულ ადამიანებს შორისაც, და მიუთითებს აგრეთვე ჩვენს თანამშრომლობაზე და ინტერესებზე ჰუმანიტარულ სფერომი. ყველაფერი ეს, ის საკითხებია, რომლებიც ბუნებრივადაა დაკავშირებული ერთმანეთთან. ეს ემსახურება ჩვენს შორის ინტეგრაციის შემდგომ გაღრმავებას. ჩვენ ვხედავთ აზერბაიჯანის მიერ

ჩატარებული სტრატეგიული პოლიტიკის პრაგმატულ, სწორ შედეგებს. ეს შორსმჭვრეტელური პოლიტიკაა. მისი წყალობით ჩვენ პრაქტიკულად ყოველდღე ვიღებთ კარგ შედეგებს. ეს შედეგები მთავრობათა ინტერესების ჩარჩოებს გარეთაც კი გამოდიან, რადგან ჩვენ ერთმანეთის მიმართ მეგობრულად, გულწრფელად ვართ განწყობილი. ვცდილობთ ერთობლივად გადავჭრათ ჩვენთვის საინტერესო საკითხები. ყველაფერი ამის უკან დგას ჩვენი საერთო იდეები. ყველაფერი ეს ისტორიული პროცესის ნაწილია.

ყველა აქ მყოფს მადლობას მოვახსენებ ამ პრესკონფერენციისთვის. მადლობას მოვახსენებ ბატონ პრეზიდენტს იმისთვის, რომ იგი ეწვია საქართველოს. ვიმედოვნებ, რომ ჩვენი ქალაქი მოგეწონათ.

ისტორიული ცნობა

აზერბაიჯანულ-ქართული ურთიერთობები

ორმხრივი ურთიერთობების ისტორიიდან: აზერბაიჯანსა და საქართველოს შორის ურთიერთობები უმაღლეს დონეზე განპირობებულია არა მარტო ამ ორი ქვეყნის გეოგრაფიული სიახლოვით, არამედ აგრეთვე მეგობრული კავშირებით, რომლებმაც ღირსეულად გაუძლეს ისტორიის გამოცდას. როგორც აღნიშნავდა აზერბაიჯანელი ხალხის საერთო ეროვნული ლიდერი ჰეიდარ ალიევი: „ჩვენ შეგვიძლია მოვიყვანოთ ათასობით ფაქტი, მაგალითი, რომლებიც დაამტკიცებენ ერთმანეთის მეზობლად მცხოვრები ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხის მეგობრობას მთელი ისტორიის მანძილზე". თბილისში დაიბადნენ ნ. ნარიმანოვი, ნიაზი, რ. ბეიბუტოვი და აზერბაიჯანის მრავალი სხვა საზოგადო მოღვაწე, ამ ქალაქთან არის დაკავშირებული ისეთი აზერბაიჯანელი მოაზროვნეების საქმიანობისა და ხელოვნების ძირითადი ნაწილი, როგორებიცაა ა. ბაკიხანოვი, მ. ახუნდოვი და მრავალი სხვა. აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკა გამოცხადდა თბილისში 1918 წლის 27 მარტს. პირველი ნომერი ჟურნალისა „მოლა ნასრედინი", რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ჩვენი ხალხის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, გამოიცა თბილისში 1906 წლის აპრილში. ჩვენი ორი ხალხის დაახლოებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ აზერბაიჯანული დიასპორა საქართველოში და ქართული დიასპორა აზერბაიჯანში.

პოლიტიკური კავშირები: დიპლომატიური ურთიერთობები აზერბაიჯანსა და საქართველოს შორის დამყარდა 1992 წლის 18 ნოემბერს. 1995 წლის

თებერვალში გაიხსნა საქართველოს საელჩო ბაქოში, ხოლო 1996 წლის მარტში - აზერბაიჯანის საელჩო თბილისში.

თავის პირველ სიტყვაში ქვეყნის მმართველობაში დაბრუნების შემდეგ, 1993 წლის 15 ივნისს, ჰეიდარ ალიევმა აღნიშნა საქართველოსთან ურთიერთობის განვითარების მნიშვნელობა. ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობის განვითარებამ განსაკუთრებული იმპულსი მიიღო ორივე სახელმწიფოს მეთაურთა გაცვლითი ოფიციალური ვიზიტების შედეგად. ამ თვალსაზრისით უნდა აღინიშნოს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის პირველი ოფიციალური ვიზიტი საქართველოში 1996 წლის მარტში. ამ ვიზიტის ჩარჩოებში ხელი მოეწერა ორ მნიშვნელოვან დოკუმენტს - ხელშეკრულებას მეგობრობის, თანამშრომლობისა და ურთიერთუსაფრთხოების გამყარების შესახებ და დეკლარაციას კავკასიის რეგიონში მშვიდობის, უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ. 1996 წლის 9 მარტს საქართველოს პარლამენტის სპეციალურ სხდომაზე შედგა პრეზიდენტ ჰეიდარ ალიევის გამოსვლა, რომელშიც მან შეკრებილთა წინაშე წარადგინა ფართო ინფორმაცია აზერბაიჯანის რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკაზე, მის ეკონომიკურ განვითარებაზე, მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტზე, რომელიც სომხეთის სამხედრო აგრესიის შედეგად წარმოიშვა.

აზერბაიჯანის პრეზიდენტს ჰეიდარ ალიევს არაერთხელ განუცხადებია, რომ აზერბაიჯანი როგორც ქვეყანა, რომლის ტერიტორიული მთლიანობა საფრთხეშია სომხეთის სამხედრო აგრესიის გამო, ცნობს ანალოგიური პრობლემის მქონე საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას. საქართველოს ოფიციალური პირებიც ყოველთვის მხარს უჭერდნენ

აზერბაიჯანს მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტის საკითხში. ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობა განვითარების ახალ ეტაპზე გავიდა აგრეთვე პრეზიდენტ ჰეიდარ ალიევის საქართველოში ვიზიტის შემდეგ 2000 წლის მარტში. 2008 წლის 14 მარტს გაეროს გენერალური ასამბლეის სხდომაზე, რომელიც გაიმართა „აზერბაიჯანის ოკუპირებულ ტერიტორიებზე შექმნილი სიტუაციის" შესახებ რეზოლუციაზე კენჭისყრასთან დაკავშირებით, საქართველომ რეზოლუციის მიღებას მისცა ხმა.

2003 წლის ოქტომბრის თვეში აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტად არჩეული ილხამ ალიევი საქართველოსთან ურთიერთობის განვითარების საკითხში, ისევე როგორც ყველა სხვა საკითხში, აგრძელებს იმ გზას, რომელსაც საფუძველი ჩაუყარა ჰეიდარ ალიევმა. 2004 წელს ხელისუფლების შეცვლამ არა მარტო არ შეასუსტა საქართველოს ინტერესი აზერბაიჯანის მიმართ, არამედ პირიქით, გადაიდგა ახალი ნაბიჯები ამ კავშირთა გაღრმავების საქმეში. 2004 წლის 4-5 მარტს შედგა პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის ოფიციალური ვიზიტი აზერბაიჯანში. ვიზიტის ჩარჩოებში მიხეილ სააკაშვილისა და პრეზიდენტ ილხამ ალიევის შეხვედრის მსვლელობაში გაკეთდა ერთობლივი განცხადება სეპარატიზმის წინააღმდეგ, რომელიც ორივე ქვეყნისთვის საფრთხეს წარმოადგენს. ვიზიტის მსვლელობაში ხელი მოეწერა ერთობლივ დეკლარაციას აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის, შეთანხმებას თანამშრომლობის შესახებ განათლების სფეროში, შეთანხმებას აზერბაიჯანის რესპუბლიკისა და საქართველოს მთავრობებს შორის საინფორმაციო სფეროში თანამშრომლობის შესახებ. ბაქოში მიხეილ სააკაშვილის ოფიციალური ვიზიტის დროს ორივე ქვეყნის ხელმძღვანელმა განაცხადა, რომ "საქართველო და აზერბაიჯანი სტრატეგიულ პარტნიორებს, კეთილ

მეგობრებს და მოძმე ქვეყნებს წარმოადგენენ". მიხეილ სააკაშვილის სიტყვებით, ის ყველაფერს გააკეთებს, რაც კი შესაძლებელია, ჩვენს ქვეყნებს შორის ორმხრივი კავშირების განსამტკიცებლად და კიდევ უფრო ფართო თანამშრომლობის მისაღწევად.

პრეზიდენტ ილხამ ალიევის საპასუხო ვიზიტი საქართველოში შედგა 2004 წლის ივნისში. ამ ვიზიტის მსვლელობაში ხელი მოეწერა მხარეებს შორის ერთობლივ განცხადებას, ახალ შეთანხმებებს ენერგეტიკის, სარკინიგზო ტრანსპორტის, საგადასახდო, ავიაციისა და ტელევიზიის სფეროებში. საქართველოში მცხოვრებ აზერბაიჯანელებთან შეხვედრისას აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა მათ სიტყვით მიმართა.

2007 წლის 7 თებერვალს პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი ეწვია საქართველოს სამუშაო ვიზიტით. ვიზიტის მსვლელობაში შედგა ჰეიდარ ალიევის სახელობის პროსპექტის გახსნა საქართველოს დედაქალაქის ცენტრში.

2009 წლის 20 მაისს შედგა ილხამ ალიევისა და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის პირისპირ შეხვედრა. შეხვედრისას მოხდა აზრთა გაცვლა ორმხრივ ურთიერთობებზე, რეგიონალურ თანამშრომლობასა და საერთაშორისო საკითხებზე.

მთლიანობაში, აზერბაიჯანსა და საქართველოს აერთიანებს შემდეგი პოლიტიკური მიმართულებები:

1. დამოუკიდებელი სახელმწიფოს განმტკიცება და საერთაშორისო კავშირების გაფართოება;
2. კავკასიაში შედარებითი პოლიტიკური სტაბილურობის დამყარება;
3. ნავთობისა და გაზის მაგისტრალების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;
4. დემოკრატიული საზოგადოების, სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობა.

შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ორ სახელმწიფოს შორის ურთიერთობას ახასიათებს მიხეილ სააკაშვილის შემდეგი სიტყვები: "ვფიქრობ, რომ აზერბაიჯანულ-ქართული თანამშრომლობა მაგალითია არა მარტო ჩვენთვის, არამედ მრავალი სხვისთვისაც".

ეკონომიკური კავშირები: საქართველო აზერბაიჯანის მიერ განხორციელებული ფართომასშტაბიანი საერთაშორისო პროექტების აქტიური მონაწილეა. აზერბაიჯანსა და საქართველოს პოლიტიკური მოკავშირეობის გარდა აერთიანებს აგრეთვე მჭიდრო ეკონომიკური და ენერგეტიკული პარტნიორობა. მოქმედებს ორი ქვეყნის ერთობლივი ეკონომიკური კომისია.

2004 წლის 18 ოქტომბერს პრეზიდენტებმა ილჰამ ალიევმა და მიხეილ სააკაშვილმა მონაწილეობა მიიღეს ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი სატრანსპორტო ნავთობსადენის აზერბაიჯანული და ქართული ნაწილების გაერთიანების ცერემონიაში აზერბაიჯანისა და საქართველოს საზღვარზე.

2005 წლის 26 მაისს შედგა აზერბაიჯანისა და საქართველოს პრეზიდენტების ილჰამ ალიევისა და მიხეილ სააკაშვილის შეხვედრა. ილჰამ ალიევმა მიხეილ სააკაშვილს წარუდგინა პლაკატი, რომელიც მომზადდა ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი სატრანსპორტო ნავთობსადენის გახსნასთან დაკავშირებით. მიხეილ სააკაშვილმა თქვა შემდეგი: "ეს პროექტი ჩვენთვის მეტად მნიშვნელოვანია. ნავთობსადენი, ხოლო მომავალ წელს გაზსადენიც, რეგიონს, და მათ შორის საქართველოსაც, ენერგეტიკული თვალსაზრისით სრულიად დამოუკიდებელს გახდიან. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია ჩვენი დამოუკიდებლობის განმტკიცებისათვის, ჩვენი ქვეყნების განვითარებისათ–

ვის. ჩვენ ძალიან ახლო მეზობლები ვართ, არა, უბრალოდ მეზობლები კი არა - ძმები. მე ნამდვილად მიმაჩნია ეს ისტორიულ მოვლენად, ვინაიდან რეგიონი იცვლება, მსოფლიო იცვლება. ამ რთულ პერიოდში მისთვის იშლება სრულიად ახალი პერსპექტივები. ჩვენს შორის არსებობს სრული ურთიერთგაგება ყველა საკითხში".

2006 წლის 12 ივლისს სტამბულში შედგა პრეზიდენტ ილხამ ალიევის, პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის და თურქეთის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრის რეჯეპ ტაიფ ერდოგანის სამმხრივი შეხვედრა. შეხვედრის მსვლელობაში ბაქო-თბილისი-ჯეიხანის ძირითადი სატრანსპორტო ნავთობსადენის ექსპლუატაციაში გადაცემა შეფასდა როგორც აზერბაიჯანს, საქართველოსა და თურქეთს შორის წარმატებული თანამშრომლობის კარგი ნიმუში.

განსაკუთრებით აღინიშნა, რომ ეს საერთაშორისო პროექტი სამივე ქვეყნის ინტერესებს ემსახურება. 2006 წლის 13 ივლისს ჩატარებულ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის გახსნის საზეიმო ცერემონიაში მონაწილეობა მიიღეს როგორც საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა, ასევე აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა.

აზერბაიჯანის მიერ საქართველოში ინვესტიციების ჩადების პროცესის საფუძვლები ჩაყრილი იყო 2006 წლის დასაწყისში. ამ დროს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის (სოკარის) მიერ საქართველოში შეძენილ იქნა ტერმინალი "კულევი", რომლის ოფიციალური გახსნა შედგა 2008 წლის 16 მაისს. ტერმინალის საწყისი სიმძლავრე შეადგენს 10 მილიონ ტონას, მომავალში ეს მაჩვენებელი გაიზრდება 20 მილიონ ტონამდე. 2008 წლის 25 აპრილს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის მიერ დაფუძნებულმა კომპანიამ "SOCAR Energy Georgia"

საქართველოში გახსნა პირველი ბენზინგასამართი პუნქტი სახელწოდებით "SOCAR"-ი. ამჟამად საქართველოს ტერიტორიაზე ფუნქციონირებს "SOCAR"-ის 30-მდე ბენზინგასამართი პუნქტი. ნავთობპროდუქტების საცალო ვაჭრობის ბაზრის 75 პროცენტი თავმოყრილია აზერბაიჯანის ხელში.

2007 წლის 7 თებერვალს საქართველოში ვიზიტის მსვლელობაში ილჰამ ალიევი თბილისში შეხვდა მიხეილ სააკაშვილს. შეხვედრის დროს აღნიშნულ იქნა, რომ აზერბაიჯანსა და საქართველოს შორის კავშირები წარმატებით ვითარდება ,მათ შორის ეკონომიკის სფეროშიც. პრეზიდენტებმა განსაკუთრებულად გაუსვეს ხაზი ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზის პროექტის თვალსაზრისით როგორც ორმხრივი, ასევე რეგიონალური კავშირების მნიშვნელობას. ვიზიტის ჩარჩოებში შედგა სამმხრივი შეხვედრა ილხამ ალიევს, მიხეილ სააკაშვილსა და თურქეთის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრს რეჯეპ თეიფ ერდოღანს შორის. 7 თებერვალს საქართველოს პარლამენტის შენობაში შედგა აზერბაიჯანს, საქართველოსა და თურქეთს შორის სამმხრივი რეგიონალური თანამშრომლობის საკითხებზე ჩატარებული სამიტის დოკუმენტების ხელმოწერის ცერემონია.

2008 წლის 1 ივლისს ქალაქ ბათუმში ჩატარებულ დემოკრატიისა და ეკონომიკური განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაციის (სუამი) წევრ სახელმწიფოთა მეთაურების სამიტში მონაწილეობა მიიღო ილჰამ ალიევმაც. სუამის წევრ სახელმწიფოთა გაფართოებული სხდომის დამთავრების შემდეგ შედგა სახელმწიფოთა მეთაურების ერთობლივი კონფერენცია. პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა აღნიშნა სამიტზე მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვის ფაქტი. მან ხაზი გაუსვა აგრეთვე ბათუმის სამიტის წარმატებულ

ჩატარებას. საქართველოს პრეზიდენტმა აღნიშნა აგრეთვე სუამის მნიშვნელობა ამ ორგანიზაციის წევრი ქვეყნებისა და პარტნიორი ქვეყნების თანამშრომლობისათვის.

2008 წლის 18 ნოემბერს აზერბაიჯანისა და საქართველოს მთავრობებმა ხელი მოაწერეს მემორანდუმს საქართველოში აზერბაიჯანული გაზის ტრანსპორტირების შესახებ ხუთი წლის განმავლობაში. მემორანდუმის პირობების თანახმად აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიამ (სოკარი) მიიღო საქართველოში გაზის რესურსების განაწილების კონტროლის უფლება. საქართველოს პრეზიდენტის 2008 წლის 26 მაისის გადაწყვეტილების თანახმად სოკარმა უსასყიდლოდ მიიღო დისტრიბუტორობის უფლება ამ ქვეყნის 22 რაიონის გაზგამანაწილებელ ქსელში. სამი წლის განმავლობაში სოკარი საქართველოს გაზგამანაწილებელ ქსელში ჩადებს 40 მილიონი დოლარის მოცულობის ინვესტიციებს. ყველაფერი ეს სამუალებას მისცემს კომპანიას 2010 წლის განმავლობაში საქართველოს გაზის ბაზარზე გაზარდოს თავისი წილი 85 პროცენტამდე.

აზერბაიჯანი ინვესტიციებს აბანდებს საქართველოს არა მხოლოდ ენერგეტიკულ ინფრასტრუქტურაში. ოფიციალური ბაქო აგრძელებს ინვესტიციების ჩადებას მეზობელი ქვეყნის სატრანსპორტო სექტორშიც. ამ მიზნით აზერბაიჯანმა ქართულ კომპანიას „მარაბდა-კარწახის რკინიგზა" გამოუყო 200 მილიონი დოლარის ოდენობის კრედიტი შეღავათიანი პირობებით (25 წლით, წლიური 1 პროცენტით) ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზის გაყვანის პროექტში საქართველოს წილის პროექტირების მიზნით. ამ თანხის ხარჯზე საქართველოს ტერიტორიაზე მიმდინარეობს 29 კილომეტრი სიგრძის ახალი გზის, თურქეთის საზღვრამდე მონაკვეთის

მშენებლობა, ხოლო ძველ გზას უკეთდება რეკონსტრუქცია.

რკინიგზისა და მისი საშუალებით ტრანსპორტირების შედარებითი სარფიანობის გამო ბაქო-თბილისი-ყარსის მარშრუტის მიმართ განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენენ ჩინეთი, ყაზახეთი და საზღვარგარეთის მთელი რიგი სხვა სახელმწიფოებისა. ამის გამო ამ გზის სატრანზიტო მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება და პერსპექტივაში ეს ნიშნავს აზერბაიჯანისა და საქართველოს მიერ მარტო სატრანზიტო საშუალებებიდან მილიონი დოლარის მოცულობის შემოსავლის მიღებას.

სატრანსპორტო სექტორში აზერბაიჯანისა და საქართველოს ურთიერთობების ახალ ეტაპს წარმოადგენს ბაქო-ბათუმის ავიარეისის გახსნა. აზერბაიჯანის ინვესტიციები ძირითად როლს ასრულებენ ბათუმის სამშენებლო პროექტის რეალიზაციაშიც.

ეკონომიკის სფეროში საქართველოსთვის აზერბაიჯანის მნიშვნელობის გამაძლიერებელი ერთ-ერთი მომენტია ის, რომ დღეს ჩვენი ქვეყანა მთელი რიგი ქართული პროდუქციის, განსაკუთრებით კი მინერალური წყლისა და ლიმონათების გასაღების ერთ-ერთი მთავარი ბაზარია.

2009 წლის 20 მაისს მიხეილ სააკაშვილის აზერბაიჯანში ვიზიტის ჩარჩოებში ორი ქვეყნის პრეზიდენტების მონაწილეობით შედგა აზერბაიჯანულ-ქართული დოკუმენტების ხელმოწერის ცერემონია. ხელმოწერილ იქნა შემდეგი დოკუმენტები - 1996 წელს აზერბაიჯანის რესპუბლიკისა და საქართველოს მთავრობების მიერ თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ხელმოწერილ შეთანხმებაში ცვლილებების შეტანის ოქმი; აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს

მთავრობათა შეთანხმება თანამშრომლობაზე ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის სფეროში.

კულტურული კავშირები: აზერბაიჯანისა და საქართველოს დამაახლოებელი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მომენტია ამ ქვეყანაში მცხოვრები 500 ათასი ჩვენი თანამემამულე. როგორც ოფიციალური, ასევე საზოგადოებრივი ღონისძიებათა მეშვეობით ხორციელდება მნიშვნელოვანი მუშაობა საქართველოს აზერბაიჯანელთა პრობლემების გადასაწყვეტად ენის, კულტურის, განათლებისა და სხვა სფეროებში. აზერბაიჯანელები კომპაქტურად ცხოვრობენ მარნეულში, საგარეჯოში, ლაგოდეხში, თელავში, გორში, რუსთავში და საქართველოს სხვა ადგილებში.

უძველესი დროიდან საქართველოში იცნობდნენ დიდი აზერბაიჯანელი პოეტის ნიზამი განჯელის შემოქმედებას. XII საუკუნის ქართველი პოეტის ჩახრუხაძის ლექსების კრებულში „თამარიანი" ნახსენებია ნიზამის პოემის გმირების - ლეილისა და მეჯნუნის სახელები. გამოჩენილი ქართველი პოეტი შოთა რუსთაველიც აღწერს რა თავის უკვდავ პოემაში ნესტანთან განშორებით გამოწვეულ ტანჯვას ტარიელისას, მიმართავს ნიზამის ნაწარმოებს „ლეილი და მეჯნუნის".

სწორედ თბილისში შექმნა თავისი ნაწარმოებები აზერბაიჯანული დრამატურგიის ფუძემდებელმა მირზა ფათალი ახუნდოვმა. თბილისში ჩაეყარა საფუძველი აზერბაიჯანულ-თურქულ თეატრს, ხოლო 1872 წელს ამ ქალაქში ნოვრუზის დღესასწაულის აღსანიშნავად თეატრის მუსულმანი მოყვარულების მიერ დაიდგა პირველი სპექტაკლი აზერბაიჯანულ ენაზე მირზა ფათალი ახუნდოვის ნაწარმოების მიხედვით „მოლა იბრაჰიმ-ხალილი, ალქიმიკოსი, ფილოსოფიური ქვის მფლობელი". ამჟამად თბილისში ფუნქციონირებს მირზა-

ფათალი ახუნდოვის სახელობის აზერბაიჯანული კულტურის მუზეუმი.

აზერბაიჯანის ლიტერატურული, საგანმანათლებო და საზოგადოებრივი ცხოვრების მრავალმა გამოჩენილმა წარმომადგენელმა განათლება მიიღო გორის სემინარიაში და თბილისის მასწავლებელთა ალექსანდრინის ინსტიტუტში.

2009 წლის 16-19 ივნისს საქართველოში ჩატარდა აზერბაიჯანის კულტურის დღეები. ქართველი მაყურებლისა და საქართველოში მცხოვრები ჩვენი თანამემამულეების წინაშე წარსდგა სახელმწიფო კამერული ორკესტრი, ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის, პანტომიმის სახელმწიფო თეატრის კოლექტივები. კულტურის დღეების ჩარჩოებში თბილისის სამხატვრო გალერეაში „ქარვასლა" ჩატარდა თანამედროვე აზერბაიჯანული ხელოვნების გამოფენა, რომელზეც წარმოდგენილი იყო 17 აზერბაიჯანელი ფოტოგრაფის ნაწარმოებები. ქართველი მომღერლები ვ. კიკაბიძე და თ. გვერდწითელი აზერბაიჯანის დედაქალაქში საყვარელი შემსრულებლები არიან. მრავალმა ქართველმა მსაჯიობმა შექმნა დაუვიწყარი სახეები აზერბაიჯანულ ფილმებში.

ყველაფერი ზემოთქმულის განზოგადებით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო რეგიონში აზერბაიჯანის ყველაზე ახლო მოკავშირეა. გასულ პერიოდში ყველა სფეროში გრძელდებოდა სტრატეგიული თანამშრომლობა, რომელსაც საფუძველი ჩაუყარეს ამ ქვეყნების პრეზიდენტებმა.

დღეს საქართველოსა და აზერბაიჯანს აკავშირებს ისეთი გლობალური ენერგენიკული, სატრანსპორტო, საკომუნიკაციო პროექტები, როგორიცაა ბაქო-სუფსა, ბაქო-თბილისი-ჯეიხანი, ბაქო-თბილისი-ერზერუმი და ტრასეკა. აღნიშნული პროექტები აკავშირებენ აღნიშნულ ქვეყნებს სტრატეგიული თვალსაზრისით. ამის

პარალელურად კიდევ უფრო განმტკიცდა ორმხრივი სტრატეგიული კავშირები ისეთ ორგანიზაციებში თანამშრომლობის ჩარჩოებში, როგორიცაა სუამი, შავი ზღვის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია და სხვა. პოლიტიკური დაახლოება ხდება ეკონომიკური ინტეგრაციის ფონზე და ატარებს სტრატეგიულ ხასიათს. როგორც აღნიშნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა „აზერბაიჯანულ-ქართულ ურთიერთობებს აქვთ დიდი მნიშვნელობა რეგიონში. ჩვენი მეგობრული და ძმური ურთიერთობების განვითარება მეტად მნიშვნელოვანია როგორც ჩვენი ხალხებისა და ქვეყნებისათვის, ასევე რეგიონში მშვიდობისა და სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად“.

აზერბაიჯანის საყოველთაო ეროვნული ლიდერი ჰეიდარ ალიევი აზერბაიჯანულ-ქართული ურთიერთობების შესახებ

ჩვენ ყოველთვის გულწრფელი ძმური გრძნობებით ვადევნებდით თვალს საქართველოს ცხოვრებას, საქართველოში მიმდინარე ისტორიულ პროცესებს და ვხარობდით ჩვენი მეგობრების, ძმების მიღწევებით, წარმატებებით.

ჩვენ ყოველთვის ვმეგობრობდით ქართველ ხალხთან, ბევრი რამ გვაერთიანებდა, ყოველთვის დავდიოდით ერთმანეთთან სტუმრად, ყოველთვის გვქონდა ურთიერთობა.

ჩვენ ერთად ვიყავით როგორც საქართველოსთვის, ასევე აზერბაიჯანისთვის მძიმე დღეებში და თვეებში.

საქართველოს და აზერბაიჯანს თანამშრომლობის დიდი შესაძლებლობები გააჩნიათ.

აზერბაიჯანს და საქართველოს ისტორიული წარსულის ერთიანობა, მრავალსაუკუნოვანი მეგობრობა და თანამშრომლობა, ურთიერთმხარდაჭერა და კეთილი მეზობლობა აკავშირებს.

საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის, ჩვენს ხალხებს შორის ყოველთვის იყო კეთილმეზობლური და გულითადი დამოკიდებულება.

თბილისი ჩვენთვის ყოველთვის საყვარელი ქალაქი იყო, ხოლო საქართველო - საყვარელი ქვეყანა.

მიუხედავად ყველა იმ სირთულისა, რომლებსაც ჩვენ დღეს ვაწყდებით, როგორც ქართველი, ისე აზერბაიჯანელი ხალხის მომავალი ნათელია და მშვენიერი.

ჩვენ შეგვიძლია მოვიყვნოთ ქართველი და აზერ-ბაიჯანელი ხალხის მეგობრობის დამადასტურებელი ათასობით ფაქტი, მაგალითი ჩვენი ხალხების მეზობ-

ლობის მთელი ისტორიის მანძილზე. ჩვენი ხალხების ყველაზე დიდი მიღწევა მდგომარეობს იმაში, რომ ქართველებსა და აზერბაიჯანელებს შორის არასოდეს ყოფილა კონფლიქტი, დავა, წყენა.

საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის არსებული კავშირები კულტურის, განათლების, ეკონომიკის სფეროებში სამაგალითოა სხვა ახალგაზრდა დამოუკიდებელი ქვეყნებისათვის.

აზერბაიჯანში ჩვენ გულისყურით ვადევნებთ თვალყურს საქართველოს ცხოვრებას - მე ვგულისხმობ ჩვენს ძმურ გრძნობებს, ძმურ ურთიერთობებს.

შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოსა და აზერბაიჯანის ხალხთა მეგობრობა სამაგალითოა მთელს მსოფლიოში.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი აზერბაიჯანულ-ქართული ურთიერთობების შესახებ

ქართულ-აზერბაიჯანული კავშირები უაღრესად მაღალ დონეზეა. მათ ძალიან ხანგრძლივი ისტორია აქვთ. ეს ისტორია ჩვენ კიდევ უფრო მეტად გვაერთიანებს. ორმა დამოუკიდებელმა სახელმწიფომ ააგო თავისი ურთიერთობა ამ მყარ ისტორიულ საფუძველზე და ეს ურთიერთობები სწრაფად ვითარდებიან.

ჩვენს წარმატებით განვითარებად ურთიერთობებს საფუძველი ჩაუყარა ჯერ კიდევ ჩვენმა პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა.

კავშირები საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის ყოველთვის ძალიან მაღალ დონეზე იყო. ჩვენი ხალხები საუკუნეების მანძილზე ცხოვრობდნენ გულითადი მეგობრობისა და ძმობის ატმოსფეროში.

მეტად მნიშვნელოვანია, რომ ჩვენს შორის არსებული ტრადიციული მეგობრული და ძმური ურთიერთობები კიდევ უფრო განვითარდნენ ჩვენი ხალხების, ქვეყნების მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ.

აზერბაიჯანის ყოველი მოქალაქის, საქართველოს ყოველი მოქალაქის მეგობრობა მნიშვნელოვანია. ამ საკითხშიც ქვეყნის მმართველები თავის მოქალაქეებს მშვენიერ მაგალითს უჩვენებენ.

დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენი პირადი მეგობრობა, ძმური ურთიერთობა მიხეილ სააკაშვილთან დიდი სტიმულია ჩვენი ქვეყნების მეტად წარმატებული განვითარებისთვისაც.

ჩვენი ხალხები, ქვეყნები მჭიდროდ არიან დაკავშირებულნი ერთმანეთთან.

საქართველოს წარმატება ჩვენი წარმატებაა, ხოლო აზერბაიჯანის წარმატება - საქართველოს წარმატებაცაა.

ვიმედოვნებ, რომ მომავალში ჩვენ კიდევ უფრო დიდი წარმატებები გველის. როგორც საქართველოს, ისე აზერბაიჯანს წინ დიდი პერსპექტივები აქვთ. ამ პერსპექტივების რეალიზაციისთვის საჭიროა ერთიანობა, მეგობრობა და ძმობა ყველა დონეზე.

ჩვენი ხალხები კიდევ მრავალი ათეული წლისა და საუკუნის განმავლობაში ერთად იქნებიან, ერთმანეთთან ახლოს იქნებიან, დაეხმარებიან ერთმანეთს, ერთმანეთის წარმატებებით გაიხარებენ, როგორც ეს დღეს ხდება.

ჰეიდარ ალიევს ძალიან უყვარდა საქართველო, ქართველი ხალხი, მის მიმართ ყოველთვის გულწრფელი სიყვარულითა და პატივისცემით იყო განწყობილი.

საქართველოსა და აზერბაიჯანის ყველა მოქალაქეს ვუსურვებ იღბალს და დამაჯერებელ წინსვლას წარმატებისაკენ მომავალში ძლიერი სახელმწიფოს, ძლიერი ალიანსის მშენებლობის გზაზე.

ცნობარი– საძიებელი

პერსონები

ბილ ქლინთონი (1946) აშშ 41-ე პრეზიდენტ (1993-2001) წწ.

ჯორჯ ბუში (1946) აშშ 42-ე პრეზიდენტი 2001-2008 წწ.

ანულფაზ ელჩიბეი (1938-2000) აზერბაიჯანის პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე. დისიდენტი საბჭოთა კავშირის პერიოდში. აზერბაიჯანის პრეზიდენტი 1992-1993 წლებში. თავისი მმართველობის პერიოდში მიაღწია რუსეთის ჯარების გაყვანას აზერბაიჯანიდან და კასპიის ზღვის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის გადაცემას აზერბაიჯანის საკუთრებაში. თუმცა დასაწყისში მიღწეული იყო გარკვეული წარმატებები მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტში, შემდგომში მისი ძალაუფლება შესუსტდა დამარცხებებისა და სამხედრო-პოლიტიკური კრიზისის გამო. 1993 წლის 4 ივნისს აზერბაიჯანის ქალაქ განჯაში დაწყებული ამბოხების გამო, ბაქოს დატოვებამდე, 1993 წლის 9 ივნისს მან ხელისუფლებაში მოიწვია აზერბაიჯანის ნახიჭევანის რეგიონის ხელმძღვანელი ჰეიდარ ალიევი, რომელიც აზერბაიჯანს მართავდა საბჭოთა პერიოდში, წარსულში სსრკ კომუნისტური პარტიის ცკ-ს პოლიტბიუროს წევრი. მმართველობაში მოსულმა ჰეიდარ ალიევმა ქვეყანაში მდგომარეობის სტაბილიზაცია მოახდინა. გარდაიცვალა ავადმყოფობის გამო 2000 წლის 22 აგვისტოს თურქეთის ქალაქ ანკარას სამხედრო-სამედიცინო ჰოსპიტალში „გიულჰანე". დაკრძალულია საპატიო პანთეონში. დაკრძალვის ცერემონია ორგანიზებული იყო სახელმწიფო დონეზე და მასში მონაწილეობა მიიღო აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა.

ედუარდ შევარდნაძე (1928) საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი (1972-1985), სსრკ საგარეო საქმეთა მინისტრი (1985-1990), საქართველოს ხელმძღვანელი (1992-1995), საქართველოს პრეზიდენტი 1995-2003 წწ.

აჰმედ ნეჯდეთ სეზერი (1941) თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი 2000-2007 წწ.

ფათალი ხან ხოისკი (1875-1920) აზერბაიჯანის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოღვაწე.

იონ ილიესკუ (1930) რუმინეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი 1990-1992, 1992-1996, 2000-2004 წწ.

იან კალიცკი (1948) აშშ ვაჭრობის სამინისტროს მრჩეველი დსთ ქვეყნებისა და ბალტიისპირა ქვეყნების საკითხებში

ლეონიდ კუჩმა (1938) უკრაინის რესპუბლიკის პრეზიდენტი 1994-2005 წწ.

მირზა ფათალი ახუნდოვი (1812-1878) აზერბაიჯანელი მწერალი, ფილოსოფოსი, საზოგადო მოღვაწე.

ვაზეხ მირზა შაფი (1794-1852) გამოჩენილი აზერბაიჯანელი პოეტი, განმანათლებელი

ნარიმან ნარიმანოვი (1870-1925) აზერბაიჯანის და სსრკ სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, მწერალი, პუბლიცისტი

ნიაზი თაგი-ზადე გაჯიბეკოვი (1912-1984) აზერბაიჯანელი დირიჟორი, კომპოზიტორი, საზოგადო მოღვაწე

ნიზამი განჯელი (1141-1209) ნიზამი განჯელი (ფსევდონიმი), ნამდვილი სახელი - ილიას იუსიფ ოღლუ. დიდი აზერბაიჯანელი პოეტი და მოაზროვნე, აღმოსავლური აღორძინების უდიდესი წარმომადგენელი. მსოფლიო ლიტერატურაში შევიდა როგორც ავტორი „ხამსესი", (ხუთეული)რომელიც შედგება ხუთი ეპიკური პოემისგან.

რაშიდ ბეიბუტოვი (1915-1989) აზერბაიჯანელი მომღერალი, სსრკ სახალხო არტისტი

რიჩარდ მორნინგსტარი (1945) აშშ სახელმწიფო დეპარტამენტის სპეციალური წარმომადგენელი ენერგეტიკის საკითხებში.

შოთა რუსთაველი (1160-1166-1216) აღორძინების ხანის დიდი ქართველი პოეტი. ეპიკური პოემის „ვეფხისტყაოსანი"– ავტორი.

აბრაჰამ სპენსერი (1952) აშშ ენერგეტიკის მინისტრი 2001-2005 წწ.

დასახელებანი

ტრასეკა სატრანსპორტო დერეფანი ევროპა-კავკასია-აზია.

ევროპული კავშირი ევროპის ქვეყნების ეკონომიკური ასოციაცია. ევროკავშირში შექმნილია ერთიანი შიდა ბაზარი, ლიკვიდირებულია აკრძალვები ქვეყნებს შორის საქონლის, კაპიტალის და სამუშაო ძალის თავისუფალ გადაადგილებაზე, ორგანიზებულია ერთიანი სავალიუტო სისტემა.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო ასეთი იყო აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პარლამენტის სახელწოდება 1920-1991 წლებში.

განჯა აზერბაიჯანის მეორე დიდი ქალაქი. განლაგებულია ქვეყნის დასავლეთ ნაწილში. მოსახლეობა - 330 ათას ადამიანზე მეტი. შუა საუკუნეებში წარმოადგენდა აზერბაიჯანის ერთ-ერთ ძირითად ეკონომიკურ და სავაჭრო ცენტრს. 1139 წლის მიწისძვრის და მონღოლთა შემოსევების დროს განიცადა დიდი ნგრევა. სეფევიდების (XVI-XVII სს) მმართველობის პერიოდში იგი კვლავ აღორძინდა. შაჰაბასმა ქალაქს აბასაბადი უწოდა. რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში აზერბაიჯანის ყოფნის დროს ქალაქს ელიზავეტპოლე ეწოდებოდა.1918 წელს აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკის პირველი დედაქალაქი განჯა იყო. საბჭოთა პერიოდში 1935 წლიდან ქალაქს კიროვაბადი ეწოდა. 1991 წელს მას დაუბრუნდა უწინდელი სახელწოდება. გამოჩენილი აზერბაიჯანელი პოეტი, აღმოსავლური აღორძინების გამოჩენილი წარმომადგენელი ნიზამი განჯელი დაიბადა განჯაში.

განჯის მოვლენები 1993 წელს ამბოხების გამო მომხდარი შეტაკება განჯაში დისლოცირებული სამხედრო ნაწილის სამთავრობო ჯარებთან.

სომხეთ-აზერბაიჯანის, მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტი ხელოვნურად შექმნილი პრობლემა, რომელიც გაჩნდა 1988 წელს სომეხი სეპარატისტების ქმედების გამო და მიმართული იყო აზერბაიჯანის ტერიტორიის, მთიანი ყარაბაღის ჩამოშორებაზე და სომხეთთან მის მიერთებაზე.

ლაჩინი ქალაქი აზერბაიჯანის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. ლაჩინის ადმინისტრაციული რაიონის ცენტრი (ფართობი 1835 კვ.კმ.) დაარსებულია 1924-1929 წლებში. 1929 წელს გამოცხადებულია ლაჩინის რაიონის ცენტრად. განლაგებულია სომხეთსა და აზერბაიჯანის მთიანი ყარაბაღის რეგიონს შორის, სადაც ცხოვრობს სომხური უმცირესობა. ოკუპირებულია 1992 წლის 8 მაისს აზერბაიჯანის წინააღმდეგ მიმართული სომხეთის აგრესიის შედეგად. ტერიტორიიდან იძულებით განდევნილია დაახლოებით 71 ათასი ადამიანი. ოკუპაციამდე სომეხი მოსახლეობა ლაჩინში არ ცხოვრობდა. ამჟამად იქ დასახლებულია დაახლოებით 10 ათასი ადამიანი (2005). სომხეთ-აზერბაიჯანის კონფლიქტის თაობაზე წარმოებულ მოლაპარაკებებში სომხები ითხოვენ ლაჩინის შენარჩუნებას დერეფნის სახით სომხეთთან კავშირის მიზნით. აზერბაიჯანის მთავრობა ითხოვს სომხეთის მიერ ოკუპირებული აზერბაიჯანის კუთვნილი ყველა ტერიტორიის დაბრუნებას, ლაჩინის ჩათვლით.

კალბაჯარი რაიონი აზერბაიჯანის დასავლეთ ნაწილში. ოკუპირებულია სომხეთის სამხედრო ფორმირებების მიერ 1993 წლის 2 აპრილს/

აღდამი ადმინისტრაციული რაიონი აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დასავლეთ ნაწილში. ტერიტორია 1094 კვ.კმ. ოკუპირებულია სომხეთის სამხედრო ფორმირებების მიერ 1993 წლის 23 ივლისს.

ფიზული რაიონი აზერბაიჯანის ტერიტორიის სამხრეთ ნაწილში. ტერიტორია 1386 კვ.კმ. ოკუპირებულია სომხეთის სამხედრო ფორმირებების მიერ 1993 წლის 23 აგვისტოს.

ჯაბრაილი რაიონი აზერბაიჯანის ტერიტორიის სამხრეთ ნაწილში. ოკუპირებულია სომხეთის სამხედრო ფორმირებების მიერ 1993 წლის 23 აგვისტოს.

გუბადლი რაიონი აზერბაიჯანის ტერიტორიის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. ტერიტორია 802 კვ.კმ. ოკუპირებულია სომხეთის სამხედრო ფორმირებების მიერ 1993 წლის 31 აგვისტოს.

ზანგილანი რაიონი, რომელიც განლაგებულია აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. ოკუპირებულია 1993 წლის 29 ოქტომბერს სომხეთის რესპუბლიკის აგრესიის შედეგად.

შუშა ქალაქი აზერბაიჯანის მთიანი ყარაბაღის რეგიონში. შუშის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრი (ფართობი 289 კვ.კმ). აშენდა XVIII საუკუნის 50-იანი წლების დასაწყისში ყარაბაღის ხანის ფანახალი-ხანის მიერ. იმ დროიდან აზერბაიჯანის ყარაბაღის სახანო გადაიქცა ძირითად პოლიტიკურ და კულტურულ ცენტრად. რუსეთის მიერ აზერბაიჯანის დაპყრობის შემდეგ შუშა წარმოადგენდა ყარაბაღის მთელი რეგიონის და აზერბაიჯანის ადმინისტრაციულ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცენტრს. შუშა არის აღმოსავლეთში პირველი ოპერისა და მუსიკალური კომედიის ავტორის, ცნობილი აზერბაიჯანელი კომპოზიტორის უზეირ გაჯიბეკოვის, აზერბაიჯანის ოპერის ცნობილი მომღერლის ბულ-ბულ ოღლის სამშობლო. ოკუპირებულია სომხეთის შეიარაღებული ძალებით 1992 წლის 8 მაისს. 1989 წლის მონაცემებით მისი მოსახლეობა შეადგენდა 20 579 ადამიანს. მათგან 19 036 იყო აზერბაიჯანელი, 1 377 ადამიანი - სომეხი. ამჟამად

სომხეთის მიერ ოკუპირების გამო იქ მხოლოდ სომხები ცხოვრობენ. ქალაქ შუშას განთავისუფლება ერთ-ერთი პრინციპული საკითხია, რომელსაც დაჟინებით ითხოვს აზერბაიჯანის მხარე სომხეთ-აზერბაიჯანის, მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტის დარეგულირების თაობაზე წარმოებულ მოლაპარაკებებში.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო) Международная организация, შეიქმნა დამოუკიდებელი სახელმწიფოების მიერ 1945 წელს მშვიდობის შენარჩუნებისა და განმტკიცების, უსაფრთხოებისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარების მიზნით. 1992 წლიდან აზერბაიჯანის რესპუბლიკა ორგანიზაციის წევრი ქვეყანაა. 1993 წელს სომხეთის შეიარაღებული ძალების მიერ აზერბაიჯანის მიწების ოკუპაციასთან დაკავშირებით გაეროს უსაფრთხოების საბჭომ მიიღო რეზოლუციები №№ 822, 853, 874, 884. მიუხედავად იმისა, რომ ამ რეზოლუციებში გაიჟღერა სომხეთის შეიარაღებული ძალების მიერ აზერბაიჯანის ოკუპირებული მიწების განთავისუფლების მოთხოვნამ, დღევანდლამდე მათი რეალიზაცია არ მომხდარა.

ეუთო ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია, მსოფლიოში უდიდესი რეგიონალური ორგანიზაცია, რომელიც დაკავებულია უსაფრთხოების საკითხებით. მასში გაერთიანებულია 56 ქვეყანა.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა (დსთ) გაერთიანება, რომელიც შეიქმნა 1991 წელს 12 სახელმწიფოს მიერ, რომლებიც შევიდნენ თანამეგობრობაში საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ (რუსეთი, აზერბაიჯანი, უკრაინა, ბელორუსია, ყაზახეთი, უზბეკეთი, ტაჯიკეთი, თურქმენეთი, ყირგიზეთი, საქართველო, სომხეთი, მოლდავეთი).

პარტია „ენი აზერბაიჯანი" („ახალი აზერბაიჯანი") აზერბაიჯანის მმართველი პოლიტიკური პარტია.

შეიქმნა 1993 წელს ჰეიდარ ალიევის მიერ, ხელისუფლებაში მის მოსვლამდე. დამფუძნებელი კრება ჩატარდა 1992 წლის 21 ნოემბერს ნახჩევანში და ჰეიდარ ალიევი იყო არჩეული თავმჯდომარედ. პარტიამ გაიმარჯვა 1999წლის მუნიციპალურ არჩევნებში, 2000 წლის საპარლამენტო არჩევნებში, 2004 წლის მუნიციპალურ არჩევნებში და 2005 წლის საპარლამენტო არჩევნებში. 1999, 2001 და 2005 წლებში ჩატარდა პარტიის I, II და III ყრილობები. ითვლის 400 ათასზე მეტ წევრს. პარტიის თავმჯდომარეა აზერბაიჯანის ახლანდელი პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი.

ნავთობსადენი ბაქო - სუფსა ნავთობის მილსადენის მარშრუტი, რომლითაც 1999 წლიდან ხდება აზერბაიჯანის ნავთობის ტრანსპირტირება მსოფლიო ბაზარზე საქართველოს ტერიტორიის გავლით. წლიური გამტარუნარიანობა შეადგენს 6,5 მილიონ ტონას, სიგრძე - 970 კმ, პროექტის ღირებულება - 565 მილიონი აშშ დოლარი.

ნავთობსადენი ბაქო - ბათუმი გაყვანილია 1928-1930 წლებში. განკუთვნილია ბაქოს ნავთობის ტრანსორტირებისთვის შავი ზღვის სანაპიროზე, ბათუმის პორტში. 1897-1907 წელს აგებული იყო ამავე სახელწოდების ნავთობსადენი.

აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანია სტრუქტურა, რომელიც ხელმძღვანელობს ნავთობისა და გაზის ძიებას, ამოღებას და გადამუშავებას. შეიქმნა 1991 წელს.

„საუკუნის კონტრაქტი" საერთაშორისო შეთანხმება კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში მდებარე ნავთობისა და გაზის რესურსების გადამუშავების შესახებ, რომელსაც ხელი მოეწერა 1994 წლის 20 სექტემბერს.

ნავთობის საბადოები „აზერი", „ჩირაგი", „გიუნეშლი" კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში მდებარე 3 საბადო ნახშირწყალბადებით მდიდარი მარაგით. ამ საბადოების ნავთობის მარაგი შეადგენს დაახლოებით 740 მილიონ ტონას.

ნავთობსადენი ბაქო - ნოვოროსიისკი ნავთობის მილსადენი, რომლითაც 1997 წლიდან ხდება აზერბაიჯანის ნავთობის ტრანსპორტირება საზღვარგარეთის ბაზარზე რუსეთის ტერიტორიის გავლით. წლიური გამტარუნარიანობა შეადგენს 17 მილიონ ტონას, სიგრძე - 1411 კმ, პროექტის ღირებულება - 600 მილიონი აშშ დოლარი.

ნავთობსადენი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი ნავთობსადენი აზერბაიჯანის ნავთობის ტრანსპორტირებისათვის ევროპაში. სიგრძე - 1773 კმ. გადის აზერბაიჯანზე (449 კმ), საქართველოზე (235 კმ) და თურქეთზე (1059 კმ). პროექტის ღირებულება შეადგენს 4 მილიარდ დოლარს.

ტრანსკავკასიური გაზსადენი გაზსადენი, რომელიც განკუთვნილია შუა აზიის გაზის ტრანსპორტირებისთვის კასპიის ზღვის გავლით აზერბაიჯანიდან საქართველოში და თურქეთში, იქიდან კი ევროპაში.

აზერბაიჯანის საერთაშორისო საოპერაციო კომპანია კონსორციუმი საერთაშორისო კომპანიებისა, რომლებიც 1994 წლიდან დაკავებულნი არიან ნავთობის მოპოვებით აზერბაიჯანში.

პორტი „ჯეიჰანი" თურქეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, მდინარე ჯეიხანის და ხმელთაშუა ზღვის ნაპირზე განლაგებული ქალაქი. აზერბაიჯანული ნავთობის ევროპის ბაზარზე ნავთობსადენით ტრანსპორტირების ბოლო პუნქტი.

„ბი-ფი" ნავთობის ტრანსნაციონლური კომპანია (დიდი ბრიტანეთი). ერთ-ერთი უდიდესი ნავთობკომპანია.

„ენი“ ნავთობისა და გაზის იტალიური კომპანია. შეიქმნა 1953 წელს იტალიის მთავრობის მიერ. 1990 წელს მოხდა მისი ნაწილობრივი პრივატიზაცია.

„ტოტალი“ მსოფლიოს ათი მსხვილი ნავთობკომპანიიდან ერთ-ერთი. კომპანიამ, რომელიც შეიქმნა 1924 წელს სახელწოდებით „ნავთობის ფრანგული კომპანია“, 1985 წლიდან მიიღო დასახელება „ტოტალი“. კომპანიის ცენტრალური ოფისი 111 ათასი თანამშრომლით განლაგებულია პარიზში. კომპანია საქმიანობას აწარმოებს 130 ქვეყანაში, მოიპოვებს წელიწადში 130 მილიონ ტონა ნავთობს. კომპანიის წმინდა მოგება 2005 წელს შეადგენდა 12,3 მილიარდ ევროს. გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან მოყოლებული კომპანიამ დაიწყო საქმიანობა აზერბაიჯანში, ყაზახეთში და რუსეთში. 2003 წელს მან შეიძინა საფრანგეთის მეორე მსხვილი ნავთობკომპანია „ელფ აკიტენი“.

„იტოჩუ“ (Itochu Corp) იაპონიის ერთ-ერთი მსხვილი უნივერსალური ტრანსნაციონალური კორპორაცია. 1866 წელს დაარსებული კომპანიის ცენტრალური ოფისი მდებარეობს იაპონიაში. კომპანიაში, რომლის წლიური ბრუნვა შეადგენს 160 მილიარდ აშშ დოლარს, მუშაობს 8 ათასზე მეტი თანამშრომელი. 816 დამხმარე საწარმოს მქონე კომპანიას წარმომადგენლობა აქვს მსოფლიოს 164 ქვეყანაში. კომპანია, რომელმაც 1996 წელს გახსნა თავისი ოფისი ბაქოში, ახორციელებს საინვესტიციო პროექტებს ნავთობის და გაზის სფეროში. კომპანიის წილი კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორში მდებარე „აზერი-ჩირაგი-გიუნეშლი“ საბადოების ერთობლივი დამუშავების კონტრაქტში (1994) შეადგენს 3,9%-ს. კომპანიის წილი „დან ულდუზუ“ და "აშრაფი" საბადოების ერთობლივი დამუშავების კონტრაქტში მოპოვების გაყოფის პრინციპით (1997) შეადგენს 20%-ს.

„ინპექსი“ იაპონიის ნავთობკომპანია. აქვს 10% წილი „საუკუნის კონტრაქტში“

გაზსადენი ბაქო-თბილისი-ერზერუმი გაზსადენი აზერბაიჯანის გაზის ევროპის ბაზრებზე ტრანსპორტირებისათვის.

„შაჰდენიზი“ კასპიის ზღვის აზერბაიჯანის სექტორის ნახშირწყალბადებით მდიდარი საბადო.

აზერბაიჯანის სახელმწიფო სანავთობო ფონდი სტრუქტურა, რომელიც შეიქმნა ნავთობიდან მიღებული შემოსავლების შენახვისა და მათი მიზნობრივად ხარჯვის მიზნით.

რკინიგზა ბაქო-თბილისი-გარსი სარკინიგზო ხაზი, რომელიც აკავშირებს აზერბაიჯანს და თურქეთს საქართველოს გავლით. საფუძველი ჩაეყარა 2007 წლის 21 ნოემბერს აზერბაიჯანის, საქართველოს და თურქეთის პრეზიდენტების მონაწილეობით

ჟურნალი „მოლა ნასრედინი“ აზერბაიჯანის პირველი ყოველკვირეული სატირული ჟურნალი. მისი პირველი ნომერი გამოვიდა 1921 წლის 7 აპრილს თბილისში. 1906-1908 წლებში გამოიცემოდა თბილისში, 1921 წელს - თებრიზში, 1922-1931 წლებში - ბაქოში. ჟურნალის რედაქტორი და გამომცემელი იყო აზერბაიჯანელი მწერალი ჯალილ მამედგული-ზადე.

სუამი - დემოკრატიისა და ეკონომიკური განვითარების ორგანიზაცია საერთაშორისო რეგიონალური ორგანიზაცია, რომელიც აერთიანებს საქართველოს, უკრაინას, აზერბაიჯანს და მოლდავეთს. შეიქმნა 1997 წელს საკონსულტაციო ფორუმის სახით. 2001 წლის 6-7 ივლისს იალტაში წევრი ქვეყნების სამიტზე მიღებულ იქნა ორგანიზაციის ნესდება. უზბეკეთმა, რომელიც 1999 წელს შეუერთდა სუამს, 2005 წელს განაცხადა მისი სტრუქტურიდან გამოსვლის შესახებ. 2006 წლის მაისში რიგით სამიტზე კიევში სუამს

ეწოდა დემოკრატიისა და ეკონომიკური განვითარების ორგანიზაცია. ბოლო პერიოდში ორგანიზაციამ განიხილა ის ძირითადი პრობლემები, რომლებსაც შეხვდნენ წევრი-სახელმწიფოები - აგრესიული სეპარატიზმი და ტერორიზმი.

გორის სამასწავლებლო სემინარია საშუალო პედაგოგიური სასწავლო დაწესებულება, რომელიც ამზადებდა მასწავლებლებს ძირითადად ამიერკავკასიის ადგილობრივი მოსახლეობიდან. გაიხსნა 1876 წელს საქართველოს ქალაქ გორში.

შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია შეიქმნა 1992 წელს 11 ქვეყნის მიერ. ორგანიზაციაში შედიან: აზერბაიჯანი, ალბანეთი, სომხეთი, ბულგარეთი, საბერძნეთი, საქართველო, მოლდავეთი, რუსეთის ფედერაცია, რუმინეთი, თურქეთი, უკრაინა. ორგანიზაციის სამდივნო მდებარეობს სტამბულში. ორგანიზაციის მიზანია წევრ ქვეყნებს შორის შეთანხმებულ სფეროებზე ცალმხრივი და მრავალმხრივი ურთიერთობების გაფართოება.

ახსნა-განმარტებები ფოტოსურათებისთვის

1. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარის ჰეიდარ ალირზა ოღლუ ალიევის გამოსვლა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მილი მეჯლისის სხდომაზე - 1993 წლის 15 ივნისი

2. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის შეხვედრა მორწმუნე თანამემამულეებთან ჯუმას მეჩეთში თბილისში - 1996 წლის 9 მარტი

3. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი თბილისში ფათალი ხან ხოისკის ძეგლის გახსნის ცერემონიაზე - 1996 წლის 9 მარტი

4. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების ჩარჩოში გალა კონცერტის მონაწილე ორი ქვეყნის ხელოვნების ოსტატებთან– " რესპუბლიკის" სასახლე, 1996 წლის 22 მაისი

5. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი ვარნა-ფოთი-ბათუმი-ილიჩევსკის ბორანის გახსნის საზეიმო ცერემონიაზე - ფოთი, 1999 წლის 17 აპრილი

6-7. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი სუფსაში ბაქო-სუფსა ნავთობსადენის გახსნისადმი მიძღვნილ საზეიმო ცერემინიაზე - 1999 წლის 17 აპრილი

8. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი და საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე „შაჰდენიზის" საბადოდან ბაქო-თბილისი-ერზერუმის მარშრუტით ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირების თაობაზე აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა

და საქართველოს შორის შეთანხმების ხელმოწერის ცერემონიაზე - 2001 წლის 29 სექტემბერი

9. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის გამოსვლა „სამი ზღვის ლეგენდისადმი" მიძღვნილი კონფერენციის გახსნის ცერემონიაზე - სტამბული, 2002 წლის 25 ივლისი

10-11. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ჰეიდარ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აჰმედ ნედჯეთ სეზერი სანგაჩალის ტერმინალზე ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენის საძირკვლის ჩაყრის საზეიმო ცერემონიაზე - 2002 წლის 18 სექტემბერი

12-13. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი და საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი აზერბაიჯანისა და საქართველოს საზღვარზე ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო– თბილისი– ჯეიჰანის ნავთობ მილსადენის აზერბაიჯანისა და საქართველოს ნაწილების შეერთების ცერემონიაზე – 2004 წლის 16 ოქტომბერი

14-15. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აჰმედ ნედჯეთ სეზარი ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენის აზერბაიჯანის მონაკვეთის ექსპლუატაციაში გადაცემის ცერემონიაზე - 2005 წლის 24-25 მაისი

16-17. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აჰმედ ნეჯდათ სეზარი ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო– თბილისი– ჯეიჰანის ნავთობ მილსადენის საქართველოს ნაწილის გარდაბანში შემდგარ საზეიმოდ გახსნის ცერემონიაზე – 2005 წლის 12 ოქტომბერი

18. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აჰმედ ნედჯეთ სეზარი ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო ნავთობსადენის გახსნის საზეიმო ცერემონიაზე - 2006 წლის 13 ივლისი

19. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აჰმედ ნედჯეთ სეზარი სამმხრივ შეხვედრაზე - სტამბული, 2006 წლის 12 ივლისი

20. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი და საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი თბილისში ჰეიდარ ალიევის სახელობის პროსპექტის გახსნის ცერემონიაზე - 2007 წლის 7 თებერვალი

21. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი და საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი თბილისში ჰეიდარ ალიევის ბიუსტის გახსნის ცერემონიაზე - 2007 წლის 12 მაისი

და თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი აბდულა გული ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის ქართული მონაკვეთის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონიაზე - 2007 წლის 21 ნოემბერი

24. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევისა და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის დელეგაციის წევრებთან შეხვედრა – ბათუმი 2010 წლის 18 ივლისი

25. აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის ერთობლივი პრესკონფერენცია - ბათუმი, 2010 წლის 18 ივლისი

სარჩევი

მიმართვა მკითხველებს ---------- 113
ჰეიდარ ალირზა ოღლი ალიევი – აზერბაიჯანელი ხალხის საყოველთაო ეროვნული ლიდერი ---------- 116
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ჰეიდარ ალირზა ოღლი ალიევის გამოსვლა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მილი მეჯლისის სხდომაზე - 1993 წლის 15 ივნისს ---------- 121
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა მორწმუნე თანამემამულეებთან შეხვედრაზე ჯუმას მეჩეთში საქართველოში თბილისი, 1996 წლის 9 მარტი ---------- 130
აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების ჩარჩოებში ჩატარდა ორი ქვეყნის ხელოვნების ოსტატთა გალა-კონცერტი - 1996 წლის 22 მაისი ---------- 133
აზერბაიჯანის პრეზიდენტის, ჰეიდარ ალიევის გამოსვლა საქართველოს და აზერბაიჯანის ხელოვნების ოსტატთა კონცერტზე, რომელიც გაიმართა აზერბაიჯანში საქართველოს კულტურის დღეების დასრულებასთან დაკავშირებით - "რესპუბლიკის სასახლე", 1996 წლის, 22 მაისი ----------134
გაიმართა ვარნა-ფოთი-ბათუმი-ილიჩევსკის საბორნე გადასასვლელის გახსნის საზეიმო ცერემონია 1999 წლის 17 აპრილი ---------- 137
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა ვარნა– ფოთი--ბათუმი–ილიჩოვსკი ბორანის გახსნაზე ფოთის პორტი, 1999 წლის 17 აპრილი ---------- 138
შედგა ბაქო-სუფსის საექსპორტო ნავთობსადენის და სუფსის სახმელეთო ტერმინალის გახსნა 1999 წლის 17 აპრილი ---------- 141
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის მოხსენება სუფსაში, ბაქო,სუფსის

ნავთობსადენის გახსნისადმი მიძღვნილ საზეიმო ცერემონიალზე , 17 აპრილი 1999 წელი ----------142
აზერბაიჯანის ქართულ სათვისტომოს ბაქო, 1999 წლის 19 ივნისი---------- 152
შედგა „შახდენიზის" საბადოდან ბაქო-თბილისი-ერზერუმის მარშრუტით ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირების შესახებ აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის შეთანხმებაზე ხელმოწერის ცერემონია - 2001 წლის 29 სექტემბერი ---------- 155
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის განცხადება აზერბაიჯანის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის „შაჰდენიზის" საბადოდან ბაქო-თბილისი-ერზერუმის მარშრუტით ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერასთან დაკავშირებულ ცერემონიაზე - 2001წლის 29 სექტემბერი ---------- 157
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის მოხსენება "სამი ზღვის ლეგენდის" სახელწოდების კონფერენციის გახსნის ცერემონიალზე 2002 წლის 25 ივნისი, სტამბული ---------- 162
შედგა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი მილსადენის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონია 2002 წლის 18 სექტემბერი ---------- 168
აზერბაიჯნის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ჰეიდარ ალიევის სიტყვა აზერბაიჯანის დედაქალაქის მახლობლად სანგაჩალის სანაპირო ტერმინალზე ბაქო, თბილისი, ჯეიჰანის მთავარი საექსპორტო მილსადენის საძირკვლის ჩაყრასთან დაკავშირებით გამართულ საზეიმო ცერემონიაზე , 2002 წლის 18 სექტემბერი -- 169
მიმართვა აზერბაიჯანელ ხალხს 2003 წლის 1 ოქტომბერი ----------179

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ილჰამ ჰეიდარ ოღლუ ალიევი ---------- 185
ბაქო– თბილისი – ჯეიჰანის (ბთჯ) ნავთობ მილსადენის ამუშავებისადმი მიძღვნილი ოფიციალური ცერემონიალი შედგა - 2006 წლის 13 ივლისი ---------- 189
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა ჰეიდარ ალიევის სახელობის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ძირითადი საექსპორტო მილსადენის გახსნის ცერემონიაზე ბაქო, 2006 წლის 13 ივლისი ---- 191
ქალაქ თბილისში ჰეიდარ ალიევის ბიუსტის გახსნის ცერემონიალი შედგა - 2007 წელი 12 მაისი ---------- 200
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა წარმოთქმული 2007 წლის 12 მაისს ქ. თბილისში ჰეიდარ ალიევის ბიუსტის საზეიმო გახსნის ცერემონიაზე. ---------- 202
ბაქო –თბილისი –გარსი რკინიგზის საქართველოს ნაწილის საძირკვლის ჩაყრის ცერემონიალი შედგა 2007 წლის 21 ნოემბერი ---------- 208
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის სიტყვა, წარმოთქმული ბაქო-თბილისი-გარსის რკინიგზის საქართველოს მონაკვეთის საძირკვლის ჩადების ცერემონიაზე 2007 წლის 21 ნოემბერს -------- 209
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის ერთობლივი პრესკონფერენცია ბათუმი, 2010 წლის 18 ივლისი ---------- 216
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის ილჰამ ალიევის განცხადება პრესის წარმომადგენელთა წინაშე გაკეთებული - 2010 წლის 18 ივლისს ---------- 217
ბათუმში გაფართოებული შემადგენლობით შეხვედრის შემდეგ შედგა აზერბაიჯანის რესპუბლიკის პრეზიდენტის და საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის ერთობლივი პრესკონფერენცია -

2010 წლის 18 ივლისი ---------- 220
ისტორიული ცნობა ---------- 225
ცნობარი – საძიებელი ---------- 241
ახსნა-განმარტებები ფოტოსურათებისთვის ---------- 253

FOTOSƏNƏDLƏR

ფოტოდოკუმენტები

4

6

5

7

8

10

11

12

13

btc

16

18

17

19

20

21

22

23

24

25

On the book "Heydar Aliyev: friendship of Georgia and Azerbaijani peoples is a model in the world"

This book is the next publication of Heydar Aliyev Heritage Center. Relations between friendly countries are interpreted in the book "Heydar Aliyev: friendship of Georgia and Azerbaijani peoples is a model in the world" with the help of relevant speeches of the national leader Heydar Aliyev and the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev.

High level relations between Azerbaijan and Georgia are not necessarily related to geographical relations of two countries, but stipulate the historical friendship between these countries. As the national leader of Azerbaijan, Heydar Aliyev pointed out: "we can present a number of facts and examples of friendship between Georgian and Azerbaijani peoples throughout the neighboring history." N. Narimanov, Niyazi, R. Behbudov and other Azerbaijani political figures were born in Tbilisi and activity of Azerbaijani intellectuals, A. A. Bakikhanov and M. F. Akhundov, is associated with this city. Azerbaijani Democratic Republic was declared in Tbilisi in March 17, 1918. "Molla Nasraddin" journal, which played a crucial role in the social life of our people, was first published in Tbilisi in April 1906. Azerbaijanis living in Georgia and Georgians living in Azerbaijan are of paramount significance in consolidating these relations.

Azerbaijani-Georgian friendship is underpinned with historical roots, and in all cases both parties share the same views. Thus, there is a mutual understanding between two parties. There is no problem between government institutions. Friendship and fraternal feelings prevail in these countries. This was clearly noticed after our countries gained independence. In this respect, it is worth mentioning the crucial role of the national leader Heydar Aliyev. Having set up close relations with Georgia in the Soviet period, Heydar Aliyev, upon his return to power in Azerbaijan, brought to the agenda the establishment of strategic partnership with the friendly and neighboring country. Having said that "Georgia and Azerbaijan possess great opportunities for cooperation", he did his utmost to realize these opportunities and create mutual understanding.

Official visits of heads of states of two countries provided stimuli to the development of relations between the countries. In this respect, the official visit of Heydar Aliyev to Georgia in March 1996 should be notably emphasized. Two significant documents "Agreement on strengthening friendship, cooperation and mutual security" and "Declaration on peace, security and cooperation in the Caucasus region" were signed within the visit. In March 9, 1996, the national leader of Azerbaijan, Heydar Aliyev, made a speech at the special assembly of the Georgian Parliament. In his speech, he spelled out the foreign policy and economic development of Azerbaijan, and elaborated Nagorno-Karabakh conflict, which broke out as the result of the Armenian aggression.

The President of the Republic of Azerbaijan, Heydar Aliyev, reiterated that like the country, jeopardized territorially as the consequence of the Armenian aggression, he backs the territorial integrity of Georgia that suffers from the same problem. Georgian authorities have always supported the Azerbaijani side in Nagorno-Karabakh problem. March 2000 visit of Heydar Aliyev to Georgia is also of great significance in further development of relations between the countries. In March 14, 2008, Georgia voted in favor of adoption of the resolution in General Assembly of the U.N. on the situation of the occupied territories of Azerbaijan.

Georgia is an active participant of major international projects. Along with political partnership, cooperation in economic and energy spheres unites these countries. Joint economic commission operates between the countries.

Implementation of global oil-gas and transport projects is also the result of mutual understanding and sincere relations. Forces against these projects and attempts to prevent them are all clear examples. However, persistent position of previous and present leadership and friendship overcame the obstacles, and eventually global projects were carried out that aimed at contributing to the well-being of two nations and to strengthening our friendship.

One of the major streets of Tbilisi is named after Heydar Aliyev. His monument is erected in the same street. This is the appreciation of Georgian nation to the achievement of Heydar Aliyev, who showed great courage and political will to construct huge oil-gas

pipelines through Georgia. Joint efforts to ensure peace and security in the region, political discussions of issues, economic cooperation, energy projects, even historical friendship and fraternal feelings confidently show that Georgia and Azerbaijan are strategic partners and friendly neighbors.

In November 18, 2008, a memorandum was signed between Azerbaijani and Georgian governments on transportation of Azerbaijani gas to Georgia in five years. According to the terms of the memorandum, SOCAR has a right to control distribution of gas resources of Georgia. In accordance with the decision of the President of Georgia, dated May 26, 2008, SOCAR acquired gas distribution of 22 regions of the country without paying any resources. SOCAR will invest 40 million of USD on gas distribution of Georgia in three years.

Along with the cooperation in other spheres, strategic partnership of our countries is implemented in reputable international meetings where both parties support each other. This partnership is underpinned with a sustainable foundation.

Above all, the following political factors unite Azerbaijan and Georgia:

1. Strengthening of independent state and expansion of international relations;
2. Establishing political stability in the Caucasus;
3. Ensuring security of oil and gas transportation;
4. Establishing democratic society and legal state.

The following words of the President of the Republic of Georgia, Michael Saakashvili, indicate the essence of the relations between two countries: "I think cooperation of Azerbaijan and Georgia is a model not only for us, but also for others."

To sum up all the aforementioned, Georgia is one of the partners of Azerbaijan in the region. The strategic partnership set up by the Presidents has continued in all spheres. Today, Georgia and Azerbaijan is united with the global energy, transport and communication projects, such as Baki-Supsa, Baki-Tbilisi-Ceyhan, Baki-Tbilisi-Erzurum and TRASECA. These projects strategically unite these countries. Moreover, cooperation within GUAM, Organization for Black Sea Economic Cooperation and in other institutions further strengthens bilateral strategic relations. Political

relations follow economic integration. As the President of the Republic of Azerbaijan, Ilham Aliyev, put into words: "relations between Georgia and Azerbaijan are of great importance. Development of friendly relations is not only significant for our nations and countries, but also for ensuring peace and stability in the region".

This book, which is published in Azerbaijani and Georgian, does also include historical reference on "Azerbaijan-Georgia relations", inquiry materials and photo gallery.

We are confident that this book will be of great asset for readers interested in Azerbaijan-Georgia relations.

www.aliyevheritage.org

Çapa imzalanıb: 02.03.2011.
Həcmi: 17. Formatı: 60x90 1/16
Sifariş: 28. Tiraj: 500

CBS POLYGRAPHIC PRODUCTION
Tel:447-75-06, Faks: 447-75-04
mətbəəsində çap olunub